

# A. S. Pușkin

## *Opere Alese Vol. 2*

---

### CUPRINS:

Pușchin-creator de epocă literară.	7
POEZII Libertatea (Odă).	51
Către Ceaadaev. Țop Povești (Noel).	55
Satul. J)	
Muză.	60
Către Ovidiu.	61
Lui V. L. Davâdov.	64
Pumnalul.	66
Cântecul lui Oleg înțeleptul.	68
Captivul.	72
O, valuri.	73
Mării.	74
Către A. P. Kern. QT)	
Cântec bahic. -	79
Seară de iarnă.	80
Lui Voronțov.	82
Proorocul.	83
Stanțe.	85
Dădacei.	86
Drum de iarnă.	87
În greu surghiun siberian.	89
Arion. 90 Ancearul. •.	91
Presimțire.	93
Floarea -	94
Pe sub havuzuri răcoroase.	95
Mai suflă încă vânturile reci.	97
De trec pe strada zgomotoasă.	98
Pe dealurile Gruzici.	100
Caucazul.	101
Avalanșa.	102
Dimineață de iarnă.-	
Sus Grecie.	
Eu te-am iubit.	

Elegie.  
 Unui ma-R, dregător. 109 fsgfnb. 113  
 Dracii. 114  
 Genealogia mea. 116  
 O, criticul meu rumen. 119  
 Ponegritorilor Rusiei. 121  
 Calul. 123  
 Iubita mea, e vremea. 125  
 Nourul. 120  
 Din nou am colindat. 127  
 Exegi Dionumentum. 129 - —  
 POEME " rfjjslan și Ludmija 133 i Prifconierul din Caucaz. 210 " iild234  
 . 241Contele Nulin. 276  
 Căsuța din Colonna - 335 (Qlăl „aramă”. 346  
 BASME Povestea cu popa și argatul său Balda. Povestea ursoaicei, „. -  
 .55STwnț «K Pag.  
 Povestea țarului Saltan, a feciorului său Gvidon-voevod viteazul și a  
 frumoasei crăiese Lebăda. 379  
 Basmul cu pescarul și peștișorul. 411  
 Basmul cu domnița adormită și cei șapte voinici. "418  
 Basmul cocoșelului de aur. 437

„Sunt copleșit de versurile lui, izvor de apă vie " mărturisirea marele nostru  
 Eminescu, exprimându-și totodată amara părere de rău de a nu fi putut gusta  
 nemijlocit în limba vie a lui Pușchin, valorile artistice nepieritoare, create de cel  
 mai de seamă reprezentant al poeziei ruse. Într-adevăr, strălucitul său confrate  
 într-ale scrisului a lăsat posterității un adevărat monument de artă, de el  
 „cioplit și:

. «! Cu mâna, un monument spre care vor fi cărări bătute într-una de  
 popor.

În geniala lui viziune de artist, Pușchin prevăzuse consacrarea sa în viitor  
 alături de marile genii ale artei universale, ceea ce l-a îndreptățit să scrie în  
 testamentul său poetic: Nu, n-am să mor cu totul și sufletu-mi în liră, Lăsând  
 în țărână trupul, va dăinui mereu; Cât timp poeți pe lume cântările-și resfiră  
 Slăvit socot să fiu și eu.

Cu cât îi cunoști mai bine opera, cu atât mai mult rămâi copleșit de  
 această uriașă personalitate creatoare, „începutul tuturor începuturilor" în  
 literatură cum l-a caracterizat Maxim Gorchi „gigantul", a cărui operă  
 atotcuprinzătoare este „cea mai desăvârșită expresie a forțelor spirituale ale  
 Rusiei".

Acum, în perspectivă istorică a unui veac și mai bine ne apare, în toată  
 măreția ei, opera lui Pușchin legată de destinele poporului său. Ca o expresie a

dragostei populare sunt cinstite locurile ce renasc amintiri din viața și creația poetului, locuri care au intrat alături de inspiratele sale versuri în patrimoniul cultural al poporului sovietic. Un asemenea monument cultural este și parcul din orașul Pușchin din împrejurimile Leningradului, care evocă imaginea marelui poet. La intrare, o statuie în mărime naturală, străjuiește parcul. De-a-lungu aleii principale se înalță un șir de sculpturi, în bronz sau mar-moră, reprezentându-l în diferite momente: Pușchin visând, Pușchin cugetând, răsfoind o carte sau improvizând un sonet. Nici prietenii lui, tovarăși de luptă și de gândire, n-au fost uitați. Îi găsim pe toți alături de poet, iar busturile lor, ca o cronică vie a evenimentelor politice și sociale de care a fost atât de legată viața lui Pușchin, completează atmosfera pușchiniană a parcului. Pe inscripțiile ce le poartă se pot citi fragmente de versuri scrise de poet pentru fiecare din prietenii săi: un epitaf pentru cei ce în lupta pentru libertate au căzut victime ale autocrației sângeroase, în închisorile țariste în surghiun sau pe eșafod; epigrame, pamflete, sau epistole, în versuri pentru cei ce au supraviețuit prigoanei.

Și nu e decât un aspect al acelei stime imense cu care este înconjurată memoria poetului în patria sa.

Dar numele lui Pușchin e „slăvit” pretutindeni, așa cum întrezărise el, în acelaș testament literar: M-or pomeni-n Rusia cea mare, până departe, Nenumărate graiuri pe mii și mii de buze, Vlăstare de slavi, mândre, calmăci din zări deșarte, Fineji și seminții tunguze.

Mai mult chiar, prin geniul său poetic, Pușchin a depășit granițele geografice ale patrie» și a intrat în geografia spirituală a lumii, fertilizând, de-atunci în viitor, patrimoniul ei cultural.

Acela care a trezit bunătatea” în „veacul său cel crâncen” veacul raporturilor inumane între oameni, veacul silniciei iobage și al samavolniciei țariste. Marele umanist Pușchin, după cum spunea Horțen, „trimitea mesagiul său viitorului depărtat”, prevestind posibilitatea altor raporturi, cu adevărat umane: Am deșteptat în inimi cu Ura-mi bunătatea,

De acea de popoare mult timp voi fi iubit.

În veacul meu cel crâncen slăvit-am libertatea Și milă pentru cel lovit.

Iubitorii de literatură și pușchinologii nu vor epuiza niciodată, se pare, acest „izvor de apă vio”, oricâte tomuri s-ar scrie despre Pușchin, oricât de adânc s-ar cunoaște scrierile lui. Nu poate fi decât regretabil faptul că până în prezent în țara noastră care a deschis larg porțile, până de curând zăvorite, poporului spre ogoarele artei și ale culturii până în prezent opera lui Pușchin dacă nu a fost chiar o „terra in-cognita”, totuși destul de sumar și unilateral cunoscută de cititori. Deaceea apariția „Operelor alese” de Pușchin trebuie salutată ca un eveniment de seamă în viața noastră culturală. Culegerea în două volume (la care se adaugă ediția separată a romanului în versuri „Evgheni Oneghin”) oferă cititorului, într-o măiestrită tălmăcire românească imaginea de ansamblu a unei opere de intensă vibrație lirică și de autentică sobrietate epică în aspectele ei multilaterale.

În afară de poezia lirică deși în proporție mai mică dar reprezentativă pentru particularitățile specifice genului de preferință cultivat de Pușchin culegerea mai cuprinde: poemul, povestirea, nuvela, romanul, drama și basmul, ca expresie a complexității geniului fecund al acestei robuste individualități artistice.

Fie ca această primă culegere de „Opere alese”, la care și-au dat tributul creator fruntașii literaturii noastre să deschidă „cărarea” spre paginile nemuritoare ale creației pușchinieno pe care le-am dori, în viitor, cât mai multe și cât mai bine tălmăcite în limba lui Eminescu.

Orice admirație sinceră cuprinde în ea și o doză de extaz și ca atare, oricât de obiectiv te-ai strădui să fii, e greu s-o drămuiești când este vorba de mărimea unui talent ca acela al lui Pușchin. Cititorul nu ne va lua în nume de rău dacă vom mărturisi, dintru început, că nu este o sarcină din cele mai ușoare să prezinți în unitatea lor organică viața și opera acestui „geniu uriaș”, cum îl numea contemporanul său Belinski. Deși s-au scris în trecut și în prezent atâtea competente studii de sinteză critico-biografice, abordând acest fenomen din sfera gândirii artistice, încerci fără să vrei, un sentiment de sfială firească, ca în fața unei nestemate cu mii de fețe și sclipiri căreia greu e să-l găsești un cadru pe măsură, care să nu-l știrbească din valoarea monumentală. De aceea în fixarea coordonatelor universal-valabile ne propunem să urmăm în studiul de față drumul desțelenit de cei mai cu greutate cercetători ai creației pușchinieno.

Îndeobște, epocile istorice cruciale au dat măsura pleneră potentelor creatoare ale omenirii, generând piscuri în diversele domenii de activitate umană. Apariția strălucită a lui Pușchin pe arena literaturii ruse și a celei mondiale, coincide sau mai bine zis a fost condiționată de o epocă istorică de mari prefaceri, atât în viața internă a statului rus, cât și pe plan internațional.

Pușchin s-a născut la hotarul a două epoci, mai precis la sfârșitul veacului al XVIII-lea, viața lui cuprinzând peste o treime din veacul al XIX-lea. Această perioadă n-a însemnat numai încheierea unui secol și începutul altuia nou, ci a fost, după caracterizarea făcută de Lenin, epoca „mișcărilor burghezo-democratice în general, burghezo-naționale în particular, epoca rapidei sfârșiri a instituțiilor feudalo-absolutiste perimate<sup>1)</sup>”. Această perioadă de timp a cunoscut prăbușirea feudalismului în unele țări ale Europei Apusene, triumful revoluției franceze, afirmarea și întărirea noii orânduiri sociale burgheze care, nu mult după preluarea puterii, a părăsit masca „libertății, egalității și fraternității”, trădând interesele poporului. O nouă formă de exploatare capitalistă venea să înlocuiască vechea formă de exploatare feudală.

Contemporanii lui Pușchin și însuși poetul au fost martorii multor zguduirii politico-sociale. Începutul deceniului al 3-lea din veacul trecut a fost marcat printr-o serie de mișcări de eliberare națională, legate de dezvoltarea societății burgheze care se descătușa de diferitele forme ale feudalismului. Astfel, luptele revoluționare de la Neapole și din Spania, Portugalia și Piemont în 1820 răscoala din Grecia împotriva jugului turcesc în 1821 răscoala

poporului român de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu, mai târziu evenimentele revoluționare din Franța în 1830 și 1832 toate acestea au alimentat spiritul revoluționar al masselor și al păturilor progresiste ale burgheziei.

Rusia trecea, deasemeni, printr-o fază de adânci prefaceri. Era viu încă în amintirea generației mai vârstnice, ecoul puV. I. Lenin—Opere, voi. 21 Ed. P. M. R, 1952 pag, 133 10 terno al răscoalei lui Pugaciov din 1773—1775 care, prin proporțiile ei, zdruncinase temeliile statului feudal-absolutist al Ecaterinei a II-a. Făgăduielile „constituționale” ale lui Alexandru I, supt pe tron în 1801 după scurta domnie a lui Pavel, făgăduieli iluzorii de a ușura viața oropsită a țărănimii iobage, s-au dovedit, curând a fi tradiționalele manevre ale unei politici antipopulare. Valul nemulțumirilor creștea mocnit sub călcâiul țarismului ce-și întărea puterea nelimitată pe bunăstarea și devotamentul moșierimii și a înaltei nobilimi din aparatul de stat.

Un eveniment de importanță crucială pentru Rusia, care a determinat pentru mult timp direcția dezvoltării ei istorice, a fost războiul de apărare a patriei din 1812 împotriva invaziei napoleoniene. Pe de o parte anul 1812 a însemnat începutul luptei finale a statelor europene împotriva lui Napoleon și creșterea prestigiului Rusiei ca mare putere, pe de altă parte a fost un factor hotărâtor de trezire a conștiinței naționale a poporului învingător, de trezire la viață a forțelor sociale, de stimulare a sentimentului patriotic.

Din rândurile intelectualității progresiste se formează o întreagă pleiadă de tineri scriitori care îmbină dragostea de țară cu ura împotriva autocrației. Se știe că vreo treizeci din cei mai cunoscuți scriitori ruși au luat parte la acest război. Unul din cei mai populari poeți de atunci, Jucovschi, a participat la celebra bătălie de la Borodino. Viitorul mare scriitor Gribo-edov, care își pregătea examenele de doctorat, a părăsit studiile și s-a înrolat voluntar în armată. Numeroși tineri din cercurile progresiste ale nobilimii pleacă voluntari în detașamentele de partizani, căutând să fie folositori patriei în acele momente de grele încercări. O altă generație, mai tânără, din rândurile căreia face parte și Pușchin, nu a putut participa direct la război din cauza vârstei.

Pe atunci, Pușchin, adolescent de 13—14 ani, elev al colegiului de la Țarscoe Selo, își vărsa în versuri lirice clocotul mâinii și flacăra entuziasmului tineresc pe care n-a putut s-o jertfească pe altarii patriei: Câmpie-a Moscovei iubite În care-n anii de-nfloriri Pierdeam stingher atâtea clipe aurite, Fără necazuri și Vngrădiri, Tu ai văzut atunci vrăjmașii țării mele, În foc și-n sânge-ntinsul tău se mistuia, Dar viața-mi n-am jertfit-o răzbunării grele Ci-n van mânia-mi clocotea.

Un an mai târziu ca un ecou al evenimentelor din 1812 el scrie, versuri cu aceleași accente de emfază lirico-subiectivă: Eu înfloream în liniște și nepăsare! Vai, mie pentru tine-n luptă nu-mi fu dat Sub grindina de schije dușmane să mă bat. Dece, în luptă al meu sânge n-a țâșnit, Dece, cu mâna-mi de copil, strângând o spadă, Rănit, eu n-am căzut -naintea ta grămadă. Și-n zori, sub ale gloriei aripi, eu n-am murit.

După terminarea victorioasă a războiului, generația lui Pușchin creștea în atmosfera avântului național, în mijlocul frământării unor noi probleme sociale, al căror conținut principal era dragostea de țară și ura împotriva asupritorilor de orice fel. Căci oprimarea politică și socială a devenit pivotul domniei lui Alexandru, după ce reputase strălucita victorie numai datorită spiritului de abnegație, curajului și vitejiei poporului rus. Dar tot poporul a fost acela care continua să poarte jugul și mai greu al apăsării moșierești cu tot alaiul nedreptăților sociale.

Problema situației țărănimii iobage ajunsese în centrul preocupărilor societății ruse. Tineretul cel mai avansat din rândurile nobilimii care luase parte la război se organiza în asociații politice secrete cu program concret de luptă revoluționară pentru dărâmarea autocrației și desființarea iobăgiei. Odată cu întetiroa regimului reacționar al lui Aracceev, ajuns un potentat cu depline puteri, membrii acestor asociații chiar și cei mai ponderați („Societatea din Nord”) se alătură celor din Sud în ceea ce privește programul radical al acestora. Odată cu noul val al răscoalelor țărănești, tot în acea perioadă sfârșitul anului 1820 începuseră tulburări la regimentul de gardă Semionovschi, provocate de cruzimile unor comandanți. Drept rezultat, răsculații au fost închiși în cetatea Pctro-pavlovsc simbolul despotismului țarist.

Ideile de libertate planau în văzduh, oglindind o nouă etapă în dezvoltarea istorică a poporului rus prima etapă a mișcării de eliberare. Dar lupta membrilor celor două asociații politice secrete din Nord și din Sud s-a încheiat printr-un tragic deznodământ care a zguduit întreaga opinie publică din Rusia. La 14 Decembrie 1825 răscoala decembriștilor a fost năbușită în sânge de către Nicolae I și prepusul său, contele Benchondorf.

Urcarea pe tron a lui Nicolae I a fost „salutată” de Pușchin cu următoarea epigramă: De-abia urcat pe tron Pe toți i-a minunat: În Siberia trimis-a 125—plocon Și pe alți cinci i-a spânzurat.

În sfârșit, răscoalele țărănești din anii 1830—1831 ca expresie a protestului împotriva cruntei reacțiuni țariste, proiectează încă o dâră de lumină pe tabloul sumbru al epocii în care a trăit și a creat Pușchin.

La sfârșitul vieții, cu mai puțin de patru luni înainte de moarte, cu ocazia aniversării a 25 de ani dela întemeierea Colegiului, Pușchin a adresat pentru ultima oară colegilor săi obișnuitul salut în versuri. Recapitulând toate cele trăite în ultimul sfert de veac, poetul caracterizează astfel atmosfera zbuciumată a acelei epoci: Prieteni, aminti ți-vă acum De acele vremi când soarta ne-a unit.

Îngrozitoare vremuri am trăit!

O jucărie-a unui joc nebun,

Se zbuciumau noroade-nspăimântale.

Iar țarii se-nălțau, se prăvăleau.

Când gloria, când mândra libertate Altarele cu sânge-mpurpurau.

Procese la fel de adânci au loc și în domeniul culturii. În perioada care a urmat lui Petru I, literatura rusă a pornit pe drumul unei dezvoltări impetuoase, străbătând în câteva decenii numai, etapele parcurse de literaturile țărilor Europei Apusene, în maimulte veacuri. Înflorirea rapidă a literaturii ruse dela sfârșitul veacului al XVIII-lea și din prima jumătate a celui de al XIX-lea este în strânsă legătură cu contradicțiile care măcinau structura economico-socială a statului rus. Conștiința națională, trezită și manifestată activ în războiul din 1812 nu mai putea fi înnăbușită. Din sfera vieții politice încarc exprimarea ideilor progresiste devenise cu neputință, conștiința națională s-a oglindit în artă și literatură. Scriitorii democrați, purtători ai ideilor progresiste, erau chemați să înfățișeze viața poporului, să-și contopească interesele cu năzuințele lui de libertate.

Apropierea artei de viață, de popor, a dat posibilitate literaturii ruse să găsească un nou conținut și noi mijloace de exprimare. Această înfăptuire epocală i-a revenit lui Pușchin, a cărui genială operă a sintetizat întreaga dezvoltare anterioară a literaturii ruse. Asemenea unui fluviu imens, poezia lui a absorbit, a contopit în ea multitudinea de atiuenți ai literaturii ruse din epocile anterioare și, restituindu-le lumii într-o formă nouă, transfigurată, a determinat drumul ei fecund de mai târziu. Sau, după comparația sugestivă a lui Belinschi, o-pera lui Pușchin este ca „marea, care în cuprinsul ei nemărginit primește mii de ape, mari și mici”.

Prin această filiațiune ascendentă co-și avea rădăcini în cele mai bune tradiții ale literaturii ruse dinaintea lui, Pușchin a săvârșit cotitura crucială în orientarea ei pe fâgașul realismului și a deschis astfel calea unor scriitori ca: Lermontov, Gogol, Turgheniev, Necrasov, Saltâcov-Șcedrin, Cehov, Tolstoi.

Zbuciumată a fost viața lui Pușchin, plin de cotituri și căutări, drumul formării sale ideologice și artistice.

Născut la 26 Mai (6 Iunie) 1799 la Moscova, Alexandr Ser-gheevici Pușchin se trăgea dintr-o familie de nobili de viță veche. Cu mândrje vorbea poetul despre „Neamul lui Pușchin, răzvrățiți cu toții, totdeauna” („Boris Godunov”) care a jucat un rol de seamă în multe evenimente istorice în trecutul poporului rus. După mamă, el era strănepotul „arapului lui Petru cel mare” devenit mai târziu generalul rus Hannibal. „Blestemata” educație, cum o numea poetul, pe care a primit-o acasă o educație tipică pentru mediul aristocratic, cu preceptorii străini și studiul de bază în limba franceză nu-l satisfăcea pe micul Alexandr Pușchin. Până la vârsta școlară, el crescuse de fapt sub îngrijirea directă a bunicii sale Măria Alexandrovna Hannibal și a dădacei Arina Rodionovna, care cu povestirile lor îl transportau în minunata lume a basmelor populare. De atunci, din fragedă copilărie, viitorul poet vădea un interes neobișnuit pentru tot ce era popular, interes care se va transforma mai târziu în sursa nesecată de idei, sentimente, imagini și forme de expresivitate plastică a limbajului său poetic Prietenul și însoțitorul său nelipsit în plimbările prin oraș sau în desele călătorii la moșia părinților, era Nichitacozlov figură de țăran rus sfânt și devotat care i-a servit drept prototip pentru Savelici din „Fața

căpitanului”, așa cum icoana reală a dădacei Tatiane din „Evgheeni Oneghin” a fost „prietena cu tâmple sweu bătrâna Arina Rodionovna.

Preocupările mondene ale părinților lui Pușchin se îmbinau cu cele literare, casa lor fiind un loc de reuniune a scriitorilor de seamă ai vremii. Aici veneau istoricul Caramzin, poetul Jucovschi, fabulistul Crâlov, Batiușcov, Dmitriev și alții. Atmosfera era favorabilă pentru stimularea precocei curiozități a micului Pușchin care nelipsit asista la aceste reuniuni, fiind pe de altă parte un pasionat cititor al bogatei biblioteci din casa părintească. El petrecea „nopti întregi fără somn în cabinetul tatălui său, unde, pe-ascuns, citea cu nesaț cărțile, ugia după alta” își amintea mai târziu fratele poetului, Lev Sergheevici.

Astfel, pe tradițiile progresiste ale nobilimii culte, tradiții îmbibate de sevă creației populare orale, se alloia și înmugurea genialitatea unei minți agere și a unui suflet cu profunde vibrații artistice care a dat Rusiei pe cel mai de seamă poet al ei. Dar procesul de formare și de maturizare ideologică a poetului a fost desăvârșit de împrejurările ulterioare ale vieții sale.

În Octombrie 1811 la vârsta de 12 ani, Pușchin a intrat la colegiul de curând deschis la Țarscoe Selo (astăzi orașul Pușchin), o mică localitate de lângă Petersburg. Această instituție școlară pentru nobili fusese plănuită de cârmuire ca o școală pentru pregătirea „tineretului destinat special să ocupe posturi importante în aparatul de stat”, dar, în realitate, se transformase într-o pepinieră a „liber-cugetătorilor”. Aici domnea spiritul gândirii politice libere; ideile de libertate ale primei revoluții franceze pătrunseseră prin zidurile colegiului țarist. Avântul patriotic prilejuit de războiul național de apărare a patriei din 1812 electrizase pe acești adolescenți care purtau discuții aprinse despre constituție, parlament, sisteme de conducere a statului. Elevii citeau cărți interzise, scoteau reviste scrise de mână, iar sufletul tuturor acestor manifestări era Pușchin, alături de prietenii săi, viitorii decembriști: Delvig Pușcin, Ktihelbecher, Ilcevschi și alții. La această stare de spirit au contribuit, în bună măsură, pedagogii cu vederi înaintate ca tânărul profesor de filosofie A. I. Galici, apoi Boudri fratele lui Marat, emigrat în Rusia și îndeosebi profesorul de științe politice A. P.-Cunițan. În prelegerile lor, acești pedagogi insuflau elevilor o atitudine critică față de orânduirea iobago-autocrată, trezindu-le interesul față de problemele politice și sociale ale vremii care se cereau imperios rezolvate. În versurile din tinerețe ale poetului s-au răsfânt ideile pe care le propagă Cunițan: despre drepturile omului, despre democratizarea puterii și despre despotism fapt care l-a îndrituit pe Pușchin să spună mai târziu: „El ne-a creat, el a întetit flacăra care ardea în noi”.

La lărgirea orizontului său politic și la cristalizarea concepției sale despre lume a contribuit deasemenea și prietenia caldă cu P. I. Ceaadaev tânăr ofițer de o remarcabilă cultură, viilor membru al asociațiilor secrete decembriste, care în 1816 șo afla la regimentul de gardă dela Țarscoe Selo. În vremea aceea, adolescentul Pușchin era pasionat pentru operele literare și filosofice ale lui Radișcev și-l cunoștea bine pe encicl-o-pediștii francezi din secolul al XVIII.



Primele încercări literare ale lui Pușchin. Din care nu s-a păstrat decât o parte, vădesc preocupările lui înalte, îmbinând problemele filosofice abstracte cu impresii concrete despre lumea înconjurătoare. „Pasiunea pentru poezie s-a ivit la el odată cu primele noțiuni” își amintește fratele său Lev Sergheevici. Într-adevăr, dela vârsta de 8 ani Pușchin scria versuri, scurte epigrame, mici comedii.

La colegiu i-a uimit pe toți cu extraordinara agerime a minții, prin bogatele cunoștințe în diverse domenii, prin ingeniozitatea spiritului și printr-un real talent literar. În 1814 când Pușchin avea numai 15 ani, a văzut lumina tiparului prima sa poezie „Prietenului, scriitor de versuri” publicată în revista „Vestnic Evropâ” („Curierul Europei”). O jumătate de an mai târziu, Pușchin recita la examenul de sfârșit de an poezia „Amintiri din Țarscoe Selo” care l-a entuziasmat pe bătrânul poet Der-javin, făcându-l să exclame: „Iată cine îl va înlocui pe Dcr-javin”.

De bunăseamă că în lirica din perioada colegiului se resimt încă reminiscențele curentului clasicist cu raționalismul lui excesiv, cu interpretarea abstractă, filosofico-speculativă a fenomenelor. Aceste tendințe se împletesc cu motivele elegiace ale romantismului subiectivist, visător, al lui Jucovschi. Dar de atunci încă Pușchin își dă seama că va merge pe „un drum propriu” și treptat se descătușează de elementele străine concepției lui artistice originale, abordând cu o pană din ce în ce mai sigură, mai viguroasă, realitatea în toate aspectele ei complexe. El va ajunge astfel la „descoperirea realității” —după expresia lui Cemâșevschi va deveni un adevărat „poet al realității”.

Geniul lui Pușchin s-a format, s-a dezvoltat și s-a transformat într-o forță uriașă, pentru că poetul a găsit căi de dezvoltare proprii care i-au îngăduit să descopere bogăția universului lăuntric al marelui popor rus, pentru că a înțeles rolul covârșitor pe care în timpul acela îl câștiga literatura ca organ al gândirii sociale ruse înaintate, ca tribun al ideilor mișcării de eliberare, ca armă a dezvoltării spirituale a masselor. „El a fost primul la noi care a ridicat literatura la rangul de cauză națională” scria Cemâșevschi.

Participarea activă a poetului la rezolvarea teoretică și practică a problemelor legate de dezvoltarea literaturii și limbii literare ruse este o mărturie a atitudinii conștiente a unui artist înzestrat cu un ascuțit simț de răspundere față de posteritate.

Încă din anii colegiului, Pușchin a militat în cercul literar „Arzamas”, care proclamase lupta împotriva concepțiilor și tradițiilor învechite în domeniul literaturii, propagate de asociația literară reacționară „Sfatul celor ce iubesc graiul rus”, înființată de Șișcov, pe care Pușchin o numea „Sfatul celor ce stâlcesc graiul rus”. Membrii asociației „Arzamas” combăteau influența clasicismului. Curent literar care, prin conținutul său ideologic și principiile estetice, îngrădea libera dezvoltare a literaturii în noile condiții istorice și luptau pentru îmbogățirea limbii ruse literare, pentru curățirea ei de expresii slavono-bisericești și apropierea de graiul vorbit al poporului. Ei demonstau

necesitatea introducerii în literatura rusă a noi genuri literare, prin sfărâmarea canoanelor rigide, impuse de clasicism,

Stabilindu-se la Patersburg după terminarea colegiului în 1817 Pușchin devine membru activ al cercului literar „Lampa verde”, unde se reuneau viitorii decembriști și unde, după expresia însăși a poetului: „ideile clocoteau și gândul era liber”. În perioada șederii la Petersburg (1817 —1820), Pușchin intră în vârtoarea vieții mondene, devine slujbaș de stat la Colegiul afacerilor străine, unde se împrietenește cu Gribocdov și desfășoară totodată o intensă activitate literară. În această perioadă agitată, el scrie poezii cu caracter politic prin care se afirmă ca exponent al năzuințelor spre libertate ale tineretului patriotic din rândurile nobilimii. Tot acum el scrie oda „Libertatea” concepută sub influența ideilor lui Radișcev, în care asemenea unui clopot ce cheamă la luptă, răsună cuvintele: „Tirani ai lumii, tremurați. Iar voi, căliți-vă mai tare, sculați, voi robi îngenunchiați!” În poezia „Către Ceaadaev”, scrisă în 1818 Pușchin prezice prăbușirea autocrației, iar în „Satul” (1819) biciuește „boierimea cruntă, nelegiuita care

. Șfichiind cu varga spinarea plugărimii,

Îi fură bunul, munca, din vială-l face-un chin.

În poeziile scrise între anii 1817—1820 se afirmă din ce în ce mai precis trăsăturile specifice creației pușchiniene: optimismul, dragostea de libertate, umanismul, apropierea de realitatea concretă, simplitatea și claritatea stilului.

La 1820 Pușchin termină primul său mare poem „Ruslan și Ludmila” a cărui apariție marchează, după aprecierea lui Belinschi, o nouă etapă în dezvoltarea literaturii ruse. Cu acest poem care a uimit opinia publică din vremea aceea prin noutatea conținutului, prin farmecul narațiunii țesută din îmbinarea elementelor fantastice cu cele reale, prin extraordinara muzicalitate a versului, se încheie de fapt prima etapă a evoluției artistice a lui Pușchin, anunțând începutul perioadei marilor meditații ale poetului în vederea desăvârșirii proiectelor sale de creație.

Popularitatea lui crescuse într-atâta, încât poeziile i se răspândeau în manuscris, în sute și mii de exemplare, iar tineretul îi știa versurile pe de rost. Dsucea mai mare parte a acestor versuri nu putea să fie pe placul autorităților țariste. Spiritul incisiv al lui Pușchin nu cruța în numeroase epigrame scrise în acel timp pe potențații zilei pe Araccev și chiar pe țar. Pe de altă parte influența revoluționară a poeziilor salo patriotice, care, după expresia lui Alexandru I „inundaseră Rusia”, a provocat măsuri drastice din partea guvernului. Pușchin a scăpat de Siberia numai datorită stăruințelor depuse de Ceaadaev, Jucovschi și Caramzin, dar în schimb a trebuit să ia drumul surghiunului în sudul țării, fixându-l-so șederea la Ecaterinoslav (astăzi Dnepropetrovse), apoi la Clișinuu și Odesa.

Acestei perioade a surghiunului din Sud, unde poetul a petrecut aproape patru ani din viață, între 1820—1824 îi corespund poeziile și poemele care poartă amprenta viziunii romantice a lumii, deși cu rădăcini bine înfipite în realitatea socială. Aici Pușchin strânge legăturile cu membrii grupărilor politice

secrete ale decembriștilor, îl cunoaște pe decembristul Pestei conducătorul „Societății din sud”, unul din cei mai de seamă reprezentanți ai gândirii sociale ruse înaintate dela începutul veacului al XIX, care inițiasă programul radical al luptei revoluționare. În călătoriile pe care le-a făcut în primii ani ai surghiunului, la Ghiev, în Caucaz și la Camenka, locul de întâlnire al decembriștilor, Pușchin era însoțit de nelipsitul și devotatul său tovarăș de zile grele Nichita Cozlov.

Ambianța în care se desfășoară cursul vieții lui Pușchin în anii petrecuți în primul exil era prielnică pentru cristalizarea concepțiilor sale ideologice, pentru maturizarea gândirii sale artistice. Poetul se orientează spre problemele sociale și politice importante ale vremii sale, adunându-și material pentru viitoarele opere din documente istorice, studii filosofice și de economie politică, precum și din observarea directă a realității înconjurătoare pe care o adâncește în căutarea răspunsului la întrebările ce-l frământau: situația individului în societate, dreptul națiunilor la autodeterminare, relațiile dintre oameni, complexitatea universului lăuntric al personalității umane. Aceste probleme și multe altele i-au fost sugerate de nedreaptă orânduire politică și socială a Rusiei țarilor, de contradicțiile existente între valențele ascunse în individualități puternice și neputința liberei lor afirmări.

Poporul, cu trecutul lui de milenii, cu viața lui bogată în resurse spirituale nevalorificate, era pentru poet acea pârghie a echilibrului istoric spre care îl orienta simțul lui ascuțit al istorismului, năzuința de a pătrunde legile de dezvoltare ale realității obiective.

De-aici, din aceste frământări, se nasc poeme ca: „Prizonierul din Caucaz”, „Frații haiduci”, „Fântâna din Bahcisarai”, „Țigani”, concepute de Pușchin în timpul șederii în sud și scrise între anii 1821—1824. În perioada aceea poetul interpreta fenomenele din viață de pe pozițiile romantismului. Dar romantismul lui Pușchin avea un caracter activ, militant pentru idealurile configurate de visul unei întocmiri de viață mai dreaptă, mai bună.

Spre deosebire de concepțiile idealismului subiectivist, pe al cărui teren a încolțit și a înflorit curentul romantismului clasic cu îndemnul lui la retragerea în lumea mistică a „revelației”, sau la idealizarea formelor de viață perimate ale trecutului medieval, romantismul poeziei decembriste și al celei pușchiniene promovează atitudine critică protestatară față de defectele societății, față de racilele orânduirii, fiind purtătorul ideilor progresului legate de necesitatea prefacerilor sociale radicale.

Depășind până și limitele concepțiilor subiectiviste ale decembriștilor despre procesul istoric, romantismul lui Pușchin, situându-se pe poziții de mai largă perspectivă, a jucat un uriaș rol revoluționar în dezvoltarea literaturii ruse, în răsturnarea dogmelor clasicismului, în extinderea, îmbogățirea și înnoirea conținutului de idei și a formelor poeziei, dramaturgiei și prozei literare.

Căutarea noilor căi de creație, caracteristică acestei etape tranzitorii în drumul spre realism, a fost determinată de lărgirea câmpului de observație al

poetului, de cunoașterea vieții și obiceiurilor unor popoare care luptau pentru câștigarea dreptului lor la existență istorică (poporul gruzin și în general „gorții-la) din Caucaz), de stabilirea contactului direct cu realitatea, măcinată de contradicțiile de neîmpăcat. La acești factori se adaugă apropierea lui Pușchin de mișcările de eliberare ce prindeau tot mai mult teren: mișcarea decembristă, cu ramificația ei din sud (Pestei, Raovschi, Orlov, lacușchin și alții), mișcarea eteristă pentru eliberarea popoarelor din sud-estul Europei de sub jugul turcesc, mișcare care cuprinde și principatele dunărene, culminând în 1821 cu răscoala maselor populare condusă de Tudor Vladimirescu. Toate acestea au avut adânci rezonanțe în sufletul poetului. El cunoscuse personal, cu prilejul șederii la Chișinău, pe unul din conducătorii Eteriei, x) Gorță popoare din munții Caucazului care nu voiau să se supună stăpânirii țariste, opunând o rezistență dârăză politiciii ei de subjugare. (N. aut.)

Alexandru Ipsilanti „cneazul ciung” despre care amintește în mesagiul adresat „Lui V. L. Davâdov” și cuprins de elan, poetul visează să ia parte la războiul împotriva Turciei pentru eliberarea națională a Greciei („Războiul”). Tot atunci proiectează să scrie un poem închinat acestei mișcări, iar mai târziu pe baza materialului adunat va scrie nuvela „Chirjali”, poezia „Sus, Grecie” și allele. Ecolul răscoalelor și revoluțiilor din alte țări ale Europei (Spania, Italia) a contribuit deasemenea la intensificarea acestei stări de spirit protestatate, care-și găsește expresia în poezii cu teme politice („Pumnalul”, „Lui V. L. Davâdov”) ca și în patosul romantic al poemelor scrise în acea perioadă.

Dar și povestea „fugarului de lume”, a tânărului dezamăgit, din primul său poem romantic de factură lirică „Prizonierul din Caucaz” (1820—1821) are contingente de netăgăduit cu condițiile vieții reale. După însăși mărturia poetului, el a vrut să zugrăvească în eroul său „. Această indiferență față de viață și de bucuriile ei, această îmbătrânire prematură a sufletului, trăsături care au devenit caracteristice pentru tineretul secolului al XIX-lea”. Intr-adevăr, prizonierul lui Pușchin, victimă a „dușmăniei ipocrite”, care părăsește meleagurile natale în căutarea aceluia „vis voios de libertate” este „eroul epocii sale” (Belinschi) și pe plan romantic apare ca o prefigurare a realistului Evgheni Oneghin.

Și mai viu reiese, caracterul inovator, cu profunde tendințe realiste, specific operelor lui Pușchin din „perioada romantică”, în poemul „Frații haiduci”. Faptul că acest poem este în întregime conceput și construit pe elementele realității ruso îl întărește și următoarea mărturie a poetului pe care o găsim în scrisoarea către prietenul său, scriitorul Viazemschi: „O întâmplare adevărată m-a făcut să descriu acest episod. În anul 1820 când mă aflam la Kcaterinoslav, doi haiduci legați în fiare unul de altul au trecut Niprul înnoțși s-au salvat. Popasul lor pe unica insulă, înnecarea unuia din paznici nu sunt născocite de mine”. Poemul construit pe material folcloristic evocă viața haiducilor de pe Volga, țărani iobagi, care fugind dela moșieri, luau drumul pribegiei. Nu întâmplător, contemporanii lui Pușchin, vedeau în imaginea „fraților haiduci”, care devenise foarte populară în masse, un simbol al luptei

politice. Acelaș P. Viazemschi scria decembristului A. Tur-gheniev despre poem: „Iisunt recunoscător (lui Pușchin—N. Aut.) și pentru faptul că nu ne răpește nouă, sărmanilor întemnițați, nădejdea de a putea înnota și cu cătușele la picioare”.

Atmosfera exotică, enigmatică care învăluie acțiunea, caractere puternice, dragostea capabilă de jertfă supremă, au intrat în conținutul unui alt poem scris în sud și socotit cel mai romantic ca factură anume „Fântâna din Bahcisarai”. Această operă plină de dramatism și pasiune promovează ideea renașterii sufletești a unui sălbatic prin puterea sentimentului înălțător al iubirii.

Dar de pe atunci încă, din perioada surghiunului în sud, poetul, ancorat în realitate, își dădea seama de părțile slabe ale metodei romantice. Pe el nu-l puteau satisface subiectivismul concepției, abstractizarea imaginilor, unilateralitatea în zugrăvirea caracterelor, proprii acestei metode. Deaceia încă din 1823 el începe să lucreze la marele său roman în versuri „Evgheni Oncghin” care va aduce triumful realismului în literatura rusă.

Geniul poetic al lui Pușchin ajunge la maturitatea artistică chiar la sfârșitul perioadei surghiunului din sud care poate fi socotită ca încheiată cu ultimul său poem romantic „Țigani”, scris de fapt la Mihailovscoe, unde din porunca țarului i se fixase în 1824 cel de-al doilea surghiun, după ce prezența „turbulentă” a lui Pușchin la Odesa stârnise nemulțumirea generalului-guvernator Voronțov.

În acest poem, Pușchin reușește în Lună parte să învingă limitele subiectivismului romantic, interpretarea abstractă a vieții și scoate în lumină contradicțiile din realitatea rusă întruchipate în răzvrătitul Aleco, cel care declară război conveniențelor înguste din societatea aristocratică. Dar acest căutător al libertății, pe care o concepe numai pentru sine, pus să trăiască într-un mediu neviciat de civilizația orașului, în mediul țiganilor—cu viața lor nomadă în mijlocul naturii nu se poate descătușa de stigmatul egoismului și al individualismului caracteristice clasei sale. El ucide, dar la rândul lui va fi condamnat moralicește la singurătate și izolare, conjugate cu oprobiul unor oameni pe care poetul îi investeste vădit cu atributele libertății necondiționate. Poemul „Țigani” după aprecierea lui G. V. Plehanov „explică psihologia unei întregi epoci istorice. Aleco tună și fulgeră împotriva rânduinelor sociale contemporane, dar, ajuns în mediul aproape primitiv al țiganilor, când este vorba de femeia iubită, el continuă să se conducă după principiile ce donneau în societatea pe care o părăsise. El caută să restaureze tocmai ceea ce voise să dărâme”.

Faza de tranziție a romantismului pușchinian spre realism se vedește tocmai în acest poem. Tema năzuinței spre libertatea individuală și idealizarea vieții patriarhale a țiganilor Săraci, pribegi, dă-n libertate” își găsește o rezolvare Realistă. Principiul fidelității față de adevărul vieții îl face pe Pușchin să renunțe la rezolvarea romantică a conflictului dintre individ și mediul social. Fără schimbarea însăși a temelilor societății nu pot fi înlăturate contradicțiile

care duc la oprimarea personalității omului—iată concluzia pe care o sugerează tragica prăbușire a lui Aleco în opoziție cu demnitatea plină de superioritate a omului liber - bătrânul țigan, tatăl Zemfirei.

Nu poate fi vorba însă de o ruptură, de o delimitare propriu zisă între romantismul și realismul lui ț Pușchin, pentru că până la sfârșitul activității sale creatoare el a păstrat sudate organic în operele sale realiste, elementele valabile ale romantismului activ, revoluționar: atitudinea protestatară față de fenomenele negative ale vieții, năzuința spre un viitor liber și armonios construit, patosul liric care stă la baza zugrăvirii lumii lăuntrice a omului, la baza perceperii emoționale a realității. Elementele realiste care se coceau în structura însăși a romantismului pușchinian și care s-au afirmat cu atâta vigoare în poemul „Țigani” sunt concludente pentru acel proces extraordinar de rapid al evoluției ideologice și artistice a poetului, ce nu-și are precedent în întreaga istorie a literaturii universale.

Perioada surghiunului de la Mihailovscoe, undo poetul e condamnat timp de doi ani (1824—1826) la o chinuitoare singurătate și la umilitorul control din partea tatălui său și a unui spion țarist, se caracterizează prin meditățile profunde la destinul istoric al patriei și al poporului său. Aici el se apropie mai mult, mai direct, de viața de toate zilele a poporului simplu, îi cunoaște obiceiurile, datinele. Îmbrăcat în straie țărănești, el se amestecă în mulțime, la bălciuri și iarmaroace, ținând isonul cerșetorilor orbi, observând tipurile expresive ale oamenilor simpli din popor. II atrag și-l farmecă îndeosebi eîntăreții populari și basmele Arinii Rodionovna nelipsită „tovarășă de vreme rea” care l-a însoțitApe poet în anii surghiunului dela Mihailovscoe. „Seara mi-o petrec ascultând povești —scrie el în Noembrie 1824 fratelui său Lov Scrgheeviciși astfel compensez lipsurile blestematei mele educații. Cât de minunate sunt aceste basme! Fiecare din ele e un poem!”

Ocupația lui de predilecție este acum studiul istoriei și al folclorului. El adună și notează basme și cântece populare. Creația populară îl interesa nu numai ca izvor de îmbogățire a limbii sau ca document de înaltă valoare estetică, ci ca o expresie a psihologiei poporului, a felului lui de a gândi, a concepției lui despre lume și a protestului împotriva jugului iobăgist și al despotismului autocrat.

În intensa corespondență pe caro a purtat-o cu prietenii săi decembriști (Râleev, Bestujev, Pușcin, Kuhelbecher și alții), Pușchin le împărtășește proiectele sale literare, vorbește despre căile de dezvoltare ale literaturii ruse. Tot atunci scrie o serie de articole de critică literară în care se ocupă de caracterul popular al literaturii, preconizând lupta pentru originalitate, împotriva tendințelor cosmopolite și de imitare a literaturii din Apus, a celei franceze în special.

În raport cu maturizarea concepțiilor sale politice și ideologice, Pușchin trece printr-un proces de maturizare artistică. El evoluează ferm pe pozițiile realismului sau ale „adevăratului romantism” cum îl numește el, demonstrând

că principiul de bază al literaturii, în viitor, trebuie să fie zugrăvirea „vieții adevărate”. Creația lui din această perioadă capătă un conținut nou.

Evenimentele istorice importante dela sfârșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, marile prefaceri politico în viața popoarelor Europei, legate de destrămarea orânduirii feudale, tristă experiență istorică din 1825 a luptătorilor decembrişti care erau „atât de departe de popor” (Lenin) îl duc pe Pușchin la concluzia că forța uriașă în procesul istoric este poporul, sunt masele populare.

Do aici poetul deduce că rezolvarea problemelor politico-sociale trebuie căutată în însăși realitatea obiectivă, în legile dezvoltării ei istorice.

Ceeace înainte el socotea că rezultat al hazardului sau al rătăcirilor îi apare acum ca manifestări legitime ale unei necesități istorice. Iată de ce el își îndreaptă atenția spre epocile de mari cotituri, spre perioadele de adânci crize istorice. Îl preocupă problema caracterului complex și contradictoriu al psihologiei omului, condiționat de mediul social. Este necesar să arătăm totuși, că în ceea ce privește înțelegerea conținutului însuși al procesului istoric și al forțelor salo motrice, Pușchin, în ciuda tendințelor vădite de a depăși concepțiile iluminismului rus, rămâne totuși pe pozițiile idealismului istoric, căci rolul primordial în dezvoltarea acestui proces, el îl acordă în primul rând culturii, ideilor politice, legislației, moravurilor sociale și educației.

Dar sentimentul de mândrie pentru trocului eroic al poporului său îl duce pe poet la înțelegerea misiunii patriotice ca funcție primordială a artei și anume aceea de a oglindi artistic acest trecut în dezvoltarea lui istorică concretă. El citește „Istoria Statului Rus” de Caramzin, letopisețele, studiază tratatul despre „Viața lui Pugaciov” și se documentează asupra personalității celui alt conducător al răscoalelor țărănești Stepan Razin. Această orientare a poetului spre problematica istorică îi era sugerată în bună măsură și de starea de spirit încordată care domnea în preajma răscoalei decembriste. Astfel s-a născut tragedia populară „Boris Godunov”, ca o destindere artistică a unei mari personalități creatoare în căutarea răspunsurilor la chinuitoarele întrebări ale vremii. „Numai istoria poporului poate arăta care sunt adevăratele lui nevoi. Istoria poporului aparține poetului” conchide Pușchin.

Este semnificativ faptul că la baza conținutului de idei al dramei sale, Pușchin a pus una din epocile cele mai frământate din istoria Rusiei—sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui de al XVII-lea, așa numitele „vremuri tulburi” când din cauza luptei pentru putere era pusă în cumpănă însăși ființa națională a statului, „soarta poporului”.

În realizarea lui „Boris Godunov” și a primelor capitole din „Evgheni Oneghin” s-a plămădit, s-a format și a ajuns la apogeu profundul realism al lui Pușchin. Prin el străbate acum și filonul satiric îndreptat împotriva despotismului și moravurilor clasei dominante cu toată spoiala ei de cultură, superficialitatea și poziția ei antipopulară și antipatriotică („Contele Nulin”).

Geniul lui Pușchin se apropie, în această perioadă, de culmile eflorescenței sale atât în operele amintite cât și în cele peste o sută de poezii

lirice (dintre care cităm: „Cântec bahic”, „Către A. P. Kern”, „19 Octombrie” -Și altele), precum și în cele patru capitole (III, IVr, V, VI) dm  
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzșțâîă„Evgheni Oneghin” scrise la! Iihailovseoe,  
Unde singurătatea a fost un factor de reculegere pentru artist. În capitolul IV din romanul în versuri „Evgheni Oneghin” citim: „Plimbări, lecturi, păduri, izvoare și somn adânc și farmec mut. Singurătate. Tăceri.” iată câteva elemente din climatul intim al lui Oneghin, în ambianța ieții modeste dela țară, care stabilesc o trăsătură de unire între viața autorului însus și a eroului său retras într-un colț pustiu, departe de zbuciumul lumii. Dar sub aparența unei vieți de „farmec mut”, Pușchin participă intens la frământările acestor ani agitați din istoria Rusiei, ținând contact, prin prietenii săi decembriști Dclvig și Pușchin, cu lumea ce-l fusese „interzisă”. Cu cât entuziasm salutase poetul comedia, pătrunsă de ideile decembriste, a lui Griboedov „Prea multă minte strică”, pe care Pușchin i-o adusese în manuscris la Mihailovscoe.

Pe de altă parte apariția primului capitol din „Evgheni Oneghin” care vede lumina tiparului în Februarie 1825 precum și publicarea primei culegeri de poezii în acelaș an, îi aduce poetului o popularitate ce iese cu totul din comun, dominând întreaga opinie publică din Rusia.

Tot atât de intens trăiește Pușchin tragedia decembristă de la 14 Decembrie în izolarea sa de la Mihailovscoe. Iar întoarcerea în 1826 în vâltoarea vieții dela Moscova, ca urmare a „înaltei grații” acordată de noul țar Nicolae I, deschide un alt șir de suferințe și umiliri pe care poetul le înfruntă cu caracteristica-l neînduplecare și demnitate.

Independența gândirii politice a lui Pușchin constituia un pericol permanent pentru liniștea tronului cu atât mai mult cu cât poetul declarase fățiș țarului că dacă la 14 Decembrie s-ar fi aflat la Petersburg, ar fi fost „în rândurile răsculaților din Piața Senatului”. Toate încercările lui Nicolae I de a fi „cenzorul” personal al activității literare a lui Pușchin au dat greș, izbindu-se de dârzenia poetului ca de o stâncă de neclintit. Se amplifică motivele patriotice din liric: sa, orientată acum spre cântarea idealurilor de libertate ale decembriștilor înfrânți. („În greu surghiun siberian”, „Arion”, „Proorocul”)

Setea de a evada din cercul strâmt ui „gloatei” mondene îl mână, trecând peste opreliștea guvernului, într-o călătorie în Caucaz unde speră să întâlnească pe unii dintre prietenii săi decembriști deportați. Era după ce crease în 1828 poemul eroic realist „Poltava” —o sugestivă evocare a glorioaselor pagini din trecutul istoric al poporului rus, legale de figura lui Petru I. Din nou revenind în ținuturile Caucazului, unde participă la câteva bătălii împotriva turcilor, Pușchin are și tristul prilej de a întâlni în drum carul ce transporta spre Tiflis trupul neînsuflețit al prietenului său Griboedov, ucis mișelește la Teheran de supușii fanatizați ai șahului Persiei. Ecoul acestei călătorii îl găsim în „Călătoria în Arzrum” și în numeroase poezii lirice adevărate pasteluri intime cu intense vibrații ca: „Avalanșa”, „Caucazul”, „Pe dealurile Gruziei”.



Reîntors la Petersburg, Pușchin colaborează activ la revista „Literaturnaia gazeta”, militând în paginile ei pentru promovarea principiilor realismului în literatură și demascând într-o serie de articole cu caracter polemic activitatea venală a ziaristului Bulgarin, redactor al organului oficios „Severnaia pcela” („Albina Nordului”) și agent al reacțiunii dirijate de mâna șefului jandarmeriei, Benkendorf.

Ca un fenomen cu totul aparte în istoria creației artistice universale este așa-numita „perioadă dela Boldino” din toamnă anului 1830. Venit la moșia părintească, pentru a-și aranja drepturile la moștenire în vederea căsătoriei cu tânăra stea a Moscovei, Natalia Gonciarova, Pușchin este reținut aici timp de trei luni (Septembrie-Noembrie), din pricina carantinei provocate de o epidemie de holeră. Peisajul trist al satului Boldino bântuit de boala necruțătoare care seceră țărănimea a rămas imortalizat în poezia „O, criticul meu rumen”:  
Privește: niște biete cocioabe prizărite  
Și mai încolo șesul, ogoarele negrite  
Și cerul scund, deasupra, cu nouri deși și suri.

Și-atâta lot. Un câine măcar nu vezi pe-afară,  
lat-un țăran și două femei.  
La subsuoară Duce-un coșciug și strigă la blegul băiat  
Al popii să-l zorească pe tată-su să vie:  
„Biserica-l deschisă? E vremea cam târzie.  
Că trebuia copilul demult înmormântat”!

Este cea mai rodnică perioadă din viața poetului. Numai în trei luni au fost create la Boldino opere de importanță capitală ca: „Povestirile răposatului Belchin” care pun bazele prozei realiste ruse din secolul al XIX-lea. Palru „mici tragedii” la care se adaugă vreo trezeci de poezii lirice (dintre care „Dracii”, „Elegie”, „Genealogia mea”) poemul de inspirație realist-satirică „Căsuța din Oolomna” o originală profesiune de credință poetică îmbrăcată în haina ironiei, apoi primul său basm construit pe material folcloric „Povestea popii și a argatului său Balda”, precum și un mare număr de însemnări, scrisori și studii critice. Tot aici Pușchin termină romanul „Evgheni Oncghin” început în 1823 acest genial „rod al obser-vațiunilor reci ale minții și dureroaselor însemnări ale inimii” —cum l-a caracterizat însăși poetul. Deasemenea la Boldino este concepută lucrarea „Istoria salului Goriuhino” —un rechizitoriu aspru la adresa sistemului iobăgist.

Anul 1831 înseamnă începutul tragediei personale a poetului care va culmina cu deznodământul fatal în 1837

Căsătoria cu frumoasa Natalia Gonciarova i-a schimbat cursul vieții. Silit să se conformeze obligațiilor mondene, să lupte cu greutatea materiale din ce în ce mai mari determinate de pretențiile soției și creșterea familiei, Pușchin se izolează în universul său lăuntric, pradă dezamăgirilor, a căutărilor pline de frământare. El resimte profund situația umilitoare de kain-mer-junker al țarului cu care este „gratificat” la o vârstă destul de matură. Dar nici atacurile presei oficiale, nici cenzura instituită de țar care, după ce oprise timp de șase ani publicarea dramei „Boris Godunov” împiedică acum apariția poemului „Călărețul de aramă” —nimic din toate aceste acțiuni mârșave nu-l zdruncină convingerile. În acești ultimi ani ai vieții, Pușchin, căutând să stabilească o

analogie între stările de atunci și trecutul istoric, întreprinde o serie de călătorii în regiunile Volgăi, Orienburg și altele, pentru a culege la fața locului materialul documentar legat de răscoalele țărănești. O problemă socială cu rădăcini adânci în complexul procesului istoric este abordată cu ascuțime și multilateral de autorul unor opere de mal urii atc în proză ca „Istoria lui Pugaciov”, „Fața căpitanului”, „Dubrovschi”, „Damă de pică” —opere în care „a știut să înțeleagă adevăratele cerințe și specificul autentic al vieții poporului”. (Dobro-liubov).

Tot în această perioadă Pușchin desfășoară o susținută activitate pe tărâm publicistic, publicând o serie de articole ca: „John Tenner”, „Călătorie dela Moscova la Petersburg”, „Alexandr Radișcev” și numeroase însemnări despre răscoalele țărănești.

Activitatea la revista „Sovremennic” (Contemporanul), pe care o înființează în 1836 a fost de scurtă durată, căci la 27 Ianuarie (8 Februarie stil nou) 1837 el cade în duel rănit mortal de mâna lui Dantes un aventurier venit de peste hotare—mână dirijată de sferele oculte ale clicii țariste. Astfel, asemenea unui meteor care în traiectoria lui vertiginoasă lasă în urmă o lungă dâră de lumină, se încheie viața lui Pușchin hărțuită în ultimii ani de intrigile ticăloase dela curte, de toate contradicțiile epocii de mari iluzii și grele prăbușiri. Moartea poetului a zguduit Rusia și întreaga lume civilizată. Toată mânia și mâhnirea adâncă a poporului și-a găsit expresia în poezia lui Lermontov „Moartea poetului”. Dar și după moarte, Pușchin constituia un pericol pentru țarism. Pentru a preîntâmpina eventualele demonstrații ostile ale mulțimii ce se perinda la locuința poetului spre a-l aduce un ultim omagiu, din ordinul autorităților corpul neînsuflețit al lui Pușchin a fost sustras, transportat și înmormântat în taină la mănăstirea Sveatogorsc, în apropiere de satul Mihailovscoo. Și în acest ultim drum l-a condus acelaș devotat tovarăș de zile grele, omul simplu rus—țăranul Nichita Cozlov.

Să nu amintim cuvintele marelui democrat-revoluționar și critic V. G. Belinschi despre rostul scriitorului în societate, despre răspunderea artistului față de istorie: „Libertatea de creație—spunea Belinschi—se acordă ușor cu slujirea contemporaneității: pentru aceasta nu este necesar să constrângi să tratezi teme, să-ți violezi fantezia; pentru aceasta este necesar doar să fii cetățean, fiu al societății tale și al epocii tale, să-ți însușești interesele ei, să-ți contopești năzuințele cu năzuințele ei”. Tot el spunea: „Epoca noastră se va închina numai în fața aceluia artist a cărui viață va fi cel mai bun comentariu, asupra creației sale, iar croația sa cea mai bună justificare a vieții lui.”

Tocmai în lumina acestei cerințe enunțate de Belinschi poate fi înțeleasă geneza ideilor politice și aspirațiilor sociale ale lui Pușchin, adâncul lui umanism, ca formă superioară a slujirii celor mai înalte idealuri ale umanității, geneza democratismului și a caracterului popular al operei sale și în general specificul creator al acestei proeminente personalități artistice.

Nu putem trece fără a lua poziție față de părerile emise de o seamă de critici burghezi care încercau să insinueze că în gândirea și atitudinea politică a lui Pușchin ar fi existat o anumită „duplicitate” izvorâtă din poziția socială a

poetului. Acești critici de coloratură cosmopolită își întemeiau părerile pe faptul că Pușchin deținuse titlul de kammer-junker la curtea țarului și că însuși țarul îl proteja într-o oarecare măsură, luând u-și obligația de a fi cenzorul lucrărilor sale și acordându-l fondurile necesare pentru întocmirea „Istoriei lui Pugaciov.” Toate aceste măsuri jignitoare pentru poet (printre altele trebuie menționat că din ordinul țarului, Pușchin a fost obligat să schimbe titlul inițial al lucrării sale: „Istoria lui Pugaciov” în „Istoria răzmeriței lui Pugaciov”) nu erau de fapt decât o manevră a clicii reacționare țariste de a-l sustrage pe Pușchin dela activitatea lui creatoare, de a-l transforma într-un poet al curții, punându-l sub supravegherea directă a organelor jandarmeriei țariste. Dar aceste manevre s-au dovedit a fi infructuoase; ele n-au izbutit să schimbe orientarea poetului spre țelurile mișcării de eliberare, să frângă independența gândirii sale artistice.

Existența în creația lui a unor poezii ocazionale sau a accentelor de depresiune, a tendinței spre izolare în anumite epoci, nu sunt decât limite istorice inerente pe care condițiile sociale și conținutul luptei de idei își puneau pecetea. Orice altă interpretare duce la grave erori.

Sunt deosebit de interesante în această privință aprecierile lui Maxim Gorchi despre Pușchin. În afară de numeroasele mențiuni din trilogia autobiografică în care se fixează filiațiunea artistică a acestor doi mari deschizători de drumuri în literatură: Pușchin—inițiatorul literaturii ruse moderne și Gorchi—fondatorul literaturii realismului socialist, marele scriitor proletar a consacrat înaintașului său nenumărate articole și prelegeri. Deaceia nu putem vorbi despre anumite „păreri” ale lui Gorchi despre Pușchin, ci de un întreg sistem de teze teoretic fundamentate care fac parte integrantă din complexul de concepții estetice ale lui Gorchi. În 1931 el scria: „Talentul uriaș și universal al lui Pușchin este un talent sănătos din punct de vedere psihic și caro exercită o influență regeneratoare”, recomandând cititorilor și scriitorilor sovietici: „Citiți-l mai des pe Pușchin. El este întemeietorul poeziei noastre. Nu dați crezare celor care strigă că Pușchin e învechit. Numai forma poate să învechească, dar spiritul poeziei lui Pușchin este nepieritor.”

Analizând biografia politică a lui Pușchin pe care a expus-o în prelegerile cursului de Istoric a literaturii ruse ținute între 1907—1908 la Capri, Gorchi a relevat situația tragică a poetului în epoca regimului de mortificare al lui Nicolae I. Gorchi a subliniat că Pușchin, care și-a iubit atât de mult patria, numea Rusia—țară „blestemată”, iar chinurile pe care a trebuit să le îndure l-au făcut să exclare: „Dracu m-a pus să mă nasc în Rusia cu talent și cu suflet!”

Străin de orice tendință de idealizare, de așa numita „lustruire” a clasicilor, Gorchi a reușit să dea o interpretare dialectică poziției lui Pușchin în condițiile luptei sociale și ideologice din vremea sa, scoțând în evidență legătura lui Pușchin cu mișcarea revoluționară, străduințele lui de a învinge prejudecățile și limitele de clasă: „. Din exemplul creației lui—scrie Gorchi — vedem cum un scriitor înarmat cu o bogată cunoaștere a vieții. În generalizările

sale artistice depășește cadrele psihologiei de clasă, se ridică deasupra tendințelor clasei sale și în mod obiectiv zugrăvește această clasă pe plan exterior ca pe un organism neizbutit și disonant al unei părți a experienței istorice, iar pe plan interior ca pe un sistem psihic egoist, plin de contradicții de neîmpăcat”. „Fără îndoială—scrie Gorchi în continuare—că Pușchin este un nobil, el însuși s-a fălit într-o vreme cu asta, dar este important să reținem că încă din tinerețe el a simțit caracterul îngrădit și înnăbușitor al tradițiilor nobiliare, că el a înțeles sărăcia spirituală a clasei sale, inconsistența ei culturală și că el a oglindit cu o extraordinară veridicitate viața nobilimii sub toate aspectele ei, cu toate defectele și slăbiciunile ei. Operele sale. Constituie o genială ilustrare a istoriei Rusiei”.

De altfel definirea poziției sale sociale o găsim în poezia „Genealogia mea”: Hrisoave vechi am o mulțime Cu stema mea. Dar n-am dr. -afacă Nimic cu noua nobilime. J Mândria-mi, potolită, tace.

Sunt cărturar, poet și cânt Prin mine însumi; nu-s curtean Nici bogătaș; nu Mușin sunt Ci Pușchin, simplu cetățean.

Este semnificativ în aceaslă privință, „Jurnalul intim” al lui Pușchin, adevărat document al consecvenței sale ideologice, ca „dușman al robiei” „prieten, frate, tovarăș” al decembriștilor. Spicuim din el câteva însemnări: „.. Libertatea noastră politică nu poate fi despărțită de eliberarea țăranilor”. „.. cu timpul istoria va aprecia influența domniei ei (a Ecaterinei a II-a—N. Aut.) asupra moravurilor; sub masca blândeții și a toleranței va demasca despotismul ei sălbatic: poporul asuprit, visteria jefuită de favoriți; istoria ne va arăta greșelile de politică economică, nimicnicia legiurilor, batjocorirea filosofilor din secolul ciși atunci glasul lui Voltaire fermecat de atenția țarinei, nu va fi în stare să-l izbăvească memoria de blestemele Rusiei”. Și în altă ordine de idei, Pușchin face următoarea reflecție: „Este cu neputință ca oamenii să nu înțeleagă odată și odată cruzimea ridicolă a războiului, așa cum și-au dat seama de esența robiei, a puterii țariste etc.”

Nota majoră, dominantă, care constituie însăși esența creației pușchinieni, este extraordinarul său optimism politic și istoric. Acest optimism i-a sugerat varietatea atât de bogată de genuri și forme literare, a alimentat conținutul amplu și adânc de idei, cultivând totodată atributele de perfecțiune clasică a măiestriei sale artistice. Explicația acestui optimism trebuie căutată, fie că e vorba de scrierile lirico-subiective sau epico-obiective, în credința nesdruncinată a poetului în popor, în forțele și viitorul său. Perspicacitatea și agerimea gândirii sale istorice, concepțiile politico-filosofice vădesc optica unui genial artist-gân-ditor. Dezvăluind dinamica evenimentelor istorice, Pușchin tindea să determine pe plan filosofic semnificația acestor evenimente în mersul progresiv al istoriei, să întrevadă rolul lor pentru viitor, să fixeze locul individului în acest proces obiectiv, sădind respectul față de demnitatea omului. Sunt într-adevăr profetice următoarele cuvinte ale lui Bclinschi: „Va veni timpul când el (Pușchin) va fi recunoscut în Rusia ca poet clasic, ale cărui opere vor educa și dezvolta nu numai simțul estetic, dar și sentimentul etic.”

Măreția și însemnătatea unui scriitor se măsoară după gradul în care rădăcinile creației sale sunt înfipite în viața însăși apopoului, după gradul în care această creație oglindește idealurile înaintate ale vremii sale. Tocmai aceste cerințe ale caracterului popular și progresist al artei și-au găsit o strălucită întruchipare în operă marelui poet rus A. S. Pușchin. Sentimentul pe care-l încerci la lectura versurilor și a prozei sale îți trezește în minte aprecierea făcută de marele lui contemporan și discipol Gogol: „Când rostești numele lui Pușchin, te gândești deîndată la un poet național rus. Pușchin este un fenomen excepțional și, poate, unic al geniului rus; ci reprezintă pe rusul ajuns la apogeul evoluției sale, așa cum va fi poate peste două sute de ani. În el s-a oglindit firea omului rus, sufletul, limba și caracterul lui cu aceeași claritate, cu aceeași frumusețe pură, cu care se oglindește un peisaj pe suprafața convexă a unei lentile”.

Într-adevăr, caracterul popular al creației pușchinieni se vedește în toate aspectele sale: în zugrăvirea amplă a vieții ruso dela începutul secolului al XIX-lea, în fresca trecutului istoric al țării sale, în crearea caracterelor naționale ruse cu trăsăturile lor tipice ca și în neasemuitele tablouri ale naturii ruse.

Privită în totalitatea ei, moștenirea literară a acestui mare poet, prozator și dramaturg, reprezintă prin caracterul ci original autohton și popular o oglindă a vieții, psihologiei și istoriei popoului rus. Din aprecierea făcută de Belinski romanului în versuri „Evgheci Oneghin” se desprinde un adevăr valabil pentru întreaga operă a lui Pușchin, ca fiind „o operă cu conținut profund popular, o adevărată enciclopedie a vieții rusești”.

Dar specificul național și caracterul popular nu constă numai în dezvăluirea aspectelor multilaterale ale vieții unui popor ci și în felul cum un artist abordează în operă sa problemele esențiale ale epocii, probleme care frământă gândirea socială, contribuind la formarea conștiinței naționale a întregului popor. În această privință, geniul poetic al lui Pușchin, ca expresie desăvârșită a talentelor și resurselor spirituale ale popoului rus, a făcut din el un cântăreț-patriot al năzuințelor spre libertate ale masselor populare, un apologet al ideii progresului în procesul istoriei.

„Pășind pe urmele lui Radișev” cum spune poetul însăși, el „a cântat libertatea” afirmând în crezul său artistic 3 Pușchin Opere voi. I participării active la lupta de dezrobire. Chiar dacă Pușchin, oficial, nu făcea parte din mișcarea decembristă, el a contribuit la pregătirea ei, la maturizarea idealurilor revoluționare și aparține deci organic acestei mișcări. Crezul lui estetic se profilează dăltuit în linii de precizie și măreție marmo-reană în poezia „Proorocul”. „Și inimile omenеști tu le aprinde cu cuvântul” spune Pușchin definind misiunea socială a poetului. Glasul lui „incoruptibil” a fost pe bună dreptate „ecoul popoului rus”. În versurile sale despre libertate, el apare ca un inspirat vestitor al ideilor decembriste. În oda „Libertatea” și în „Satul”, Pușchin reia cu o vigoare și o strălucire artistică fără precedent, cele două teme înrudite lupta împotriva autocrației și lupta împotriva iobăgiei. Din punct de vedere politic și programatic amândouă poeziile sunt mai moderate decât „Călătoria

dela Petersburg la Moscova”, a lui Radișcev. În „Satul” ca și în oda „Libertatea” Pușchin rămâne pe pozițiile ideologiei iluminismului, nădăjduind ca robia să fie „izgonită de un semn împărătesc” iar forma de stat ideală ar fi posibilă numai „Acolo unde forța legii cu libertatea s-ar uni” și atunci: „S-ar lumina desigur regii, popoare n-ar mai suferi.”

Muza lui „a libertății cântăreață” înfierează „nedreptatea stăpânirii și zeul crud al asupririi”, „prejudicată nouă des”, dar deocamdată, slujind idealurile constituționale, că vede posibilă „pacea-ntre libere popoare” care „sub scutul legii-ocrotitoare” „va străjui și tronul-veci”.

Cu toate aceste limite politice și ideologice, lirica lui Pușchin din tinerețe, cu tematica ei politică, prin patosul ei militant, prin înaltul sentiment cetățenesc din care respiră o revoltă de neînfrânt, constituie un document de literatură agitatorică care a exercitat o mare înrâurire revoluționară asupra cercurilor progresiste ale societății ruse asupra conștiinței masselor.

Înflăcăratul său mesagiu către Ceaadaev din 1818 a răsunat pentru contemporani ca un adevărat manifest de dragoste tinerească față de patrie și revoluție: Cât libertatea o visăm Și-onoarea-n inimi ne trăiește Prieteni, țării să-nchinăm Speranța care-n suflet crește. Încrederea nezdruncinată că va veni „al ubertății c it”, Pușchin, conștii tinere, încheie cu profetice cuvinte:

EXprlllltllllIU-l IUWCUCICd «UAUIUJltllllia Ld VU VUlll „Ut libertății ceas slăvit”, Pușchin, conștient de misiunea generației fânprp încheie cu profetice cuvinte: Pe tirania năruită Al nostru nume scris va fi.

Îndemnul direct la răsturnarea despotismului prin violență este profesat de Pușchin în poezia „Pumnalul” un ecou la uciderea în 1819 a dictatorului german Kotzebue de către studentul revoluționar Karl Sand. Evenimentul capătă valoarea unui simbol întruchipat în acel „Străjer al libertății, pumnal nebiruit, judecător năprasnic al hulei și-al ocării.” Tiranul este cuprins de groază la gândul „răzbunătorului pumnal”, căci dreapta-l lovitură:

. Îl va afunge-oriunde, În cort, în templu, pe uscat, pe mare Nici chiar în patul nu se poate-ascunde Păzit de lacăte și de zăvoare.

În perioada exilului din sud năzuința spre libertate capătă uneori accente tragice, izbucnind asemenea dezlănțuirii forțelor elementare ale naturii împotriva zăgazarilor artificiale („O, valuri”): Hai, vânturi ape să brăzdați! Loviți zăgazul fortăreții! Desferecă-l pe-ncătușați, Furtună, simbol libertății!

Poetul se compară cu „un șoim în robie de mic”, care zace „în temniță umedă. Zăvorit” („Captivul”). Visul romantic ia forma concretă a unui zbor nestăvilat: Și tu ca și mine vrei liber să sbori. Să mergem spre munții cu piscuri în nori, Spre marea albastră, pe unde mereu Cutreeră slobod doar vântul. Și eu!

Surghiunul la care fusese condamnat și pe care-l suportase atât de greu, Pușchin îl compară, prin analogia destinului, cu acela al poetului roman exilat de împăratul Octavian August pe litoralul Mării Negre („Lui Ovidiu”). Speranța însă nu-l părăsește. El are fermă încredere că odată și odată „vom bea noi cupa-nsăngerată”, („Lui V. L. Davâdov”).

Aceiaș temă a libertății tratată după tragedia din 14 Decembrie 1825 vădește o maturizare politică a poetului. Câtă sobrietate în tonul grav, solemn al versurilor: În greu surghiun siberian Răbdați osânda cu mândrie; Căci truda voastră nu-l în van. Gândirea voastră-l veșnic vie.

Poetul trimite prietenilor săi deportați în Siberia mesajul plin de îmbărbătare și de încredere în izbânda cauzei lor, în viitor: Cădea-vor lanțuri, temniți crunte și frații vor veni spre voi, Cu libertatea scumpă-n frunte, Să vă dea spada înapoi.

Se știe că mesajul lui Pușchin a răspuns din partea decembriștilor poetul H. I. Odoevski, iar versul: „Scânteii aprind văpaia vie” din poezia „Răspuns lui A. S. Pușchin” va figura ca simbol pe frontispiciul primului număr al ziarului leninist „Iscra” apărut în Decembrie 1900

Mai târziu când după furtună năprasnică, toți: „Cârmaci, vâslași, toți au pierit”, poetul se simte un „cântăreț ascuns” al prietenilor săi decembriști și-și determină poziția: „la țărni, de vijelie dus, trecute imnuri le mai cânt”, („Arion”).

Aceiaș proces al evoluției sale se poate urmări și în poezia epică. Încă poemele „dinsud”, de factură romantică, anunțau triumful total al realismului în creația lui Pușchin. Tematica și conținutul de idei al poemelor, „din sud” problema conflictului dintre individ și orânduirea socială, tendința spre eliberarea de acele „reguli” rigide ale societății aristocratice, elanul către o viață liberă, interesul pentru traiul și moravurile diferitelor popoare toate acestea vor continua să se dezvolte în operele de mai târziu ale lui Pușchin, căpătând un nou înțeles, realist, cu contururi istorice concrete.

Dela „Frații haiduci”, „Prizonierul din Caucaz” sau „Fântâna din Bahcisarai”, pe măsură ce se adâncește și se ascute conflictul personal al poetului cu „gloata mondenă”, Pușchin ajunge la concepția istorică înaltă a conflictului dintre țar, boier și popor („Boris Godunov”) a raportului dintre individ și stat („Pollava”, „Călărețul de aramă”).

După propria mărturie a poetului «tragedia populară „Boris Godunov” trebuie considerată din punct de vedere politic». Personajul central al dramei care determină mersul evenimentelor istorice eslo poporul; pe încrederea masselor se sprijină autoritatea monarhului. Idcia este relevată cu multă îndrăzneală în semnificația „freamătului mulțimilor”, în teamă țarului față de reacția poporului, în prăbușirea lui Boris determinată de pierderea încrederii poporului, în următoarele cuvinte ale unui străbunic al lui Pușchin, înfățișat în dramă: Dar vrei să știi care-l tăria noastră? Nu ostile, ci freamătul mulțimilor.

Momentul final când norodul adunat în fața palatului „rămâne tăcut”, dezaproband parcă fărâdelegile țarilor și boierilor, cuprinde sensul integral al dramei. Forța nestăvilită a masselor populare în ciuda protestului spontan, neorganizat, apare aici ca judecata însăși a istoriei așa cum în poemul ero-ico-rcalist „Poltava” prezența mulțimii este o sentință la adresa trădătorului Mazepa în scena execuției lui Cociubei, sau în contrast! Uite dintre figura lui Petru I ca exponent al voinței poporului și „războinicul hoinar”, aventurierul Carol XH-lea al Suediei. Belinski a fost primul care a descoperit sensul

adevărat al ultimelor cuvinte din drama lui Pușchin, arătând că „în această tăcere a poporului se aude vocea cumplită a răzbunării care judecă o nouă jertfă”. În articolul „Zilele revoluției” închinat evenimentelor dela 9 Ianuarie 1905 Lenin a folosit expresia „norodul tace” din drama „Boris Godunov”: «Noi trebuie. Să încheiem bilanțul, să tragem concluziile, să ne însușim din experiența istoriei de azi lecții caro ne vor fi «io folos mâine, în altă parte, acolo undo astăzi „norodul tace” încă și unde, într-un viitor apropiat, într-o formă tău alta, va izbucni flacăra revoluției» 1)

Din trecutul istoric, figura lui Petru I „tâmplar, erou, navigator și fondator de academie. pe tron, un lucrător” („Stanțe”) ocupă un loc important în creația pușchiniană. Alenția poetului

) V. I. Lenin Opere, voi. VIII, pag. 84 ed. Rusă. A fost atrasă de această figură de semnificație crucială pentru Rusia. În romanul de largă concepție, dar rămas neterminat „Arapul lui Petru cel Mare” ea capătă conturul precis al monarhului luminat cu vederi largi, generoase. Aici imaginea lui Petru este umanizată; autorul o coboară din „ceruri” unde o ridicaseră scriitorii secolului al XVIII-lea în frunte cu Lomo-nosov și o aduce pe pământ. În „Poltava”, prin figura lui Petru, Pușchin dezvăluie specificul național rus în felul de a înțelege esența eroismului adevărat. Aceiași figură se identifică cu interesele superioare ale statului, ale poporului în antiteză cu lumea intereselor și ambițiilor personale. Antiteza apare mai evidentă în „Călărețul de aramă” unde alternează două stiluri poetice: narațiunea prozaică plină de accente de ironie când este vorba de slujbașul Evgheni și patosul liric solemn al pasajelor închinat activității lui Petru „constructorul de minuni”. Dar fidel adevărului istoric, Pușchin dezvăluie cele două tendințe cea „tiranică” de „idol” implacabil al nobilimii care „luptă împotriva barbariei cu mijloace barbare” cum a spus Lenin și cealaltă, progresistă, de mare reformator. Problema ciocnirii intereselor de stat cu cele individuale, a drepturilor „omului mic” este tratată prin prisma perspectivei istorice. Triumful cauzei generale asupra celei particulare este inevitabil, istoricește determinat și totuși Pușchin recunoscând uriașa importanță istorică a înfăptuirilor lui Petru a zugrăvit cu multă compasiune și înțelegere tragedia personală „a bietului smintit” Evgheni care este strivit atunci când încearcă să se opună mersului istoriei.

Tema „răscoalei țărănești”, a revoluției țărănești, este pusă cu multă ascuțime în opere ca „Istoria satului Goriuhino”, „Dubrovschi” și „Fața căpitanului”. În ciuda faptului că în rezolvarea acestei teme s-au manifestat deosebit de limpede limitele de clasă ale concepției lui despre lume, frica de „răzmerița rusească, nesocotită și necruțătoare”, Pușchin a zugrăvit un tablou amplu și complex al revoltei spontane a masselor precum și caracterul ei multinațional (scena plutirii spânzurătorii pe Volga), demonstrând necesitatea ei istorică.

Pușchin a ridicat deasemenca problema lipsei de legătură între nobilimea intelectuală progresistă și popor. Pe plan romantic, problema a fost pusă și tratată în „Țigani”, pe plan realist, în „Evgheni Oneghin”. Dela răzvrătitul



Aleco, care purta 3a uecetea tragică a clasei sale, omul ce vroia „libertăți doar pentru sine” bușchin abordează problema situației unui omi cult, înzestrat de natură, dar lipsit de un țel înalt în viață, incapabil de a se realiza printr-o muncă constructivă, condamnat până la urmă la o tragică izolare, tocmai fiindcă nu găsea resurse în viața poporului, era străin, rupt de sevă regeneratoare a masselor, a solului național. Sentința de condamnare a individualismului aristocratic al lui Oneghin, Pușchin o pronunță prin personajul Taliana care, întruchipând integritatea sufletească, plenitudinea simțirii și principiul etic, contrastează nu numai cu Olgu, dar și cu Oneghin. Scepticismul social, golul sufletesc al lui Evgheni își găsește rădăcini în mediul înconjurător. Dar dacă Pușchin dezvăluie pericolul iluzionismului romantic al lui Lenschi, tot atât de iluzorie apare și „libertatea” lăuntrică, morală pe care o apără și o afișează Oneghin.

Pieirea timpurie a visătorului Lenschi ca și viața fără sens a unui „om de prisos” cum este Oneghin apare ca rezultatul legității istorico-sociale într-o epocă când trivialitatea și platitudinea nobilimii feudalo-moșierești din provincie (vecinii sosiți în vizită la familia Larin de ziua Tatianeii) imprimau vieții nota dezagreganță a tot ce era vechi și reacționar. Cu aceleași puternice accente satirice, în scurte notații de o uimitoare concizie, este înfățișată în ultimele două capitole din „Evgheni Oneghin” viața nobilimii patriarhale din Moscova și a înaltei aristocrații din Petersburg.

De fapt prin figura lui Oneghin și Lenschi, Pușchin a zugrăvit acea generație de intelectuali din rândurile nobilimii ruso progresiste, care, în deceniul al treilea al secolului trecut, constituia o excepție în sânul clasei moșierești generație din care au ieșit și au crescut decembriștii.

Soarta plină de dramatism interior a eroilor săi Ta-tiana condamnată să trăiască într-un mediu pe care-l disprețuia, sfârșitul frânt al lui Lenschi, singurătatea sfâșietoare a lui Oneghin scot în relief un fenomen caracteristic acelei epoci de contradicții. Oamenii superiori pe plan moral și intelectual din societatea rusă erau sortiți fie la o existență tragică și zbuciumată, fie la pieire, în timp ce în nimicnicia lor sufletească triumfau tot felul de Buianovi, Pustiacovi sau Petrușcovi. Sensul profund al romanului se desprinde din părlea finală unde autorul sugerează o apropiere a eroului său de mișcarea decembristă. Călătoria de-a-lungul Rusiei trezise în sufletul pustiit al lui Oneghin gânduri și sentimente noi: el a început să cunoască și să-și iubească conștient patria.

Belinschi a caracterizat, pe bună dreptate, această operă drept „un poem istoric, în adevăratul sens al cuvântului, deși printre eroii săi nu există figuri istorice”. E totodată spune Belinschi „primul act al conștiinței de sine” a societății ruse, care nu numai că se vedea, dar se și recunoștea acum pentru prima oară în strofele „peștițe”, „hazlii o parte, parte triste” ale acestei capodopere a literaturii universale. Ca un pur. Ct luminos apare Tatiana cu psihologia neviciată de influența mediului dezagregant, fiindcă acest „ideal” atât

de drag, cum o numește Pușchin, are „suflet cald de rusă”, crescută în cele mai bune tradiții populare de către dădaca sa Filipievna.

Versuri luminoase sunt închinare și „măreții Moscova —” „inima țării” -  
De câte ori în pribegie De sorți amare-ndepărtat,  
O, Moscovă! Eu te-am visat!  
O, Moscovă! Cât zvon învie,  
În pieptul meu acest cuvânt!  
În el câte ecouri sunt!

Dar orizontul artistic al lui Pușchin nu s-a mărginit la limitele unei singure clase, aceea a nobilimii, El a zugrăvit portrete și schițe caracteristice de oameni din cele mai diverse pături ale societății ruse sărăcimea orașelor, micii slujbași ai statului, meseriași, ofițeri proveniți din „copii de trupă” și ajunși la titluri de noblețe. Într-o serie de opere sunt remarcabile și figurile de țărani iobagi, alături de imaginea „căruntii Filipievna”, se impune aceea a credinciosului dar demnului Să-vielici din „Fața căpitanului”. Plastică și sugestivă în cel mai înalt grad este figura fierarului Arhip din „Dubrovski”. Tot așa este și portretul fugar schițat al băiețușului roșcovan din același „Dubrovski”, care în opoziție cu boiernașul fricos, dă dovadă de curaj și de tărie uimitoare în fața cumplutului Troecurov.

Dar poate că în nici una din figurile artistice pe care le-a creat, Pușchin n-a izbutit să realizeze un personaj atât de veridic și cu un caracter popular atât de pronunțat ca Pugaciov, capul răscoalei populare din romanul istoric „Fața căpitanului”.

Ptoura lui Pugaciov este redată de Pușchin fără nici o umbră de idealizare, în toată cruda ei realitate. În el sunt minunat dezvoltate trăsăturile tipice ale caracterului național rus. Pugaciov se distinge prin spiritul lui răzvrătit și dornic de libertate, prin sânge rece, curaj și vitejie, prin firea lui de vultur, fire de om drept, necruțător față de dușmani și totodată de o profundă sensibilitate și generozitate față de cei ce i-au făcut vreodată un bine.

Crearea unor astfel de tipuri este mărturia tendințelor democratice incontestabile ale lui Pușchin. Aceste tendințe se vădesc cu deosebire în „Povestirile lui Belchin” operă ce a reprezentat un uriaș pas înainte în dezvoltarea prozei realiste ruse. Dragostea adâncă de om, înțelegerea față de suferințele lui, reiese cu deosebită pregnanță din mecanismul interior al personajelor în ciocnire cu mediul social înconjurător, măcinat de contradicții. Gogol a caracterizat sugestiv această tendință în operă lui Pușchin drept înclinarea de a înfățișa „măreața simplitate a oamenilor simpli”.

Pușchiu nu numai că „a descoperit realitatea” sub toate aspectele ei, dar și a dezvoltat poezia vieții, aducând viața în poezie. Geniul lui a fructificat resursele bogate ale creației populare orale. Minunatul poem „Ruslan și Ludmila” a izvorât din pasiunea poetului atât pentru legendele populare cât și pentru trecutul istoric al poporului său. Elementul folcloric dominant stă la baza concepției poemului a cărei esență e pe de-a-ntregul cuprinsă în versurile: „Acolo duh rusesc adie, acolo-l scumpa mea Rusie”. Muzicalitatea versului și

bogăția imaginilor își au sursa în folclorul rus, așa după cum opera dramatică „Rusalca”, poezia „Cântecul lui Oleg înțeleptul” și admirabilele lui basme, de inspirație folcloristică, au intrat de drept atât în tezaurul literaturii scrise cât și în patrimoniul creației populare orale.

Tot în apropierea față de popor, în patriotismul conștient, își are rădăcinile optimismul luminos al lui Pușchin, încrederea lui în progresul omenirii, al rațiunii și științei.

Lui i se datoresc cuvintele pline de sens adânc pentru toate epocile istorice, din poezia „Cântec bahic”: Și cum pălește-o lumânare, În fața zorilor, fără putere, Așa și falsa-nțelepciune pierde În fața soarelui etern al minții. Trăiască-n veci slăvitul soare Și piară noaptea neștiinții! Ca o profesiune de credință a unui mare artist ne impresionează versurile din „Elegie”: Dar viața nu vreau, o prieteni, s-o sfârșesc. Vreau să trăiesc, să sufăr, să gândesc.

Conștiința continuității generațiilor, îi dă un sentiment de bucurie, de încredere în viitor: Aș vrea când bezna m-o cuprinde În țara mea să dorm pe veci. Lângă mormânt să-mi dănuiescă Avântul tinerilor vieți și firea calmă să strălucească Vădind eterne frumuseți.

Aceste „eterne frumuseți-l poetul le vedea în firea omului rus, în natura rusă, în prietenie, în dragoste, în lupta pentru eliberarea poporului său.

În lirica peisagistă ca și în cea intimă, poetul acordă prioritate elementului uman, sensibilității sufletești armonios îmbinată cu elementele naturii.

Descrierea anotimpurilor din „Evglieni Oneghin”, „Seara de iarnă”, „Avalanșa”, „Caucazul” sau „Dealurile Gruziei”, reprezintă fiecare un moment zmul din viața personală, din amintiri legate de gânduri despre patrie, despre prieteni.

Luându-și rămas bun dela „slobodă stihie”, poetul se simte pentru totdeauna legat de mare: În codrii, în adânci pustiuri De tine plin, eu voi purta, A tale stânci, a tale țărături Lucirea, umbră, vocea ta.

Femeia iubită „al frumuseții duh curat-l („Către A. P. Kern”)este întruchiparea idealului spre care tindea poetul.

Amplitudinea problemelor de ordin politico-social, istoric și filozofic se îmbină în operă lui Pușchin cu perceperea sensibilă a realității și redarea ei într-o formă a cărei caracteristică principală este naturalitatea și simplitatea extraordinară-claritatea expresiei, lipsa de orice nuanță retorică, de artificiu, de convențional. Versul lui curge, fie ca șipotul unei ape de munte, fie ca revărsarea cascadelor năvalnice, dar totdeauna redând sunetele unei melodii armonioase în care elementul sonor este expresia însăși a gândirii. El cerea ca versul să exprime simțăminte adânci și gândire poetică”, iar proza: „Idei și idei fără ele, oricât de strălucite ar fi, expresiile nu servesc la nimic”.

Claritatea, preciziunea și conciziunea—iată cele trei principii pe care Pușchin le pretindea dela proză și pe care cu atâta niăestrie le-a cultivat în propriile sale opere.

Întemeietor al literaturii clasice ruse, fondator al școlii realiste cu mult înainte de apariția ei în Apus odată cu operele lui Balzac, Pușchin a pus totodată piatra de temelie a limbii literare ruse.

Dând indicații în legătură cu cadrul lexical al limbii literare ruse contemporane, V. I. Lenin propunea includerea în vocabularul ei „a cuvintelor folosite în prezent precum și a celor folosite de clasici, începând cu Pușchin până la Gorchi” 1)

LV. Stalin, în lucrarea „Marxismul și problemele lingvisticii” vorbind despre schimbările intervenite în decursul unui veac spune: „Dela moartea lui Pușchin au trecut peste o sută de ani. În această vreme, în Rusia, au fost lichidate orânduirea feudală, orânduirea capitalistă și a apărut a treia orânduire, cea socialistă. Au fost deci lichidate două baze cu suprastructurile lor și a apărut o bază nouă, socialistă, cu noua ei suprastructură. Dacă luăm însă limba rusă, de pildă, vedem că ea nu a suferit vreo transformare serioasă în decursul acestei mari perioade de timp și limba rusă contemporană se deosebește prea puțin prin structura ei de limba lui Pușchin”.2)

Într-adevăr, Pușchin a fixat definitiv normele clasice ale stilului literar, jaloanele lexicale, formele gramaticale și noțio-nale ale cuvintelor, dându-le funcția bine determinată a cărei sferă este valabilă și astăzi. El a „emancipat” limba rusă descătușând-o de balastul slavonismelor, a vechilor expresii bisericești și a arhaismelor în general, a îmbogățit fondul ei principal de cuvinte desăvârșind astfel opera începută de Lomono sov.

J) V. I. Lenin Opere, voi. 35 pag. 369 ed. Rusă.) i. V. Stalin Marxismul și problemele lingvisticii. Ed. Pentru literatură politică, 1953 pag. 9 În domeniul prozodiei, Pușchin a adus inovații care au revoluționat tehnica versificației.

Cu multă cutezanță, el a rupt atât cu stilul manierist al clasicismului cât și cu frazeologia romantic-convențională. Versul lui te izbește prin armonia și eleganța naturală a limbajului poetic, prin apropierea de graiul poporului care i-a servit drept „materie primă”, ca și prin laconismul cu variate posibilități de concretizare a ideii. Trebuie relevat sistemul clasic al strofelor de 14 versuri cu ritm și rime fixe—sistem inițiat de Pușchin. Tot atât de remarcabilă este folosirea versului alb, a asonantelor și amestecul de proză și vers în „Bo-ris Godunov”, de pildă, unde Pușchin reînvie și înnoește „legile caracterului popular al dramei lui Shakespeare”.

Luptând pe plan teoretic și practic împotriva zorzoanelor și înfloriturilor inutile, Pușchin a desțelenit terenul pentru mării săi urmași și continuatori. Totodată Pușchin a ridicat limba literară rusă în ceea ce privește formele ei de exprimare imagistică, până la treptele cele mai înalte ale artei!

„În domeniul limbii—spunea Turgheniev—nu ne rămâne altceva de făcut decât să mergem pe drumul deschis de Pușchin”. Fondatorii socialismului științific—Marx și Engels—s-au inițiat în tainele limbii ruse, servindu-se de operele marelui poet rus.

Pușchin, într-adevăr, „a cuprins întreaga bogăție, forța și elasticitatea limbii ruse” (Gogol) pe care a iubit-o în aceiaș măsură în care și-a iubit patria: „Toiul poate fi creat în această Rusie și în această limbă rusă” a spus el.

Mare pae-t național rus, înflăcărat patriot și cântăreț al libertății, Pușchin este totodată un deschizător de drumuri în literatura universală. Realismul lui are o largă perspectivă istorică care a oglindit și aspectele esențiale din viața multor popoare. E deajuns să amintim „micile tragedii” pentru a vedea cum Pușchinacuzator al vechii lumi feudale pronunță un aspru verdict de condamnare și la adresa lumii noilor relații capitaliste. Aici s-a manifestat, cu o sobrietate impresionantă, uimitoarea putere de pătrundere și perspicacitate a lui Pușchin—ca gânditor și artist.

Într-un sistem de câteva scene, Pușchin a izbutit să redea în fiecare din aceste piese figura tipică a eroului înzestrat cu pasiunii omenesti contradictorii. Varietatea psihologică a caracterelor e îmbinată cu un adânc conținut filozofic. Puterea banului, viguros relevată în „Cavalerul avar” are rezonanțe tragice: Hei, cine știe. Câte renunțări, înfrânte patimi, gânduri, gânduri grele,

Griji de zi de zi, nopți lungi și fără semn  
Avea m-a costat?

De-aș putea din groapă Să vin și, ca o umbră stând de strajă,

Să șed pe lăzi și să păzesc de cei vii  
Comoara mea cum o păzesc acum!

O altă patimă omenească invidia—formează obiectul piesei „Mozart și Salieri”. Aci se afirmă incompatibilitatea dintre geniu și crimă. O îmbinare cu totul originală dintre setea de aventuri și pasiune sinceră capabilă de orice jertfă intrupată în Don Juan este obiectul unei alte „mici tragedii” „Oaspetele de piatră” frântură din tabloul vechii Spâniei. În sfârșit poetizarea bărbăției, a neînfricării în fața morții în „Ospăț în timp de ciumă”. Toate aceste lucrări—cum a spus Gorchi„dezvăluie la Pușchin capacitatea rară chiar și pentru cei mai geniali artiști de a pătrunde în spiritul și viața ailor popoare, în spiritul și viața epocilor îndepărtate”.

Ochiul ager al artistului a pătruns până și în substratul poli-tico-economic al diverselor fenomene din viața societății ruse a timpului său. În „Evgheni Oneghin” el a fixat și a formulat, cu atâta precizie științifică, procesele economice care se produceau pe atunci în economia iobăgistă, încât Marx a citat unele versuri în tratatele sale de economie politică. Iar Engels seria unuia din corespondenții săi din Rusia: „Cât de greșite și incomplete ne apar generalizările raționaliste ale secolului al XVIII-lea, când privim relațiile economice reale din diferite țări și în diferite stadii ale civilizației. Să ne gândim doar la bunul și bătrânul Adam Smith care considera relațiile existente la Edinburg și în Lothians (district în Scoția) ca fiind proprii întregii lumi! Chiar și Pușchin știa însă:

—ce-adace bogăția Pentru popor și pentru-mpărăție: Nu în argint și aur  
-Ci în materii prime zace-al ei tezaur. Dar tata n-a-nleles cuvântul și-a ipotecat  
pământul. (Pușchin, Evgheni Oneghin, Cartea 1 VII) -)

Pușchin nu s-a îndoit niciodată că triumful luptei popoarelor împotriva reacțiunii este un fapt istoric inevitabil. În timpul șederii la Chișinău, el rostise

la o reuniune: „••• astăzi, regele Neapolului luptă împotriva poporului, al Prusiei luptă împotriva poporului, al Spaniei la fel; nu-l greu să prevezi care parte va învinge”.

Optică lui social-polilica a cuprins în sfera ei și analiza situației proletarietului în Apus: „Citiți plângerile muncitorilor din fabricile engleze: de groază vi se va face părul măciucă. Câte schingiuri odioase, câte chinuri neînțelese! Ce barbarie rece pe de o parte iar pe de alta, ce mizerie îngrozitoare! Veți crede poate că e vorba de construirea piramidelor faraonilor, despre evreii care lucrau sub biciul egiptenilor. Nicidecum. Este vorba de postăvurile domnului Smith sau de acele ale domnului Jackson—și observați că, acolo toate acestea nu sunt abuzuri, nu sunt crime, ci totul se petrece în limitele stricte ale legii. Se pare că nimeni pe lume nu e mai nefericit decât muncitorul englez; dar priviți ce se întâmplă acolo atunci când se inventează o nouă mașină, care scutește dintr-odată de muncă de ocaș cinci sau șase mii de oameni și-l lipsește de ultimul lor mijloc de a se hrăni••„ („Călătorie dela Moscova la Peters-burg”).

Iar în articolul „John Tennor” dă o caracteristică a „democrației” americane: „Oamenii au văzut uimiți democrația cu cinismul ei respingător, cu prejudecățile ei crunte, cu tirania ei insuportabilă. Tot ce este dezinteresat, tot ce este mai nobil și mai înălțător în om, este înnăbușit de un egoism neînduplecat și de pasiunea confortului”.

Pușchin a biciuit fără cruțare ploconirea servilă față de tot ce era străin. Cu multă ascuțime satirică el a dezvăluit esența cosmopolită a tipului de fante din secolul al XVIII-lea „mămuță franțuzească” Corsacov din „Arapul lui Petru cal Mare”, sau a „parizianului rus” contemporan poetului în figură contelui Nulin.

— K. Marx—F. Engels Despre artă și literatură. Ed. Pentru literatură politică, 1953 pag. 297 298 Demascarea merge până la cuprinderea unor probleme de importanță istorică în poezia „Ponegritorilor Rusiei” ale cărei versuri impresionează prin calmul măreț și încrederea neștrămutată în forța și tăria morală a poporului rus, prin ura față de toți cei ce ar încerca să atenteze la integritatea națională a patriei: Dcla Cremlinu-n vijelii La China zidurilor grele Sclipind în solzii-l de oșele Rusia nu se va urni? Pe fiii voștri.

— Nfuriații, Trimite-ți-ni-l, dar, prea bine: Au loc pe-ale Rusiei spații, hi gropi, ce nu le sunt străine.

Conștiința istorică, filozofică și estetică a omenirii înregistrează în Pușchin o personalitate creatoare de rară vigoare și plenitudine. Prin operele sale, el a fertilizat nu numai ogorul literaturii dar și acel al muzicii. Inspirându-se din bogata lui arie tematică, marii compozitori ruși și sovietici au creat opere de valoare mondială: „Ivan Susanin”, „Ruslan și Ludmila” de Glinca, „Evgheni Oneghin”, „Damă de pică”, „Mazcpa” de Ceaicovschi, „Rusalca” de Dargomajschi, „Boris Godunov” de Musorgschi, numeroase cântece compuse de Rahmaninov pe versurile lui Pușchin, „Fântâna din Bahcisarai” de Asafiev și multe altele.

La școala realismului lui Pușchin s-au adăpat marii realiști ruși ai secolului al XIX-lea începând cu Gogol. Pușchin a fost acela care i-a sugerat lui Gogol subiectul genialelor sale opere „Suflete moarte” și „Revizorul”. În era socialistă acest mare poet al poporului este, pe bună dreptate, socotit părinte al poeziei ruse dela care au învățat reprezentanții de frunte ai poeziei sovietice dela V. Maiacovschi la A. Tvardovschi.

În literatura universală, Pușchin a deschis orizonturi noi, perspective nebănuite. O înrâurire rodnică a avut opera lui asupra dezvoltării literaturii noastre. Fără a căuta analogii tematice pur formale, putem stabili filiații directe între Pușchin și mulți scriitori români. Ecouri adânci găsim în creația scriitorului C. Negruzzi ale cărui poezii: „La Măria”, „Gelozie” au rezonanțe pușchinice. Nuvela „Alexandru Lăpușneanu” și „Aprodul Purice” au la baza concepției lor istorice contingente cu „Boris Godunov.” În deceniul al 6-lea al veacului trecut, Costache Stamate traduce „Prizonierul din Caucaz”. Este influențat de poemul „Țigani” în „Român din Vrancea” și de „Ruslan și Ludmila” în „Ciubăr Vodă” și în „Dragoș” Vasile Alecsandri, iar în „Istoria unui galbăn” folosește versuri din „Țigani” și tot el traduce poemul lui Pușchin în franțuzește, după ce Alexandru Donici îl tradusese înainte din limba rusă. Duiliu Zamfirescu prelucrează „Șalul Negru” în „Levante și Kalavryta”. Eminescu i-a citit versurile în traducerea franțuzească și a tălmăcit în românește poezia „Către Ovidiu”. Vasile Conla a tradus „Proorocul”, exprimându-și admirația față de gândirea adâncă, concentrată în acest poem. În sfârșit Dobrogeanu-Gherea i-a închinat articolul „Artistul cetățean”.

Astăzi scriitorii noștri au, cu adevărat, posibilitatea să valorifice această comoară de artă, iar cititorii să guste farmecul versului său cristalin și al prozei de „o simplitate nudă” după expresia însăși a poetului.

Iată de ce publicarea în românește a „Operelor alese” de A. S. Pușchin trebuie salutată ca un eveniment cultural de seamă. Alături de valoroasele opere ale literaturii ruse și sovietice, alături de începuturile traducerii culegerilor de „Opere” ale marilor clasici ruși, ea adaugă încă o verigă la desfășurarea revoluției culturalo, ca o încununare a primului deceniu dela istoricul act al eliberării, când în țara noastră au fost create premisele necesare pentru construirea culturii noi, socialiste.

Tamara Gane LIBERTATEA ODĂ Regină slabă a Gylhcreei,

Să-mi piei din ochi! Și ieși în față,

Tu, ce po țari cumplit îi sperii,

A libertății cântăreață!

Cununa frânge-mi mai curând Și lira, gingașelo-l tonuri,

Să fulger viciul de pe tronuri Și libertatea să o cânt.

Arată-mi calea Galului Cu-avânturile lui suite Și imnul cc-l dăduseși lui  
Prin aspre cumpene slăvite. Tirani ai lumii, tremurați. Copii ai soartoi  
schimbătoare! Iar voi, căliți-vă mai tare, Sculați, voi robi îngenunchiați!

Oriunde ochii mi-l arunc Văd pretutindenii bice, fiare, Văd al robiei  
plânsset lung Și rușinoase legi murdare, Prejudicata nour des Văd nedreptatea

stăpânirii Și zeul crud al asupririi Și goana după-un sterp succes. S-ar lumina desigur regii, -:

— Popoare n-ar mai suferi Acolo unde forța legii Cu libertatea s-ar uni. Unde-al lor scut e-al tuturor Și cetățenii țin în mână O spadă limpede, stăpână În drumu-l nepărtinitor.

De sus nelegiuirea grea Ea o doboară, o retează. Și mâna n-o poți cumpăra Nici prin avere, nici prin groază. Natura? Nu. Legea v-a dat, Cărmuitori, cununi de rege; - Peste popoare v-ați urcat: Dar mai presus i-eterna lege.

Când doarme ea, e vai și amar!

— Când, fie gloata, fie regii Dispun cum vor de soarta legii. I Te iau drept martor secular Pe tino mucenic vestit, Tu care -n iureșul furtunii Augustu-ți cap l-ai prăvălit Plătind și ce-au greșit străbunii.

Spre moarte Ludovic urca. Tăcut, norodu-n jur se strânge. Și capu-l dezgolit cădea Pe eșafodul plin de sânge Tăcu și lege și popor. Securea morții va să cadă. Și purpura de-asupritor,

Căzu pe Galia -ncătușată.-

O, tu, nelegiuit despot! Cum mai urăsc a ta domnie! Pieirea ta cu prunci cu tot Eu o privesc cu bucurie. Pecetea blestemului greu O văd pe fruntea ta popoare,

Tu, monstru-al ăstei lumi sub soare,

Mustrare pentru dumnezeu!

Când stă pe Neva ceața grea Și-un somn tihnit îngreuiază Un cap ce fără griji visează și -n miezul nopții arde-o stea, Un bard supus îngândurării Vede statuia de tiran, Palatul pradă dat uitării, În neguri, ca -ntr-un somn avan.

Și al lui Clio glas îl simte De după -ngrozitorul zid Și parcă -n ochi aevea prinde Al lui Caligula sfârșit.

Cum îmbătați de viu și rele Merg tăinuții ucigași La fețe, dârzi, în inimi, lași,

Pe piept, cu panglici și cu stele.

Necredincioasa strajă tace. Se lasă podul mișcător Și poarta -n noapte se desface Prin mercenarii trădători. Rușinea veacul l-a pătat. Dau buzna ienicerii fiare. Cad lovituri fără onoare. Pieri tiranu -ncoronat.

Aminte luați, voi, împărații! Nici temniți, nici altarul sfânt, Nici cazne și nici decorații N-o să vă apere nicicând. Voi, creștetul, plecați-l, deci, Sub scutul legii-ocrotitoare. Pacea -ntre libere popoare Va străjui și tronul -n veci! În românește de NINA CASSIAN 53

CĂTRE CEAADAIEV Cu glorie, nădejdi, iubire, Ne-ai răsfățat tu, amăgire, Puțină vreme, în trecut; Petrecerile tinereții, Ca cețurile dimineții Și ca un vis au dispărut. Ci -n noi dorința arde încă Sub cei mai crunți stăpânitori, Stăm ascultând nerăbdători, A patriei, chemare-adâncă. Al libertății ceas slăvit, Cu -ncredere nezdruncinată Il așteptăm, cum un iubit O întâlnire minunată. Cât libertatea o visăm Și-onoarea-n inimi ne trăiește, Prieteni, țării să -nchinăm Speranța care -n suflet crește. Tovarășe, să crezi! Cândva Va răsări mareața



stea A fericirii mult dorită. Din somn Rusia s-o trezi! Pe tirania năruită Al nostru nume scris va fi.

În românește du GEORGE LESNEA 54

POVEȘTI N OEL Sus inima! S-a -ntors Despotul călător. Se tânguie Cristos Și un întreg popor.

Pe pruncul sfânt Măria cu grijă-l potolește: „Nu plânge dragul meu Isus, Că vine buha, țarul rus”. Și țarul glăsuiește: „Vă dau la toți de știre Și adevăr grăiesc Că mi-am făcut mundire După tipar nemțesc.

Popor, fii vesel, iată, sunt gras și mulțumit; Mă proslăviră prin gazete; Am dat promisiuni, banchete și nu-s prea ostenit.

Dar asta nu e tot, Vești bune vă aduc: Pe Lavrov am să-l scot, Pe Soț la balamuc! În locul lui GorgoliJ) voi pune rânduială J) Șeful poliției în vremea lui Alexandru I (N. trad.). Și drepturi toți vor căpăta Prin mila mea imperială Și bunăvoia mea”.

De bucurie -n pat Strigând copilul sare: „Să fie-adevărat? N-o fi o glumă oare?”

Dar mama îl alintă din nou cu vorbe buno: „Închide-ți ochișorii iar Și-ascultă ce inimos îți spune Povești tătuca țar!” În romanele de AL. PHILIPPIDE x SATUL Salut în tine, singuratic loc, Un adăpost de tihnă creatoare, Unde șuvoiul vremii mele curge Senin, în sân de pașnică uitare. Al tău sunt. Curtea Circei desfrânate, Ospețe mari, păcate, desfătări, Eu le-am schimbat cu dulce zvon de luncă și gând și vis, pe slobode cărări.

Al tău sunt, dragi mi-s umbrele grădinii, Răcoarea ei și florile -n desişuri și pajiștea cu -nmiresmate stoguri Și ape murmurând printre tufişuri. În fața mea tablouri trec, crâmpeie, Aici, întinsu-albastru a două eleșteo Cu albe pânze de pescar; Și mai departe, dealuri, ogoarele tărcate și mai departe-acolo, căsuțe răsfirate. Pe mal cirezile cu pasul rar, Uscătorii ce-afumă și mori înaripate și numea, mulțumirea, de peste tot răsar.

Aicea sunt de lanțuri deșarte desfăcut, învăț cum adevărul și tihna să-mi găsesc Și cu un cuget liber, ce-l lege să slăvesc. La șoapta gloatei tâmpe l) să nu iia plec s-ascult, Ci rugăminteia celui umil să -mpartășesc,

Și nici să pismuiesc Pe răi, neghiobi, ajunși la rang nedrept. Oracole-ale vremii, ou către voi mă -ndrept; Mai clar e glasul vostru când străbate În marea mea singurătate,

Alungă lenea-apăsătoare,

Văpaia muncii iscă -n mine,

Și gândurile creatoare Se împlinesc în adâncime.

Dar un gând groaznic sufletu-mi brăzdează: Aici, prin munți și văi înfloritoare, Cel ce iubește omul, se -ntristează: Neștiința, molimă ucigătoare, E peste tot și totu -nnegurează.

Oarbă la plâns și la suspine surdă, Sortită drept urgie a mulțimii, O boierime cruntă, nelegiuită, zburdă Și șfichiuind cu varga spinarea plugărimii, li fură bunul, munca, din viață-l face-un chin. Aicea, trupuri stoarse, lovite, vlăguite, Robi, șo târăsc cu frunțile smerite În brazdele stăpânului hain. Aicea

își duc jugul cel greu până la groapă, Nădejdea neștiiud-o, avântul ne  
-ndrăznind; Și fete tinere -nflorise aicea,

Pentru mârșava poftă și tâlhărescul jind; Al bătrâneții sprijin, flăcăii plini  
de vlagă, Cei care greul muncii îl duc la casa dragă, Hătrâniilor lor și-l lasă și  
merg să înmulțească Robimea chinuită la curtea boierească. O, cum nu poate  
glasu-mi să miște, să clintească? De ce în pieptu-mi arde un clocot sterp,  
uscat?

L) Prin expresia „gloata tâmpă” Pușchin calificase acea partă a nobilimii  
ruse reacționare, înapoiată, ignoranța și superficială, aepasătoara față de  
creația artistică (Ni. Trad). Darul cumplit al vorbei dece nu-mi este Vedca-voi, o,  
prieteni, poporul slobozit, Robia izgonită de-un semn împărătesc.

— Și zorii libertății, frumosul răsărit, Lucind în slava țării pe care o  
iubesc? În românește de MĂRIA BANUȘ ooo 7mc MUZĂ Copil, ea mă-ndrăgise  
și armoniosul nai Din mâna ei întinsă, sfios eu îl luai,

Mă asculta cu-n zâmbet; iar eu, trecând ușor Cu degete firave pe fluierul  
sonor Al celor șapte trestii, plăpânde, îmbinate,

Cântam înalte imnuri de zeii-mi insuflăte,

Ori molcoma cântare-a păstorului frigian.

În stejăriș, sub umbra tăcută ascultam învățătura vie a tainicei fecioare,

Și, ca o negândită răsplată-ntâmplătoare,

Ea, părul de pe frunte, cu grație-și azvârlea Și fluierul ea însăși din mâna  
mea-l lua Și trestia-era vie, de zei însuflețită,

Iar inima de-o vrajă prea sfântă cotropită. În românești de MĂRI A  
BANUȘ CĂTRE OVIDIU Ovidiu, sunt aproape de țărmi liniștiți Pe care-  
odinioară tu zeii izgoniți Ai Romei îi aduseși ș-unde cenușa-ți este. Cu jale-n  
plâns slăvit-ai tu locurile aceste. Se mai aude lira-ți sunând precum sună Și-l  
plin ținutul încă de amintirea ta. Tu mi-ai săpat în minte cu vorba mișcătoare,  
A bardului pustie și cruntă-ntemnițarc, Sub bolta-ncețoșată, sub geruri și  
zăpezi, Sub vara ce pe câmpuri puțină vreme-o vezi. Răpit de-amarul strunei  
care ades mă scurmă, Cu inima, Ovidiu, eu ți-am pășit pe urmă: Vedeam  
corăbioara-ți pe frământatul val, Cu ancora zvârlită lângă-un sălbatic mal; Pe  
tine-aici te-așteaptă o răsplătire sumbră, Colina-l fără vie, câmpia fără umbră;  
Pentru prăpăd războinic născuți între nămeți, Cumpliții sciți, în pâlcuri, cu  
suliți și săgeți, S-ascund pe după Istru, pândind vreo nouă pradă; Sunt gata  
peste sate ca trăsnetul să cadă. Ei nu cunosc opreliști: pe valuri ei plutesc, Pe  
ghiată sunătoare netemător pășesc. Tu însuți, o Nazone (ce soartă nefirească!)  
Disproțuiid de tânăr vâltoarea ostășească, Deprins cu roze fruntea să ți-o  
împodobești Și viața-n desfătare senină să-ți trăiești, Acum îți va Îi fruntea de  
coif împovărată,

Păstrând alături spada de lira-nspăimântată.

Nici fiică, nici soție, prieteni devotați,

Nici muzele amice din anii îndepărtați N-or să aline bardu-n exilul său  
amarnic; Ți-a fost de grații versul încununat zadarnic,

Zadarnic tinerețea te știe pe de rost Nici gloria, nici jalea, nici anii care-au fost,

Pe-Octavian, nici cântul să-l miște nu-l în stare; A bătrâneții zile, s-or înneca-n uitare.

Italia de aur pe tine te-a născut,

Între barbari ești singur și ești necunoscut.

Ecoul țării tale nu-l prinzi din nici o parte,

Nefericit cu totul, scrii celor de departe: „Redați-mi iar orașul cel sfânt și strămoșesc,

Și-a parcului meu umbră când arborii foșnesc!

Amici, lui August spune-ți de rugăminte-mi, până înlăturați cu lacrimi osânditoarea-l mână!

Dar dacă fără milă e mâniașul zeu Și-n veci, măreață Romă, nu te-oi mai vede eu,

Am cea din urmă rugă în soartă mea cumplită,

Goșciugu-mi să-l primească Italia iubită!"

Ce inimă de gliiață, ce crud dispreț nestâns Va cuteza să mustre tristețea și-al tău plâns?

Și ce trufaș citi-vă fără-de înduioșare Cele din urmă cânturi ce tu le-ai scris, prin care Zadarnicul tău geamăt trecu urmașilor?

Eu slav, cu firea aspră, n-am plâns tânguitor, Dar l-înțeleg prea bine.

— N voita-mi surghiunire Nemulțumit de mine, de viață, de-omenire, Cu sufletul nostalgic, eu nu demult am fost Pe locurile care ți-erai trist adăpost. Aci-nviind prin tine a gândului visare Am îngânat, Ovidiu, eu jalnica-ți cântare Și tristețele-l imagini la mulți eu le-am transmis Dar ochiu-mi nu crezut-a minciuna ăstui vis. Surghiunul tău privirea mi-o atrăgea în taină, Deprinsă-a fost cu Nordul, cu-nzăpezita-l haină. Aici, mult timp lumină-l, dar ziua greu ți-o treci, Aici, puțin domnește vârtejul iernii reci. Deabia adușii struguri pe scitice meleaguri, Sclipirea purpurie și-o picura-n șiraguri. Pe șesurile ruse Decembrie ninge, Zăpada argintie pe sloiuri se-așternea; Acolo era iarnă; aici, primăvărat, Un soare cald dcașupră-mi aluneca molatic; Pe șes mijea verdeața și sub al zilei crug Pe slobodele câmpuri ieșise-ntâiul plug; Sufla o adiere ce se răcea spre seară; O pojghiță de ghiață se așternea ușoară Că un cleștar, pe unda din iazul nemișcat. Mi-am amintit sfiala cu care-ai încercat În ziua ce-a-nsemnat-o cântarea-ți inspirată Când, în nedumerire pentru întâia dată, Pe-ncremenite unde pășeai: În fața mea Pe ghiată lunecoasă aevea îmi părea Că umbra ta plutește. Și jalnice suspine, De despărțire parcă, pluteau până la mine.

Te mângâie, Ovidiu, tu lauri porți, măreț! Vai, eu pierdut în gloată, voi fi un cântăreț Necunoscut de tineri, când vremea s-o prelinge și, jertfă-ntunecată, talentul meu s-o stinge, În viața cu o slavă apusă prea curând! Dar dacă despre mine vreun strănepot, aflând, Veni-vă de departe, mânat de o scânteo, Lângă cenușa-ți sacră de urma mea să dec: Din beznele uitării veni-vă umbra mea și recunoscătoare alături o să-l stea; Cu drag apoi de dânsul o să-mi aduc aminte.

Prin lume o legendă va merge înainte: Ca tine, prins de vrajba lumescului șuvoi, Nu-n slavă, ci-n destine ne-aseamăram noi. Cu nordica mea liră trezind singurătatea, În zilele când grecul, chemându-și libertatea Pe țărături dunărene o proslăvea cu-avânt; Și nimeni de pe lume nu m-ascultă cum cânt. Dar văi și culmi străine, nemărginirea sură și pașnicele muze, prielnice îmi fură. În românește de GEORGE LESNEA LUI V. L. DAVĂDOV Pe când Orlov (un ghegeneral Luat de Himen la recrutare) Arzând de sacrul ideal, Chilug, stă gata să-l măsoare, Iar tu, ca un deștept fecior, Discuți aprins din seară-n zori, Pe când Raevschii-mi stau la masă Tot cu șampania spumoasă, Iar primăvara cea vioaie Revarsă valuri de noroaie și pe Danubiu, de năcaz, Porni răscoala ciungul cneaz. Cu drag Camenca-mi vine-n minte Cu-Orlov, Raevschi și cu tine și vreau să-ți spun vreo trei cuvinte De Chișinău și despre mine.

În plin sobor, la Chișinău.

— Mitropolitul, un mâncău, La prânz spre rai porni. Chiar el „Cristos a înviat!” spre-a-l spune, Acelui prunc adus pe lume Blândeii Mării, de-un porumbiel. Eu-s cumițit acum, fățarnic, Postesc, mă-nchin și cred amarnic Că domnul mi-o ierta păcatul, Ca și poemele-mpăratul. Inzov de împărtășit stă gata Iar de curând și eu schimbat-am Parnasienele isnoave Și lira dar funest al sortii! —

Pe liturghii și pe ciasloave Și pe ciupercile murate.

Dar vai! Trufașa rațiune Mă ceartă pentru pocăință; Și-al meu stomac fără credință „Mă iartă, frățioare! Mi spune —

Dar sângele lui Crist să fie Măcar, să zicem, vin burgund,

N-aș protesta cu un cuvânt,

Când colo, vezi ce ironie: Doar vin cu apă, o leșie!"

Iar eu oftez, mă rog fierbinte,

S-alung ispita, cruce-mi fac.

Dar fără voie-mi vine-n minte,

Davădov, vinul tău răvac.

Mi-s alte împărtășanii dragi, Când tu, cu fratele-ți bălan, În fața vetrei voastre largi, Gătiți în democrat caftan, Upleați pocalul salvator Cu-o rece dușcă, ne-nspumată și-n sănătatea „ei” și-a „lor”, Goleați deodată cupa toată. Prin Napoli, renghiuri „ei” mai joacă Iar „ea” cu greu acolo-nvie. Mulțimea astăzi vrea să tacă Și jugul mult mai va să ție. Speranța, oare, ne-a lăsat? O, nu! Norocul tot se-arată: Vom bea noi cupa-nsângerată Strigând: „Cristos a înviat!” În românește de MIRON RADU PARASCHIVESCU 5 Pușchin Opere alese voi.

PUMNALUL Hefaistos te-a făurit Să fii în mâna răzbunării Străjer al libertății, pumnal nebiruit.

Judecător năpraznic al hulei și-al ocării.

Speranțe și blesteme tu-nfăptuiești pe unde Nu-l trăsnetul lui Zous și doarme-a legii spadă. Tu poți și-n umbra tronului pătrunde Și chiar pe sub veștminte de paradă.

Ca fulgerul trimis de zei, ca focul Infernului tăiușul tău lucește Și când la el tiranul se gândește, De spaimă, la ospăț, nu-și află locul.

Dar droapta-ți lovitură îl va ajunge-oriunde, Tn cort, în templu, pe uscat, pe mare; Nici chiar în patu-l nu se poate-ascunde, Păzit de lacăte și de zăvoare.

Răscoala se întinde cu vuietele-l hâde; Și peste trupul crunt decapitat Al libertății, trece-nsângcrat Disprețuitul și hursuzul gâde.

Apostolul ruinei lui Ares obosit I-arată jerfe pline de obidă; Trimis de cer tu însă ai sosit Odată cu fecioara Eumenidă.

O, Sand, sărmane tânăr, fiindc-ai apărat Dreptatea, te-au târât la moarte; Virtutea sfântă însă trăiește mai departe În trupul tău executat.

Și în Germania duhul tău plutește Amenințând pe-asupritor Și pe mormântu-ți fără inscripție lucește Pumnalul tău răzbunător. În românește de AL. PHILIPPIDE Vuiește Rubiconul și Cezar zvârle sorții; Se prăbușește Roma și cade legea ei. Dar Brutus se ridică, scut viu al libertății; Lovit de tine, Cezar se zbate-n ghiara morții Lângă statuia mândr-a lui Pompei. 67

CÂNTECUL LUI OLEG ÎNȚELEPTUL Oleg înțeleptul e gata să dea Hazardilor, hulpavă hoardă,

Pedeapsă cu paloșul, dreaptă și grea și holdele lor să le ardă.

În za de Bizanț, pe-un cal drag și ales,

Cu oastea lui, cneazul la drum a purces.

Dar iată că-l iese în cale un-bătrân, Venit din pădure: prorocul Cel plin de minuni; Perun i-l stăpân; El știe la toate sorocul.

De-o viață cunoaște ce mulți nu-nțeleg.

Ajuns lângă dânsul, vorbește Oleg: „Ia spune, tu care-ndrăgit ești de zei, Ce oare m-așteaptă în viață?

Mai știi, spre plăcerea dușmanilor mei, Curând poate moartea mă-nghiață.

Să nu-ți fie frică-adevăr de grăiești.

Răsplată ți-oi da orice cal îți dorești".

„Nu are nevoie de-al cnejilor dar Prorocul și nici nu i-l frică.

E slobod să spuie-adevtirul și har Din cer i s-a dat să prezică. Deși viitorul în neguri e-nchis,

Pe fruntea ta limpede văd ce ți-l scris.

Ce-ți spun să nu uiți. Lupte mari tu vei da Cu-o slavă în veci pomenită. Iu poarta Bizanțului pavăza ta O văd atârând pironită. Pământul și marca te știu de stăpân. De eoarta-ți uimiți toți dușmanii rămân.

Pe marea albastră fățarnicul val,

În clipa când suflă furtuna, Săgeți, suliți, praștii, vicleanul pumnal,

Ocol îți vor da -ntotdeauna. În zaua-ți temută, de răni ești ferit Și-un paznic de sus ți-a fost dat, nezărit.

Cal bun și destoinic tu, cneazule, ai; Mereu să te-asculte e gata. Cu el sub dușmane săgeți poți să stai Și-n luptă să zbori ca săgeata. De frig, de primejdii nu-l pasă de fel. Dar moartea, să știi, o să-ți vină din el".

Zâmbește Oleg dar sc-ncruntă și-un val De gânduri se lăsa-n privire. Proptindu-se-n șea se dă jos de pe cal,

Apoi bun rămas cu mâhnire își ia dela vechiul cirac credincios Și lung îi dezmiardă grumazul vânjos: „Prietene-avem fiecare alt drum.

Așa vrut-a soarta ciudată. În șeua-ți cu scări aurite de-acum Eu nu mă mai urc niciodată. Aminte de mine tu adă-ți mereu. Iar voi, dragi prietoni-urmași, calul meu Să-l duceți, gătit cu cioltar și covor, Pe pajiștea cea mai frumoasă; Scălțați-l și-l dați strop curat de izvor Și-ovăz tot cu boaba aleasă". Și iată oștenii cu calul s-au dus Și cneazului iute alt cal i-au adus,

Oleg înțeleptul cu sfetnicii bea În clinchet voios de stacane; Și albe sunt pletele lor ca o nea, În zori, pe slăvite gorgane.

Aminte-și aduc de trecut și socot Războaiele-n care-au luptat cot la cot.

„Dar unde e oare tovarășul meu. Întreabă Oleg; —unde-l calul?

E sprinten la mers și năvalnic mereu Și tot jucăuș cum e valul?"

Și ceilalți răspund: „Credinciosul tău cal Demult somn de veci doarme colo pe deal".

Viteazul Oleg lasă capul în jos Spunându-și în gând: „Cum rămâne Cu ce-ai prevestit, o, proroc mincinos? De nu te-ascultam, o! Bătrâne,

M-ar duce și azi calul meu cum m-a dus".

Și cneazul să-și vadă vrea calul răpus.

Și iată, Oleg și cu Igor pornesc Și oaspeți cu tâmplele ninse; Și oasele calului ei le găesc Pe deal, lângă Nipru, întinse.

De ploii sunt albite, de praf pline sunt.

S-apleacă -mprejur colilia în vânt.

Și cneazul piciorul pe țeastă punând Rostește: „Prietene, iată, Ești mort. Dar și eu sunt bătrân; în curând Și viața mea fi-va curmată. La praznic lovit de toporul cel greu, Cu sânge nu tu vei stropi trupul meu.

Ii 3 u o a "c 8 «a O U Aici așadar s-ascundea moartea mea; E-n oase la pând-o năpasta". În vremea aceasta un șarpe țâșnea,

Șnur negru, cu-n șuier din țeastă, în jurul piciorului s-a-ncolăcit Și cneazul, deodată mușcat, a răcnit.

Oleg a murit. Pocal cu pocal închină la praznic mesenii.

Cneaz Igor și Olga privesc de pe deal; Pe mal ospătează oștenii.

Aminte-și aduc de trecut și socot Războaiele-li care-au luptat cot la cot.

În românește de AL. PHILIPPIDE CAPTIVUL În temnița umedă zac zăvorit, Un șoim, în robie de mic, amărât. Tovarăș al meu, ciugulește-un hartam De carne, bătând din aripi lângă geam.

Se-oprește și, capul spre geam întorcând, El parcă ghicește ascunsul meu gând. Din ochi mă îndeamnă țipând, ca și cum Mi-ar spune: „E vremea să mergem la drum!

Și tu ca și mine vrei liber să zbori. Să mergem spre munții cu piscuri în nori, Spre marea albastră, pe unde mereu Gutreeră slobod doar vântul. Și eu!" În românește de AL, PHILIPPIDE r 0 VALURI.

O valuri prinse în zăgaz! Ce mâini vă-nlănțuiră goana? Și cine v-a schimbat hârjoana jntr-un tăcut și pașnic iaz? Ce sceptru magic a lovit Nădejdea mea și bucuria, Că sufletul și-a-nfrânt mânia Și-acum de lene-l

copleșit? Hai, vânturi ape să brăzdați! Loviți zăgazul fortăreții! Desferecă-l pe-ncătușați, Furtună, simbol libertății! În românește de VICTOR TULBURE MĂRII Adio slobodă stihie! Ultima dată mă îmbii, Rostogolindu-ți cu trufie Talazuri mândre, sinilii.

Ca și-al prietenului murmur Trist, chemător, de bun rămas, Eu, tristul chemătoru-ți susur Ascult în cel din urmă ceas.

Tărâm râvnit, tărâm visat, De câte ori, la țarmul tău, Eu nu pășeam, înnegurat, Muncit de-același gând mereu.

Cum am iubit vocile tale, Zgomotul surd, adâncul glas și-al înserării pașnic ceas și nestatornica-ți mișcare.

Umila pânza de pescar, De-al tău capriciu păzită, Pe val plutește temerar Dar te-ai săltat nebiruită Și-afund corăbiile dispar. Nu mi-a fost dat să părăsesc Pe veci apăsătorul mal Extazul meu să-ți hărăzesc Și peste crește să gonesc Al poeziei mele val.

Chemai. Eram înlănțuit, Se sfâșâia sufletul meu: De-adâncă patimă vrăjit La țarmuri rămâneam mereu.

Ce să regret? Și unde acuma Nepăsător aș mai porni? Puștiul tău, c-un lucru numai Sufletul meu ar mai uimi.

O stâncă.

— Al gloriei sicriu. Aici mărețul luptei zvon Se cufundă în somn pustiu: Aici șo stinse Napoleon.

Aici, în chinuri a pierit Și-n urmă-l—vuet de furtuni Alt geniu -n veci ne-a părăsit Pe-a noastre gânduri alt stâpân.

S-a stins deplâns de libertate Lumii lăsând cununa să O, mare, în furtuni te zbate: Rapsod ți-a fost, spre slava ta.

Într-însul, chipul tău săpat e, De duhul tău fu zămislit Puternic, sumbru-adânc în toate, Ca tine, de nimic strunit. Pustie-l lumea. Cu-a ta vraje Unde m-ai duce, ocean? Oriunde soarta e aceeaș. Oriunde-l bine, stau de straje Civilizație ori tiran.

V Adio, mare! Neuitată Va fi imensa ta splendoare Și vreme, vreme-ndelungata Te-oi asculta prin înserare.

În codrii, în adânci pustiuiri De tine plin, eu voi purta, A tale stânci, a tale țarmuri, Lucirea, umbră, vocea ta. În românește de MĂRIA BANUȘ CĂTRE A. P. KERN Mi-aduc aminte sfânta clipă: Nainte-mi tu te-ai arătat, Vedenie ce piere-n pripă, Al frumuseții duh curat.

Oriunde trudnic pus-am pasul În al vieții vălmășag, Eu auzeam sunându-ți glasul, Vedeam în vis chipul tău drag.

Trecut-au anii. În furtună S-a risipit visul senin, Uitat-am glasul tău cum sună, Uitat-am chipul tău divin.

În trist surghiun, în grea uitare Priveam la zilele-mi ce mor, Lipsit de crezuri, de-ncântare, De viață, lacrimi și amor.

Ci-n suflet raze se-nfiripă: Și iarăși tu te-ai arătat, Vedenie ce trece -n pripă, Al frumuseții duh curat. Și inima-mi în piept tresare și, beată, freamătă

de dor și de credință, de-ncântare, De viață, lacrimi și amor. În românele ae  
M1HA1 BENHJC CÂNTEC BAHTC Dece tăcurăți, voci voioase?

Un cântec bahic vreau s-ascult.

Trăiască fetele frumoaso Ce ne-au iubit atât de mult!

Până la vârf paharul plin!

Zvârliți în. El Câte-un inel S-alunece sonor în vin! Să închinăm paharul  
toți deodată. Trăiască muza, mintea luminată!

O, soare sfânt, lucește cât mai tare!

Și cum pălește-o lumânare,

În fața zorilor, fără putere, Așa și falsa-nțelepciune pierie În fața soarelui  
etern al minții. Trăiască-n veci slăvitul soare Și piară noaptea neștiinții! În  
românește de AL. PHILIPPIDE Vântu-n beznă zburdă, zboară Și zăpada  
răscolește, Scoate urlete de fiară Ori ca un copil scâncește. Tu ce ții tovărășie  
Tinereții mele-amare, Hai să bem și voioșie Să culegem din pahare! În  
românește de AL. PHILIPPIDE SEARĂ DE IARNĂ Vântu-n beznă zburdă, zboară  
Și zăpada răscolește, Scoate urlete de fiară Ori ca un copil scâncește. Izba  
veche o străbate Zgâlțâind-o din pereți Sau la geamul nostru bate Ca un rătăcit  
drumeț.

Tristă e și mititică,

Vai de ea, cocioaba noastră.

Dece stai tu, mătușica,

Ghemuită la fereastră?

Te cuprinse oboseala De atâta viscolit Sau cumva de sfârâiala Fusului ai  
ațipit?

Tu ce ții tovărășie Tinereții mele-amare, Hai să bem și voioșie Să culegem  
din pahare! Cântă-mi cântecul în care Pițigoiu-l călător, Cântă-mi cântecul cu  
soare Și cu fața la izvor!

•

ȘI

. I)

LUI VORONȚOV Sosi odată veste la-mpărat Ca fost Riego, capul  
răscoalei, spânzurat.

„Mă bucur, spuse un curtean zelos Că lumea a scăpat de-un ticălos".

Cu ochii în pământ toți au tăcut Uimiți de-acest verdict neprevăzut.

A fost față de rege Riego vinovat,

Deaceea a și fost el spânzurat.

Dar cred că-l lucru josnic și nerod Să-njuri un om jertfit pe eșafod.

Nici împăratul astfel de cuvinte N-a vrut să le aprobe zâmbind cu  
bucurie.

Lingușitorilor, luați aminte: Păstrați un lustru nobil chiar și în josnicie.  
În românește de AL. PHILIPPIVE PROOROCUL Pășeam cu suflet chinuit Prin  
reci pustiuri neguroase,

La o răscruce s-a ivit Un serafim cu aripi șase; Cu-n deget lin adietor,



Mi-atinse pleoapele ușor: Profetici ochi mării deodată Ca vulturoaica speriată,

Urechea mi-a atins abia Și-un vuiet s-a stârnit în ea Și auzit-am cum vibrează Tot cerul, îngerii zburând Și monștri-n fund de mări trecând,

Mlădițele cum germinează.

Și limba ce greșit-a mult Apoi din gură el mi-a zmult,

Vicleana limba dezvățată,

Și limba ce-o luase drept Dela un șarpe înțelept Mi-a-nfipt cu mâna -nsângerată.

Din piept cu spada rotocol El zmulse inima-mi afară Și-n gaura din pieptul gol,

Vârât-a jar cu-aprinsă pară.

Ca mort zăceam în târnă eu Când glăsuț-a dumnezeu: „Prooroc, ascultă, tot pământul s-j Și mările să ocolești,

Că voia mea s-o -ndeplinești,

Și inimile omenești,

Tu le aprinde cu cuvântul „ În românește de GEORGE LESNEA, t. f” - jf ... W,:

— J; w «„

STANȚE În slavă și mărinimie Eu pun nădejdea vieții mele. Când Petru-ajunse la domnie, Au fost zaveri, osânde grele.

El sufletele le-a -mblânzit, Stârpit-a relele tradiții; Pe Dolgoruchi l-a cinstit Nu-l puse-n rând cu răzvrățiții.

Învățătura o sădea Cu îndrăzneală domnitorul; Și țara nu-și muștra: știa Ce-o să-l aducă viitorul.

Tâmplar, erou, navigator Și fondator de-academie, Cu suflet larg și minte vie, A fost, pe tron, un muncitor.

Ca și strămoșul tău fii mare; În tot ce faci să fii la fel; Ca el neostenit și tare Dar și mărinimos ca el! În românește de AL. PHILIPPIDE DĂDACEI Prietenă cu tâmple sure, Tovarășă de vreme rea, Cu brazii singură-n pădure Aștepți de mult sosirea mea. La geamul odăiței tale De veghe stai, mahnită ești. Andrelele tot mai agale Cu mâini zbârcite lo-nvârtești. Privești spre poarta cea uitată, Pe drumul unde nu-s drumeți și tot mai mult te lași furată De presimțiri și de tristeți. În românc. Fte de Al, -

DRUM DE IARNĂ Luna se strecoară-alene Printre ceti, cemând scânteii și pe tristele poene, Varsă trist lumina ei.

Pe întinsul drum iernatic, Troica lunecă în zbor Clopoțelul singuratic Clinchetă chinuitor.

Surugiul pune-n cântec Ceva scump, natal și sfânt; Când al dorului descântec, Când al inimii avânt.

Nici lumini nu sunt, nici sate, Frig, pustiu, zăpezi. Și doar Stâlpii verstelor vârstate, Dinaintea mea răsar.

Mi-l urât. Dar mâine, Nina, Va zâmbi în fața mea, Focu-și va juca lumina, Ochi în ochi voi sta cu ea. 86 „Drum de iarnă” Desen de V. A. Seroo, 1879

Oo Oi Cfi Rc p H 4 S «P o ş3» d o 95 £ o S 3 Ea 3 r o, "a, E.  
C o B3C p: c 95 I E ".

I w: În greu surghiun siberian Răbdați osânda cu mândrie; Căci truda voastră nu-l în van, Gândirea voastră-l veşnic vie.

Nădejdea, soră cu urgia, În hruba neagră de blesteme, În voi trezi-vă voioşia Căci va veni dorita vreme: Iubiri, prietenii profunde Vor trece porți cu lacăt greu, Aşa cum pân-la voi pătrunde, În ocnă, liber, glasul meu.

Cădea-vor lanțuri, temniți crunte și frații vor veni spre voi, Cu libertatea scumpă-n frunte, Să vă dea spada înapoi. În românește de AL. PHILIPPIDE ARION1)

Luntrea pe mulți ne cuprindea O parte, pânzele -ntindeau, Alții, puternic împingeau Vâsla -n adânc. Totul tăcea. Plecat pe cârmă, chibzuit, Cărmaciul nostru ne ducea. Iar eu, de nepăsare plin, Cântam când valul, din senin, De-un vânt năpraznic fu zmucit. Cărmaci, vâslași, toți au pierit. Doar eu, un cântăreț ascuns, La țârm, de vijelie dus, Trecute immuri le mai cânt și-aștem pe-o stâncă și mai zvânt În soare, umedul vestmânt. În românește de MĂRIA BANUȘ

1) Arion este eroul unei vechi legende grecești. Datorită cântecului său, Arion și-a salvat viața amenințată de niște co-răbieri care voiau să-l jefuiască. Pușchin se folosește de acest personaj pentru a descrie rolul pe care el însuși l-a jucat în timpul mișcării decembriștilor și după înfrângerea lor. (N. trad.)

ANCEARUL1)

Într-un pustiu uscat, zgârcit, Înțelenit și ars de soaro, Ancearul stă ca un cumplit Străjer, stingher în larga zare.

În ceasul rău l-a -nfiripat Natura stepelor haină și cu venin l-a adăpat Din frunze pân-la rădăcină.

Și picuri de otravă curg Din coajă când dogoarea-l vie Și se închiagă în amurg Într-o rășină străvezie.

Nici păsări și nici tigrul chiar Să vină -n preajma-l nu încearcă; Copacul morții vântul doar L-atinge și de boli se -ncarcă.

Din zări vreun nor de s-a desprins Și i-a stropit coroana deasă, Din ramuri pe nisipu -ncins Se scurge-o apă veninoasă.

L) Arborele veninului. (Nota lui Pușchin) 91

Un om chemând un om i-a spus Spre-ancear să plece-n câmpuri arse Și- acela și porni, supus și cu otrava -n zori se -ntoarse.

Aduse-un ram cu moarte foi, Rășina cea ucigătoare; Și fruntea-l galbenă șiroi Era de-o rece, grea sudoare,

Și bietul rob abia a prins La cort s-ajungă -n grabă mare Și, mort, stăpânului ne-nvins I se întinse la picioare.

Iar prințu-și unse cu venin Săgețile-ascuțite bine Și moarte răspândi din plin Cu ele -n țările vecine. În românește de AL. PHILIPPIDE PRESIMȚIRE În tăcere se-adunară Norii deși pe chipul meu. Soarta înciudată, iară Mă amenință din greu. Am s-o -ntâmpin cu răbdare? Îi voi mai păstra dispreț? Voi avea ne -nduplecarea Mândrei mele tinereți?

După-o viață zbuciumată,

La furtuni nepăsător,

Poate și de astă dată Aflu țărml saluator.

Dar presimt de azi și sânger Ceasul neînduplecat,

Și-ți strâng mâna ta de înger,

Cât e vreme, înc-odat Blând, cu-a vocii tale vrajă, „Bun rămas” șoptește-mi dar și privirea ta gingașă Pleac -o trist, ridic-o iar. Amintirea veșnic vie Inimii ce-l ține loc De speranță, de mândrie Și de-al tinereții foc. În românește de VERONICA PORUMBACU FLOAREA O floare veștedă zăresc Ce-a fost uitată între pagini și-un vis ciudat, nepământesc Trezește -n pieptul meu imagini.

Pe unde a -nflorit și când? De care Mai avut-a parte? Și cine-a rupt-o, cu ce gând? Și pentru ce a pus-o -ri carte?

Să amintească un bun rămas? Vreo întâlnire sub murmure? Sau vreo plimbare -n molcom ceas Pe câmp ori poate prin pădure?

Mai sunt pe lume el și ea? În ce ungher se află oare? Sau poate-s vestejiți așa, Precum aici această floare? În românele de GEORGE LESNEA „ifii: {•. C.” A Pe sub havuzuri răcoroase Și -ntre pereți stropiți ușor, Pe hani poetu-l desfătase Cu perla versului sonor.

Pe-al lenii fir, cu mâini de faur Precum mătăunii înșira, Înțelepciunile de aur Și măgulirea ce -ncânta.

Urmașii i-au iubit Crimeia. Cândva vestitul cântăreț Uimea cu versu-l că scânteia Bahcisaraiul cel semeț.

El astenica povești alese Ca un covor de Erivan și -mpodoba cu ele- adese Ospetele lui Gherei han.

Dar nici un vrăjitor, vreodată, Cu-al minții har, spre desfătări N-a mai scornit, în lumea toată, Așa povești și-așa cântări. Ca agerul și-naripatul Poet al vremii lui Gherei, În țara unde-l crunt bărbatul Și zâne sunt printre femei. În românește de GEORGE LESNEA Mai suflă încă vânturile reci Și dimineața-l încă frig și -nghiață.

Pe unde-l mai sbicit s-au și ivit Pe-alocuri floricele timpurii.

Ca dintr-un minunat tărâm de ceară,

Din chiliuța-l cu miros de miere, întâia albiniță a ieșit Și a plecat la floricele -n zbor Ca să mai afle ce-l cu primăvara.

Sosește oare oaspetele drag?

Și luncile când oare-au să -nverzească?

Mesteacănul mlădiu când își desface Din muguri frunzele lui lipicioase?

Mălinul dulce când o să -nflorească? În românește de AL. PHILU-fl DE 97  
7 Piifrhin Opere voi. 1

Ue trec pe strada zgomotoasă. Prin temple pline de m-abat Intre besmetici de-s la masă Eu de al meu vis mă las furat.

Spun: anii grabnic s-or așterne și câți suntem, fără popas Vom trece toți sub bolți eterne. Cuiva, curând i-o bate-un ceas Un gând lângă stejar îmi vine: El, patriarh din codri grei, o să mă -ngroape și pe mine, Așa ca pe părinții mei.

Spun pruncului cu duioșie: Adio! Iți las locul meu. Să putrezesc mi-e datul mic Iar ție, să -nflorești mereu.

Oricare zi și oră-a sorții S-o trec gândind obișnuiesc; Și mă frământ că ceasul morții Eu printre ele să-l ghicesc. În luptă moartea m-o prăvale? Voi fi de valuri înghițit? Sau poato-nvecinata vale Primi-vă praful meu răcit?

Deși un mort nu știe unde Va putrezi sub bulgări reci, Aș vrea când bezna m-o pătrunde În țara mea să dorm pe veci.

Lângă mormânt să-mi dântuiască Avântul tinerilor vieți și firea calm să strălucească Vădind eterne frumuseți. În românește de GEORGE L ESNE CAUCAZUL Pe dealurile Gruziei se "ntinde ceața serii,

Vuiește-Aragva lângă mine. Mi-e trist și ușor; e seninul durerii, Tristețea mi-e plină de tine. De tine și-atâta. Nimic n-o muncește.

Nu vine nimic s-o rănească și inima arde din nou și iubește,

Nu poate decât să iubească. În românește de JVFARIA BANV Ș Sub mine-l Caucazul. Pe-o culme-s stingher Deasupra zăpezii, pe-un i-lr de cărare, Senalță un vultur colo-n depărtare Plutind înspre mine pe limpede cer. Zăresc cum șuvoiul se naște, sclikește Și cum avalanșa cumplită pornește.

Sub mine trec norii ce-alene străbat, Prin ei se aude dând vuiet cascada JȘi piscuri pleșuve țâșnesc cu grămada, Mai jos crește mușchiul, tufișu-l uscat, Tar dincolo-s codrii, verdeață înaltă și pasărea cântă și ciutele saltă.

Iar dincolo-s oameni prin munți cuibăriți Și mișună turma prin văile grase, Păstorul coboară spre văi mult voioase, Aragva gonește -ntre țărmi umbriți. La pas călărețul se pierde -n strâmtoare Când Torecu-l vesel și zburdă-n vârtoare.

El zburdă și urlă ca-n cușca ei când O tânără fiară mâncarea și-o vede, C-o ură pustie în țărni se repede Și stâncile linge cu valu-l flămând. Zadarnic! Nu-l hrană și nu-l bucurie, Giganții de piatră îl strâng cu mânie. 100

În românește de GPOftGE IE8NEĂ. 101

AVALANȘA În mohorâte stânci izbind Nahlapii spumegă mugind Și vulturi horă-n cer întind Și gem păduri Și piscuri albe se desprind, Din riouri suri.

Cândva se prăbuși din deal O avalanșă pe prăval; În chei legară mal de mal Nămeții grei; Și Terecul cu iute val Se-opri în chei.

Deodată slab și cumițit, O, Terec, tu ai amuțit. Dar apele au sfredelit Troianul gros Și tu din matc-ai năvălit Spumând ciudos.

Și mult timp pătura de nea Zăcu așa. Nu se topea. Și Terecul ciudos sub ea Trecea șuvoi Și spuma-l deasă se izbea În bolți de sloi.

A fost și-un drum peste nămeți Treceau cai iuți și boi înceți Și cu cămila lui, răzleț,

Vreun negustor. Azi trece doar Eol, drumeț Din cer, în zbor.

1S29

Românește de AL. PHILIPP1 B X

DIMINEAȚĂ DE IARNĂ Ce zi frumoasă! Ger și soare. Iubita mea, mai dormi tu oare? Deschide ochii larg și sări Din somnul dulce. Iată zorii. Acum în calea Aurorii Că steaua nordului răsări.

Aseară viscoala într-una. Arar ieșea pe ceruri luna Din nouri și-o asemănăm Cu-o palidă, gălbuie pată. Iar tu stăteai îngândurată. Și-acum». Uită-te pe geam: Albăstrui cerul și covoare De nea se-nfînd lucind la soare.

Copacii în pădure-s goi Și negri. Brazii verzi se-mbracă În străvezie promoroacă Și râu-l sclipitor de sloi.

Plutește-odaia-ntr-o lumină De chihlibar și soba plină Trosnește. E plăcut aici; Visarea lângă foc e bună. Dar dac-aș spune acum să pună Pe r iib la sanie? Ce zici?

Pe pârții să zburăm departe Pe undo calu o să ne poarte, Atât de zbuciumat în frâu: Pe câmpul cu zăpada groasă Și prin pădurea ieri stufoasă Și pe la mult iubitul râu.

L8-9 În românește de AL. PHILIPPIVE Sus, Grecie, sus, căci nu-n zadar Luptat-ai, greu biruindu-l. Și-n lupte. Olimpul milenar Nu-n van fu zguduit. Nici Pindul.

Sub streășini vechi, de munți, în vânt, Născută-l libertatea, printre A-lui Pricle morminte!)

Și al Atenei sfânt2)

Viteaza țară, sacrul loc, Sfărmătat-au robilor verigă, În cântul versului de foc Al lui Tirteu, Byron și Riga. În românește de EUGEN JEBELEANV -) Versuri incomplete, în original. (N. red. Rom.)2) Versuri incomplete, în original. (N. red. Rom.)

Eu te-am iubit și poate că iubirea În suflet încă nu s-a stins de tot; Dar nici neliniște și nici tristețe Ea nu îți va mai da, așa socot.

Iară cuvinte te-am iubit, fără nădejde,

De gelozie, de sfială chinuit.

Dea domnul să mai fii cândva iubită,

Așa adânc, așa gingaș cum te-am iubit. În românește de MĂRIA BANUȘ  
OOO Meș ELEGIE A tinereții stinsă veselie Mi-e grea, ca mahmureala din beție. Dar ca și vinul, îndelunga întristare Cu cât mai veche e, cu-atât mai tare. Drumul mi-e trist. Talazul zbuciumat Vestește un viitor înnegurat.

Dar viața nu vreau, o prieteni, s-o sfârșesc. Vreau să trăiesc, să sufăr, să gândesc. Știu, bucuria-mi va surâde încă Prin zbucium și neliniște adâncă Și iar din cupa armoniei voi sorbi, Imagini, lacrimi îmi vor slobozi Și poate, peste tristu-mi soare-apune Ultimul zâmbet dragostea-și va pune.

Im țin românește je MAMA BANUȘ UNUI ÎNALT DREGĂTOR Moscova Din nordice cătușe dând drumu-ntregii firi, Doar cât, în val, pe câmpuri vor bate dulci zefiri, Doar cât o să-nverzească întâiul tei golaș, La tine, drag prieten, lui Aristip urmaș, La tine voi pica. Să văd acel palat În care, de alesul tău gust au ascultat Compas de-arhitectură, paletă ca și daltă Ș-n vrajă se-ntrecură cu toate laolaltă.

Tu prins-ai vieții rostul: ca omul fericit, Trăit-ai pentru viață. Timp lung și strălucit, Cu minte, primenire-ai adus de tânăr chiar, Cătând ce-l cu puțință, dar cumpătat sprintar; Plăceri ca și onoruri veneau spre tine toate. Trimis al unei june femei încoronate, Te-ai dus și la Femay. Iar cinicul cărunt Pe minți și

mode, ager și sigur arbitrând, Ținând ca să-și păstreze în Nord întreaga-l fală, Ieși să te salute cu vocea-l sepulcrală. El cheltui atunci cu ține împreună Prisos de veselie și multă voie bună; Tu pricepeai purtarea lui prea măgulitoare Ce zeii pământești o dau ca pe-o licoare. Lăsând apoi Fernay-ul. Te-ai dus și la Versailles. Cu ochi prevestitor, să cauți mult n-aveai: Petreceri doar. Și juna Armidă, prima care Dă tonul vieții pline de lux și desfătare,

Fără măcar să-l pese ce soartă o așteaptă, Se desfăta, de-o curte ușoară-nconjurată. Ții minte Trianonul? Cu larmă petrecea, Dar dulcea lor otravă tot nu te copleșea; Știința, într-o vreme, drept idol ți-ai ales: Te-ai izolat. La asprul ospăț al tău, ades, Ba sceptic, ba ateu, cu drag de meșteșuguri, Lua loc și Didorot pe-un tripied nesigur, Zvârlea perucă, ochii și-l închidea-n extaz Și predică. Tu, simplu, urmași cu gândul treaz, Pe rând, cu cupă-n mână, pe-ateu sau pe deist, Iscoditor, ca scitu-n Atena pe sofist.

Dar Londra te atrase. Cu ochi pătrunzător Pătruns-ai două sensuri în ăst sobor al lor: De-o parte-aprinsul iureș. De alta, se-dârjesc Imbolduri curajoase, nou duh cetățenesc.

Poate sătul, pe-avara Tamisă-ai vrut apoi Să mai plutești. Cu tine amabil și vioi, La fel ca minunatu-l erou, a strălucit Voiosul Beaumarchais ce-ndată te-a ghicit: Porni să-ți povestească în vorbe-ncântătoare De ochi și piciorușe, de dulcea desfătare A țării-n care veșnic un cer senin se-nalță, În care viața, leneș, se scurge în dulceață, Ca-ntr-ale-adolescenței visări de vrăji și pară și unde, din balcoane, femeii privesc pe seară Și fără-să le-nspăimânte gelosul spaniol, Șoptesc zâmbind și-n vrajă străinu-l prind domol. Iar tu, către Sevilla, ai și zburat răpit. O, țară-ncântătoare! Tărâm blagoslovit! Acolo, portocalul și dafinul rodește. O, spune-mi cum, acolo, femeia izbutește Gingaș cucernicia să-mbine cu iubire, Făcând pe sub mantilă semnalul de-ntâlnire; Mai spune-mi, prin grila juri cum pică o scrisoare Și cum adormi cu aur mătușa pânditoare; Și cum, pe sub fereastră, ibovnicul cel tânăr Arzând de dor palpită, cu mantia pe umăr.

Schimbat e tot. Văzut-ai furtuna năpustită, Când tot căzu; sub mintea cu furia-mpletită, Cumplita libertate noi legi cum își ridică, Versailles și Trianonul sub ghilotină pică, Teroarea-ntunecată luând locul desfătării. Iar lumea-l preschimbată-n vârtejul noii gloriei.

De mult tăcu Fernay-ul: și-al tău Voltaire, ce pare A nestatorniciei dovadă grăitoare, Răgazul nu și-l află nici astăzi în mormânt, Prin cimitire veșnic tot trece rând pe rând. D-Holbach și Galiani, ce fost-au alteori Ai Enciclopediei, ca sceptici, slujitori și Beaumarchais picantul și cârnul tău Casty, S-au dus de-acum cu toții. Uitate-acum vor fi A lor păreri și patimi. În jurul tău, te uită, O lume nouă fierbe, sfărâmând pe cea trecută. Ieri, martori prăbușirii azi, noilor lăstare Abia, arar, trecutul în minte le apare. Strângând târzia roadă din greaua încercare, Cu paguba câștigul vor grabnic să-l măsoare, N-au timp de glume, nici să ia masa la Temira Nici să discute versuri. Când, nouă, sună lira Splendidă a lui Byron, abia-l distra puțin.

Doar tu ești tot acelaș. În pragul tău când vin, Dintr-a Ecaterinei epocă simt ecouri. A ta bibliotecă și idoli și tablouri îmi dovedesc, odată cu mândrele-ți grădini, Că în tăcere astăzi tu muzelor te-nchini, Prin ele-ți faci aleasa ta lene să respire. Te-ascult: ce tinerească ți-l libera vorbire! Al frumuseții farmec din plin tu îl trăiești, Tu știi adânc, din suflet, la fel să prețuiești Pe-Aliabova mândră, pe dulcea Gonciarova. Senin, având în preajma-ți Correggio, Canova, Străin de-al lumii zbucium, prin geamuri, uneori Spre el ți-arunci doar ochii tăi batjocoritori Și vezi cealaltă față a tot ce te-nconjoară.

La fel, lăsând deoparte vârtejul de afară, Retrași doar între muze și-a desfătării lene,

În baia de porfiră și-n săli marmoreene, întâmpinau mari sfetnici romani, apusul lor; La ei, din depărtare venea vr-un orator,

Sau câte-un tânăr consul, sau câte-un militar,

Sau câte-un dictator posac. Ce vreau măcar O zi, în desfătare și lux să se-odihnească Și-n port, oftând pe urmă, la drum iar să pornească.

În românește de MIROS RADU PARASCHIVESCU ȚIGANII Lângă apă, în dumbravă, Ceasul serii, pașnic ceas, Șatrele în cânt și zarvă Aștem focuri de popas.

Recunosc a tale focuri. Bun noroc, ferice neam. Uneori, șatrele tale, Le-aș urma cum le urmăm.

Măine-n zori, cu-ntâia rază, Urma voastră se va șterge. Dar pe sloboda cărare Bardul vostru nu va merge.

Nestatornice-adăposturi, Neastâmpăr de-odinioară, Le-a schimbat cu pacea casei Și cu tihna dela țară.

În românește de MĂRIA BANUȘ 113 oDRACN Nori aleargă, nori s-adună. Printre fulgi lucesc și pier Raze din ascunsă lună. Neagră noapte, negru cer! Merg cu sania; și cântă Zurgălăii, dzin, dzin, dzin. Spaima, spaima mă frământă. Câmpu-l jalnic și străin.

„Mână, vizitiu!” „Cucoane,

Merg rău caii, nu mai pot.

Drumul numai un troian e.

Vântul m-a orbit de tot.

Să mă tai de văd vreo urmă.

Ce ne facem noi acum?

Ne-a ajuns vreun drac din urmă Și ne-a abătut din drum.

Uite-l, sare ca o minge Și mă scuipă printre dinți și-n prăpastie împinge Bietul cal ieșit din minți. Și-a găsit acum să steie Ca un stâlp în fața mea. Și-acum uite-l, e scânteie. S-a și stâns în bezna grea." Nori aleargă, nori s-adună Printre fulgi lucesc și pier Raze din ascunsă lună.

Neagră noapte, negru cer!

Ne-nvârtim în loc. Și iată,

Zurgălăii tac de tot.

Caii s-au oprit deodată.

„Ce-l?” „Eu știu? Vreun lup, vreun ciot.”

Viscol, viscol tot mai tare! Se zbat caii nechezând. Uite-l c-a plecat; în zaro Vezi doar ochii lui arzând. Caii iarăși își iau zborul. Zurgălăii: dzin, dzin, dzin. Dracii toți acum soborul Pe câmpia albă-și țin.

Vezi la lună-acum tot roiul. Ce urâți și groaznici sunt! Joacă dracii tontoroii, Mulți ca frunze toamnă-n vânt. Jncotro li-l drumul oare? Zbiară parcă-s la amân. Se mărit-o vrăjitoare? Il îngroapă pe Satan?

Nori aleargă, nori s-adună. Printre fulgi lucesc și pier Raze din ascunsă lună. Neagră noapte, negru cer! Roiuri, roiuri, dracii zboară Hăulind spăimântător. Sufletul mi se -nfioară de hăulitura lor.

În românește de AL. PHILIPPIDE. 8

GENEALOGIA MEA Scriitorășii ruși îmi spun, Vicleni confrăți în poezie, Că doar de-aristocrat sunt bun. Auzi, mă rog, ce nerozie! Nu-s ofițer, nu-s asesor, Nu-s nici academician, Nici nobil nu-s, nici profesor. Sunt doar un simplu cetățean.

Azi nu se caută vechimea,  
Dar nu văd asta cu dispreț.  
E nouă astăzi nobilimea,  
Doar când e nouă are preț.  
Sunt dintr-un neam străvechi frântură,  
Neam peste care, an cu an,  
Vremi de tot felul se-abătură.  
De-aceea-s simplu cetățean.  
Bunicul n-a vândut plăcinte,  
N-a lustruit, lingușitor, împărăteasca -ncălțăminte,  
N-a fost nici prinț, nici servitor; Din armile-austriace N-a dezertat,  
pudrat oștean.

Deci nu-s aristocrat și pace; Sunt numai simplu cetățean. Strămoșul Răcea printre-ostașii Lui Nevschi sfântul a slujit; Ivan cel Groaznic pe urmașii Lui Răcea nu i-a vrăjmășit. Luptară Pușchini că vitejii, Cinstiți de țar, în acel an Când s-a-nfruntat cu polonejii Un dârz, din Nijni cetățean.

Iar când se stinse vrajbă-n țară Și Romanovii la domnie, Chemați de obștii, se-nălțară Curmând trădări și viclenie, Am consimțit și noi îndată; Și țarul nu ne-a fost dușman. Am fost și noi la preț odată Dar azi. Sunt simplu cetățean.

Dârz neamul nostru s-a păstrat. Strămoșul meu n-a ținut hangul Lui Petru, nu s-a împăcat Cu el și s-a ales cu ștreangul. Dar să ne stăpânim necazul; Cu țarii să discuți e-n van. Ferico-l Dolgoruchi cneazul, Deștept modestul cetățean.

Când fu răscoală la palat, Bunicul credincios rămase Lui Petru-al treilea detronat. Orlovii-au luat răsplăți frumoase, Bunicul însă închisoare. De-atuncea neamul nostru-avan S-a domolit iar eu sub soare Venii ca simplu cetățean.



Hrisoave vechi am o mulțime Cu stema mea. Dar n-am de-aface Nimic cu noua nobilime. Mândria-mi potolită, tace. Sunt cărturar, poet și cânt Prin mine însumi; nu-s curtean Nici bogătaș; nu Mușin sunt Ci Pușchin, simplu cetățean.

O ooo -mrț POST SCHIPTUM Figlearin spune că bunicul Meu Hannibal, harap curat, De-un corăbier fu cumpărat C-un șip de rom drept preț ridicn.

Acel viteaz corăbier A fost a țării noastre fală Și a condus cu braț de fier Spre slăvi corabia natală.

Pe lângă el cresc cuminte Cel cumpărat mai pe nimic, Harapul luminat la minte, Nu rob al țarului, amic!

Iar fiul lui, viteaz deplin, Temut de ostile dușmane, A dat foc flotei otomane În lupta dela Navarin.

Figlearin a scornit și asta: Că printre nobili sunt burghez. Dar el? Cum să-l cataloghez? Un nobil mic burghez și basta!

În românește de AL. PHILIPPIVK O, criticul meu rumen, glumeț cu pântec mare, Tu care timp de-un secol să râzi ai fi în stare De galeșa mea muză, hai vino-ncoa puțin, Să încercăm să-nvingem afurisitul splcen. Privește: niște biete cocioabe prizărite Și mai încolo șesul, ogoarele -negrite Și cerul scund, deasupra, cu nouri deși și suri. Ei, unde-l lanul de-aur, umbroasele păduri, Unde-l pârăul? Lângă zaplaz, în curte, iată Doi bieți copaci se -nalță și ochiul ți-l desfată, Doar doi copaci și unul dintr-înșii rebegit, A fost de vântul toamnei cu totul desfrunzit, Iar celălalt așteaptă, bătut și el de ploi, Ca Boreas să-l zvârle frunzișul în noroi. Și-atâta tot. Un câine măcar nu vezi pe-afară. Iat-un țăran și două femei. La subțioară Duce-un coșciug și strigă la blegul de băiat Al popii să-l zorească pe tată-su să vie: „Biserica-l deschisă? E vremea cam târzie, Că trebuia copilul demult înmormântat”.

De ce te-ncrunți deodată? N-ar fi mai bine dacă Ne-ai spune -n loc de fleacuri un cântec, să ne placă?

Ce? Vrei să pleci? Dar unde te duci așa în pripă? Să-l felicit pe conte, la Moscova. O clipă! Ce faci cu carantina? Nu poți în nici un caz. Vei sta cum stăm pe vremuri și eu în Gaucaz Bolnav de plictiseală și ros de întristare. Ce-l, frate? Nu-ți mai arde de glumă, mi se pare.

1S30

În românește de AL. PHILIPPID PONEGRITORILOR RUSIEI Voi, ce bârfiți poporul, de ce vă zbateți, voi? De ce zvârliți blesteme Rusiei și noroi? Pe gânduri ce v-a pus? Polonii răsculați? Lăsați. E între slavi această veche ceartă; O ceartă între ei și-l însemnată-n soartă. Aceste dezbinări nu voi le dezlegați.

E mult de când s-au prins la sfadă Aceste seminții, strigând. Și dat fu sorților să cadă Când lor, când nouă, rând pe rând. Va-nvinge-u harță cine, oare? Rusul cel drept, leahu-ngâmfat? Apele slave s-or vărsa -n ruseasca mare? Sau marea va seca? E de aflat.

Scuțiți-ne, vă sunt străine Răboajele de sânge pline; Străină, ne-nțelegă vi-l, Această harță între fii. Kremlinul, Praga nu vă spun Nimic; vă bucură nespus Cumplit, măcelul cel nebun Și crunt urâți poporul rus. Dece? Fiindcă, pe Arzândeii Moscove, noi n-am recunoscut Vrearea de mârșăvie plină A celui

sub care-a ți gemut? Sau pentrucă-am știut înfrânge Pe idolul de-atunci, ce neamuri apăsa Și am redat, cu-al nostru sânge, Evropei pacea, libertatea sa?

Grozavi sunteți la grai dar fapta să s-arato! Sau credeți că viteazul bătrân, co-acum la pat o, N-ar mai putea să-mplânto spanga-l ca altădat-? Ori țaru-l un nimic? Sau poate-l lucru rar Să ne sfădim cu Evropa iar?

Ori de izbânzi ne-am dezvățat? Sau poate-om fi puținii? Din Perm la Taurida, Din reci, fineze stânci, până-n caldă Colhida,

Dela Cremlinu-n vijelii La China zidurilor grele,  
Sclipind în solzii-l de oțele Rusia nu șo va urni?

Pe fiii voștri.

— Nfuriații,

Trimiteti-ni-l, dar, prea bine: Au loc pe-ale Rusiei spații,

În gropi, ce nu le sunt străine. În românește de EUGEN JEBELEANU -U!;

- i I,

CALUL „Calule, ce ai? Ți-l teamă De nechezi cu capu-n jos? Nu mai scuturi dârz din coamă. Frâul nu-l mai muști, focos. Nu te îngrijesc ou oare? N-ai ovăz bun de mâncare? N-ai tu scări de aur fin? N-ai tu hamuri minunate Și potcoave argintate Și dârlogi de ibrișin?”

Spune calul, trist și blând: „Potolitu-m-am căci, iată, Glas de goarne-aud sunând, Tropot, șuier de săgeată. Și nechez căci pe câmpie Mult n-am să mai zburd semeț Și voios, plin de mândrie Că am frâu și scări de preț. Hamurile în curând Mi le-or lua dușmanii toate Și potcoavele de-argint Din picioare mi le-or scoate, Sufletul cumplit mă doare Căci trudit de-oi asuda Au să-mi puie pe spinare Drept pocladă pielea ta.” În românește de AL. PHILIPPIDE OOO Iubita mea, e vremea. Vrea inima popas. Trec zile după zile și fiecare ceas Mai zmulge-un fir de viață. Noi mergem mai depart» Și tot croind la planuri deodată dăm de moarte. Nu-l fericire-n lume dar gândul liber este. -

Demultvisez o soartă tihnită ca-n poveste; Rob ostenit, mi-l gândul demult să fug de toate Spre colțul meu de muncă și de plăceri curate. În românește ie AJ. PHIUPPWK 125 c » 5 i) u NOURUL Din toată furtuna, o! Nour stingher, Doar tu ai rămas po un limpede cer; Doar tu mai arunci un fior de-ntristare În aerul plin de mireasmă și soare.

Mult nu e de când, pe tot cerul stăpân, Pluteai fioros și cu fulgere-n sân; Făceai să răsune de tunete vântul; Cu ploaie-adăpai, ars de sete, pământul.

E vremea acum să te-tidupleci, răpus. Pământul e proaspăt, furtuna s-a dus. Iar vântu-alintând flori și frunze-n grădină Te-alungă-n curând de pe bolta senină. În românește de AL. PHILU-PID

. Din nou am colindat Acele locuri unde-am petrecut Doi ani de-exil, fără să-l iau în seamă. Și zece ani trecură de atunci. Și-n viață multe-s altfel pentru mine. Eu însumi, marii legi obștești supus, Sunt altul. Dar umblând pe-aici, trecutul Din nou, puternic, mă va-nlănțui; Și parcă ieri am rătăcit prin crânguri.

Căsuța povârnită, iat-o; -n ea Am locuit cu doica mea sărmana.

Bătrâna nu mai e. Nu mai aud,

După perete, pașii ei, târșiții.

Nici grija-l, nici răbdarea-l n-o mai am.

Și iată dealu-mpădurit. Adesea Stăm lângă lac și, trist, îmi aminteam De maluri de demult, de alte valuri.

El ape-albastro le așterne larg Prin lanuri de-aur, câmpuri înverzite.

Pe apa lui plutește un pescar Trăgând sărăcăcioasele-l năvoade.

Sunt satele pe malul lui cel lin. Dincolo, moara strâmbă-abia își mișcă Aripile îu vânt.

Jar unde-ncep Străbunele domenii vechi, pe locul În care drumul suie către deal, Drum desfundat de ploaia lungă-a toamnei, Trei pini stau. Unul, mai departe. Doi, Alăturați. Iar când treceam pe-aicea, Călare și de luuă luminat, Mă-ntâmpina mult cunoscutul freamăt Al vârfulor lor. Pe-acelaș drum Am mers și-acum. Și iată-l, înc-odată, În fața mea. Aceiași au rămas. Urechea-mi recunoaște-acelaș freamăt. Dar, unde-odinioară-a fost pustiu, La rădăcina lor îmbătrânită, O pădurice tânără cresc. Puietii verzi, tufișuri se înalță, Sub umbra lor, de parcă-ar fi copii. Tovarășul cel depărtat stă singur, Posomorit celibatar bătrân și-n jurul lui —pustiu ca altădată.

Tu, generație tânără, salut! Eu n-oi cunoaște forța vârstei tale Când ai să -ntreci pe cunoscuții mei Și capul lor cărunt îl vei ascunde De ochii trecătorilor. Dar vreau Nepotul meu s-audă-al vostru freamăt Prietenesc, când va veni cândva Dela vreo întâlnire-ntre prieteni Și când cu gândul vesel, împăcat, Pe lângă voi va trece-n bezna nopții De mine amintindu-și.

Coo 1S35

În românește de NINA CASSIAN EXEGI MONUMENTUM1)

Cioplit-am, nu cu mâna, un monument spre care Vor fi cărări bătute într-una de popor; Mai sus decât columna lui Alexandru.

— N zare Se va-nălța triumfător.

Nu, n-am să mor cu totul și sufletu-mi în lira, Lăsând în țărână trupul, va dăinui mereu; Cât timp poeți pe lume cântările-și resfiră Slăvit socot să fiu și eu.

M-or pomeni-n Rusia cea mare, pân-departe, Nenumărate graiuri pe mii și mii de buze, Vlăstare de slavi, mândre, calmâci din zări deșarte, Fineji și seminții tunguze.

Am deșteptat în inimi cu lira-mi bunătatea, Deaceea de popoare mult timp voi fi iubit. În veacul meu cel crâncen slăvit-am libertatea Și milă pentru cel lovit.

O, muză, de porunca lui dumnezeu ascultă!

Să nu râvnești răsplată, de-obidă să n-ai teamă; Nu-ți pese de elogiu, nu-ți pese de insultă Și nu-l lua pe. Proști în seamă! 1836

În românețt de AL. PHILIPPIDE) Mi-am ridicat un monument. (În limba latină) (N. trad.) 9 Pușchin Opere voi. I I

C RUSLAN ȘI LUDMILA ÎNCHINARE Vouă, frumoaselor stăpâne Ce pe-al meu suflet ați domnit, Crăiese mândre -ntre femei, Doar pentru voi scornii

anume Niște povești fără temei Dintr-un trecut demult albit A cărui dulce limbuție Tot îmi dă ghies și mă -ntărată Din aurita-mi lenevie, Pân-ce, cu mână hotărâtă, Le-am pus aicea pe hârtie. Primiți-mi darul ca pe-o snoavă Ce laude nici nu râvnește! Un singur gând mă suie -n slavă: Umilă, tainica nădejde Că o fecioară.

— N vremuri alte, Simțind fiorul fără nume Al dragostei, cum o străbate și-o furișă privirea -n carie Spre aste cântece de lume. CÂNTUL ÎNTÂI Pe plaiu -ntins sub geană mării Smălțat în aur e-un tufan; Din zori și până -n faptul serii li toarce basme un motan; Spre dreapta-l zice-un cânt agale, Spre stânga-l toarce o poveste.

Minuni: năluci îi dau târcoale Și iele -n crângi îi sunt neveste; Pe sub cărări ascunse -n iarbă Ghicești și urma altor fiare; Pe dâmbu -nalt, coliba oarbă O cloșcă pare, prinsă -n ghiare. Vedenii umplu codrul, dealul; În zori, când vine -n iureș valul Spre țarmul cel pustiu și spân, Dintr-a lui limpezi unde reci, Ies minunați viteji, treizeci, Conduși de-al mărilor stăpân. Un cneaz, pe-aici, cândva -utr-o doară Făcuse rob pe-un țar temut; De față cu întreaga țară, Prin nori, pe-al mării vânăt scut, Un vraci bătrân l-a petrecut. Domnița -n temniță tânjește, Doar lupul sur o străjuiește, Iar Baba-Cloanța cu-a ei piuă Tot dă târcoale până -n ziuă; Pe aur strâns o viață -ntreagă, își pierde țar-Cașcei din vlagă; Acolo, duh rusesc adie. Acolo-l scumpa mea Rusie! Am fost pe-aici și mied hăui; Pe țarm văzui mândrul tufan; Sub el, cotoiul năzdrăvan Mi-a depănat basmele lui. Din ele, unul mai țiu minte Și-o să vi-l spui de-acu-nainte.

Sunt vechi povești din vremuri alte Care urechea mi lo-ascultă.

Voios, sub bolțile înalte, înconjurat de lume multă, Benchetuia Vladimir-Soare; Pe cea mai mică din fecioare Și-o dase după cneaz-Ruslan. Din cupa grea, mult mied bălan Golea în cinstea lor, de nuntă. Bătrânii nu zoreau la praznic Iar cupa grea, pe câte știu, Nu da ocolul mesei grabnic, Plină cu vinul stacojiu; Turnă în inimi desfătare Când spuma -n buză-l clipocea, Paharnicul cu -ndemânare Și larg plocon o aducea.

Vorba și râsu -au așternut Peste curteni, un svon ușor Când a țâșnit un glas plăcut Și-al cobzei sunet curgător. Tac toți și-ascultă pe Baian Ce -n dulce ghiers, cu slavă cântă Pe mirii dragi, uniți prin nuntă: Ludmila mândră și Ruslan. Robit de dragostea-l adâncă, Ruslan nu bea, nici nu mănâncă: Ci doar spre draga lui privește, Oftează și se pârălește Și clipele socoato -n gând, Mustea ța fir de fir zmulgând. Tăcuți, cu fruntea neguroasă, Munciți de gânduri, șed la masă Trei tineri și posaci voinici; Stau muți privind către bårdace, N-au gust de vin, de mied și nici Ospățul, lor nu prea le place; Tn timp ce le cânta Baian, Lăsară ochii în pământ: Ei sunt rivalii lui Ruslan Și, otrăviți, închid în gând Și ură și omor, pe rând. Unu-l Rogdai, cel neînvins, Ce cu-al lui paloș a întins Ale Chievlui hotare; Altu-l Farlaf, cel plin de sine, La chefuri ne-ntrecut de nime, La greu o spadă oarecare. Infine, trist și visător, Este Ratmir, hanul-Hazar. Tustrei sunt palizi, plini de-amar și cheful nu-l pe cheful lor.

Și masa-l gata. Toți se scoală, Spre uși în pâlcuri dau năvală Zvârlind priviri spre cei doi miri: Mireasa ochii -n jos își pleacă Sfiala, parcă, o înneacă; El, luminos e în priviri. Dar umbra serii pică-ncet Și miezul nopții surd se lasă; Boierii, moțâind de mied, Cu plecăciuni pornesc spre casă. Stă încântat viteazul mire Și mângâie -n închipuire Fecioara cu mândrețea ei; Adânc mișcat, cu vocea frântă, Bătrânul cneaz binecuvânta Pe tinerii -ușuratei.

Acuma, frageda mireasă Spre patul nupțial pășește; S-a stins lumina. Bezna-l deasă, Doar candela mai strălucește. V-ați împlinit, nădejdi ferice! Vin daruri mult dezmiertătoare; Gelosul strai are să pice Pe bizantinele covoare. Se-aud ale iubirii șoapte Ce sărutări ades le curmă, Sau dulci oftări întretăiate, Ale sfielilor din urmă. El simte dragostea sperată Și bucuria ei. Deodată, Prin ceață izbucnește-un trăsnet, Se stinge candelă. Furtuna Ridică tot, cu anasâna, Clintind și-al tânărului suflet. Mormânt e tot. Tăcerea, ghiață; Un glas ciudat pătrunde-acum și parcă -n trâmbele de fum, O umbră tainică se -nalță. E iarăși liniște -n palat; Ruslan tresaltă speriat, Cu tâmpla -n reci sudori scaldată, Cu brațul ghiață, tremurând: „Ce jale! Unde-l draga-mi soață?!” Cuprinde numai vântu-n brață; De forțe tainice furată, Ludmila nu-l prin deasa ceață.

Ah! Voi, iubiri fără speranță, Pe-atâția i-ați făcut martiri! Tristă-l, prieteni, așa viață! Amară, totuși o înduri. Dar când prin ani de așteptări, De lacrimi, dor și întristări,

UZ La sân iubita ți-o dezmierti, o clipă doar și să ți-o pierzi Pe veci răpită, ca -n pustiu. Mai bine eu pieream, de viu!

Dar și zdrobit, Ruslan, trăiește. Ce spuse însă cnoazul-mare? Străpuns de mult cumplita veste, înfuriat pe mire țaro, Cu toată curtea-l cheamă -n grabă: „Unde-l Ludmila?” —îl întreabă Cu ochi de foc, îngrozitor. Ruslan e surd. „Copiii mei! Vă știu pe toți și cu temei: Cu suflet brav, îndurător! Să-mi spuneți, care dintre voi Mi-aduce fata înapoi? Căci numai cel ce-o izbândi Da! Plângi, te chinuie, tâlhare! Căci s-o păzești n-ai fost în stare! Pe fiica mea va dobândi Și -mpărăția jumătate. Să-mi spuneți: care dintre voi Pornește -ndată să mi-o cate?” „Eu!” a răspuns Ruslan. „Și noi!” Strigă Rogdai; cu el deodată, Ratmir și cu Farlaf, viori De-așa speranță nevisată: „încingem caii și, pe dată, Pornim prin lume în convoi. N-ai grijă! Fără de zăbavă, Plecăm după domniță -n grabă!” Cuprins de-o mulțumire mută, Simțind nădejdea nepierdută, În lacrimi, istovit de-amar, Îi ia în brațe și-l sărută îmbărbătat, bătrânul țar.

Tuspatru ies sub grele poarte. În chinuri dup a lui mireasă, Ruslan, descurajat de moarte, Puterile simțea că-l lasă. Pe caii lor semeți se-aruncă, Spre Nipru trec prin largă-l luncă, Mari nori de colb mai lasă -n zare Pân ce se pierd în depărtare. Acum și cerul i-a cuprins. Bătrânul cneaz, pe urma lor Privește câmpul col întins, Cu gândul după ei, cocor.

Cuprins de chinuri fără număr, Tăcut mergea Ruslan în trap. Fudul privindu-l peste umăr, Cu mâna -n șold trecu Farlaf Semeț -naintea lui Ruslan, Spunând: „Infine, fiecare Va ști acuma ce-s în stare! De-am da mai grabnic de dușman! Ce brâu de sânge-am să mai trag! Nu-l jertfă -n dragoste prea mare, Voios fii, paloșul meu drag și-mi saltă vesel, harmăsare!”

Hazarul-han se și vedea Cu prea-frumoasa lângă sine; Doar că nu chiuie în șea; Li fierbe tânăr sânge -n vine, Îi ard și ochii de nădejde, În goană calu-și năpustește Și dă ca viforul năvală, Rotit îl saltă din zăbală Ori peste dealuri îi dă vânt.

Rogdai, sanchiu, fără cuvânt. Vrajmașa soartă-l dă sfială Și ros de gelozie cruntă, Mai tulburat decât ceilalți, Spre cneaz adesea își avântă Grozavii ochi întunecați. Potrivnicii, pe-acelaș drum Călări gonesc o zi întreagă. Văd coasta Niprului, de-acum, Iar noaptea umbrele-și dezleagă; Pe-adâncul râu, e ceață -n văi; Acum e timpul de popas. Și chiar acolo unde-au mas, Se ntind în zare patru căi. „Ne-om răspândi de-aici, pe rând! Cum i-o ți scris la fieșcare!” Și caii -n slobod frâu lăsând, Pornesc pe drumuri la -ntâmplare.

Ce faci, Ruslane, plin de jale, Tu singur, doar, în câmp deschis? Ludmila, ziua nunții tale Grozavă, totul parcă-l vis. Cel coif de bronz, peste sprâncene Ți-l salți din mână lași alene Și hățul, mergi pe câmp la pas și -n suflet simți cum, fără glas, Nădejdea și credința pier.

O peșteră văzu deodată; În ea-l luminează. El se -ndreaptă Sub adormita văgăună Ca și natura de bătrână. Pătrunde -n gura ei adâncă. Și ce să vezi? În văgăună Un moș bătrân cu barba ninsă, Cu limpezi ochi, senin la față; O carte veche ține -n mână Și stând sub candela aprinsă Din slova ei, atent învață. „Bine-ai venit, feciorul meu! Îi spuse lui Ruslan, zâmbind De-un sfert de veac, pustiu mereu, În pâcla lor, ani grei mă prind; Dar văd că după vreme multă, Panditul ceas îmi bate -n poartă, Căci noi avem aceiaș soartă; Stai jos acuma și ascultă! Piorduși pe mândra ta cea dragă Și parcă ți-ai pierdut din vlagă; Nu-ți pese: răul o să treacă; Destinul, când și când, te -ncearcă. Nu te mâhni! Cu gândul treaz, Croiește-ți drum spre miazănoapte; VCu piept și paloș de viteaz, Nădejdea ager să te poarte!

Să știi Ruslan: cin -te-a lovit E mult temutul Cemomor: Pe nordici munți stăpân vestit și de crăiese răpitor. Nu-l încă ochi să fi -ndrăznit Să intre în bârlogul lui; Acestui negru vrăjitor, Tu singur capăt ai să-l pui. Nu-l potrivită vorba multă; Privește-ți soarta -n viitor: Doar de voința ta ascultă!"

Atunci Ruslan cu bucurie Moșului mâna i-o sărută Și lumea -n ochii lui învie Iar inima-l de chin își uită. E renăscut. Dar dintr-odată Tristețea-l stinge iar obrazul. „Îți văd prea limpede necazul, Dar pricina-l ne -ntemeiată. A spus bătrânul; tu ai teamă De-a vrăjitorului iubire. Nu-ți face griji și n-o lua -n seamă; Miresei tale, tu-l ești mire! Drept e că vrăciul-ar fi în stare Lună și stele să coboare; Da -n față timpului, se-arată Fără puteri, știința-l toată. Strașnicul paznic, mult gelos, Chelar pe ușile -n zăbrele, E doar călău neputincios Al prizonierei de sub ele. Tot blestemând îi dă târcoale, Căci soartă crudă nu-l dă tihnă. De-acu, voinice și matale, Cred c-ai nevoie de odihnă!"

Pe-un pat de mușchi, Ruslan se-ntinde În fața jarului ce moare; Ar vrea să afle -n somn uitare. Degeaba! Somnul nu-l cuprinde: Se -ntoarce, tot șo răsucesște, Dă ochii -n gene, iepurește, Dar pân - la urmă izbucnește: „Nutaică, somnul tot nu-mi vine! Bolnav mi-l sufletul din mine. Nici somn nu am, nici drag de viață. Mă lasă, inima beteagă S-o-mprospătez cu-a ta povață. Să-mi

ierți obraznica -ntrebare; Deschis vorbește-mi, bun străin: Care-l ascunsul tău destin? Și -n ăst pustiu, ce câți tu oare?”

Cu -n zâmbet trist, printre suspine, Bătrânul spuse: «Fiul meu, Meleaguri sure din țări Fine Demult mi lo-am uitat și eu. Finez de neam, prin râpi ferite, Păscând cirezile de vite, Am cunoscut, de tânăr încă, Umbroase crânguri, văi o mie, Vii șipote -n păreți de stâncă, Sălbatic joc în sărăcie. Dar îndelung nu-mi fuse dată Această liniște curată.

Pe-atunci, ca fermecată floare, Sub depărtatele hotare, Trăia Naina. Printre fete, Cea mai vestită -n frumusețe.

În pacea unei diminețe Mânam eu turmele încete Pe lângă râu, spre lunca grasă,

Cercându-l flautului strună,

Când văd o fată mult frumoasă Că-și împletea pe mal cununa.

Bag seamă, soarta-mi făcu ghina.

Căci, dragul meu, era Naina!

Doar cât spre ea și-un foc mă arde Că-mi merse gândul mai departe.

Atunci iubirea, prima oare,

Mi-a dat cereasca-l desfătare Și chinurile ei amare.

Jumate an în zbor s-a duș Când prins de vrajă peste fire, „Naina, te iubesc!” i-am spus. Gingașa mea mărturisire Ea cu mândrie o ascultă Și mulțumită doar de sine îmi spune cu trufie multă: „Ciobane, eu nu țiu la tine!”

Ursuză, tristă-mi părea firea: Adânci dumbrăvi, natale locuri, Ori păstorești, voioase jocuri, Nimic nu-mi alunga mâhnirea Ci inima-mi tânjea -n neștire; Infine, mi-a trecut prin gând Să-mi las și finicul pământ; Văltori nesigure, mai bine, Să trec cu frații împreună, Prin lupte să-mi câștig cunună Și mâna trufașei Nainc. Viteji pescari stârnit-am, dară, Să dăm de anr și de moarte. Atunci doar, pașnica mea țară De fierul luptei avu parte Și-a răsunat de săbii sparte,

Când năvi dușmane o -nfruntară.

Ani zece, pe străine maluri,

Cu-ai mei tovarăși am plutit.

Nebiruiți, zăpezi și valuri În dușman sânge-am înroșit; Eram vestiți: străini chezari Pândeau vitezele-mi corăbii; A lor oștiri trufașe, mari,

Știau de nordicele săbii.

Voioși dar aspru luptam noi: Și prăzi și dăjdii ne -mpărțeam,

Iar cu învinșii în război,

Prietenește ospățeam.

Ci inimă tot mi-era plină La chef ca și -n isprăvi de oaste,

Mereu de scumpă mea Naină,

Tânjind spre finicele coaste.

Spun deci: „Tovarăși, hai spre casă!

Armura netrebuincioasă Vom pune-o -n cui iar, sub fereastră”.

Pornim din vâsle ropotând,

Lăsând doar groază -n urma noastră,

Și -n marea patriei, albastră,  
Sosim cu glorie și cânt.

Vechi visuri se -mplinesc înfine și-a mea dorință pătimașă. A revederii  
stea gingașă Sclipește-acum și pentru mine!

— Naintea mândrei prea trufașe i un paloșul însângerat, Comori, brățări,  
perle sticloase. De dor și patimi tulburat Și ca de-un roi înconjurat De-a ei  
prietene geloase, Stăm eu, supusu-l servitor. Dar ea s-a -ndepărtat de mine  
Spunându-mi disprețuitor: „Eroule, nu țiu la tine!”, Ce să-ți mai spun, copile  
drag, Istorii care n-au cuvânt? Până și azi, pe-al morții prag, Pe lume singur  
precum sunt, Tot trează mi-e durerea -ntreagă, Iar când trecutul îmi vorbește,  
Simt încă pe cărunta-mi barba, Grea lacrimă cum podidește.

„Dar ia aminte, dacă vrei: Acasă, la pescarii mei, Știință -naltă înflorește;  
În nepătrunsele păduri, Netulburați de nici o șoaptă, Se află vraci bătrâni și  
suri Al căror cuget se îndreaptă Spre ale geniului măsuri; Iar glasul lor, prin  
timpuri, spune Ce-a fost cândva, de ce-avem parte; Cumplită, vrerea lor supune  
Iubirea dulce, neagră moarte.

„Răpit de-ale iubirii strune, • Râvneam, strivit de disperare, Prin farmec  
dragă să mi-o prind Și -n pieptul trufașei fecioare, Cu vrăji iubirea s-o aprind.  
Setos de-adânca libertate, Ferit sub umbra din păduri, Cu tainice învățături  
Mi-am dus eu viața jumătate. Sosi și clipa mult sperată Când ale firii taine,  
toate, În cuget luminos se-arată: Pe vrăji, voința mi-e stăpână. Lată-mi și-a  
dragostei cunună! De-acum, Naina mea, să știi Că am învins și-mi aparții! Dar  
vai! Învingător deplin Fu doar cumplitul meu destin. 10 „Și noi nădejdi prind să  
mă fure. Înaripat de dor fierbinte, Descânt cu magice cuvinte, Când negrul  
freamăt din pădure, De-un roșu trăsnet spintecat” Clintit de vrăji, ca sub  
secure, În vuiet larg s-a clătinat. De-odată văd că-mi iese -n față O babă: plete  
lungi, cărunte, Doar ochii îi sclipesc sub frunte; O gârbovită mogâldeață, A  
bătrâneții grea ruină. Ei, da! Era scumpa-mi Naină! Tăceam cuprins de-o  
groază mare Privind această arătare. Și mă -ndoiam să-l dau crezare, Pân-am  
strigat în gura mare: „Naina, spune-mi, tu ești oare?! Mândrețea unde ți-ai  
lăsat? Spune-mi, chiar cerul te-a schimbat Cu-atâta grea neîndurare? Sjjune-  
mi, trecut-au anii -n trap, Atât de lung e-al lor convoi De când nu ne văzurăm  
noi?” „De patruzeci.de ani în cap Mi-a spus statornica fecioară Azi șaptezeci am  
încheiat.” Apoi cu ghiers pițigăiat: „Vezi? Am trecut de primăvară; În stol ai  
noștri ani zburară. Dar să nu-ți pese, să mă crezi, Că tinerețea mea sprintară  
Ai izbutit ca să ți-o pierzi! E drept, am mai albit acum și poate-s gârbovă  
oleacă, Nu-s prea vioaie, drept să-ți spun, Nici chipu-mi, poate, n-o să-ți placă.  
În schimb, (îți spun o taină mare) Sunt, ca și tine, vrăjitoare!” „Și -ntr-adevăr,  
așa a fost: În fața oi, n-avoam ce spune. Cu toată-a mea înțelepciune, Păream  
un ucenic mai prost.

„Mai rău chiar: farmecele toate, Spre jalea mea, s-au împlinit;  
încărunțită-mi zeitare Cu mare foc m-a îndrăgit. Scălâmbându-se -n neștire,  
Cu gura știrbă, glas dogit, îmi spune șoapte de iubire. Dă-ți seama cât m-am  
chinuit: Eu tremuram privind în jos, Pe când, cu tuse răgușită, Ea-mi tot.



Spunea și mai focos: „Deabia acum sunt fericită Când văd că inima-mi duioasă  
Cunoaște-o patimă aleasă: Trezită sunt de-un cald fior, Mă arde al iubirii jind.  
Hai, vin-l La sân să te cuprind! O, dragul meu, eu simt că mor.” „Și -n vreme  
ce-mi vorbea, Ruslane, Ținându-mi-se de pulpane Cu degetele-l descărnate, În  
ochii ei ardeau păcate, Iar eu, de spaimă -ncremenit, Dăm roată ochii împrejur,  
Pân ce, nemaiputând să -ndur, M-am zmulc cu strigăt și-am fugit. „Nemernic!  
Strigă ea jicnită Tu-mi tulburi vârsta mea tihnită, A fecioriei zile clare! M-ai  
încântat mai mult ca alții Și-acuma pleci. Așa-s bărbații! Duhnesc cu toții a  
trădare! Dar tot a mea o vină mare: Când m-ai vrăjit cu mii de grații, 10

M-am dăruit cu înfocare. Nemernic, trădător! Rușine! Dar vai și-amar va  
fi de tine, Conrupătorul de fecioare!” „De-atunci, docând ne-am despărțit, Duc  
singur traiu -n vizuină, Fără nădejdi, fără iubire, Nițel amar, nițel acrit și  
mângâiere n-am deplină, Decât în înțeleaptă fire. Acum, mormântul mă  
așteaptă, Dar simțămintele ei vii Nu le-a uitat băbuța-fată; Ci focul dragostei  
târzii li coace ura-ndelungată. Iubind ce-l rău, urând ce-l bine, Desigur, alba  
vrăjitoare N-o să te cruce nici pe tine: Dar orice rău are hotare.»

Plin de nesaț și râvnă multă, Cu ochii vii, neprins de somn, Voinicul pe  
bătrân l-asculta Și nu aude-al noptii zvon, De multe gânduri ce-l frământă. Dar  
iată că se luminează. Și cu nădejde -n viitor, Oftând, Ruslan îmbrățișează Pe  
starostele vrăjitor. Strunește tretinul în pinteni Și drept pornește înainte,  
Strigându-l peste pașii sprinteni: „Să nu mă părăsești, părinte!” Pe câmpuri  
zboară ca un vânt Și -n urmă-l, moșul cel cărunt: „Drum bun, prietene. Îi  
spune Drum bun, de-acuma înainte! Iubește-ți soața și prin lume De sfatul  
meu ți-adu aminte!” CÂNTUL AL DOILEA Voi, ce vă dușmăniți în luptă,  
Nevrând să știți de-al păcii scut, Vă îmbătați de vrajbă multă Și sumbrei gloriei  
dați tribut! Mult prea uimiți stau toți, pe lângă Posacele voastre festine: Nimeni  
de dor n-o să vă plângă Nici n-o să vă despartă nime. Iar voi, potrivnicii de-alt  
soi Ce vr-unei muze îi slujiți, Cătați să n-ai-le despre voi Poporul, cum vă  
dondăniți: Când vă-njurați, stați mai deoparte! Dar voi, potrivnicii-n amor, Fiți  
tot tovarăși, de se poate! V-o spun, prieteni, tuturor: Pe-acela cui i-e dat să-l fio  
Iubirea tinerei fecioare.

— Ea-l va alege dintr-o mie; Deci, vrajba voastră ce rost are?

Pe când Rogdai, aprins din fire, Mănat de-o surdă presimțire, Tovarășii  
de drum își lasă Gonind spre un ținut ferit Și intră în pădurea deasă, De  
gânduri negre năpădit, În sufletu-l mahnit simțea Cum duhul rău îi dă  
târcoale, Pe când viteazul profeța: „O să zdrobesc tot ce-mi stă-n cale.  
Ruslane! Să-ți cunoști rivalul. De plâns, mireasa-ți va fi stoarsă!” Deodată el  
întoarce calul Și-n goană face cale-ntoarsă.

Estimp, semețul de Farlaf Ce până-n prânz a dormitat W

Ferit de soarele-arzător, Vrând inima să-și întărească, S-a fost retras  
lâng-un izvor, Pornind în tihnă să prânzească; Dar vede-n cele patru vânturi  
Gonind o umbră omenească. Atuncea, fără-să stea po gânduri, Cu prânzul  
neatins de fel, Lăsându-și coif și spadă baltă, Pornește-n șea, să nu-l mai vadă  
Pe celălalt, zburând spre el. „Stai, ticălosule, mișel! Răcni acesta spre Farlaf

Nemernicule, stai nițel Că o să-ți vezi și fruntea-n praf!" Farlaf, la glasul lui Rogdai, Se și văzuse mort de viu; îngălbenit și fără grai, Părând un iepure-ncolțit, Zorește bietul bidiviu Care și el, ciulind de frică, Prin râpi, pădure și potică, Gonea cu pasul țopăit. Erau pe-aici zăpezi, noroaie, Venea și primăvara-ncet și tulburi ape, în șuvoaie, Săpau al brazdei umed piept; Venind cu calul în galop, Se cască-n față-l un prislop; Zmucește scurt, mușcă-n zăbală Și peste râpă dă năvală. Viteazul nostru cavalier Tot peste cap s-a dus de-a-dura, N-a mai văzut pământ sau cer Ci-n fundul râpei căsca gura. Spre el, Rogdai venind în zbor, Cu spanga-n mână se repede: „Să mori, netrebnic trădător!" Când colo, pe Farlaf îl vede. Își lasă mâna-n jos, grăbit: Mânie, ciudă și mirare Pe față i s-au zugrăvit. Deși scrâșnea de supărare, Simți că râsul nu-și mai ține: Plecă de lângă râpă-n grabă. Ci-n sinea lui, tot parcă-l vine Să-l podidească râsu-n. Barbă.

Văzu atuncea sub un munte, Tărîndu-și anii, o bătrână Cu gheb și plete lungi, cărunte. Cu-n gros toiag ce-avea în mână, Ea-l îndreptă spre miazănoapte: „Pe-acolo dai de el, nepoate!" Rogdai, de bucurie beat, Spre moarte sigură-a zburat.

D-apăi Farlaf? Întins sub stâncă, Nici nu sufla; și-n gândul său Tot se-ntreba: „Mai sunt viu încă? Unde-a pierit rivalul meu?" Atunci aude, gând la gând, A babei voce, de mormânt: „Hai sus, voinice! Țin-te bine! De-acum n-o să mai dai de nime. Și calul, eu ți l-am adus; Ascultă tu de mine. Sus!"

Cu greu, săltându-se pe vine, Ieșind din șanțul noroios, Pe câmp viteazul ochii-l plimbă Și-ngână cu jumate limbă: „Sunt, bogdaproste, sănătos!" „Ascultă-mă! Îi spune baba Ludmila a fugit departe; Ca s-o găsești, nu-l lesne treaba Nici nu știu de-o să ai tu parte. Primejdii multe mai te-așteaptă Și n-o să fii prea norocos. Ascultă vorba mea-nțeleaptă: Intoarce-te-ndărăt, frumos! Retras lângă Ghiev, mai bine, În satul moștenit de tine, Stai fără grijă și nevoi; Cât de Ludmila las pe noi! Din mâna noastră nu mai iese!"

A zis și dispăru. Viteazul, De sfatul ei, pătruns adânc, Porni spre casă, în oblânc, Din suflet și-a gonit necazul Și chiar pe tânăra crăiasă. Doar când foșnea dumbrava deasă, Vr-o inierlă-n crâng, sau reci izvoare, II mai scâldea câte-o sudoare.

Estimp, Ruslan străbate leghe; Prin codri deși, câmpii pustii, Acelaș gând îi stă de veghe, De dorul mândrei lui soții Spunându-și: „Mi-oi găsi eu oare, A sufletului mândră floare? Vedea-voi limpedea-l privire? Am să-l ascult dulcea șoptire? Ori e sortit, acestui vraci, Mereu ostatecă să-l zaci Și de amaruri veștejită, Să pieri sub gratii, ofilită? Sau, crunt, potrivnicul te ține? Nu, nu, iubita mea comoară! Am încă spada lângă mine Până ce capul mi-l doboară!"

Se-ntunecase ceasul, când Pe stânca unui mal de piatră, Viteazul nostru, pinteni dând, Spărgea tăcerea. Gând, deodată Țășni cu șuer o săgeată, Zornet-de zale, un glas țipă, Pe câmp, un tropot înfundat Bătu prelung ca o aripă.

„Stai!" vocea iar a detunat; întoarce capul: și ce vede?

Cu lancea -n sus, cum se repede Un sumbru călăreț. Turbat,

Ruslan în cale i se-aține: „Aha! Te-am prins! Stai să-mi strâng Hățul! -

Îi strigă trufaș călărețul Acum fii gata, țin-te bine, Dus ai să dormi în valea asta; Pe urmă, caută-ți nevasta!" Ruslan zvâcnește ca o fiară; Cunoaște el ăst crâncen glas.

Dar, dragii mei, mândra fecioară Pe unde, oare, a rămas? Eu v-aș propune bunăoară, Vitejii să-l lăsăm un ceas, Că nu uit eu de soarta lor. Chiar mai demult șo cuvenea Să neamintim și despre ea și de cumplitul Cemomor.

În fistichia moa visare, Spunând secretu-n gura mare, V-am povestit că-n noaptea deasă, Ludmila dulce și frumoasă, De lângă soțu-l arzător, Pieri prin ceață ca-ntr-un nor. Nefericita mea fecioară! Când hoțul, cu vânjoasa-l ghiară Te-a zmulș din patul de mireasă Ducându-te vârtej spre nori Prin negura cea grea și deasă Și-apoi s-a șters în depărtări. Simțiri și cuget ți-au pierit Și-ntr-un vrăjitoresc palat, Pălind, cu pasul clătinat, Fără să știi, te-ai pomenit. Șezând în prag la mine-acasă, La fel prin vară te vedeam Când, spre-o puicuță sperioasă, Fudulul puicilor sultan Tot se-nfoia curtenitor Și-n evantaiele de pene, Iubita-și dezmierda ușor; Pe sus, în cercuri mult viclene, Ca vechi tâlhar de păsăret, Sub nori, ca nimeni să nu-l vadă, Un uliu sur rotea șiret Și-mi pică, trăsnet, în ogradă. Se-nalță, zboară și în ghiare, Spre munții negri de sub zare, își duce victima, tâlharul. Degeaba-și plânge tot amarul Cocoșul cel răpus de groază: Pe draga lui n-o s-o mai vază. Doar câte-un fulg plutind ușor, Îi mai trimite vântu-n zbor.

Fecioara noastră, până-n zori, De al uitării plumb cuprinsă, Ca-ntr-un coșmar zăcuse-ntinsă, Pân-ce, pătrunsă de fiori, Cu spaima încă neînvinșă, Iar s-a trezit ca alteori. Nedumerită fermecată, Privirea-l dezmiardare cată: „Iubite, unde-mi ești?” șoptește; Dar dintr-odată-ncremeneste. Ferit, privirea își rotește. Iatacul unde ți-l, Ludmila? Mâhnită-ntr-una stă copila Culcată-n moi, adânci saltele, Sub mândru-l baldachin cu pene, Covoare și pufoase perne Lucrate-n ciucuri și mărgele; Țesute -n fir, mătăsuri grele, Ca jaru-și joacă pietre rare; Din auritele candel, Suiau arome-mbătătoare. Destul. Căci aș cerca-n zadar S-arăt acele mândre jocuri: Demult de tot, Șehrezada Ne-a fost purtat prin aste locuri. Deși e plin de strălucire, În ăst palat nu-l fericire, Cât e lipsit chiar de iubire.

Fermecătoare, trei surate, În rochi subțiri și colorate S-au arătat fără cuvânt, Cu-nchinăciuni pân-la pământ. Călcând cu niște pași ușori, Veni întâia spre domniță; Cu degetele de fiori, I-a împletit blonda cosiță Apoi, cu-o rară iscusință, Pălindei frunți îi puse-n dar Cunună de mărgăritar. Sfielnic, ochii coborând, O alta a trecut la rând; Cu-n sarafan frumos brodat, Ludmilci, sânii i-a-mbrăcat; În străveziu vâl aburit, Pe umeri, părul aurit Și pieptul ce-l sălta grăbit, Cu grijă i-a înfășurat. Cuprindc-a ei cerești comori Vălu-n geloasă-mbrățișare Și strâng ușoarele-ncălțări A sale gingașe picioare. A treia sclavă poartă-n mână Un brâu bătut în pietre rare; O alta, nevăzută-ngână Cântări de vis, dosmiordătoare. Dar vai! Nici pietre prețioase, Nici perle, nici mătăsărie, Nici cânturi lăncede-ori voioase, Nu-l toarnă-n suflet bucurie. Oglinda -geaba-l zugrăvește Mândrețea ei, sub mândre rochii; Plecați în jos își line ochii Și tace și se plictisește.

Do bună seamă, toți acei Ce știu în suflet să citească, Demult vor fi aflat și ei Că orișicare din femei Când plânsu-l gata s-o cuprindă Și de amar sau din greșeală își moaie ochii în batistă În loc să caute-n oglindă, Atunci, chiar fără îndoială Și fără glumă, ea e tristă.

Și iar e singură Ludmila. Mai șovăind, mai cu de-a-sila, Se duce-n geamul zăbrelit Și ochiul ei căta mahnit Pe-ntinsa și posacă zare. Tărâmuri sub zăpezi și ghiață întind pestrițele covoare; În neclintita lor albeață, Morocănoase culmi și stânci își dorm tăcerile adânci; Și nici nu fumegă vreun horn, Nu calcă nimeni prin troiene și nici al vânătorii corn Nu dă de veste prin poiene. Arar, pe câmpuri și păduri, Pornind cu lungi șuierături, Dă iama viscolul pe brânci Și-n pleoapa cerului cărunț, Se leagănă sub albe stânci Golașul codru, până-n fund.

Ludmila mea înlăcrămată, Sub văl și-ascunde fața toată. Vai, ce-o așteaptă, doamne dragă Spre ușa de argint aleargă, Ce-n cântec s-a deschis ușor; Fecioara noastră, din pridvor S-a pomenit într-o grădină De farmec și-ncântare plină: Frumoasă, cum nici chiar Armida, Sau Solomon, cel din scriptură, Nici fostul prinț de Taurida, Mai minunate nu avură: În fața ei, foșnesc bogate Dumbrăvi, adânc fremătătoare, Alei de palmieri și laur, înmiresmați mirți se perindă și cedri-nalți cu vârful-n soare, Ori portocalele de aur În ape lucii se oglindă; Al primăverii foc învie Desișuri, dâmburi și câmpie, Răcoarea lui, de Mai, zefirul Pornește prin poiene să-și lase, Privighetoaroa-și plânge trilul Sub fremătânde crângi umbroase; Țâșnesc fântâni diamantine În șipot vesel, către stele; Tăiate-n marmuri și rubine, Sclipesc statuile sub ele De parcă-s vii. Chiar Fidias, Cel cărui Fcbus i-a fost tată, Invidios ar fi rămas, Scăpându-și dalta fermecată. Ca jerbe de mărgăritare Se sparg căderile de apă Și cad în jur, clipocitoare; În valuri mici, prin umbră, scapă Dulci, somnoroasele izvoare, Când șerpuindul drum și-l sapă. Ca adăposturi de răcoare, Prin pânza verde, se zăresc Ici, colo, chioșcuri luminoase, Vii crângi de roze rămuroase Pe-aloi parfumul -și dăruiesc. Ludmila, tot nemângâiată Trecând, în juru-l nu se uită; De bogății e saturată, Priveliștea-l părea stătută. Mergea-n neștire mândra fată, Grădinii tainice-l dă roată și varsă lacrimi amare Privind în sus, întunecată, Spre ceruri neîndurătoare. Dar ochii ei s-au limpezit, Pe buze degetul și-l pune; Puteai să crezi c-a plănuit o uneltire fără nume. În fața ei, cuprinsă-n stânci, o punte brațele-și zvârlea Sărind puhoaiete adânci. Pătrunsă de-o tristețe grea, Tot lăcrămând, fecioara mea Se-apropie de parapet, Privește-a apei undă rece Apoi, lovindu-și pumnii-n piept, În valuri vrea să se înece. Dar nu s-a azvârlit în apă, Ci și-a văzut de drum și treabă.

Dar prea frumoasă mea crăiasă Mereu prin soare alergând, A ostenit și-și spuse-n gând Că poate-l vremea și de masă! S-a-ntins pe-al ierbii crud covor, Când simte umbra răcoroasă A unui cort, foșnind ușor. Întoarce ochii: ce să vază? O măsă-n fața ei, bogată, Cu văsărie de cleștare Pe când o harpă fermecată Cânta sub crengi tremurătoare. Fecioara mea privi uimită Și-n gândul ei, așa își spune: „Depart de iubit.

— Robită, Dece să mai trăiesc pe lume? O, tu, făptură pățimașă, Când crud și când mângâietor, De mâna ta cea ucigașă Nu-mi pasă, că eu știu să

mor! Nimica nu vreau dela tine: Nici cânt, nici joc, nici mese pline; N-am să mănânc, n-am să ascult, Aici muri-voi, în gradine!" Astfel și-a spus dar a-nceput Să ia cu poftă din mâncare.

Când fuse gata de plecare, Cort, harfă, masa cea bogată Toate-au pierit. Și dintrodată S-a-ntins iar liniștea cea mare. Ludmila singură-n grădină, Colindă iar ca pân-acuma, Pe când sub bolta cea senină, Ieși crăiasa noptii, luna. Iar cei, uri moi din zări coboară Culcându-se pe culmi și văi; O prinde somnul pe fecioară Și-o tainică putere-apoi, Domoală ca zefirul dulce, O saltă prin văzduh ușor, Drept spre castel încet o duce, Apoi o lasă binișor Prin tot vazduhu-nmiresmat, Pe patul ei înlăcrămat. Și iară cele trei surate În juru-l grabnic vin cu toate Vestmântul cel bogat spre-a-l scoate Ca s-o gătească pentru noapte. Citeai o grea compătimire Muștrând dușmana ei ursită, Din tristă, turburea privire Și din tăcerea lor silită. Cu mâini gingașe-o dezbrăcără Pe somnoroasa mea fecioară; Și, plină de un farmec dulce, În cămășuța ei ușoară, Se pregătește să se culce. Cu plecăciuni și cu oftat,

Tustrele fetele-au plecat Pe-aceiaș ușă cântătoare.

Ce face-acum domnița, oare?

Ca frunza doar, abia clinește,

I-e mâna sloi și spaima crește,

Ii fuge somnul de sub pleoapă Și trează-l e făptura toată.

În beznă ochii și-l adapă: Doar întuneric, nici o șoaptă!

Și-aude inima înceată.

Deodată. Cineva șoptește,

Spre patul ei ușor se-ndreaptă; Domniță-n perne se pitește Și-ntr-adevăr, ce groaznic! Iată Se-aude larmă; și o clipă,

Un fulger taie bezna noptii Iar ușa s-a deschis în pripă.

Și falnici, muri, semeți cu toții,

Cu goale săbii strălucind,

Cu ifos, câte doi pășind,

Un șir de-nalți harapi apare: Pe-o pernă duc o barbă mare Și-n urma ei, intră solemn,

Măreț călcând pe prag de lemn,

Mărunt, un cocoșat pitic; De-a lui chilugă scăfârlie (Adăpostită-ntr-o scufie),

Și barbă albă aparține.

Taman când se proptea mai bine,

A și sărit din pat crăița Și, tam-nesam, din cap i-a zmulș Ghebosului pitic, scufița,

Săltând spre dânsul pumnul strâns; Și-atât de tare-a fost răcnit Că și harapii-au asurzit.

Piticul, biet, era de plâns!

Mai alb ca ea, de groază albă,

Cu mâna la urechi, degrabă A dat să fugă; dar în barbă S-a-mpiedicat, căzând de-a-dura.

• „Ruslan și Ludmila” Desen de P. Socolocscalea Harapii, cât îi ținea gura, Țipând, aleargă și se-mping Și-l trag afară cu de-a-sila Din plasa bărbii de paine, Uităndu-și scufa la Ludmila.

Dar cu voinicul ce-o mai fi? Vă amintiți ciocnirea lui? Orlovschi, cred că tu ai ști Gu-al tău penel, să ne-o mai spui! Sub tremurânda lunii rază, Vitejii s-au bătut de moarte. Mânia singură-l veghează; Zac lăncile, de ei departe, Demult li-s spadele zdrobite, Cu sânge-au zalele stropite Iar scuturile sunt ciobite. Ei s-au încăierat calări; Țărâna neagră, până-n zări Au ridicat-o harmăsarii.

Ca prinși în cuie, stau în șele Și dârji și țepeni, adversarii. Cu mâna prinsă de curele Brațu-ncordat; iar ura lor Un foc prin vine le deșartă. Răsuflă des, din piept tresaltă și-acum se clatină ușor. Cădea-vă unul? Când de-odată, Ruslan își iese din țâțâni: Zmulgând dușmanul de pe cal, II saltă peste cap, în mâini și-l zvârle-n valuri, de pe mal. „Să mori, netrebnice dușman!” Mai strigă după el, Ruslan.

Tu, cititorulo-ai ghicit Mai lămurit ca-ntr-a mea stanță: Era Rogdai. Cel cneaz cumplit, A Chievienilor speranță 11 Pușchin Opere voi. 1

Și al Ludmillei sumbru crai.

Pe Nipru, des bătuse malul Ca să-și întâmpine rivalul; Dar când în fine l-a găsit,

Puterea lui l-a părăsit Și al Rusiei vrednic fiu S-a fost sfârșit într-un pustiu.

Mersese vestea, pe atunci,  
Că știma apelor adânci La sânu-l rece l-a cuprins,  
Și-n sărutările-l prelungi L-a tras spre fund, în mreje prins; Bătrânii povestesc la țânci Că de pe-atuncea, mult timp încă,  
De-a-lungul malurilor mari,  
Târziu, prin noaptea cea adâncă,  
Stafia lui Rogdai trecând,  
Pe singuraticii pescari Îi sperie din când în când.

CÂNTUL AL TREILEA O, biete stihuri! Voi într-una De-ai mei prieteni v-ați ascuns: Dar iată, ați picat în mâna Invidiei de nepătruns. Și-acum slugarnicu-l hârgaț Obscurul critic, m-a certat Dece de-a lui Ruslan mireasă Vorbesc mereu cam într-o doară: Ba uneori, îi spun crăiasă, Ba, alteori, îi spun fecioară? Tu, lectorule, vezi acum Că doar perfidia s-ascunde! Zoilule, ia spune-mi cum Și ce ți-aș mai putea răspunde? VNevednice, cu tine-n parte, Eu ceartă n-am de gând să-mi fac! Ci, mulțumit că am dreptate, Smerit, cu modestie tac. Tu, jertfă plecticoasei nunți, Doar, tu, Climena, să m-ascuți Plecându-ți ochii în pământ. Văd lacrima din ei picând Pe versul meu, pătruns de tine; Te-ai și roșit, ți-e stins și glasul, Oftezi. Dar știu dece, prea bine! Gelosule, îți bate ceasul! Ambiția și cu Iubirea Făcură planul îndrăzneț: Pe fruntea-ți fără strălucire, S-a pus al răzbunării preț.

Reci, străluceau zori de oțel Pe fruntea munților din nord; Zăcea tăcut mândrul castel, Nemulțumit sta Cemomor Lipsit de scufă, în halat și, plectisit,

căsca în pat. Jur împrejurul bărbii sale, Se grămădeau tăcuți hargații Prinzând gingaș să îi țesale A ei cărunte ondulații; Iar spre folos și frumusețe, Pe nesfârșitelo-l mustețe Curgea o biblică mireasmă Și cărlionții-l prindeau buza. Când, deodată, dete buzna Pe geam, o aripată iasmă; Ca și-un balaur dă târcoale Sunându-și paloșa de zale și-n fața slugilor buimace, Chiar în Naina se preface: „Confrate spuse te salut Cu prea adâncă prețuire! Eu încă nu te-am cunoscut, Doar faima ta mi-a dat de știre; Dar, iată, soarta ne unește Chiar astăzi, prin acelaș țel: Un nor pe capul tău pândește Și trebuie să scapi de el; 11

Onoarea mea și ea atinsă, N-ar îndura să fiu învinsă!"

Îi dă piticul mâna-ntinsă Și cu-o privire mult vicleană, I-a spus: „Naina minunată, îmi ești de mare ajutor! Pe-acest Finez ce cată ceartă, Cu orice preț am să-l dobor, Că-l slab să-mi fio adversar Când eu am norocoasă soartă; Doar, Cemomor, vestita barbă Nicicând degeaba nu și-o poartă S-o aivă numai de podoabă. Și câtă vreme n-au să-mi cadă Zulufii, sub dușmana spadă, N-o fi viteaz cât de pornit, Nici ochi de muritor să vadă Un singur plan de-al meu zdrobit; Ludmila-n veci va fi a mea, Ruslan pândit e de mormânt!" Băbuța mormăi și ea, Ursuză: „Piară în pământ!" Trei șuiere a scos apoi, Din talpă de trei ori bătând Și ca un negru zgrițuroi, Zbură cu norii duși de vânt.

În straie mult strălucitoare, încurajat de vrăjitoare, Voios își spuse Cemomor Să-l pună mândrei la picioare Mustețele și-al lui amor. Împodobit, deci, cu temei, Pornește spre odaia ei. Lung șir de încăperi străbate, Ludmila nu-l; dă mai departe, Sub trandafirii din grădină, Pe sub fântâna cristalină, Sub punți, prin chioșcuri. Nicaire! Pieri domnița fără știre! Cine-ar putea să spuie cât S-a văicărit de amărât!

Urlând, în tremur se repede,

Iar pân-la urmă ca turbat Răcnind, tot parcu-a răsturnat: „Voi, robii mei! Încoa veniți!

Dați fuga toți, la repezeală,

Și pe Ludmila s-o găsiți!

Dați zor! Să nu-mi stați pe tânjeală!

Iar dacă n-o să fiți de treabă,

Pe toți vă spânzur de-a mea barbă!"

Drag cititor, îți spun, de vrei, Unde-a pierit frumoasă fată! Noaptea gândind la soarta ei Plângea, râdea, stătea mirată. De barbă albă i-era frică, Nu însă de bătrânul vraci; Nici nu-l păsa de el. Adică și haz și groază, cum să-mpaci? În zori, când soarele răsare, S-a dat Ludmila jos din pat Și-n treacăt ochii și-a-ndreptat Spre argintii oginde clare, Iar de pe-ai umerilor crini, Strânse-auritele șuvițe Prinzând, cu moleșite mâini Să le-mpletească în cosițe; Când într-un colț, din întâmplare, Văzu gătelile zăcând Și le-ncercă pe fiecare, Cu ochii-n lacrimi înnotând, Dar din cleștarul cel fidel, Nici când oftă, nu-l lua defel. Atuncea, i-a trecut prin gând În aiurita-l reverie, Să-ncerce-a vraciului scufie. Tăcere-n casă și-n pridvoare, Nici s-o zărească n-are cine. Iar unei tinere fecioare, Ce tichiuță nu-l stă bine? Și la găteală cui i-e lene?

Ludmila-și puse la iuțeală Pe ceafă scufa, pe sprâncene,  
Când drept, pe față, când pe dos,  
Cu sucăleli și potriveală,  
Să vadă cum stă mai frumos.

Dar iată ce minunăție: S-a șters Ludmila din oglinde!  
Iar duce mâna la tichie Și iat-o iar ca mai-nainte.

Cum o sucește, iarăși pierde,  
O scoate, iar se oglindește.

„Ei! Asta zic și eu plăcere: Necazul nu mă mai pândește Și scap de moșul urăcios!” își spune ea cu bucurie.

Și-a vrăjitorului scufie A pus-o iarăși, tot pe dos.

Dar eu aș zice că e bine Să mai vedem și de Ruslan. Spuneți și voi: nu e rușine Să-l părăsim chiar la aman, Lăsându-l baltă toată treaba, Prinși doar cu scufa și cu barbă? Când pe Rogdai cu greu l-a-nvins, A străbătut un codru rar; În față, câmpu-l sta întins Sub cerul dimineții, clar. Zvâcnind, Ruslan se și repede: Un câmp de luptă vechi el vede. Pustiu e totul pân-departele; Ici, colo, oase presărate, Armuri și tolbe zac pe dealuri, Arme-n rugină, rupte hamuri, Scheletul unei mâini mai strânge O spadă frântă; și străpunge Prin iarba tânără, alene, Un coif împodobit cu pene În care putrezește încă, Un cap, rămas de multă vreme; Răpus în noaptea cea adâncă, Zăcea un uriaș devale Cu calul ce-l purtase-n cărcă. Iar suliiți, lănci, săgeți și zale Răzbesc prin jilava țărănească Și ca o nevăzută mână, Molcuma iederă, prin ele, își țese gingașe dantele. Nimic, tăcerea fără șoaptă N-o tulbură, nici n-o clintește și soarele, din culmea-l -naltă, Pe câmpul morții strălucește.

Privi Ruslan fără cuvinte, Cu ochii triști, în jurul lui: „O, câmpule, cadavrul cui Te-a presărat cu oseminte? Al cărui cal goni pe tine Și-n ultim ceas, lovit de fier, Cine-a căzut cu slavă, cine? Ce rugă suiși spre care cer? Câmpie tristă, la ce taci Și a uitării iarbă-mbraci? De neagră, veșnica uitare, Nici eu nu voi avea scăpare? Poate, cândva, pe-un deal tăcut, întins l-or duce pe Ruslan Și co? RJa niciunui Baian N-o spune ciuc-a fost, ce-a vrut!”

Dar și-aminti viteazul meu Că-o bună spadă-l de-un erou și chiar un rând de zale bune Tot mai avea unde le pune; Fiindcă, luptând cu-al său vrăjmaș, El rămăsese cam golaș. Dădu ocol peste câmpie Printre tufișuri și prin oase. Prin ruginita fierărie De coifuri și de săbii roase, Cătându-și arme pe măsură. Trezise-n vuiet câmpul mut,

Cu dangăt și pârâitură,

Când a cules un corn și-un scut, —

Dar n-avea spadă pentru el.

Tot câmpu-n lung și-n lat străbate Și vede săbii fel de fel,

Ușoare, prea mici însă, toate,

Căci el era voinic viteaz,

Nu veșted, cum sunt cei de azi.

Și, fiindcă nu avea co face,



A ridicat de jos o lance, își puse zalele pe piept Și a pornit pe drumul drept.

Pălise rumenul amurg Pe țărna-ntreagă, adormită; Albastre pâcle-n zări se scurg, Se-nalță luna aurită, S-a stins și câmpul. Pe-o cărare, Cu gândul dus, Ruslan gonește Când, parcă-n ceață deslușește Un negru dâmb în depărtare Și parc-aude prin răsuri Niște adânci sforăituri. Răsuflă dâmbul parcă-l viu; Ruslan se uită grijuliu, Dar liniștit, nimic nu-l pasă. Doar cu urechea lui fricoasă, Tresare negrul bidiviu, Din cap dă-ntr-una, tulburat, Zburlind cu ciudă coama toată. Dar chiar atunci, s-a despuiat Din nouri, luna dintr-odată S-a ridicat scâmoasa ceață, întregul dâmb s-a luminat: Ruslan văzu minunea-n față. Cum să descriu, cu ce cuvinte? O hârcă vie și măreață Îi stă întreagă dinainte, Dormind cu ochii grei de somn și clătinând un coif enorm A cărui pene, că mari umbre,

Păr, fâlfâind, că vor să umble.

În frumusețea lui cumplită,

Boltit deasupra stepei sumbre,

Doar de tăceri împrejmuită De nimeni tulburat și groaznic, •

Stă al pustiurilor paznic,

Movilă neagră între cețuri.

Atunci, Ruslan strângând de hățuri,

Dădu să-l strice somnul tainic.

Tot mai aproape târcolește,

Privind cu ochi cercetători,

În dreptul nasului oprește Și-l gădilă cu lancea-n nări; Mărețul cap, cu strâmbătură Și mutră tare abătută,

Câscând o plictisită gură,

Deschide ochii și strănută.

De vifor stepa-l străbătută,

Vârtej, țărâna s-a-nălțat, Iar din sprâncene și mustață Un stol de bufnițe-a zburat. Tăcute crânguri prins-au viață, Ecoul strănută și el, Iar calul, nărăvaș de fel, Nechează și o ia la goană încât viteazul meu și el, Abia i se ținea de coamă. Un glas a răsunit prin glod: „Hei, unde-alergi, viteaz nărod? Fă cale-ntoarsă, când îți spun, Că dacă nu, te-nghit acum!” Ruslan se-ntoarce cu dispreț, Strunindu-și harmăsarul-n frâne Și-l întrebă zâmbind semeț: „Tu ce vrei dela mine, spune?” Iar capul se-ntristă de moarte: „Ia uite, dece oaspe-am parte! Ascultă, prea cinstite domn, Acum e noapte, vreau să dorm. S-o ștergi de-aici! Noroc, mulț-ani!

— Pătruns de vorbe-atât de grele, Vestitul nostru crai Ruslan A și răspuns, lovit de ele: „Să taci, cap sec de prostovan! Știu eu o vorbă înțeleaptă: Puțină minte-n fruntea lată! Când viu, nu viu numa-ntr-o doară și nu mă fac nici de ocară!”

Atuncea țeasta, amuțită, Adânc de furii scormonită, Jăratice se aprinse toată, De sânge ochii-l străluceau și spumă buzele-l făceau Iar aburi da pe beregată, Pe nas și gură până când, Puternic înspre cneaz răsuflă; Iar calul,

ochii închizând, Plecându-și capul, pieptul umflă, Prin ploaie, beznă și prin vânt, Cu șovăieli, croindu-și drum; Cuprins de teamă și orbit, Gonește iar napoi, sleit, Odihnă-n câmp cătând acum. Voinicu-ntoarce înc-odată Dar nici acum nu izbutește Și țeastă-n urma lui, turbată, Cu hohot îl batjocorește: „Ce fugi, viteazule, ce ai? Stai mai domol! Încet! Mai stai! Să nu-ți frângi gâtul, vezi, mai bine! Și-nvrednicește-mă, măcar Cu-o lovitură și pe mine, Cât călărești pe harmăsar!” Bătându-și astfel joc de el, Voia să-l facă de rușine. Ruslan tăcut prin preajmă-l trece Tot legănându-și lancea-n mână; Cu stânga scurt zmuncind de frână, A și-mplântat oțelul rece În limba hârcii, otrăvită.

Atunci, la fel ca o cascadă,  
De sânge gura-l podidită.  
Uimit de ciudă și durere,  
Ochi mari căsca, pe cneaz să-l vadă,  
Și palid se făcu-n tăcere.  
Vedem și noi, cum, uneori, înfierbântat, cu capu-n nori,  
Într-un moment suprem al scenei Câte-un slujbaș al Melpomenei Ce-aude lumea fluierând, își uită rolul și pălește,

Gol în privire ca și-n gând,  
În tremur se bălăbănește, își lasă capul în pământ, Se bălbăie și amuțește În fața gloatelor ce-l râd. Acest moment l-a prins din zbor Ruslan și amenințător, Cu brațu-n sus se năpustește Spre capul prins de tulburare Și peste față-n goana mare, Cu-a lui mânușe grea-l lovește; Răsună stepa cea adâncă și iarba-n jur, înrourată, De sânge-n spume plină-l toată; Clintită, marea căpățână Porni de-a-dura, rostogol, Iar coiful ei de tuci răsună. Pe locul ce rămase gol, O mare spadă strălucea. S-a repezit Ruslan spre ea, O ia în mână, o încearcă, Pe iarba cea de sânge udă, Aleargă cu o poftă crudă: De nas vrea el s-o lase bearcă Pe căpățână cea turbată. Când să lovească fără milă, Cu spada lui cea grea și lată, Aude-ncremenit, deodată, Ca o jelanie umilă.

El spadă-n jos domol și-o lasă,  
Mânia mare-l părăsește,  
Necazul chiar a prins să-l scază Și sufletu-l se potolește Cum ghița-n câmpuri se topește învinsă de-a nămiezii rază.

«În cap tu minte mi-ai băgat Îi spuse țeastă, greu oftând Și brațul tău mi-a arătat Că-n fața ta, de vină sunt; De-acum, de tine o s-ascult. Te-nduplecă, v inice dragă! De plâns e soa ta mea întreagă. Am fost și eu viteaz de frunte și cu dușmanu-n lupte crunte, Nici un egal nu îmi găseam. Prea fericit să fiu, puteam De nu s-ar fi-ntâmplat să-l am Pe frate-meu mai mic, dușman: Vicleanul, răul, Cemomor, Doar el e singur vinovat De câte rele-am îndurat! Rușinea casei noastre-a fost; Pitic din naștere, bărbos, De mic, de când eram fecior, Privea cu ochiul plin de ură La minunata mea statură și cu-al lui suflet pizmăreț Mă dușmănea cu mult dispreț De când mă știu, fuscii cam prost Deși voinic: dar el ce-l drept Pe cât de slut și rău a fost, Era un diavol de deștept. Și-mi pare rău, trebui să-ți spui, Că-n minunata barba lui O forță e, miraculoasă

și câtă vreme-l e întreagă, De orice-ar fi, lui tot nu-l pasă: De el, nici răul nu se leagă.

Astfel, cândva m-a iscodit Cu glas viclean și rugător: „Mi-ai fi de mare ajutor!

În negre cărți, eu am citit Cum că pe-al mării țarm, departe,

Spre munți din răsărit, unică,

Se află-n peșteri ferecată O spadă; și de ea mi-e frică!

Și mai aflai că e păstrată Din vrerea unei crude soarte Și că de noi fiind aflată —

Ea no-o aduce numai moarte: Mie-o să-mi taie barba toată Și ție, capul. Vezi acuma,

Ce bine-ar fi să punem mâna Pe astă sculă blestemată!" „Ei și! Ce piedică stă-n drum? —

I-am spus piticului și-acum Sunt gata lumea s-o străbat!"

Și mi-am săltat un brad în spate,

Și-n cărca mea, ca să-mi dea sfat,

Mi-am luat slușenia de frate.

La drum pornit-am, lung și greu; Și mulțumesc lui Dumnezeu —

Am tot umblat în voie bună.

Întâi ne merse totul strună: Departe, peste munți, găsesc Și blestemată văgăună.

Prin mușchi și pietre scormonesc,

Și dau de sabia ascunsă.

Ursita vru, se vede, însă,

A pune vrajbă între noi Și recunosc nu de pomană: Că ne-am certat care din doi Să aibă spada năzdrăvană?

Strigam eu dar el, mai aprins.

Infine, după lungă ceartă,

O cursă frate-meu mi-a-ntins Și potolit parcă deodată îmi spune el cu îngâmfare: „Nu cearta ni-l folositoare; Eu zic să facem între noi O înțelegere, mai bine; Să spună soarta: din cei doi,

Cui oare spada se cuvine?

Lipim urechea de țărână (Doar capul rău la de-astea-l bun!)

Și-ntâiul sunet cin-l-a prins,

Pe sabie va fi stăpân".

Apoi, pe burtă s-a întins,

Iar eu, de prost, făcui la fel: Mă-ntind, ascult, n-aud nimic; Să-l mint, fac planul, pe pitic,

Nebănuind c-o să mă-nșel.

Tiptil, tâlharul către mine,

Domol săltând pe vârfuri, vine Și-mi pică-n spate-ncetinel: Iar spada lung a șuierat Și până să mă domiresc,

Din umeri capul mi-a zburat.

Dar forțele ce-n ea mocnesc,

Al vieții duh mi l-au păstrat.

Acum, doar bălării mai cresc Pe stârvul meu, rămas departe,

Într-un ținut uitat de lume,

Și nici de groapă n-avui parte.

Dar, vezi, piticul rău, anume M-a zmulș din piei și oase moarte Și-n astă  
grea singurătate Străjer m-a pus pe viața toată —

Al spadei, azi de tine luată.

Voinice! Soarta e cu tine,

Ia spada și te du cu bine!

Poate-o să dai în drumul tău,

De vrăjitorul cel mișel.

Iar de-o să te-ntâlnești cu el,

Zdrobește-l, că-l viclean și rău!

Deabia atuncea, împăcat,

Voi părași eu lumea-ntreagă Iar lovitura ce mi-ai dat Recunoștința-mi o  
s-o șteargă!» CÂNTUL AL PATRULEA În zori când mă trezesc alene, Eu slavă  
domnului pot spune, Că-n liniștita noastră vreme Nu-s vrăjitori prea mulți pe  
lume. Iar pe deasupra slavă ție! Primejdii nu-s la cununie. De uneltiri  
îngrozitoare, Feriți sunt soți și soțioare. Mai sunt s-o credeți dela mine! Și-un  
alt soi de vrăjitorii: Dulci zâmbete, priviri senine Și grații și cochetării. Demult  
de tot, prieteni buni, Eu nu le cred. Și chiar vă spun: Lor nu vă-ncredeți că-s  
minciuni! Dar eu vă dau un sfat mai bun și dacă vă ferți din vreme De  
fermecatul lor parfum, În liniște, culcați în perne, Puteți dormi cu toții tun.

Vrăjitul duh al poeziei, Al tainicelor visuri cânt, Al dragostei și al reveriei,  
Prezent în rai ca și-n mormânt, Păzește-a mea zglobie muză, Stăpân și strajă-l e  
mereu, Ori credincioasă călăuză. Mă iartă, nordice Orfeu, Că-n povestirea mea  
hazlie, Urmându-te în zbor și eu, În lira muzei prea zglobie, Denunț minciună  
străvezie.

Voi, dragi prieteni, știți prea bine Că un netrebnic, de demult, Satanei,  
sufletul din sine Precum și pruncii și-a vândut, Iar mai târziu, prin rugi,  
credință, Pomană, post și pocăință,

Cel păcătos de vânzător Află-ntr-un sfânt, apărător.

Știți cum murit-a el și cum Sfârșir-a lui douășpie fiice: Ne-au spăimântat  
chiar pân-acum Acele năluciri unice,

Acele nopți de taine pline,

Ori chinul celui păcătos,

Acele răzbunări divine,

Sau prea-curatele fecioare Și diavoleasca încruntare.

Și noi, plângând, târcoale-am dat Castelului cel crenelat,

Prin nepătrunsa-l zidărie,

Veghind cu suflet tulburat,

Adâncul somn, greaua robie.

Chiar pe Vădim, din când în când II invocam și-n zori sfioase Călugărițe  
cuvioase Către-al părinților mormânt Ne-au dus. Dar aste gânduri toate, —

Azi știm n-au fost adevărate?!

Spre miazăzi pornind în fugă Ratmir, pe calul său cel murg, Gândea că până spre amurg La mândra lui Ruslan s-ajungă. Cădea amurgu-n zări roșcate; Voinicul se uita-n zadar Prin cerurile-ndepărtate: Pustiu e celălalt hotar. Cu aur mai ardea atunci Amurgu-n codrii cei posaci, Ratmir căta prin negre stânci Un adăpost pe sub copaci. Când valea-ntinsă ostrăbate, Un vechi castel pe stânci i-apare, Cu-nalte ziduri crenelate Și-n unghiuri, negre foișoare. Și ca o lebădă pe valuri, Văzu cum trece solitară, Pe sub înaltele portaluri În raza serii, o fecioară. Iar pe aceste mute maluri, Adâncu-l cânt răsună doară: „Se lasă noaptea-ncetișor, Din val, vânt rece s-a-nălțat, E vremea, june călător, Să vii în veselu-mi palat!

„E dulce noaptea-n alintări; Plăcută, ziua trece-n zbor, Vino la blândelemi chemări, O vino, june călător!

„La noi sunt fete răpitoare Și dulce e sărutul lor; Vino la tainica-mi chemare, O, vino june, călător!

„Odată cu a zilei zare, Ți-om umple cupele, din prag. Vino la pașnica-mi chemare, O, tânăr călător și drag!

„Se lasă noaptea-ncetișor, Din val, vânt rece s-a-nălțat, E vremea, june călător, Să vii în veselu-mi palat!”

Momindu-l, cântă ea și-l poartă Pe hanul tânăr spre castel; De cum a fost ajuns în poartă, Dau buzna fetele spre el; II prind cu grai mângâietor, Nu-și iau de pe voinicul nostru, Fermecătorii ochii lor, Două-l duc calul de căpăstru; Prin multe săli trecu Ratmir 12

Buimac; spre el vin fete-n șir: Penatul coif din cap i-au scos, Iar altă, platoșa de zale Și spadă, scutul cel prăfos; Va-nlocui o haină moale Greaua-l armură de bătaie. A fost condus tânărul han Apoi, spre sălile de baie; Suiau moi aburi spre tavan, În val, din cadele de-argint, Fântânile, reci brațe-ntind. Se-așterne un bogat covor; Truditul han pe el se-ntinde, În cercuri aburu-l cuprinde. Plecându-și dulcii ochi, ușor, Pe jumătate despuiate, Spre el, vin mândrele. Fecioare Și-n vesel cărd roiesc cu toate, Ca gingașe îngrijitoare: Din ele una-l face vânt Cu fragezi ramuri de mesteacăn Și-a lor mireasmă, în curând Dogoarea băii o înneacă; O alta trupu-l răcorește Numa-n parfum de trandafir Și cu arome îl stropește În părul negru, fir cu fir. Ludmila mândră, fermecată, Mi-s-pare c-a și fost uitată De prea viteazul han-Ratmir. Știu doar că pofta dulci îl prind, Zănatnici ochii lui aleargă Și, plini de patimă și jind, Ar vrea din fete să-și aleagă.

Ieși din baie, între ele, Gătite în strai de catifele; Și-ntre frumoasele fecioare, începe chef și ospățare. Eu nu-s Flomer; doar al lui cânt Făcut-a să răsune-n veci Ospățul anticilor greci Și-al cupelor spumos avânt. Cu lira mi-e mai drag a spune Pe-ale Parnasului cărări, Când văd prin noapte-o goliciune Și-ale iubirii sărutări! Eu văd castelu-ndepărtat Scăldat sub lună, argintiu, Unde Ratmir, înflăcărat, Cu simțuri tulburi și aprinse Acum, în somn adânc se-ntinse; Obraji și frunte-s prinși de vise Și-ncinși de-a focului dogoare,

Iar buzele-l întredeschise Râvnesc în taină-o sărutare; Răsufală rar și  
pătimaș Visând frumoasele fecioare,  
Iar peste pieptul lui golaș A tras vârgata-nvelitoare.  
Deodată-n liniștea cea mare,  
Se crapă ușa; a scâncit Podeaua sub un pas grăbit Pe când sub raza  
lunii, tare,  
Intră o fată. Vis fugar,  
Fugi, strânge-ți largă ta aripă!  
Trezește-te! Ai noaptea-n dar: De-o pierzi, e scumpă orice clipă!  
Fecioara vine lângă pat; Voinicul adormit se-ntinde,  
Iar velnița a lunecat.  
Doar puful cald fruntea-l cuprinde; Fecioară-n față-l, neclintită,  
Nici nu răsufală, ca o stană,  
Sau ca o antică Diană De-al ei păstor îndrăgostită; încet, pe-al tânărului  
pat.

Genunchiul și l-a rezemat,  
Obrazul lângă el, ușor,  
Și-l lasă, fremătând de dor,  
Iar visul gingaș i-l gonește Și-n pătimașele-l dorinți, 12  
De gura lui setos lipește Aprinse, buzele-l fierbinți.

Prieteni, lira-mi feciorească Sub mâna mea a amuțit; Sfielnic, viersul mi-  
a slăbit Vrând pe Ratmir să-l părăsească. Mai mult să cânt nici nu cutez: Pe-al  
meu Ruslan vreau să-l veghez, Ruslan, viteazul cel destoinic, Erou și-n  
dragoste statornic; De greaua luptă ostenit, La umbra hârcii urieșe, Gusta din  
somnul cel tihnit. Dar iată-n zori că strălucește Acuma, cerul limpezit; A zorilor  
fugară rază În aur scaldă hârca lată. Ruslan se scoală; și-l nechează Căluțu-n  
zbor ca o săgeată.

Mereu trec zilele în goană; Cad frunze, lanu-ngălbenește, Prin codri,  
vântul cel de toamnă Pe cântăreți îi asurzește; Grea, negura, la cap de an,  
Golașe dealuri îmblănește, Aproape-l iarna și Ruslan Drum îndrăzneț își tot  
croiește Spre-ndepărtatul Miazănoapte; Noi piedici zilnic prididește: Ba luptă cu  
dușmani de moarte, Cu urieși, cu vrăjitoarea, Ba, ca-ntr-un vis, văzu-ntr-o  
noapte Când albă ceața-și lăsă boarea, Plutind prin crengi ca niște frunze, Un  
cârd de iele mult viclene Care, cu zâmbetul pe buze, II ispiteau făcându-l  
semne. Păzit de soarta-l fără nume, Tot neatins Ruslan rămâne; Dorința-ntr-  
însul dormitează, El nu le vede, nu le-aude, Că-n toată lumea, ori și unde, Doar  
pe Ludmila o visează.

Dar, invizibilă oricui, Ferind-o scufa cea măiastră De moș și de urzeala  
lui Ce-o fi făcând Ludmila noastră? Tăcută, tristă prin alei, Cu gândul la  
Ruslan oftând, Său liber frâu visului dând, Adesea spre Chievlul ei, Cu inima-n  
uitare zboară: Tătuc și frați o-mbrățișează, Prietenele-și vede iară, Bătrâne doici  
iar o veghează. Și-a fost uitat de închisoare! Dar în curând, sărmana fată își  
pierde visurile iar Și iară-l tristă-nsingurată; Căci robii puși de-acel tâlhar  
îndrăgostit și zi și noapte Tot căutând făr-de hodină Și prin castel și prin

grădină Pe dulcea prizonieră, ei Fugeau, strigând-o pe alei, Dar nu dădeau de urma ei. Ludmila nu stătea pe loc Ci își făcea dintr-asta joc: Scoțând tichia câteodată, Se arăta ca din pământ, În vreo dumbravă minunată Și le strigă: „Aicea sunt!” Se năpusteau atunci grămadă Dar ea, cu pas neauzit, Fugea și n-ajungeau să vadă În care colț s-o fi pitit. Puteai ghici la orice pas Că urma ei tot a rămas: Ici, aurite fructe rare Piereau din creangă foșnitoare, Dincoace, stropii de izvor Cădeau pe-al ierbii crud covor; Atuncea, toți știau că ea Mănâncă ici, dincoace bea. Iar pe sub cedrii și mesteacăni, Se-ascunde față peste noapte, Dar ca s-adoarmă, tot nu poate, Ci varsă-ntr-una multe lacrimi. Își cheamă soțul s-o păzească, Se chinuie mereu, mai cască și răzimându-și uneori De câte-un pom, căpșoru-n zori, încearcă doar să ațipească Cuprinsă de un somn subțire; Când noaptea prinde să-și resfire Albastre cețuri, spre cascadă Ludmila vine și se scaldă: Văzuse chiar și Cemomor Stropind o nevăzută mână Din unda recelui izvor, Sau clipocind în vreo fântână. De-amar cuprinsă și de dor, îmi rătăcea prin parcuri fata Dela o noapte pân-la alta. Spre seară, auzeau ades Dulcele-l ghiers și deseori Găseau prin vr-un boschet mai des Sau coronița ei de flori, Sau de prin ierburi i-au cules Aci, eșarfa destrămată, Aci, batista-nlăcrămată.

Zdrobit de patima lui crudă, întunecat de-amar și ciudă, Piticul hotărî acuma Să puie pe Ludmila mâna; Ca șchiopul faur din Lemnos Cununa lui de soț primind Din mâna dulcii Afrodite și-apoi în plasa lui o prinde Spre răsul zeilor, vădind Isprava splendidei Cypride.

În geam ieșise, la răcoare, Domnița noastră plictisită, Privind poiana înflorită Prin crengile tremurătoare; Atunci un glas strigă spre ea: „Tu mă auzi, iubita mea?” Se uită și nu-l vine a crede Când pe Ruslan în fată-l vede. Acelaș mers, aceiaș față, Mai palid doar, cu ochii-n ceață Și-o rana-l sângeră în coastă. S-a-nflorat a lui nevastă: „Ruslan! Iubitul meu bărbat!” Spre soț captiva zboară-n grabă Și-n lacrimi, tremurând, întreabă: „Tu ești? Rănit? Ce s-a-ntâmplat?!” Deabia în brațe l-a cuprins și-ndată a pierit stafia! Ludmila mea în laț s-a prins: Din cap îi lunecă tichia. Un glas, atuncea, groaznic țipă; „I-a mea!”. Și în aceiaș clipă, Bărbosul vraci îi iese-n față. Ea-n vaier lung a izbucnit Și-a leșinat. Ci-un vis vrăjit Pe biata fata-n zbor o-nalță.

Ce s-a-ntâmplat cu mândra fată? Zbârcitul, slutul Cemomor își plimbă mâna lui uscată Po-ale Ludmillei dulci comori. Deodat un corn sunând se-aude Chemându-l chiar pe vrăjitor. De tot năuc, moș Cemomor Tichia-și lasă pe-a ei frunte. Iar sună cornul, până-n munte! El zboară spre-ntâlnire-n grabă Zvârlind pe umăr alba-l barbă. CÂNTUL AL CINCILEA Ludmila pentru mine-l soare! Mai dragă alta nu mi-e mie. Neîncrezută, simțitoare, Fidelă-n dragoste soție; E drept că e un pic zglobie, Dar parcă și mai dragă-mi pare. Ea știe-n orișice clipită, Să farmece-a noastră fire; Spuneți-mi cum, asprei Delfire Îi poate fi asemuită?! Ludmillei soarta-l dete darul Să farmece fără cuvinte; Ea mi-este dragă și m-aprinde Ca focul dintr-o vorbă doar; Pe când și-n femeiești veșminte, Cealaltă-mi pare un husar: În aspră ei înfățișare, Numai mustăți și pinteni n-are! Ferice-l, dar, cel ce spre seară, Într-un cămin ferit, vreodată, Va

ști că mândra mea fecioară, Ludmila dragă îl așteaptă; Precum ferice este iară, Cel ce-a știut să-și țină firea Și a fugit dela Delfirea; Deși mai fericiți îmi par Cei ce de dânsa n-au habar; Sau judecând mai bine, poate Că asta n-are-nsemnătate!

Dar cine-a trâmbițat chemând Pe Cemomor, la greu duel, încât stârni și groază-n el? Ruslan. De furie arzând, A dat de-al vraciului castel. Acum viteazul e sub munte Și cornul lui de luptă sună Prelung, de parcă-l o furtună, Iar calul -ncepe să frământa Zăpada și să muște-n strună. Și cneazul pe pitic l-așteaptă Când, peste greaua lui armură, O nevăzută mână-ndreaptă Detunător, o lovitură; Atunci, năuc, Ruslan îl vede Deasupra lui pe dup-un nor, Cu-n buzdugan cum se repede, Plutind, piticul Cemomor. Voinicul nostru cu putere își trage spadă, ia avânt, Dar celălalt purtat de vânt, Cât ai clipi, din ochi îi pierde, Spre cneaz se-azvârle viforos, Dar nu se aude până jos Decât vârtejul zgomotos. Isteț, Ruslan s-a tras de o parte, Iar Cemomor fu dat grămadă De-al lui avânt, ce-avea să-l poarte Trântindu-l, leasă, în zăpadă. Ruslan nu scoate un cuvânt. Din șea sărind, își face vânt Spre vraci, de barbă îl înhață; Iar el, cu-n ultim dram de viață, Zbură cu cneazul sus în nori. Se uită calu-n urma lor; Ruslan de barbă sade prins Și zboară Cemomor, întins, Departe, peste munți stâncoși și peste codrii-ntunecoși și peste marea tulburată. Ruslan a-nțepenit aproape; Se ține zdravăn, să nu scape De barba ceia necurată. Estimp, de frică să nu crape, Uimit de-a rusului putere, Moș Cemomor micios în glas șiret viteazului îi cere: „Ascultă, cneazule, te las Că-mi place tinerețea ta, Dar o să pierzi; te voi ierta Și de ni-ascuți, o să cobor.” „Mișelule! Ce vorbă-l asta? Vreau să pricepi: cu Cemomor Ce-atâta-l chinui nevasta, Ruslan nu stă să se tocmească! Cu spada o să-l pedepsească. Chiar până-n lună dacă zbori, Tot fără barbă o să mori!” Frica-ncepu să-l chinuiască Pe Cemomor; și-n groaza-l oarbă, Zadarnic scutură din barbă; Ruslan iuu-l lasă și degrabă li zmulge câte-un smoc de fire. Trei zile-au stat în încheștare Pân ce-l rugă de îndurare: „Hai, lasă-mă să-mi viu în fire! Nici să răsuflu nu mai pot, Acum sunt sclavul tău de tot; Deci spune-mi unde să cobor!” „Acum să tremuri, Comomor! Forței rusești să te predai Și pe Ludmila să mi-o dai!” Smerit, unchiușul se supune, Spre casă zboară cu voinicul Și într-o clipă fu piticul Iar, între munții fără nume. Ruslan cu-o mână îl apucă Ținându-l înhățat de barbă Și-apoi cu spada de pe hârcă I-o tăie ca pe-un smoc de iarbă. „Tâlhar ce ești, acuma unde Putere, vrajă ți se-ascunde?” Pe coifu-nalt, de sânge ude, înnoadă pletele cărunte; Cu șuier, cheamă harmăsarul Ce, nechezând, veni zorit; Sub șea, la spate -ntr-o desagă, Pe vrăjitorul istovit, Viteazul nostru iute-l bagă și-apoi, de teamă să nu piardă O clipă, către creasta-naltă A muntelui abrupt, dă zor, Zburând cu sufletul ușor Spre fermecatele palate. Flocosul coif zărind departe, (A biruinței lui dovadă) Harapii, negrii, mulți, grămadă, Sau roabe albe și subțiri, Precum năluci gonesc prin umbră Și se ascund. El singur umblă Prin uriașele clădiri Chemându-și draga lui soție; Dar pe sub bolțile tăcute, Ecoul singur mai învie; Nerăbdător de doruri multe, Deschide-ale grădinii porți, Aleargă -ntruna, n-o găsește, Buimac el ochii și-l rotește: Boschete, pomi, tac



parcă-s morți. Grădina toată e pustie, Nici spre izvor, nici pe câmpie, Iubita lui nu e niciunde, Urechea nici un zvon n-aude. Un frig de moarto l-a cuprins, În ochi lumina i s-a stins și gânduri negre îi învie: „Dureri. Robie. Cine știe? Poate că-n valuri. Într-o clipă.” Astfel de visuri îl străbat. Își lasă capu -ndurerat Și fără voie-l prins de frică; Stă ca o piatră neclintit. I-e gândul beznă, dar so-aprinde O crudă flacără iar chinul Iubirii deznădăjduite, În sânge-l picură veninul. Părea că mândra mult visată I-atinse buzele-nsetate. Și, scos din fire deodată, În goană parcul tot străbate; Mireasa disperat și-o cheamă, Movile, stânci cu spada sfarmă, Dărâmă totul, tot zdrobește Pomi, chioșcuri, punți din dulcea luncă,

În valuri toate Ic aruncă Și-n juru-l, locul se golește!  
Iar larmă, răcnet, trosnet, toate,  
Cu vuiet lung sunt repetate; Răsună spada fermecată,  
Pustiu din mândrul parc făcând; Turbat, Ruslan o jertfă-și cată În dreapta.

— N stânga, cu avânt Văzduhul pustiit despică.  
Când, deodată.  
— Ntâmplător,  
El zmulge de pe-a lui iubită Scufia dela Cemomor.  
Pieri și vraja-ntr-o clipită: Ludmila-l e descoperită!  
Nici ochilor nu-l vine-a crede De fericire, când o vede,  
Și adoratei lui fecioare,  
Ruslan îi cade la picioare,  
O-mbrațișează cu iubire,  
Plângând de drag și fericire,  
Dar fata zace-n amorțire: Căci ochi și buze-l sunt închise Și-l saltă pieptul în neștire Sub dulci și tainicele vise.

Ruslan nu face nici un pas,  
Și jalea iarăși mi-l sfâșie.  
Când răsună știutul glas Al vraciului din pribegie: „Hai, cneazule nu-ți pierde firea; Să pleci cu ea pe-acelaș drum! Noi forțe strânge-n piept acum: Nu-ți trăda cinstea, nici iubirea! Ce-l rău în tunet s-o zdrobi, Se-ntinde iar al păcii ev și-n strălucitul ei Chiev, Domnița ta se va trezi De față cu bătrânu-l tată, Din somnu-n care-l cufundată!”

La blândul glas, Ruslan învie, își ia în brațe-a lui comoară Și-ncet purtând-o, spre câmpie, Din vârful muntelui coboară.

Într-una cu piticu -n spate, Călare drumul îl străbate Și pe Ludmila-n brațe-o poartă; Ca-ai primăverii zori, frumoasă, Pc-al lui grumaz ca față-și lasă Zâmbind senină, împăcată. Doar vântul singur împletește Cosița-l blondă în inele Și saltă pieptul mândrei mele, Obrazul i se rumenește Adesea, ca un trandafir, Că-l amintesc de el, pe rând, Visări și-al dragostei zefir; Iar buzele-l, fierbinți șoptind, II chearaă-n vis și-l cheamă-n gând. El prinde-n dulcea lui uitare A ei vrăjită răsuflare și zâmbet, lacrimi, lin suspin și sânul ei prin somn zvâcnind.

Estimp, din deal prin vale-adâncă, În ziua clară, noaptea neagră,  
Neîncetat Ruslan aleargă Dar ținta-l e departe încă. Ea doarme, dar viteazul  
arde De focul patimii deșarte. Dar, ca etern martir, poți oare, Nefasta doar să ți-  
o păzești Și -ndemnuri mult ispititoare Cum ai putea să-ți potolești Doar prin  
curate reverii Și, astfel, fericit să fii?! Eu cred întocmai cum ne spune Un  
pustnic ce păstră anume Urmașilor, legenda dreaptă Că.

— Spre-al viteazului renume, E foarte drept ce scrie-n carte: Cât timp nu  
sunt împărtașite, Orice plăceri vor fi deșarte; Căci mulțumirea cea deplină E-n  
doi. Sub crângile-nverzite În tulburata primăvară, Pe când dormea ca-ntr-o  
grădină A noastră fragedă fecioară, N-avca vrăjita ei visare Cu-al nostru vis  
asemănare. De-un luminiș mai țin eu minte Într-o duminică, sub o stâncă, Țin  
minte și de-o seară-adâncă și somnul Leydei perfide. Sărutul cel dintâi,  
fierbinte, De patimi plin, cel ce nu minte, Nici n-a trezit-o, dragii mei, Din  
somnia și visarea ei. Acum destul, că spun prostii! Căci amintirile de-amor Ce-  
mi dau și chin și bucurii, În mine vreau să le omor! Și mi se-ndreaptă grija  
-ntreaga Spre vraci, Ruslan, crăiasa-l dragă.

Câmpia li se-ntinde-n față Cu brazi ici-colo presărată; Departe, dâmbul  
își înalță Mai neagră, coama lui rotată Pe-un cer senin și fără pată. Ruslan  
privește: a ghicit Că se apropie de hârcă; Iar calu-n zbor a izbucnit Și iată ce  
minunăție: În timp ce către dânsa urcă, Se uită țeasta, neclintită și plete-l sunt  
pădurea vie, Pe fruntea-l naltă și boltită, Adânci, secatele orbite Ca plumbul se  
învinețesc și groase, buzele-l rânjite Dinți mari și țepeni dezvelesc. Și peste  
capul mort jumate, Se abătea supremul ceas; Spre el zbură al meu viteaz Cu  
dragă-n brațe, vraciu-n spate, Răcnindu-l: „Hârcă, salutare! Și-a luat pedeapsa  
trădătorul! Îl vezi? Ni-l sclav răufăcătorul!” La vorba cneazului, tresare Deodată,  
capul și învie Simțind într-însul o tărie; Ca dintr-un somn își vine-n fire, Se  
uită-n preajmă cu uimire. E chiar Ruslan. Nu-l vine-a crede, I Cu ură, fratele-și  
revede, Îi urcă în obraji o undă De sânge; glasul i se curmă Iar în privirea-l  
muribundă Se vede furia din urmă. Turbarea mută-n el se urcă, Din dinți  
scrâșnește ca o fiară Și către frate-său aruncă Bolborosind o grea ocară.  
Acuma-l ceasul când sfârșește Tot ungu-l chin; ca o văpaie, A frunții flacăra  
pălește și răsuflarea lui greoaie. Ca -ntr-un amurg și ochii-l mor, Iar cneazul și  
cu Cemomor Văd spasmul morții că-l cuprinde Și pe obrazul lui se-ntinde. Și  
hârca adormi pe veci. Tăcut, Ruslan s-a-ndepărtat; Sudori simțea piticul, reci;  
Cum stă pe șea atârgățat, Nici nu răsuflă, nu clinește Și-n limba lui,  
vrăjitorește, Se-nchină ticălosul vraci Unui întreg sobor de draci. Pe-al  
malurilor povârniș, Pe lâng-un râu lipsit de nume, Sub al pădurilor frunziș Sta  
aplecat un coperiș Sub ale brazilor cunune. Domol, ca șipotu-n livadă, Doar  
valul somnoros îi scaldă Tot gardu-n papuri împletit Și-n jurul lui, în zumzăit,  
Ușor foșnea o boare caldă. Pe-aici se-ntinde lunca grasă Și parcă liniștea,  
adâncă, Dela -nceputul lumii încă, Perdeaua străvezie-și lasă. E totu-n  
pace"nvăluit; Ruslan coboară de pe cal, Acum, când ziua s-a ivit și pomi și  
lunca de pe mal, Scânteie-n ceața dimineții. Mireasă-n iarbă și-o așează, Se-  
ntinde lângă ea, oftează Cuprins de flacăra tristeții. Când, iată, vede dinainte

Vântreaua unei bărci, cuminte și-aude peste unda moale Cânt pescăresc, plutind la vale. Zvârlind năvodul după pește Pescarul pe lopeți plecat, Sub malurile verzi plutește Spre un bordei întunecat. Viteazul cneaz atuncea vede Că luntrea lângă mal cotește Iar din cocioabă se ivește O fată; grabnic se repede, Voinică, zveltă, plete-n vânt, Cu ochi senini, zâmbind ușor; Sâni, umeri, dezveliți îi sunt, E totu-n ea fermecător. Când amândoi s-au întâlnit, Se-ntind pe malul răcoros Iar al odihnei ceas tihnit începe dulce, drăgăstos. Dar spre nespusa lui mirare Voinicul nostru legendar Pe cine recunoaște, oare, În prefericele pescar? Pe gloriosul han-Hazar, Ratmir, ce-l fuse adversar Și în iubire, ca și-n război. În aste locuri liniștite, Ratmir nu slavă vru și nici N-a vrut să fie -ntre voinici El, fruntea. Mândrilor eroi; Ci-n brațele iubitei, moi, Ludmila, țelul său visat, El pe vecie l-a trădat.

Ruslan se-apropie nițel; Pescarului nu-l vine a crede, Se scoală, zboară către el Scoțând un strigăt când îl vede. Ruslan pe han i-a -mbrățișat Și-ntreabă: „Oare văd eu bine? Ce câți aici, dece-ai lăsat O luptă vrednică de tine Și armele de glorie pline?” „O, dragul meu! Mi-a fost destul Cu visul gloriei deșarte; De bătălii, ce-aduc doar moarte,

Mi-era tot sufletul sătul; Mai dragi îmi sunt, de vrei să știi, Aceste limpezi bucurii; Sfârșind a luptei poftă-ntreagă, Nu mai sunt sclavul nebuniei Ci-n fericirea căsniciei Uitai de tot, amice dragă,

În pașnicele-mi, clare zile, De tot, chiar farmecul Ludmillei!" „Mă bucur mult iubite han! Ea e cu mine!" a spus Ruslan.

„Ce-aud? De tine a fost adusă? Acum e-aici domnița rusă? 13 Pușkin Opere alese, voi. I Nu, stai! Mă tem de vreo trădare!

Iubita mea mi-l tare dragă Și-n fericita mea schimbare, Răspunderea e-a ei, întreagă; Ea mi-esto a vieții bucurie, Căci mi-a redat, ca altădată, Din risipita mea junie Tihnită dragoste curată. Zadarnic mi-au făgăduit Chiar mândre zâne, fericirea, Douășpie fete m-au dorit, Dar le-am lăsat; ea mi-e iubirea.

Palatul lor l-am părăsit De sub al parcurilor scut; Gloriei, dușmani. S-a mântuit!

Tihnit pescar, necunoscut, În liniștita-mi fericire, Mi-e lampa inimii aprinsă De ca, de scumpă mea iubire!" Frumoasă fată, ascultând Prietenoasa convorbire, Spre han cu dragoste cătând, Oftă, zâmbea din când în când.

Pe mal, Ruslan și cu pescarul Mult timp au stat vorbind în șoapte, Din suflet deșertând amarul Până târziu spre miez de noapte. S-a-ntunecat și crâng și zare; Doar luna și adâncă pace. Sosit-a vremea de plecare; încet, Ruslan velința trage Pe-a lui mireasă adormită, Se urcă-n șea, la drum pornește; -

Ratmir, cu vorba amuțită, Pe gânduri dus, îl urmărește Și fericire îi urează, Iubire, glorie în țară. Dar tinerețea lor cea trează Și mândrii ani de-odinioară Stârnesc o undă-n ei, amară.

Un singur lucru, doar, mă miră: Dece nu mi-e sortit să cânt Pe nestatornica mea liră, Doar vitejia fără nume Și (neștiute pe pământ) Iubirea și prietenia Din vremurile vechi, străbune? Dece, doar tristul adevăr Să-l cânt și către viitor S-arăt doar vicii, răutate Și-ale perfidiei cărări Să le-nfierez în cântec, toate?

Demult nu mai râvnea la glorie Al cneazei pețitor nedemn; Retras în pacea -nsingurării, S-a șters Farlaf și-așteaptă-un semn Să-l dea Naina. În sfârșit Solemnul ceas a și sosit; Apare alba vrăjitoare Și-l spune: „Mă mai știi tu oare? Cu mine-acum să vii călare!” Se schimbă iasma în pisică Și prinsă-n șea, se năpustește Prin sumbre crânguri, pe-o potică; Și-n urma ei, Farlaf gonește.

În ceața nopții, viorie, Adoarme-al câmpului covor, Prin bezne, luna cea zglobie Sălta mereu, din nor în nor, Zvârlind lumina argintie Pe-un dâmb; și sub al lui picior, Ruslan, cu inima mâhnită, Sta lângă mândra-l adormită.

Prin minte-l, gânduri trec o mie, Tot zboară vise după vise, 13

Iar somnu-ncetșor adie Deasupra-l, cu aripi deschise; Cu tulburi ochi de somn, privea Spre chipul dragei lui fecioare, De toropeală, fruntea grea Lăsându-și spre-ale ei picioare.

Un vis ciudat îi trece-n gând: Îi pare că a lui iubită Po-adânci prăpăstii spânzurând, Stă palidă și neclintită. Ludmila dintr-odată piere; În beznă singur a rămas. Știut, deodat aude-un glas Strigând cu vaier, prin tăcere. Urmând mireasă-n goana mare, Ruslan străbate bezne-adânci Și dinainte-l se năzare Țar-Uladimir, tocmai atunci, Șezând pe o terasă -naltă Și-n jurul lui, viteji dau roată Ca oaspeți mulți, să-l însoțească; Iar între ei, bătrânul țar nu se ridică, ostășească. La fel de mânios e țarul Ca-n neuitata zi de nuntă; Toți tac, nici nu ciocnesc paharul și nici tăcerea n-o înfruntă, încremenit, nu-l vine-a crede Nici lui Ruslan, de tot ce vede: Rogdai ucis în bătălie El singur, cupa de aramă Golește plin de veselie, Iar pe Ruslan nu-l băga-n seamă. E și Ratmir, cel tânăr han, Amici, dușmani, atâta lume. Când, iute, pe-ale cobzei strune Răsună cântul lui Baian Ce, plin de măiestrie spune De dor, de lupte și dușman. Și iată-l pe Farlaf că pică, Dar cu Ludmila e-mpreună! Bătrânul țar nu se ridică, Tăcut își lasă fruntea-n mână, Boieri și cneji stau muți cu toții Și-ascund în inimi tulburarea. Și piere totul; suflul morții își lasă pe Ruslan răcoarea. Sub somnul greu, de plumb, închis, El varsă lacrimi de durere Spunându-și: „Nu-l decât un vis!” Dă-n chinul lui, n-avu putere Să șteargă tot ce-l e prezis.

Pe munți, argintul luna-și cerne, Pe codrii, bezna doar domnește; Sunt moarte șesuri și poiene. Doar trădătorul călărește.

Dar iată-l, a ajuns în câmp: Și vede, sub un negru dâmb Dormind Ruslan lângă Ludmila Iar calu-nconjură movilă. Se uită-li jur Farlaf cu frică, Pieri și vrăjitoarea-n cețuri; Inima-l bate, tot mai mică, Reci, scapă mâinile din hățuri și spada: și trage binișor Cu gând să-și spintece rivalul; Nu luptă cată, ci omor. Se-apropie de el. Dar calul Simțind vrăjmașul, nu se lasă. Nechează, tropotă.

Zadarnic! Ruslan, răpus de visul groaznic, Îl simte greu cum îl apasă.  
Îmbărbătat de vrăjitoare, Cu mâna lui cea trădătoare, Farlaf, trei lovituri adânci  
înfinge în Ruslan, pe brânci. Răpind apoi pe-a lui mireasă, Gonește iute-n  
depărtare Cu prada lui cea prețioasă.

Răpus, Ruslan, se chinuise La poala muntelui, sub dealuri; Dar timpul  
zboară. Sânge-n valuri Curgea prin rănile deschise. În zori, cu ochi cețoși  
clipise, Un geamăt greu și slab scoțând; Anevoios în jur cătând, Lăsase fruntea  
în pământ Și neînsuflețit se-ntinse.

CÂNTUL AL ȘASELEA Tu-mi ceri, o gingașă fecioară, Străvechi legende să  
mai zic Pe struna mea, așa-ntr-o doară; Fidelei muze să-l dedic Un ceas din  
tihna-mi prețioasă. Tu știi, prietenă duioasă, Că, rupt de cele trecătoare, Prins  
de-a iubirii desfătare, Uitai de munca-nsingurata Și-al lirei sunet, din păcate!  
Vrăjit de al plăcerii dar, De cântec nu mai am habar. Doar tu îmi ești văzduh și  
far Și-al gloriei îndemn nu-și are În mine, vreun ecou prea mare! Ascunsul duh  
al născocirii Și-al cugetării, m-au lăsat; Robit plăcerii și iubirii, Doar ele  
singure-mi dau sfat. Fi-am scris doar ție, până azi, Fiindcă pe tine te-au vrăjit,  
Povești cu lupte, cu iubit; Ludmila și cu-al ei viteaz, Doar în visarea ta trăiește;  
Bătrânul țar, piticul slut, m Ori-vraciul finic, amărât, Pe tine totul te vrăjește;  
Doar tu, frumoasă cititoare, În dulce zâmbet ațipeai Când la palavrele-mi  
ușoare, De doruri prinsă, ascultai și uneori, privirea clară Spre cântăreț o  
aruncai. Mă hotărâsc și-acuma iară Să-nccrc cu struna mea ușoară, La glezna  
ta să mă așez Și despre cneaz să-ți aiurez.

Dar ce spuneam? Unde-l Ruslan? Pe câmpu-ntins zăcea răpus; Nu  
sângera. Ci doar de sus Îi dă târcoale un hultan. Zac arme, cornu-l amuțit,  
Penatul coif stă neclintit!

Ii umblă calul prin tot locul Cu capu-n jos, fără trufie și i-a pierit din ochi  
tot focul, Nu-și saltă coama aurie, Ci tot în pas molatic trece Și-așteaptă pe  
Ruslan mereu. Dar cneazu-l prins în visul rece Și mult timp paloșul lui greu  
Pe-aicea n-o să mai răsune.

Iar Cemomor? El parc anume Sub șea, în tolbă-a fost uitat; Habar n-  
având ce s-a-ntâmplat, E somnoros și bosumflat și tot Ludmilei, plictisit,  
Rlesteme-n gândul lui îi spune. Mult timp, nimic n-a auzit, Când, iată, vede ce  
minune! —Scăldat în sânge, pe Ruslan Răpus de paloșul dușman. Ludmila  
nu-l. Mișelu-și spune Privind pe câmp până departe: „Sunt liber! Am făcut  
minune!” Dar Cemomor n-avea dreptate.

Farlaf cel brav, în vremea asta, Păzit și de Naina noastră, Tot spre Chiev,  
în zare-albastră Se-avântă cu Ludmila-n brațe, Cuprins de teamă și speranțe;  
Cotește Niprul printre coaste Adânci, cu valuri foșnitoare; El vede turlele-aurii  
Ale cetății, către care își mână calu-n goana mare; Aude larmă-n suburbii;  
Poporul tot, ieșit în stradă, Spre cavaler venea grămadă Și toți către palat se-  
ndreaptă Spre a-l vesti pe cneazul tată; Și-acuma, iată, trădătorul La poarta-  
nchisă cu zăvorul!

Muncit de presimțiri amare, În acel timp, Vladimir-Soare Stătea-n  
mărețul lui palat. Boierii-n jur s-au adunat Precum că sfat și-ndemn să-l fie.

Cu bosumflată măreție, Priveau prin geamuri și crenelo. Deodată-n fața porții grele, Ciudată larmă s-a făcut, Deschisă-l poarta: -n fața lor Stă un voinic necunoscut. Se scoală toți cu-n murmur surd Și uluiți strigară-n cor: „I-aici Ludmila-n fața noastră Și cu Farlaf. se poate asta?!” Brăzdat de jale pe obraz,

Săltă din jeț bătrânul cneaz Abia târându-și pașii grei, Spre fata lui nefericită Se-apropie, mijlocul ei Cu părintesc braț să-l cuprindă. Dar nici nu-l simte scumpa-l fată, Ci doarme-ntr-una fermecată De-acel tâlhar și toți spre cneaz Cătau, în tulbure-așteptare; Atunci, bătrânul spre viteaz Privi, cu mută-ngrijorare. Pe buze degetul și-a pus Viclean, Farlaf și-ncet a spus: „Tot doarme, cum dădui de ea Pe la Murom, prin codrii-n ceață; Căci duhul rău a vrut s-o-nhațe. Purtați cu el o luptă grea; De trei ori luna peste noi Avuse timp să se înalțe; învins căzu el în noroi Și-aduc trofeu domniță-n brațe. Cine-o s-o scoale din ăst somn? E-a sortii tainică-ndurare! Eu nu știu. Tot ce poate-un om E doar speranță și răbdare, A noastră ultimă-alinare”.

În zbor purtându-și vestea rea, Aleargă zvonul prin cetate. Părea că piața clocotea. De mari mulțimi împeștritate; Deschis li-l tuturor portalul și toți se zbuciumă, ca. Valul; Acolo, pe un tron înalt, Cu-nvelitoare de brocart, Domnița zace prinsă-n vrajă. Voinici și cneji îi stau de strajă, Toți abătuți în jurul ei; Țimbale, goarne, clopoței, Vuiesc spre ea; bătrânul țar, Sleit de chin și de amar,

Carunta-l frunte -nlacramată își reazimă de scumpa-l fată; Stă -ngălbenit Farlaf și mut, De gânduri tainice muncit, Curajul mândru și-a pierdut Și tremură neliniștit.

Căzu acum și neagră noapte, Dar nimeni nu dormea-n cetate; Toți se-ndesau, cătând a spune Câte ceva, do-așa minune; Ba chiar și tânărul bărbat Nevasta și-o uita în pat. Argintul cornului lunar În fața zorilor pierise Și-acum fierbea Chievul iar și strigăt, zgomot și chemări, De pretutindeni izbucnise. Iar chievenii fug cu toții Grămezi, spre porțile cetății. Ei văd, în ceața dimineții, Cum corturi peste râu albesc. Ca flăcări, mii de spăngi sclipesc, Pe câmp țâșniră călăreții, Cu oaste mare dau năvală Colb mult stârnind în depărtare; Văpăi roșesc, se-aprind în zare: Vai! Pecenegii se răscoală!

Estimp, finezul cel bătrân, Al duhurilor drept stăpân, Sta în pustiul său, departe, Pândind cu inima ușoară, Ca ziua neclintitei soarte, Demult prezisă, să apară.

Departe, după stepe arse Și munți sălbatici, prinși de zare, Lăcaș furtunii zgomotoase, De chiar și negrei vrăjitoare I-e teamă seara a pătrunde,

Un câmp fermecător se-ntinde; Izvoare două îl cuprind: Și unul, apă vie poartă Pe pietre, vesel șușotind; În celălalt e apă moartă.

Tăcut dorm vânturile tari,

Nu suflă nici o răcoreală,

Nu mișcă brazii seculari,

Cerbi, păsări, nici n-au îndrăzneală În toiul verii să s-adapo Din unda tainicelor ape.

Vechi duhuri străjuiesc în ceață Tăcutul mal împădurit.

Când, lângă el, opri deodată,

Al nostru pustnic, în sandale,  
Purtând ulcioare, două, goale; S-au deșteptat din somn, atunci,  
Vechi duhuri, alergând prin stânci.  
În apa încă ne-ncepută,  
Pe rând ulcioarele-și scufundă,  
Le umple; -n zare a pierit Și -ntr-o clipită va ajunge Pe câmpul unde,  
neclintit,  
Zăcea Ruslan, scăldat în sânge.  
Cu apa morții l-a stropit Și rana crudă-l strălucește,  
Dar trupul tânăr i-a-nflorit; Și prinde iară de-l stropește Cu apă vie pe  
viteaz.

De forțe noi se simte plin Ruslan; spre cerul cel senin,  
Cu ochiul limpede și treaz Privește ca-ntr-o nouă viață; Atunci i se  
perindă-n față Trecutul tot, ca un coșmar,  
Ludmila unde-l? A plecat?  
Se stinge-al inimii fanar.

Când s-a trezit îmbărbătat,  
Finezul lui cel plin de har Într-a lui brațe l-a chemat: „Iată-mplinită a ta  
soartă! Doar bucurii te-or cerceta. Un praznic sângeros așteaptă Blestem să  
pice spada ta!: Doar când vă cade pacea dreaptă Pe-al tău Chiev, atunci, a ta  
Iubită ți s-o arăta. Să-ți pui inelul ăsta-n dești Și-atinge-l de-a Ludmillei frunte;  
Pieri-vor farmecele crunte, Dușmanii răi o să-l zdrobești. Piară ce-l rău:  
vrăjmași, război și fiți ferice amândoi! Ruslan, adio! Ține minte: Cred doar că-n  
viața de apoi Să ne vedem de-acu-nainte!” Cu-acoste vorbe a pierit. Voios  
Ruslan și plin de zel, La viață nouă s-a trezit Și-nalță brațul după el. Acuma,  
zgomotul s-a stins. În șea, Ruslan pe câmpu-ntins Zorea, cu Cemomor,  
săltând; Iar calul său, cu coamă-n vânt Aleargă-n pas voios și zdravăn Prin  
largi poieni și prin dumbravă.

În vremea asta, ce rușine Păți Chievu-ncercuit! Privind spre lanurile  
pline, Poporul trist și obidit Ședea pe ziduri și pe turle Temându-se de vreo  
năpastă; Prin case, unii prind să urle, Tăcuți, prin piețe, toți adastă. Vladimir  
fata și-o păzește, Vitejii cavaleri se-adună, Stau cnejii ceată, împreună și crunt  
război se pregătește,

S-a luminat. Dușmanii-n valuri Cu zorile-au pornit pe dealuri; Puhoi pe  
câmpuri dau năvală Chiar către poarta principală; Răsună trâmbițele toate, În  
pâlcuri zboară mari oștiri Și lupta izbucni-n cetate Cu nepoftiții musafiri. Toți  
caii joacă, simt că-l moarte și săbii se ciocnesc de zale, Ca noru-n șuier vin  
săgeți, Potop de sânge-l păuă-n vale, Când, în galop, vin călăreți; Stau strânse  
ostile-ntre ele De parcă-s garduri de nuiete, Așa stau prinse-n încleștare Și tot  
se taie fieșcare: Ici, călărețul cu-n pedestru, Dincolo, unul pe-un buiestru; Ici,  
cadeun rus, pică dincoace Un pecenoag. Ici, prind s-atace Un pâlc ce mare  
larmă face! Colo, aleargă unii-n goană, Baltagul pe-altul îl răstoarnă, Săgeata-  
ntr-unul nimerește, Pe altul scutul îl strivește. Călcau toți caii ca pe preșuri.  
Ținuse lupta până-n noapte, Dar n-au bătut de nici o parte. După mormanele

de leșuri, Târziu, soldații-au ațipit; Rar, înălțau căzuți, betegi, Un trist și jalnic  
văicărit Sau rugă strigau rușii viteji.

Se stinge-a nopții umbră pală, Argintă undă-n val semeață; Nehotărâta zi  
se scoală Spre zările-nvelite-n ceață. Pădure, deal se-nseninoază, Dar câmpul  
tot mai dormitează Și-adâncă, liniștea-l veghează. Deodată-n tabăra dușmană,  
Tăcerea fuse întreruptă: Răsună strigătul de luptă, Chievlul s-a trezit cu teamă;  
Cu toții, risipiți aleargă Când văd cum, pe câmpia largă, Ca focu-n zale  
lucitoare, Un minunat voinic călare Zbura, lovind ca o furtună Și cornul ca un  
muget sună. Ruslan, ca trăsnetul de tare, Căzu peste păgâni deodată; Cu  
Cemomor gonea-n spinare Prin oastea lor înspăimântată Lovind șuierătoarea-l  
spadă, Săltându-și calul furios și se rostogoleau grămadă Vrajmașe capete, pe  
jos; Ast câmp de luptă și de jale E plin de trupuri sângerate, De morți, de  
capete tăiate, Căzute printre lănci și zale. Trompeta sună triumfală Și-armatele  
de slavi călare După Ruslan au dat năvală: Să piară ostile barbare! E spaimă  
printre pecenegi, Crescuți din jafuri, fără-de-legi; Ei caii-mprăștiați și-l cheamă,  
Nici nu fac față îndelung, Pe când, scoțând un vaier lung, Din fața spadei fug,  
de teamă Ca -n iad ei jertfă să nu cadă; I-a pedepsit ruseasca spadă, Chievlul  
tot e-n veselie. Viteazul zboară pe câmpie, În mână sabia și-o strânge, Că  
steaua lancea-l strălucește, Pătată-l platoșa de sânge; Pe coifu-nalt, barba  
plutește.

El, către-al țarului palat Zbură pe uliți zgomotoase, De mari nădejdi  
înaript; În jur, poporul de prin case, De bucurie îmbătat, Cu strigături, se  
îmbulzește. Și-n cneaz, re-nvie o nădejde. Acuma, intră în palat Și pe Ludmila o  
găsește Căzută-n somnul fermecat; De gânduri, Vladimir muncit, Stă lângă ea  
și-l vine-a plânge. Prietenii l-au părăsit Setoși ca să se scalde-n sânge. Ci doar  
Farlaf, nepăsător De glorie, sta lângă el, Străin de lupte și amor, Păzind  
intrarea la castel. Dar pe Ruslan când l-a văzut și sângole-a -nghețat în el, Pieri  
și glasul lui mișel Și-l cade în genunchi, tăcut. Acum, trădarea își așteaptă  
Răsplata cuvenită, dreaptă! Dar amintindu-și de inel, Vrajitul dar, închis în el,  
Ruslan n-aude, nici nu vede, Ci spre Ludmila se repede I-atinge fața ca pe-o  
floare, Cu degete tremurătoare. Minune! Prea frumoasă fată Duiosii ochi și i-a  
deschis. Cum dintr-o noapte-ndelungată, Iți pare totul că-l un vis, Simțind un  
gând nelămurit, Privește-n jur, fără cuvinte, II vede pe-al ei soț iubit Și-n brațe  
grabnic îl cuprinde. Ruslan, aprins, acum re-nvie Și tot nu-și vine încă -n fire;  
Vladimir, plin de bucurie Plângea de dor și fericire.

Cum să-mi termin poliloghia? Tu, drag prieten, vei ghici! Bătrânu-și  
stinse-n piept mânia; Farlaf pe loc mărturisii: În fața mirilor, plecat, Iertare  
pentru crimă-și cere; Ruslan vezi bine! A uitat. Lipsit de magica-l putere, Fu  
luat piticul în palat. Iar ca o dreaptă sărbătoare, Vladimir-Soare s-a pornit  
După-ntâmplări atât de-amare, Cu toți ai lui, pe chefuit.

Sunt întâmplări din vremi apuse, Legende vechi, din altă lume, Pe care  
lira mea le spuse Pe șovăielnicele-l strune.

EPILOG Că slobod fiu nepăsător,  
Al astei lumi, am proslăvit,



Pe lira mea, încetișor,  
Legende vechi, în ceas tihnit.  
Cântând uitam orice obide,  
Dușmanii, fericirea oarbă Trădarea sprintenei Doride Și goală proștilor voroabă.

Mă duse gândul peste lumi Într-al închipuirii zbor; Dar nevăzutele furtuni Pe capul meu, s-au strâns în nor!

M-a prins și ceasul de pe urmă.  
Prietenie, paznic drag,  
Tu ai veghiat și în furtună,  
La sufletu-mi ades beteag!  
De rele m-ai ferit mereu,  
Dând pace inimilor toate,  
Păstrând al tinereții zeu,  
Neprețuita libertate!  
Uitat de lume și-al ei dinte,  
Străin de-al Nevei sur talaz,  
Eu văd acuma dinainte Vârful trufașului Caucaz.  
Privind spre stânca lui cea tare,  
Pietroase muchii, culmi semețe,  
Mi-e hrană muta-nfiorare Și minunata frumusețe A peisajului barbar; Și astăzi sufletul mi-e prins De nesfârșite gânduri. Dar Al poeziei foc s-a stins.  
Degeaba cântecu-l mai chem.

Trecut-a vremea poeziei,  
A dragostei, a bucuriei Ce dase inimii îndemn!  
Voi, vise dragi mi-ați fost răpitate!  
Și a cântărilor tihnite Zeiță —nu-mi mai face semn.  
În românește de MIRON RADU PARASCHIVESCU PRIZONIERUL DIN CAUCAZ POVESTE DEDICAȚIE lui N. N. RaevscM Al muzei libere dar, azi,  
Zâmbind primește-l, drag amici Din lira-mi surghiunită cântarea și-o dedic Și inspiratul meu răgaz.

Când fără vină mă sfârșeam și fără de consolare. De pretutindeni auzind doar șoapte mult clevetitoare,

Pe când pumnalul trădător Și-apăsătorul vis de dor Mă sfâșiau să mă răpună, Eu liniștea atuncea în preajma ta aflam; Simțeam odihnă-n suflet, cu ține împreună: Se potolea deasupra-mi chiar viforu-n furtună, Iar lângă țărnuț pașnic eu zeii îi slăveam.

La ceas de tristă-nsingurare, îngândurata mea cântare Mi-a amintit de Caucaz Ce, cu-nnoratul Beștu l sihastru maiestos, Domnind cu-a lui cinci piscuri pe satele de jos, îmi fuse mie-un nou Parnas.

Oare-am să-l uit eu piscul de cremene și steiuri, Izvoarele-l vuinde și veștedele-l plaiuri,

Ori sterpe, de dogoare ținuturi, unde-atunci Ne-mpărtășeam impresii și-avântul furtunatic, Pe când umblau prin munte războinicii haiduci, Iar geniul

inspirației, sălbatic, Sălășluia-n tăcerile adânci? Poate-ai să afli-aicea amintiri  
Din zile dragi ce-n suflet ne-au rămas Sau certuri vii, aprinse-mpotriviri, Sau  
visuri cunoscute, trecute pătimiri Și-al duhului meu tainic glas. N-am mers în  
viață-alături: abia-nfloriși cuminte În tihnă când, urmându-ți eroicul părinte,  
Tu, fiul lui ales, pe câmp de bătălie Sub norul de vrăjmașe săgeți, zbori cu  
mândrie, înduioșată, țara în brațe te-a cuprins Ca jertfa cea mai dragă, că pe-a  
nădejdi floare. Eu, iute-aflai durerea, prigoana m-a atins Jertfit de clevetire și  
răzbunări ignare; Ci-n visul libertății, eu inima-n răbdare Călindu-mi, vremi  
mai bune în tihnă așteptam Iar când de fericirea amicilor aflam, Simțeam și eu  
atuncea o dulce alinare.

PARTEA ÎNȚIIA Pe praguri, prin aiil2 întinși, Cerchezii-n voie trândăvesc.  
Caucazienii neînvinși De crunte lupte-și amintesc și de frumoșii lor căluți, De  
aspre desfătări, cumplite; își amintesc din ani trecuți De năvăliri nestăvilite,  
Despre uzdenii3 prefăcuți De săbii iuți, lovind setoase, De-a lor săgeți țintite  
bine, De sate arse și-n ruine, De negre roabe mângâioase.

210 Li-l vorba lină, curgătoare; Prin noapte luna lin plutește Când pică-n  
fața lor, călare, Un nou cerchez ce-n laț zmucește Pe-un tânăr prizonier tăcut.  
„Un rus!” le strigă răpitorul. Și, cum aude, tot poporul Șo și repedo îndârjit; La  
chip desfigurat și mut Ca un cadavru, neclintit Stă prizonierul împietrit.  
Dușmanu-n față nu-și zărește, N-audo-a lui amenințare; Deasupra-l moartea  
se rotește Suflându-l recea ei duhoare.

Și multă vreme prizonierul Zăcu în greaua-l apăsare. La prânz doar, când  
deasupra cerul Lucea cu vesela-l dogoare, În piept al vieții duh îi bate;  
Nedeslușit, un geamăt scoate, Sub raza soarelui cea caldă, Nefericitu-ncet  
tresaltă. Rotește-n juru-l ochiul stins: Doar munți văzu, de neatins, Ce peste el  
suiiau grămadă Pereti înalți ca de cetăți, Cuib seminției haiducești Și scut  
cerchezei libertăți. Ca din coșmar când te trezești, înspăimântat și-a amintit  
Sărmanul tânăr că-l robit Și, deodată, la picioare Cum zăngăneau și-a auzit  
încinse gleznelor cu fiare. Țst sunet totul, tot i-a spus. Și-a zis: „Adio libertate!”  
E sclav. Acum sta-ntins pe spate Pe după sacle4 și s-aține În juru-l, gardul de  
cătine. Cerchezii sunt la câmp nu-l strajă.

Tot satul tace ca-ntr-o vrajă.

Câmpii pustii, se văd în față Un verde vâl parcă -ntinzând,

Dincoace culmile, la rând,

Doar monotone creste-nalță; Iar printre ele, singuratic,

Se pierde-un drum în trista zare: Și pieptul junelui ostatic De-un gând  
apăsător tresare.

Către Rusia drumul duce, Pe unde-aprinsa lui junie Pornise mândră și  
ferice, Aflase prima bucurie și multe locuri dragi i-au fost; Unde-a aflat și-o  
grea durere Și unde-n, traiul furtunos și bucurie și plăcere, Ca și nădejdea și-a  
pierdut, Iar amintirea ce-l rămase Pe urma zilelor frumoase, A încuiat-o-n  
pieptu-l mut.

În lumea largă întâlnise Și prețul vieții-amăgitoare; Aflase la amici  
trădare Și în iubiri, absurde vise; Sătul că-l jertfă-ntâmplătoare Deșertăciunii

mult scârbite, A dușmăniei ipocrite Sau a bârfelii-n gura mare, Fugind de lume, firii frate, Lăsând al țării-mume hăt, Zbură pe-un plai îndepărtat, Cu-n vis voios de libertate.

Pe tine, libertate dragă, Te mai căta prin lumea largă. Strunindu-și firea simțitoare, Răcit de liră și visare,

El asculta mișcat la cântul Ce duhul tău împărtășea Și-n rugii fierbinți, fidel, pe mândrul Tău idol, îl îmbrățișa.

S-a mântuit. Nădejzii, țel Nici nu-l mai află-n lumea mare. Și tu chiar, ultima-l visare, Ești azi ascunsă pentru el. E sclav! Pe-o piatră fruntea -nclină, Cu-amurgul sumbru așteptând Să-apună-a vieții lui lumină, Setos de umbra din mormânt.

Sub munți, al zilei astru moare; Departe, se aude larmă; Norodul dela câmp se-ntoarnă Sclipind din coase lucitoare. Lumini prin case au aprins; Domol și zgomotele toate Se sting; și-n umbrele din noapte În dulce pace-l satul prins; Sticlea departe un izvor Fugind pe râpele pietroase; Caucazul și-a-nvelit cu-n nor A sale vârfuri somnoroase. Dar pe sub raza lunii, cine În miezul liniștii depline, Venea încet, pășind cu frică? Trezit e rusul. Dinainte Cu-n lin salut, făr-de cuvinte, Stă o cercheză tinerică. Tăcut se uită la fecioară Gândind: un vis mă minte doară, Joc al simțirii istovite. Și luminată-abia de lună, Zâmbindu-l blând, cu voie bună, Ea, în genunchi, cu-n braț ușor, Spre buza lui un vas întinde, Plin de cumăs răcoritor.

M El de băut a și uitat; Sorbea cu suflet însetat Plăcutul glas, de vraja plin Și-ale fecioarei dulci priviri. Nu-l știe graiul ei străin; Ci-nduioșata ei privire, Ai feței aprigi trandafiri Și glasul dulce la rostire Îi spun: „Trăește!” El re-nvie. Duiosului ei porunci supus, își strânge ultima tărie, Săltând ia vasul cel înbie Și-al setei chin acum s-a dus. Apoi încet, pe-aceeaș piatră El fruntea grea din nou și-o lasă Dar tot spre tânăra circază Privirea stinsă și-o îndreaptă. Și mult, mult timp ea dinainte-l Rămase încă gânditoare, Parcă spre-ai da o alinare Prin mila ei fără cuvinte; Mișcându-și buzele într-una Parcă voia ceva să-l spună; Mereu oftă și nu odată Avu privirea-nlăcrămată.

Zi după zi, ca umbra trece. Prin munți, în lanțuri, lângă ciurdă Tot timpul sclavul și-l petrece. Răcoarea peșterii, cam udă, I-l adăpost în toi de vară; Când luna cu-al ei corn de-argint Pe mohorâții munți străluce, Atunci, pe-adânci poteci pășind Se-arată fata de cerchos Și prizonierului i-aduce Vin și cumăs și-nmiresmați Dulci faguri din prisacă luați Și, alb de nea, păsatul des; Cu el, în taină cina-mparte, Gingaș spre el privirea-și lasă Și într-o limbă ne-nțeleasă, Cu gesturile și-o-mpletește; Îi cântă cânturi muntenește Din Gruzia cea fericită, 6 Și minții lui, nepotolită, Străinul grai i-l lămurește. Curatu-l suflet de fecioară Iubește-acum întâia oară Și fericirea o cunoaște; Dar el, din tinereasca viață Pierduse orișice dulceață; Nici să răspundă nu putea, Curatei dragoste, ce ea Deschis i-o dăruia; sau poate, De visul dragostei uitate, Să-și amintească se temea.

Nici tinerețea brusc nu moare și nici a ei înflăcărare, Ci bucuria ne-așteptată o luăm în brațe înc-odată; În timp ce voi, impresii vii, Stârnite-n dragostea dintâi, Voi, farmec din cerescul foc, Voi nu mai reveniți deloc!

Părea că sclavul fără zare Cu traiul trist se deprindea. Dor și revoltă arzătoare Adânc în suflet și-ascundea. Târâș, prin mohorâte stânci, În zorii zilei, pe răcoare, Țintea priviri iscoditoare Spre creasta munților adânci, Căruntă, roză, viorie. Tablou plin de măreție! Un tron eternelor zăpezi Iți pare piscul lor golaș Sub ale norilor cirezi; Și-n cercul lor, un uriaș Care-și ridică împreună, Mari, doua creștete sihastre, Iar peste ele, o cunună Străluce mândră-n sloi de ghiață. Și, alb sub cerurile-albastre, Elbrusul maiestos senalță. Când, contopit cu surdul vuiet, Vestea furtuna, lung, un tunet De câte ori, sus, peste sat Stătea captivul, nemișcat! Sub dânsul fumega vr-un nor, Suia prin stepă colbu-n zbor Iar cerbul sperios, atunci Un adăpost căta prin stânci. Zburau vulturii de pe steiuri Și se chemau țipând, prin ceruri Iar mugete de ciurdă, turmă, Piereau prin vifor fără urmă. Pe văi, deodată, grindini, ploaie Porneau prin fulgere, din nori; Rupând cu vâlul din pripor, Clintind eternele pietroaie, Curgeau puhoaiete de zor. Dar sus pe munte, prizonierul El singur peste nori, cu cerul, Așteaptă-a soarelui văpaie, Că nu-l atinge nici furtună, Nici trăsnet; și când el detună Sub talpa lui, neputincios L-ascultă, parcă, bucuros.

Lua seama rusul, mai ales, La minunatul neam cerchez. Muntenilor vrea a le prinde Credințe, creștere, deprinderi; Îi place viața lor cinstită De hartă-or oaspeți pregătită, Grăbita, sloboda mișcare, Ori pasul sprinten, mâna tare; Privea atent, mult timp ades, Văzând cum agerul cerches Lățos la cușmă.

— N burcă neagră,

Prin munte sau prin stepa largă,

Pe-oblânc plecat, își ține-n scară Picioarul încordat vioi Și-n goană cu sirepul zboară Spre-a se deprinde la război.

Îi plac și-acele mândre straie Modeste, bune Ia bătaie.

Cerchezul poartă arme-o droaie Cu care-l mândru și se-alintă: El are zale, tolbă, flintă Iar spada ieamic fidel Și-n muncă și-n răgaz cu el.

Nimic nu-l e prea greu, nicipând Nu zdrăngăne; pe jos, călare,

El tot acelaș aer arc,

Ne-nduplecat și neînfrânt.

Cazacului negrijuliu,

I-l spaimă; calu-l e avut,

În ciurde muntenești crescut,

Fidel tovarăș, răbduriu.

În peșteri sau prin iarb-adâncă,

Perfid tâlhar, cu el se-ascunde Și vr-un drumeț când vede-n munte, Spre el, săgeată se aruncă; Se-alego iute lupta lor Prin lovitura lui cea tare,

Pe când drumețu-n trecătoare E tras pe loc de-arcu-n zbor.

Sirepu-n goană se aruncă Și, de curaj aprins, acum își taie pe-orșiunde drum: Prin baltă, codru, tufe, stâncă; De sânge lăsa-n urmă-o ață,

Când fuge prin pustiu, cu tropot; Vuiește un torent în față Și el se-avântă-n albu-l clocot.

Drumețul, azvârlit la fund,  
Din turburea lui undă bând,

Burcă ipingea de pâslă caucaziană. (N. trad.) Imploră moartea salvatoare  
Ce dinainte-l și apare. Dar calu-n zboru-l de săgeată, Pe malul înspumat îl scoate.

Sau, alteori, se-agață leasă De-un trunchi cu cioturi, ce-n furtună  
Căzuse-n râu; când noaptea-și lasă Un vâl de umbră fără lună, De-acea  
bătrână rădăcină Și-n crângi, cerchezul își anină În roată, armele-l temute:  
Scut, coif și zale, arc și burcă Și-n valurile apei, iute și dânsul, după trunchi,  
se-aruncă, Mereu tăcut, neobosit. Vuiește râu-n noaptea moartă Și-acum  
șuvoiul lui îl poartă Pe lângă malul adrrmit De unde, pe gorgane-nalte Cazacii-  
n sulite proptiți Stau cu privirile-ațintiți Spre cursul apei adumbrite; Și chiar în  
preajma lor, ferite Sub beznă plină de capcane, Plutesc și armele dușmane.  
Cazace, tu la ce gândești? Trecute lupte-ți amintești Sau tabăra din câmpul  
morții Când rugi de slăvi spuneau cu toții, Ostașii? Sau, la scumpa țară? E  
doar o nălucire-amară! De-acum, adio dela voi, Răzeșe sate cu vechi case, Don  
liniștit și crunt război și vouă, fetelor frumoase! Ascuns pe mal dușmanul sade,  
Din tolă scoate o săgeată Ce zboară-n sus. Cazacul cade Frânt, pe moghila-  
nsângerată. Dar când pe vreme rea, ploioasă, Stă în căminul părintesc  
Cerchezul cu-ai lui toți, în casă, Pe când tăciunii-n foc mocnesc, Iar de pe calu-  
l credincios Sărind, întârziat prin munte, Vr-un obosit drumeț pătrunde Ca  
lângă foc să stea sfios, Voioasă gazda sare-ndată, Cald salutând pe musafir Și  
într-o cană parfumată Li dă-nviorător cihir<sup>7</sup> Sub burcă-n sacla fumegoasă,  
Drumețul va dormi tihnit, Plecând în zori dintr-asta casă Ce-atât de bine l-a  
primit. 8

Iar la Bairamul<sup>9</sup> sfânt, înfine, Flăcării toți în cete vin Și jocurile-n șir se  
țin: Ba, toți scoțând din tolbe pline A lor săgeți înaripate, Pe vulturi îi străpung,  
din nori; Ba, strânși pe râpile înalte, Așteaptă-n șir, nerăbdători Un semn la  
care toți coboară De parcă-s cerbi, lovind țărâna și șesu-n colb îl înfășoară Cu  
tropot galopând într-una.

Dar unor inimi co-s născute Pentru război, nu prea le place într-una,  
plicticoasa pace și-adesea jocuri hotărâte Doar sărbătorii-n libertate, De-un joc  
mai crud sunt tulburate. Ades lucesc cumplite spade Și-n nebunescul chef  
voios, Rostogolit vedeai pe jos Și câte-un cap de sciuv onm cad? Ce-l bucura  
grozav pe prunci,

Dar prizonierul rus și-atunci Privea cu-aceeaș nepăsare La sângeroasa  
desfătare. Iubind întrecerile alt-dată, Setea distrugerii-l ardea. Rob cinstei  
neînduplecată, Sfârșitu-aproape și-l vedea; Ne-nfrânt și rece în duel, întâmpina  
al morții plumb. Poate, pe gânduri dus și el își amintește de-acel timp Când de  
amici înconjurat, El petrecea cu zarvă mare. Poate i-e dor de zile care În dragi

nădejdi l-au înșelat, Poate privea doar cu mirare Această aspră simplitate Din praznicul și jocul lor, La datina păstrată, poate, De-acest sălbăticit popor, Ce se oglindă-n cheful lor. Nu știm, că în tăcere mare Tăinea a inimii bății, Iar fruntea, ca și ochii săi, Nu arătau nici o schimbare; Cerchezii crunți, vădind mirare De-acest curaj nepăsător, Lui, anii tineri i-au scutit, Dar între ei vorbeau șoptit, Mândrindu-se cu prada lor.

PARTEA A DOUA Munteană fată, avuși parte De-a vieții dulce fericire; Privirea ta curată, arde De bucurie și iubire. Când dragul tău, în miez de noapte, Te-mbrățișa făr-de cuvânt, Arzând de dor și voluptate Uitai de tot ce-l pe pământ,

Spunând: „Privirea ta amară, O scump captiv, ți-o fă voioasă,  
La pieptul meu tu fruntea-ți lasă Să uiți de libertate, țară.  
Prin munți, cu drag m-ascund cu tine Ce-mi ești pe suflet împărat!  
Lubește-mă, că încă uimo Aști ochi nu mi i-a sărutat; Spre singuraticul meu pat,

Flăcăul oacheș, niciodată Prin noapte nu s-a furișat; Am faima că-s o aspră fată Frumoasă de ne-nduplecat.

Știu soarta care-mi stă la pândă: Și tatăl și-un crud frate-al meu Ar vrea pe aur să mă vândă Unui bărbat ce nu-l plac eu,

Dintr-un aul străin de noi; Vreau să-l înduplec pe-amândoi,  
De nu pumnalul sau otravă.

Ascunsa-l forța cea grozavă Ce mă împinge către tine; Că te iubesc, mi-ești drag, străine,

Vrăjita sufletul din mine."

Ci-n muta lui compătimire, Privea spre pătimașa fată Atent, cu mintea mpovărată De-aceste vorbe de iubire. Sta dus pe gânduri. Se strângeau Vechi amintiri de altă dată, Ba chiar și lacrimi câteodată Din ochi, ca grindina-l curgeau. În piept, ca plumbul îl apasă Tot dorul deznădăjduit. Și-n fața fetei, însfârșit, El tot amarul și-l revarsă: „Tu să mă uiți! De-amorul tău înflăcărat, eu demn nu sunt Și scumpe zile pierzi în vânt; Mai bine cată-ți alt flăcău.

Iubirea lui va-nlocui Răceala tristei mele firi Și credincios va prețui Frumsolea, dulcile-ți priviri Și-al tău aprins, copilăresc Sărut și vorbele-ți fierbinți; Eu, fără farmec nici dorinți,

Răpus de patimi mă sfârșesc.

În mine tu n-ai să găsești Nimic: ruine doar, cumplite,

Ale furtunii sufletești Și dragostei nefericite.

Deci părăsește-mă, copilă,

De trista-mi soartă doar, aibi milă!

Prietenă sărmană, oare Dece nu mi-ai ieșit în față Pe vremea când puneam speranță În visurile-ncântătoare!

E prea târziu! Sunt cumpătat Acum, la orice fericire,

Iar a speranței nălucire Zbură; cu totul dezvățat De voluptăți, e dragul tău; Iar pentru gingașa simțire,

De piatră este pieptul său.

Ce greu să-ntinzi doar buze moarte Unui sărut pornit din suflet Și ochii-n lacrimi, de departe Să îi primești cu-n rece zâmbet! Greu inima nesimțitoare Ți-adoarme-n dulcea-mbrățișare A unei aprige fecioare, Când ros de-o vană gelozie, Spre alta-ți zboară gândul ție!

Când tu, gingaș, încetișor, Sorbi ale mele sărutări Și ceasuri lungi de desfătări Trec pentru tine calm, în zbor —

Eu îmi înnăbuș plânsul meu Atunci, cu gându-aiurea, trist; Iar dinaintea mea, ca-n vis Văd chipul ce mi-e drag mereu; II chem și mă reped spre el; Tăcut, n-aud, nu văd defel,

Ție lăsându-mă-n neștire,

Și-acea ascunsă nălucire O-mbrățișez; eu, pentru ea Plâng prin pustiu, vărsându-mi focul; Cu mine umblă ea-n tot locul Stârnindu-mi o durere grea Într-al meu suflet părăsit.

Mă lasă, dar, cum m-ai găsit Cu greul lanț prins de picioare Cu-a mele vise-nsingurate, Cu dor și lacrimi amare: La ele, tu nu poți lua parte. Tot ce ți-am spus acuma ție îmi e din suflet mărturie; Să-mi ierți al sufletului glas Și mâna dă-mi de bun rămas! Nu mult iubirea femeiască îndură despărțirea rece; I s-ar urî, iubirea trece și ea din nou o să iubească".

Cu buze-abia întredeschise, Doar susp-na tăcut, codana. Privirea-l se-mpaijenise Și, mută, exprima dojană. Pălea ca umbră, tremurând; În mâna celui drag, zăcând, Ea mâna ei cea rece-și lasă; Apoi, deodată își revarsă întreaga jale-n trist cuvânt: „Ah, rusule, dece, vai mie, Necunoscându-ți inimioară,

PA3HWE PHCV-HKH

. Prizonierul din Caucaz Fotocopie după manuscris cu desene ale autorului M-ani dăruit eu pe vecie!

Puține zile sunt, senine De când a odihnit fecioară La pieptul tău, uitând de sine; I-a fost se vede, scris de soarte Ca lângă el, doar de puține,

Nopti fericite, s-aive parte!

Oare cândva au să mai vie?

Sau n-am să Io mai văd de fel?

Tu, rusule, puteai să-nșeli Nepriceputa mea junie,

De-ai fi tăcut măcar din milă,

Prin dulce prefăcătorie; Ți-aș fi-ndulcit ursită, ție, Cu-o grijă gingașa, umilă; Și-odihna i-o vegheam geloasă, Dacă-mi dormea iubitul dus; N-ai vrut. Dar cine-l, nu mi-ai spus, A ta prietenă frumoasă? Tu o iubești? Și ea, pe tine? Pricep și-a tale chinuri toate. Și tu să-mi ierți aste suspine Iar de-a mea jale, joc nu-ți bate!"

Tăcu. Oftări și plânset frânt Apasă pieptul bieteii fete. Doar buzele-l, fără cuvânt, Mai murmurau muștrări încete. Și în neștire -mbrățișând Genunchii lui, deabia putea Să-și tragă sufletul din ea. Bland ridicând-o pe fecioară, El îi vorbi cu dulce grai: „Și mie soarta-mi fu amară Și chinul inimii-ndurai. Ne-mpărtășit e-amorul meu, Singur iubii și suferii; Ca torță-n fum m-oi stinge eu, Pierdut prin culmile pustii. Străin de țărmul ce mi i drag, 15 Pușehln Op «re

voi. IAici va fi mormântul meu și pe scheletul meu pribeag Va rugini și lanțul greu."

Păleau nocturnele-astre vii; Prindeau și munții să se vadă Masivi, prin zări mai străvezii, Strălucitori cu-a lor zăpadă; Plecându-și ochii în pământ, S-au despărțit fără cuvânt.

De-atuncea, tristul prizonier, Pe lângă sat, tot singur cuc Umbla. Pe arzătorul cer, Alți zori o altă zi aduc; Se duce noapte după noapte; El tinde-n van spre libertate; Prin tufe-o ciută de țâșnește Ori trece țapu-n goana mare, El, tresărind, sunând din fiare, Pândea că poate se ivește Câte-un cazac, nimicitor Nocturn, al satelor cercheze Venit ca vajnic salvator, Pe sclavii prinși să-l libereze. Chemă. Doar liniștea se-ntinde, Pleznesc doar valuri, furios; Pe om, jivina cum îl simte Dă fugă-n codru-ntunecos.

Cândva, strigări de bătălie Aude rusu-n taunți și larmă Și fugă: „Toți la herghelie!” Răsună frâiele de-alamă, Burci negre-apar, străluce zale, Fierb înșeuauții bidivii, Tot satu-l gata de năvală și-ai luptelor sălbatici fii, Torent, din culmi țâșnesc călări Spre-ale Cubanului câmpii Să-și strângă silnicele dări. În sat e pace; dorm la soare Pe lângă sacle, răi dulăi. Și toți copiii, oacheși, goi, Zburdau voioși cu larmă mare; Unchieșii stând cu toții roată, Torc din lulele vânăt fum; Iar cânturi vechi, de altă dată. Ce le îngână vreo fecioară, Tăcuți le-ascultă ei acum și-l jună inima lor, iară.

CÂNTEC CERCHEZ Pe râu vuieste-un val grăbit. În munte-l noapte liniștită; Cazacul, frânt a ațipit Plecat pe lancea-l oțelită. Stai, cazace, treaz mai bine. Peste râu cecenul vine.

Pe râu cazacul trece-n luntre Trăgându-și din adânc năvodul. Cazace-ai să te-nneci în unde Precum se-nneacă-n scaldă plodul Pe dogoare-n ape line. Peste râu cecenul vine.

Pe malul apei juruite Ca flori cresc stanițe semețe; O horă veselă se-ntinde. Fugiți voi, ruse cântărețe, Zboară, mândro-n cuib la tine: Peste râu cecenul vine. 15

Așa cântau. Iar el se-așează Pe mal; să fugă mai visează; Dar, grele, lanțurile-l strâng, Iar râu-l iute și adânc. Intunecându-se-ntre timp, Adoarme stepa; stau posace Și culmile. Fugarul nimb Al lunii, peste satu-n pace Cu albe sacle și sărace, Lumina palidă-și desface; Adorm și cerbii lângă ape Iar țipătul întârziat Ce-l scot vulturii, a-ncetat; îngână munții surd, pe-aproape, Al ciurdei tropot depărtat.

Se-aude cineva; apare Și piere-un vâl de fată mare și, iată, palidă.

— Ntristată, Ea lângă dânsul se arată. Buzele-l cată un cuvânt Și-l sunt de lacrimi ochii grei; Cu părul negru, val curgând Pe umerii și pieptul ei. O pilă-n stânga ei străluce, Pumnal de-oțel în dreapta are; Fecioara pare că se duce În taină, la vreo luptă mare.

Țintind spre el privirea-l clară, „Fugi spune-a munților fecioară: Cerchezii n-au să dea de tine. Dă zor, cât noaptea nu se curmă; Ia și-un pumnal: de lași vreo urmă Prin bezne n-o s-o vadă nime”.



Luând pilă-n mâini tremurătoare Ea i se pleacă spre picioare: Sub lamă, fierul scârțâi, Din ochi o lacrimă-l țâșni tar lanțul desfăcut, răsună. „Acum ești liber spuse ea Fugi!” Dar privirea ei nebună Al dragostei avânt vădea. Ea pătinea. Iar asprul vânt Cu șuier vălu-l răsucea. „O! Strigă rusul draga mea, Al tău voi fi până-n mormânt. Plecăm din ăst ținut cumplit și vii cu mine!” „Niciodată! Dulceața vieții a pierit; Am cunoscut iubirea toată și bucuria cunoscului, Dar s-adustot, nici urmă nu-l. Cum s-ar putea? Iubeai pe alta! Găsește-o, ea-ți va fi iubită; Dece mai sunt îndurerată? Dece sunt oare tot mahnită? Cu bine! A iubirii slavă Să te-nsoțească-n orice oară. Cu bine, uită-a mea otravă, Dă-mi mâna cea din urmă oară”.

Cerchezei mâinile-ntinzând, Îi dă cu suflet renăscând, Un lung sărut de despărțire Pecetluind a lor iubire. Și mână-n mână, amărăți, Au coborât spre țarm, tăcuți, Iar rusu-n vuietele-adânci Innoată prin spumosul val; A și ajuns pe cel-alt mal Acum și se-agăță de stânci. Deodată valul pleoscăi Și-un vaer depărtat răsună. Pe-un țarm sălbatic el răzbi, Privi-ndărăt. Iar valu-acuma S-a luminat sub alba spumă; Dar tânăra cercheză nu-l Sub munte, nici pe malul lui. Mort totul. Pe-adormite maluri Doar vântul fremăta ușor, Sub lună-n clipocit de valuri Pierea un cerc tremurător.

A priceput. Cu o privire De-adio, mai cuprinse-odată Satul cu-ntreaga-l prejmuire, Câmpia unde, altădată Captiv, el turma și-o păștea, Ponoare undecet pășea Târâș, verigile trăgând, Izvorul unde poposea Când soarele urcă-n nămiezi Când, sus pe munți, cei cruzi cerchezi Porneau al libertății cânt.

Pe cer, mai rară-l bezna rece, Coboară ziua-n văi deșarte, Vin zorii. Pe poteci, departe, Eliberat, captivul trece. Când păclă-n față-l se desface, Văzu sclipind rusești, vechi arme Și se strigau de pe gorgane Din posturi străjile cazace.

EPILOG Și astfel, muza mea, ce-l bună Amică, viselor ușoare, Zbură spre-a Asiei hotare Zmulgându-și pentru-a ei cunună, De prin Caucaz, vreo crudă floare. Plăcându-l simplul strai, purtat De-acele bătaioase ginte, Ades, ea-n noile vestminte În fața mea s-a arătat; Pe lângă părăsite sate, Prin stânci, stingheră pribegea, Iar când fecioare-nsingurate Cântau vreun cântec ce-l plăcea, —

Și cu urechea mai trăgea; Dragi i-au fost satele cazace Războinice, cu aprigi fii; Gorganele ce dorm în pace, Nechezul, larmă-n herghelii. Poate zeița din stihii, De basme plină, de-amintiri, Va spune-acele povestiri Din Caucazul cel grozav; Va povesti și de ciocnirea Ce-avu pe timpuri Mstislav10 Când rușii și-au aflat pieirea În depărtate țări străine, Din care-abia scăpat-a vr-unul Trădați când au căzut la sânul Răzibunătoarelor gruzine; Când, simțind crâncenul macei Peste Caucazul cel rebel, Din înălțimi dădu năvală Acvila noastră bicefală; Când peste Terecul cărunt, În bătălii întâiaș dat Detunături au răsunat Și tobele rusești, bătând Dârz fruntea-n luptă ridicând Țițianov înflăcărat; De tine, cântul brav viteaz, O, Cotlearovschi o să spună Ce bici ai fost peste Caucaz! Oriunde năvăleai, furtună, Ca neagră ciumă-a ta sosire În triburi aducea pieire. Lăsat-ai spada-fulger; azi Războiul ție nu-ți mai place; Cu

glorioase răni pe tine Și tânjitor doar după pace, Iți guști odihna în răgaz La umbra calmelor coline. Ia seama: vuietele crunte Din Orient, vin iar spre tine. Apleacă-ți zăpădita frunte Supus, Caucazule, că vine Din nou, Ermolov spre tine!

Și amuți sub pașnici zori Aprinsul strigăt de război. Ruseștii spade-l tot supus. Mândrii Caucazului feciori, Luptând cumplit, pierit-ați voi I Salvare tot nu va adus Nici sângele vărsat de noi, Nici scut, nici zale fermecate, Nici munți și-ai voștri cai-eroi, Nici asprul dor de libertate! La fel ca tribul lui Bătăi, Străbunii și-o trăda Gaucazul, Războiului uitându-l glasul, Lăsându-și arcul de război. Spre văgăunile în care V-ați cuibărit, se va sui Drumetul, fără-nfricoșare, Iar crunta voastră ispășire O vor păstra, prin timp trecând. Doar vechi legende-n amintire Și -ntunecatul lor cuvânt. În românește de MIRON RADU PARASCHIVESCU N O T

1) Beștu sau mai corect Beștau munte din Caucaz la 40 verste de localitatea Gheorghievsc. Vestit în istoria noastră.

2) Aii.1 denumirea carese dă satelor la popoarele dinCaucaz.

3) Uzden căpetenie sau cneaz.

4) Saclia colibă.

5) Cumăs se face din lapte de iapă; această băutură este mult întrebuințată de către toate popoarele dela munte și cele nomade din Asia. Este destul de plăcută la gust și socotită foarte sănătoasă.

6) Clima fericită a Gruziei nu compensează acestei minunate țări toate nenorocirile care s-au abătut veșnic asupra ei. Cânteceluz gruzine sunt plăcuțe și cea mai mare parte din ele, melancolice. Ele proslăvesc victoriile repurtate de armatele caucaziene în trecut, moartea eroilor noștri: Bacunin și Țițianov. În ele se vorbește despre trădări, omoruri, uneori despre dragoste și desfătări.

7) Cihir vin roșu gruzin.

8) Cerchezii, ca și toate popoarele primitive, sunt caracterizați prin ospitalitate. Oaspetele devine pentru ei o persoană sfântă. A-l trăda sau a nu-l apăra se socotește ca cea mai mare necinste.

9) Bairam sau Bairan sărbătoare după post. Ramazan postul musulman.

10) Mstislav fiul sf. Vladimir, poreclit Cel viteaz, cneazul feudal al Tmutaracanelui (insula Taman). El a luptat împotriva cosogilor (după toate probabilitățile cerchezii de astăzi) și l-a învins în duel pe prințul lor, Rededia. „Ist. Stat. Rus”. Voi. II întocmită de Pușchin. (N. red. Ruse.) Cel ce omorând, e vesel, cum E cel ce draga-și întâlnește.

FRAȚII HAIIDUCI Nu-l stol de corbi ce-aripe-și sună Pe stârvurile strânse-n clăi; Pe Volga, noaptea, la văpăi, O ceată de voinici se-adună. Ce mutre, straie, seminții! E-o-mpestrițare nebunească. Din sate, ocne, din chilii, Se strânsesă să haiducească! Li-l țelu-acelaș tuturor. De pravili nici măcar că-l doare. E-acolo cel fugar, ce-n zbor Lăsat-a Donu-n depărtare; Evreul e, cârlionțat și-al stepei fiu învăpăiat. Calmăcii, fioroși bașchirii, Finezul; fiul moleșirii El veșnicul pribeag țigan. Desfrâul, sângele.

— Ntr-un clan Barbar, pe toți îi înfrățește. De-al lor e cel ce-n veci cumplit, Făcând orice, nu se căiește, Cel care-nfige împietrit În prunc și-n mumă. Al său cuțit, Cel ce, când pruncii plâng, rânjește, Cel ce nu cruță nicidecum. Acu-l tăcere. Luna, lin Le-aruncă palidă-l lumină. O cupă spumegând de vin Din mână-n mână trece, plină, întinși pe jilavul pământ, Sunt unii ce-ațipesc oleacă și vise crunte-ncep să treacă, Frunți păcătoase -ntunecând. S-omoare noaptea, își apleacă Ceilalți urechea spre-un fârtat. Tăcut-au toți; ce povestește Cel nou venit i-a încleștat. Și toți l-ascultă-acum, mutește.

«Eram noi doi: eu și-un frățân. Ne-am dus printre străini pruncia. Copii fiind, cade să spun, Noi n-am știut ce-l bucuria. Disprețu-amar l-am cunoscut, Nevoii aspre i-eram rude Și ne rodea, de mici, tăcut, Greu, chinul pizmuirii crude. Nici tu bordei n-aveam orfani și nici pământ n-aveam, măi frate. Zdrobiți de griji, trăiam sărmani. Pân-ce sătui de tot și toate Ne-am înțeles, fie ce-o fi, Alți sorți să încercăm, copii. Tovarăși ne-am luat, pe cale, Jungherul luciu, bezna grea; Gonirăm bucurii și jale Și cugetul, asemenea.

Hei, tinerețe voinicoasă, Ce-l viața pe atunci știam Când ne râdeam de-a morții coasă Și totu-n două împărțeam. Când luna limpede, ușure Pe bolta cerului suia. Porneam la munca noastră groa. Din tainițele de pădure. Stăm după arbori, așteptând și-un popă lefter de s-arată Sau vreun evreu bogat, îndată L-am jumulit! Nu stăm la gând! Și iarna, când e noapte-afară, Pornim o troică sprinteioară, Cântăm și-n zbor săltăm săgeți Pe uriașii. Adânci nămeți. Cui i-ar fi ars spre noi să vină? De se năzare vreo lumină De han, o-ntindem glonț spre han, Batem, chemăm liangioaica-n goană, Bem și mâncăm tot, fără un ban. Și mângâiem câte-o codană.

Și-apoi? Voinicii prinși au fost; N-au prea băut multe pahare. Ne-au prins și fauri după rost Ne-au pus pe amândoi în fiare, În bezna ocnei ne-au zvârlit.

Mai vârstnic cu cinci ani, răbdai Mai mult ca fratele-mi slăbit. În lanțuri, frig și-n mucegai, Răbdat-am; el s-a ofilit. Suflând din greu, tristeții pradă. Fără să simtă, fără să vadă, Pe brațu-mi fruntea-l aplecând, El se stingea, spunând mereu: „Oh, du-mă-n codru. Mor, m-afund. Dă-mi apă, apă!”. Iară eu, Să bea îi dăm, dar în zadar. Pornea iar setea să se-ntoarcă. Curgea pe el sudoarea learcă, De-un foc amar și mânios Părea gândirea-l otrăvită. Nu, nu mă mai recunoștea.

M Mereu tovarășu-și chema și-amicu-n fiecă clipită. „Und-te-ai ascuns?” spunea, șoptit, În care tainiți ți-l bârlogul? Dece-ai fugit și-acu-s zălogul Acestui iad adânc, cumplit. Nu-l frate-meu acela, oare, Ce din câmpii-n păduri m-a dus? Nu-l el cel ce cumplit și tare, Cum trebui să ucid mi-a spus? Acum, hoinar e fără mine, Aleargă peste stepe line, În pumni ținând măciuca grea Și a uitat de tot, vezi bine, Tovarășu-l și soarta să”. Alt-dată-n el se aprindeau, A-cugetului cazne-amare. Năluci se buluceau din zare Cu ghiarele amenințând. Ii re-nvia într-una-n gând Moșneagu-acela, ce-ntr-o noapte, L-înjunghiaserăm; arzând, Acoperindu-și ochii.

— N șoapte, Frățânul mă ruga, spunând: „Te-ndure lacrimile-l, frate! Nu-l omorî: moșneag e doar. Strigarea-l stinsă mă-ngrozește, Dă-l drumu; -n el nu mai scipește Un strop de sânge cald măcar. De păru-l alb nu-ți râde, frate, Nu-l chinui. Prin ruga-l, poate, Ni-l va-mblânzi pe cel de sus.” Luptând cu-o groază de nespus, Îl ascultam: să-l mângâi plânsul Cercam și spaimile din dânsul. Vedea doar morți în dans săltând. Veniți la el din codru-afund. Ba le-auzea șoptitul groaznic, Ba trap de putere năpraznic, Îi scăpară privirea crunt. Măciuca-l stau a sale plete.

Pal, tremura ca frunză-n vânt.

I se părea că-n față-l vede În piețe oamenii-adunați Și-apoi, îngrozitor, alaiul,

Și cnutul, găzii ne-ndurați.

Făr-de simțiri, pierzându-și graiul.

La pieptu-mi fratele cădea.

Șlam zile, nopți, de veghe stană —

Odihnă? Nu știam de ea.

Noi n-am pus geană peste geană.

Dar tinerețea birui: Se puse frate-miu-n picioare, Trecură-a bolii grozăvii Și caznele-nfricoșătoare. Am înviat. Mai îndârjit Spre ce-a fost ieri tânjeam, măi frate. La codru și la libertate Visam, la câmpul însorit. Uram la fel ziua intrată Prin gratii, bezna-nfricoșată, Străji, lanțurile-n zomăit și-al păsării mut fâlăit.

Legăți în lanțuri și-n cătuși, Odat pe uliți, pe la uși, Strângeam pomeni pentru-nchisoare. Din ochi ne-am înțeleș, curat, Să facem faptă din visare. Vuieste jos un râu turbat, Ne repezim și, de pe maluri, Zdup! Iată-ne plutind pe valuri. Cu-aceleași lanțuri prinși, plutim Zvâcnind din tălpile-nfrățite. Zărim un ostrov licărind. Spre el, prin fluviul vuind, Ne îndreptăm. Voci îndârjite S-aud: „Opriți-l! Prinde-l! Stai!” Și-nnot vin paznicii călăi. Dar noi am și atins pământul. Cu-n bolovan lanțul și-ărmându-l,

Ne dezbrăcăm, zmulgând de zor Zdrențele șiroid de apă.

Din ochi străjerii nu ne scapă.

Dar noi, pe-ostrov, cutezători,

Stăm și-așteptăm. Din cei doi paznici Holbează unul ochii groaznic,

Se-nneacă. Și-a pierit. Cellalt Trecu de valul cel înalt Și-n pumn cu arma, neluând În seamă strigătu-mi, coboară Spre văd, dar două pietre-l zboară În cap și sângele-l curgând Strophește apa. Piere. Goi,

Sărim în apă amândoi.

Sta îngrozit următorul.

Înfipserăm pe mal piciorul Și-n codrul negru am pășit.

Dar chinul fratelui slăbit I-au frânt puterile-nviate Din nou năpasta l-a izbit.

Avea iar vise blestemate,

Trei zile, bietul, n-a vorbit Și n-ațiți măcar o clipă.

A patra zi, apoi, în pripă,

Trist, mă chemă cu ochi pustii, îmi strânse mâna tare-tare Și-n ochii-l  
stinși se oglindi A morții față-nvingătoare.

Grea mâna-l tremura mereu,  
Și adormi la pieptul meu.

Eu, ceas de ceas simțind cum trece, Stând, frânt, plecat pe trupu-l rece.  
Tot așteptam: se va trezi? Vărsai amarnic lacrimi mii. Luai, apoi, lopata mare,  
O rugă păcătoasă-am spus Și trupu-n țărna grea l-am pus. Apoi, la vechea  
vânătoare Plecai doar eu. Dar anii duși S-au dus, pe veci de veci răpuși!  
Noptatice popasuri, mese și jafuri crunte, pe alese, S-au dus cu fratele-n  
mormânt. Mi-l viața singură și cruntă, Nimica nu mă înspăimântă, Nu știu ce-l  
aia să fii blând, Dar cruț obrajii veșteji: groază Mi-l săucid bătrâni. Cumplit,  
Cuțitul meu nu scânteiază Deasupra părului albit. Țin minte neagră închisoare  
Și-n lanțuri, stins, al meu frățân, Rugând cu-adâncă-nfiorare Să nu-l înjunghiu  
pe bătrân!» În românește de EUGEN JEBELEANU FÂNTÂNA DIN BAHCISARAI  
Asemeni mie, mulți au vizitat această fântână, dar unii nu mai sunt iar alții  
rătăcesc departe.

S AADI Ghirei, fumând, privea în jos și fumul, fața i-o -mpresoară,  
Pe lângă hanul fioros Curteni slugarnici s-adunară. E-n liniște palatul azi  
Curtenii toți, cu spaimă vie Citeau tristeță și mânie Pe-ntunecatului obraz.  
Dar mândrul hău, cu nerăbdare, Făcu un semn și-n grabă mare. Cu temeneli,  
ies toți, duium.

E singur el cu el, acum; Răsuflă liber și s-adună. Pe fruntea aspră scrie  
clar Tot zbuciumul ce-n piept îi sună; Precum sunt norii de furtună Răsfrânți  
pe-al apelor cleștar. Ce gânduri prins-au să-l frământa? Ce oare mândru-l  
suflet vrea, Vrea spre Rusia să s-avânte, Să-l dea Lehie legea să, Vreo  
răzbunare pregătește, Trădări în oastea-l s-au aflat? Vreun neam din munți l-a  
-nspăimântat Sau Genua ce uneltește?

Nu, slava nu-l mai ispitește, Trudită-l mâna de oțel; Nu cugetă la lupte,  
el.

Sau în haremu-l o trădare Ca un tâlhar s-a cuibărit și vreo cadână  
-nșelătoare De-un ghiaur s-a îndrăgostit?

Nu, căci soțiile lui blânde, Alungă, dorul, tremurânde; În liniște-nfloresc  
visând; Din ochi eunucul nu le lasă, Urâtul, fără leac, le-apasă, Trădarea nu le  
vine-n gând. În cruntă temniță stingheră Ascunsă-l frumusețea lor; Între pereți  
și sub zăvor Trăiesc că florile din seră. Trec lunile pustii și reci, Trec toate  
verile-n neștire, Ducând cu ele pentru veci Și tinerețe și iubire. Ies goale zilele  
din ghem, Sporind încet monotonia; Stăpână-l lenea prin harem Și rar lucește  
bucuria. Femeile, acest urât, Vrând să și-l mintă cât-de-cât. Podoabele pe rând  
le schimbă, încep un joc, vorbesc, se plimbă. Ori printre stropii răcoroși Ce sar  
pe-a apelor oglindă Pe sub platanii cei umbroși, În cete sprintene colindă. Cu  
ele stă eunucul rău, Să scapi de dânsul nu se poate: Privirea și auzul său  
Veghează veșnic peste toate. El ține-al rânduiei fel, Iar tot ce poruncește hanul  
E lege sfântă pentru el; Și nu respectă atât Coranul Pe cât respectă ce-a spus  
el. Ferit de-a dragostei căldură, Ca o statuie, el îndură: Dojana, ura, pumnii

strânși, Jignirea, șoapta ca veninul, Disprețul, ruga, ochii plânși, Batjocorirea și suspinul. E la femei cunoscător, Cât de viclene-s ele știe Și-n libertate și-n sclavie. Căci s-a ciocnit cu firea lor De-a-lungul vieții sale grele: Nici lacrima, nici un suspin, Nu-l pot clinti cât de puțin, El unul, nu mai crede-n ele.

Cu părul lung în vânt trimis, Atunci, când tinerele prinse Se scaldă-n ceas dogoritor Și valurile curg, prelinse, Pe mândra frumusețe-a lor, Posacul paznic stă de față; Cu ochi nepăsători, de ceață, Privește despoiatul roi; 16

El noaptea, prin harem, apoi, Pășind încet, cu pași supuși, Pe moi covoare, mut și rece, Se furișează pe la uși Deia un pat la altul trece. El somnul soațelor de han II străjuie, veghind avan și-ascultă ce foșnește-n noapte: Suspine, tresăriri și șoapte, Culege cu nesaț viclean. Și vai de-aceea ce șoptit-a Prin somn vreun nume de străin, Sau care ne-nfrânând ispita, A mpărtășit vreun gând hain.

Dece-l măhnit Ghirei? Ciubucul încet în mână i s-a stins; Tăcut la ușă stă eunucul Și-așteaptă semn, de spaimă prins. Stăpânul, gânditor se scoală Pornind tăcut și liniștit Să vadă -n pacea lor domoală, Femeile ce le-a iubit.

Ele-l doreau nerăbdătoare Lângă fântâna țâșnitoare, În ceata veselă șezând Pe moi covoare de mătasă Privind cu inima voioasă Cum peștii se jucau, săltând, Pe fund de marmoră -nnotând. În tihnă sub al zilei faur, Zvârleau la fund cercei de aur. Iar roabele, foind în jur, Le-aduc șerbet ce dulce este și -ncep să cânte fără veste, Umplând haremul de murmur,

#### CÂNTEC TĂTĂRĂSC 1

După durere și -ntristare, Deschis e cerul sfânt oricui: Ferice-l credinciosul care Văzut-a Meca-n viața lui.

Ferice-l cel ce-o fi să moară Pe dunăreanul verde plai; Spre dânsul, lunecând ușoară, Veni-vă huria din rai.

Mai fericit, Zaremă, este Cel ce-n harem te-o desfăta Și ca pe-o roză din poveste Cu dor te-alintă, draga mea.

Și ele cântă. Dar pe unde Zarema farmecu-și ascunde? Vai, tristă cu-o paloare grea, N-aude laudele ea; Ca palmieru-n vânturi crunte S-apleacă tânăra ei frunte; Nimic, nimic nu-l place ei: N-o mai iubește-acum, Ghirei.

El te-a uitat! Dar oare cine E mai frumoasă decât tine? În jurul frunții tu-ți înnozi Podoaba mândrei tale cozi, În ochii tăi adânci se -mbină Și întuneric și lumină. Mai e vreun glas tulburător Ca glasul tău duios și moale, Sau vreun sărut mai arzător Ca sărutarea gurii tale? Mai poate-un piept de tine plin Să bată pentr-un chip străin? Pentru Ghirei cel crud și rece Străină-l frumusețea ta. El fiecare noapte-a sa Ursuz și singur le petrece De când haremul său a -nchis Prințesa leahă, chip de vis.

Nu-l mult de când află Măria Aceste ceruri și robia; Nu-l mult de când frumoasă, ea, În țara ei mai înflorește; Era a tatălui mândrie Și-a vieții sale bucurie. Bătrânu-o lege-avea drept țel: Să facă voia ei zglobie. Purta numai o grijă el: Ca soarta fiicei dragi să fie Ca cerul primăverii clar; Ca-n sufletu-l plin de simțire Să nu pătrundă vreo măhnire; Ca după măritișu-l chiar, Cu gând sfios să pomenească De fecioria-l, ca un vis Trăită-n casa-l părintească. Precum

o floare s-a deschis: Mlădie, ochii mari albaștri, Luceau adânc ca niște aștri. Ea darurile ei firești Le -mbogățea; cu-obrajii proaspeți Și-o măiestrie ca-n povești, Cânta din harpă pentru oaspeți; Bogații mâna i-o râvneau Și nobilii cu mândră haină După Măria mulți oflau, Mulți tineri sufereau în taină. Dar ea, la care toți cătau, Nu cunoștea iubirea încă; Între amico, în castel, Isca petreceri fel-de-fel, Cu sufletul în pace-adâncă. Nu-l mult de-atunci. Tătarii -n stol, Peste Polonia se varsă, Lăsând în urmă holdă arsă, Prăpăd și moarte și pârjol. De greu război stă țara stoarsa Sub un lințoliu plumburiu; S-au dus petrecerile line, Zac satele de jale pline, Castelu-l mohorât, pustiu, Tăcut e-acum ietacul fetei. În vechiul paraclis, posac, Pe unde adormiții -n veac Sub steme și coroane zac, Ua nou mormânt lângă perete-l. Măria-l prinsă, tatăl mort; Castelu-l stăpânit de-o fiară Ce-a pus la jug sârmana țară, Pustie sub cerescul cort.

Vai, pe prințesa-o vestejește Palatul din Bahcisarai, Robia-n lanțu-l o strivește. Măria plânge-n zbucium greu, Ghirei o cruță și mereu, De lungu-l plâns, de jalea-l trează El nu mai doarme nopți întregi Și-ale haremului său legi De dragul ei le ușurează. Posacul paznic parcă nu-l, Pe lângă dânsa se strecoară Și niciodată mâna lui Pe patul fetei nu coboară; N-au voie ochii lui mișei Să se-așintească-asupra ei; Ea-l singură în baia mică Cu roaba și cu-al ei necaz, Chiar hanului îi este frică Să strice tristul ei răgaz; O locuință mai retrasă I-au dat după îndemn domnesc; Și-ai spune că acolo-n casă Stă cineva nepământesc.

Acolo candela veghează Sub maica domnului ceresc Ce suferința-l ușurează; Acolo-l stă nădejdea-n piept C-un gând cucernic și cuminte,

Iar inima-l aduce-aminte,

De-un alt tărâm, mai bun, mai drept.

Acolo plânge ea fierbinte,

Depart-e relele femei; Și-n timp ce totu-n jurul ei S-afundă-n voluptăți nebune,

Un colț scăpat printr-o minune Păstrează-un chivot scump polog; Cum inima, greșelii roabă,

Între desfrâuri drept podoabă Păstrează-un singur sfânt zălog,

Și-o singură simțire sfântă.

E noapte. Doarme-n vâl de umbre Al Tauridei câmp în flori; Prin dafinii în pâlcuri sumbre S-aud cântând privighetori. În cor de stele, luna plină, Așterne dulce peste văi, Pe culmi, pe codri și pe căi, O melancolică lumină. Pe uliți, în Bahcisarai, Cu vâluri albe peste fețe, Purtându-și umbrele răzlețe Din casă-n casă, fără grai, Vreo tătăroaică vezi cum vine Să stea la cislă prin vecine.

Palatu-l mut; haremul său învăluit de tihnă, doarme; Tăcerea nici un zgomot rău N-o tulbură. A zilei larmă, S-a stins. Eunucul credincios, Acum e-n pat; dar plin de-alarmă E somnu-l de slujbaș zelos.

El vede doar trădări în noapte,

De asta doarme ca pe jar,

Când niște pași, când niște șoapte.

Când niște voci i se năzar; Mințit de-aur, din somn tresare Și tremurând  
ascultă mut,

Ciulind urechea cu -ncordare.

Ci-n preajmă totul e tăcut; Numai fântânile bat dulce În marmora  
-nchisorii lor Și, trandafirii vrând să-l culce Privighetoarea-l numai dor; El stă  
și-ascultă ca-n ecou,

Apoi de somn e prins din nou.

Cu ce-ntunerice însenină Orientul noaptele-l de vis! Și orele ce line li-s Lor,  
ce profetului se -nchină! Ce tihnă-n case, prin grădini Cu dafini, trandafiri și  
crini și prin haremuri ferecate și sub al lunii unduit E totul tainic, liniștit Și dă  
imbold la voluptate!

Dorm soațele. Din patul ei Se scoală una din femei; Cu mâna ei  
neliniștită Deschide ușa și grăbită Prin noapte lunecă ușor. În fața ei prin somn  
s-agită Un eunuc ce-l păzitor. Ah, pieptul lui e crud și rece, Tăcutu-l somn e-  
nșelător! Ea ca un duh pe-alături trece. În drum o ușă; speriată, C-o mână  
moale, tremurând, Apasă clanța; lin intrând, Ea stă și cu uimire cată de  
spaimă tainic fremătând. O candelă clipind subțire, Un chivot, slaba strălucire  
Obrazul maicii luminând; Și crucea simbol de iubire. Gruzină, toate-n pieptul  
tău, Ceva demult uitat, treziră; De zilele pierdute-n hău, Nedeslușit ele-ți  
șoptiră! Prințesa-n fața ei dormea; Prin somn pleoapa-l se clintea, Lăsând să  
iasă, fraged crainic, O lacrimă ca rouă-n zori, Ce-o lumină un zâmbet tainic, Ca  
raza lunii, niște flori, De ploaie ude uneori. Părea un înger stând culcată O  
fiică-a raiului părea Ce lacrimi în harem vărsa Prin somn pentru captiva fată.  
Zarema, vai, cu tine ce-l? Tristoța scurmă-n pieptul ei, Se frâng genunchii dela  
sine, Ea-ngână -n doru-l chinuit: „O, maică.

— Ndură-te de mino!” Cuvântul ei, cu chin rostit, Din somn pe fată a  
trezit. Prințesa vede o străină Stând în genunchi, cu gândul dus; Cutremurată  
și în șoapte Îi spune, blând săltând-o -n sus. „O, cine ești? În fapt de noapte Ce  
cauți tu?” „La tine eu Scăpare caut; traiul meu, Nădejdea asta mi-o mai lasă.  
Mult timp trăit-am bucuroasă, Gustând al fericirii bun; Azi totu-l dus, un chin  
m apasă, Eu pier. Ascultă ce-am să-ți spun: Eu nu-s de-aici, sunt de departe;  
Dar zilele trăite-atunci Trecând de bucurii și munci, În amintirea mea n-au  
moarte, îmi amintesc de munți, de culmi. De reci șuvoaie pe sub ulmi, De brazi,  
de turmele de noateni, De alte legi, de alte datini; Dar pentru ce, ce soartă rea  
M-a despărțit de țara mea, Nu știu. Țin minte numai mareo Și-un om între  
vântrele stând, Țin minte.

Groaza și-ntristarea Le am în suflet de curând; Netulburată, pașnic,  
blând, Eu în harem dădui în floare; Fiorii dragostei dintâi Îi așteptam  
ascultătoare; Și doru-mi tainic, în văpăi S-a -ndeplinit. Sătul de lupte, Ghirei s-  
a -ntors la trai plăcut; Lăsând războaiele -ntrerupte. Haremul iar și-a revăzut.  
În fața lui, noi, încordate, Ne-am rânduie. Cu ochii, el, Pe mine m-a ales din  
toate; Și m-a chemat. De-atunci, astfel, Noi am sorbit cu lăcomie Din fericire  
amândoi; N-a fost nici ceartă, nici mânie Nici un prilej de gelozie, Nici dezbinare



între noi. Mărie, tu i-ai stat în față. Vai, al său suflet arzător, S-a -nvăluit de-atunci în ceață!

Ghirei, cu gândul trădător, N-aude trista mea mustrare I-e silă de simțirea mea Și pentru mine nu mai are Iubirea ce-n trecut avea. Știu, crima asta nu te-apasă, Eu nici o vină nu-ți gădesc; Ascultă deci: Eu sunt frumoasă; Din tot haremul, socotesc, Că tu-mi ești doar primejdioasă; Eu pentru patimă trăiesc, Iar tu nu poți iubi asemeni; Cu farmec rece, tu mereu, Neliniștea în piept îi semeni! Dă-mi pe Ghirei: el este-al meu; Sărutu-l arde-a mea ființă, El mi-a jurat în chip cumplit, Demult și gând și-orice dorință Ghirei cu mine a-mpărțit; Mă va ucide-a lui trădare. Eu plâng cu lacrimi amare, Plecând genunchii-n fața ta. Te rog, te știu nevinovată: Dă-mi pacea, iar s-o pot gusta, Dă-mi pe Ghirei cel dealtădată. Să nu răspunzi, nimic, nimic; E-al meu: orbit e doar de tine. Cu plâns, cu ură, cu suspine, Cum știi, înloarce-mi-l, îți zic; Și jură-mi. (deși Alcoranul De când robia-mi dete hanul. Să uit credința a făcut, Dar mamă-n cruce a crezut), Pe ea să-mi juri, că n-ai să-l iei Că-l lași Zaremii pe Ghirei. Dar, vezi, să fie jurământ, De nu. Jungherul ți-l răsplata; Lângă Caucaz născută sunt".

Sfârșind a dispărut. Iar fata. Stă cu privirile-n pământ.

Ea graiul patimii zălude Nu-l înțelege și-al lui dor.

Dar glasul ei abia-l aude Și pare înfricoșător.

Ce rugă, ce lacrimi, ce suspine Mai pot s-o scape de rușine?

Ce-o mai așteaptă? Anii grei Vor stinge tinerețea ei,

Va fi o biată țuitoare!

O doamne! Dac-acest Ghirei,

În depărtata-l închisoare Ar dăru-i-o sorții reci; Sau dacă moartea salvatoare I-ar frânge zilele pe veci: Ce fericită-ar fi Măria Din lumea tristă de-ar pleca!

Senina-l viață, bucuria,

S-au dus de tot, s-au stins cândva Pe lumea asta ce-ar mai face?

E vremea; pe Măria lor O cer de sus; unde e pace Cu drag o chiamă zâmbitor.

Trec zilele; Măria nu-l. În somn adânc se odihnește; Iar sufletul, în pacea lui, E-un înger nou ce strălucește. Dece și cum ea-l în mormânt? De chinul ce-l dădu robia? De boală oare ea s-a frânt? Dece? Azi nu mai e Măria! Palatul mohorât e gol; Ghirei s-a -ntors la vechea fală: Din nou, tătarii lui în stol, Au dat o crâncenă năvală. Din nou, în sânge până-n gât Prin bătălii el galopează; Dar pieptul lui posomorit O tristă flacără păstrează. În șarje mari, nehotărât, Ades când sabia-și ridică, Rămâne țeapăn, împietrit, Privește lupta buimăcit, Se face palid că de-o frică, Nu știu ce -ngână printre dinți Și varsă lacrimi mari fierbinți.

Haremul nu-l mai vede față, El e uitat și ani se duc; În chin soțiile-și trec viața Sub paza recelui eunuc, îmbătrânind; dar printre ele Gruzina nu mai e; din stânci Străjerii muți cu brațe grele, Au prăvălit-o-n ape-adânci. Durerea ei

fu mântuită Decum prințesa s-a pierdut: Dar orice vină-ar fi avut, Osânda prea i-a fost cumplită.

Trecând ca un grozav talaz, Peste Rusia și Caucaz; Lăsând prăpăd și nimicire; Ghirei în Crâm s-a înturnat. În a Măriei amintire Fântână hanul a durat Într-un ungher mai singuratic, Pe marmur, crucea de pe ea Cu semiluna se -ntâlnea (Simbol al unui gând sălbatic Și-al neștiinței purtător) E și-o inscripție, pe care N-au șters-o anii -n goana lor. Și pe străina încrustare, În marmur apa bate blând. Cu picuri reci de lacrimi clare Plângând și veșnic murmurând Cum plânge-o mamă îndurerată Pe-un fiu ce-n luptă-a fost ucis. Iar fetele citind ce-l scris, Legenda cea de altădată, Fântâna Lacrimilor, ele Acestui monument i-au zis.

Plecai din nord, din locuri vechi Să nu mai duc în chefuri traiul Și-am cercetat Bahcisaraiul, Palatul adormit, străvechi: Am rătăcit prin coridoare, Pe unde-n chef și desfătare Tătarul aprig a stătut, După urgii cotropitoare În trândăvie-a petrecut. Se simte vechea desfătare Prin goale săli și prin grădini, Râd trandafirii-n joc de ape, Se mișcă vița lin pe-aproape, Pereții sunt de aur plini. Văzut-am desele zăbrele, Pe după care, parcă ieri, Femei cu văluri lungi pe ele Plângeau trecute primăveri. În cimitir vegheau platanii. Acolo-s în morminte hanii. Bătrânii stâlpi, plecați ușor, Purtând de marmoră cealmale, Despre destinul tuturor Parcă-mi grăiau cu glas agale. Haremul unde-l? Hanii ce-s? Schimbat e totul, triste-s toate! Și totuși, plină, cald și des, Simțeam cum inima mea bate; Mireasma, apele jucând, Mă îndemnau în spre uitare, Făcând să mi se nască-n gând O ne-nțelegătoare -nfiorare: Păru, că tainic plutitoare, Trecu prin fața mea o fată!

Ah, umbra cui văzut-am eu? Icoana cui, cu visul geamăn, Mă urmărea pe-atunci, mereu. Cu o tărie fără seamăn? Văzut-am duhul tău, Mărie? Sau rătăcea în ceas târziu Zarema -n oarbă gelozie Nălucă prin harem pustiu?

Privirea scumpă-mi amintesc Și frumusețea-l încă vie; Cu dorul către ea plutesc Și sufăr dus în pribegie. Destul! Nebune! Fugi de rău. Nu -nvenina a ta mâhnire; Cu visuri sterpe de iubire, Plătit a fost tributul tău. Dă-ți seama!

— N van ai săruta Cătușa trainic ferecată Și dintr-o liră îngâmfată, La ce ai suna sminteala ta?

Eu cel ce muzelor mă-nchin Uitând de slavă și iubire Pe țarmu-ți vesel și senin Curând am să mă-ntorc Solghire. Din nou, cuprins de amintiri Voi sta pe-ale Tauridei maluri. Și argintatele ei valuri Mi s-or răsfrânge în priviri. Vrăjită țară! Toate-n soare Sunt vii: păduri și văi subțiri Și strugurii de chilimbare Și plopi și-a codrului răcoare Cu toate pe drumeț îl prind; Când zorii se răsfrâng molatic Prin munți, pe drumul țarmuratic. Aleargă calul sforăind; Și valuri verzi, legănătoare, Sub Aiu-Dag în stânci izbind, Fremătător sclipesc la soare. În românește de GEORGE LESNEA ȚIGANII Țigani-n larmă fără frâu Prin Basarabia colindă. Azi fac popas pe-un țarm de râu Și corturi vechi pornesc să -ntindă. Voioși și liberi umblă toți, Au pașnic somn sub cer și boare; Iar printre spițele de roți Ce-abia se văd de sub covoare Mijește-un foc; țigani -n jur Fierb cina lor; pe câmp, deoparte, Pasc caii; după cortul sur, Un urs stă

tolănit pe-o parte, E totul viu de proaspăt ce-l și-n grijă e familiei Să plece -n zori; se pregătește. Și dancii plâng și râd femei Și nicovale zăngănește. Ci iată, se așterne iar Tăcerea somnului pe șatră, S-aude -n pacea stepei doar Nechez de cai și câini ce latră. În noapte orice foc s-a stins, Tac toate; luna blând veghează Și din înaltul necuprins Tăcuta șatră-o luminează. 17 Pușchin Opere voi. I Colo -ntr-un cort un moș stă treaz Îi joacă jarul în obraz; Privește șesul singuratic Cuprins de aburul noptatic Căci fiica-l pe-acel șes pustiu Se plimbă iar de dor împinsă; Cu libertatea ea-l deprinsă, S-o-ntoarce ea dar e târziu; Curând și lună o să plece De printre-al norilor șirag, Zemfira nu-l și nu-l. Și rece E cina bietului moșneag.

Dar iat-o! După dânsa vine Prin stepă-un tânăr. Cine-o fi? Bătrânul îl privește bine. „Tătucă, fata glăsui, Ți-aduc un oaspe; în pustie Lângă movilă îl aflai -Și l-am poftit sălaş să-l dai, El vrea țigan ca noi să fie; E urmărit de legi, rebel, Vom fi prieteni, l-oi ascunde Aleco-l chiamă; gata-l el Să mă urmeze orișiunde.”

BĂTRÂNUL n zori Sunt bucuros. Dormi până În acest cort de călători, Sau stai mai mult oricât se poale, Cu tine să împart aș vrea Sălaşul meu și pânea mea. Te fă cu soarta noastră frate: Săraci, pribegi, dă-n libertate; Iar mâine-n zori, sub cer măreț, Cu noi într-o căruță pleacă la orice meșteșug de preț: Fii făurar sau cântăreț Sau ursul prin cătune-l joacă. -"- „vor; ALECO; -Rămân aici.

ZEMFIRA Va fi al meu.

Au cine-a mi-l goni e-n stare? Dar e târziu. Crai-nou mereu Scoboară, ceața cade greu Și somnul stă să mă doboare.

— Când zorii umbtele resfiră Bătrânul lângă cort: „Sculați! Răsare soarele, Zemfiră! Hai, oaspe sus! Plecăm! Lăsați Culcușul lănced ce vă -mbată!” Țiganii larmă fac duium, Adună corturile -ndată, Căruțele-și gătesc de drum; Se mișcă totul: Iată-acum Pe câmpuri gloata dă năvala; Măgarii -n coșuri duc ca-n poală Copiii jucăuși și goi; Bărbați, femei, flăcăi și fete. Bătrâni și tineri, zgomot, roi; Strigări și cântece, prin cete; Și ursul mormăie greoi Din lanț sunând. E zvon năvalnic; Pestițe boarfe, prunci golași, Moșnegi în zdrențe doar rămași, Lătrat de câini, cimpoiul jalnic.

— Îndemnuri, scârțuit, cântări. Sărac, sălbatec, totul este Și-așa străine-s toate-aceste De noi cei vani în desfătări! Cât de departe pot să fie De viața noastră -n trândav zvon Ce-l ca un cântec monoton Al celor care-s în robie! -17

Măhnitul tânăr, stând pe loc, Privește șesurile goale. Dar pricina tristeții sale S-o afle n-ar voi deloc. E lângă el Zemfira-l dragă E liber om în lumea-ntreagă și soarele din necuprins Cu frumusețe strălucește, Dece dar inima-l zvâcnește? Ce chin în ghiare l-a cuprins?

Pasărea din slăvi nu știe Grijiile și truda ce-l. Nu-și durează pe vecie Cu strădaniile cuibul ei. Ea pe-un ram își face somnul; Iar în zori cu soare nou, Pasărea slăvind pe domnul Cântă cu senin ecou. După dulce primăvară, Trece vara cu călduri, Vine toamna rea, amară, Scuturându-și norii suri. Oamenii-n

tristeți se scaldă, Pasărea se duce-n zbor, Peste mări, spre-o țară caldă, Pân la anul viitor.

Ca pasărea ce griji nu are Și el, pribeag din zare-n zare Un cuib nădejdiei nu găsea Străin de toate rămânea. Oricând pornea la întâmplare, Oriunde somnul și-l dormea; În voia domnului-și lăsa El, ziua, din ivit de soare. Și larva vieții, cât de mare Lui inima nu-l turbura. Dar uneori, cu-a ei răsfățuri A slavei stea-l chema tăcut Și vechi huzururi și ospățuri Veneau spre dansul din trecut.

Deasupra-l tunetul ce tună Ades ci fulgerul da zor; Dar sub furtuni și-n vreme bună El moțâia nepăsător.

Trăia pieptiș cu soarta oarbă,

Sfruntând tăria-l nesupus.

Dar, doamne! Cum a prins să fiarbă De patimi sufletu-l răpus!

Cu ce tumulturi clocotiră Prin pieptu-l istovit jucând!

Demult, pe mult se potoliră?

Așteaptă, s-or trezi curând.

ZEMFIRA Iubite, să jelești îți vine Ce-ai părăsit cândva pe veci?

ALECO Ce-am părăsit?

ZEMFIRA Pricepi prea bine: Orașe, oameni, totul, deci.

ALECO La ce-aș jeli? De-ai ști tu chipu-l, De-ai fi în stare să-ți închipui Robia crudului oraș! Acolo, oamenii grămadă, Nu simt mireasma din livadă. Nici boarea codrului trufaș; Iubirea, visul, le întina. Negoț cu libertatea fac, La idoli capul își închină Cer bani și lanțul li-l pe plac. Ce-am părăsit? Speranță vană. Ale trădărilor beții Osânda ce rostită mi-l, Smintita gloatelor prigoană Ori sclipitoare mârșăvii.

ZEMFIRA Dar sunt acolo mari palate, Covoare -n vii împeștrități, Petreckeri, jocuri, desfătări Și fete-n straie minunate.

ALECO Ce-s larmele orășenești? Când nu-s iubiri nu-l veselie; Iar fetele. Mai mândră ești Tu-n straie simple, țigănești, Ca cele-n lux și-n bogăție! Rămâi cum ești rămâi așa Iar eu. Doresc atât, ca-n voie Să-mpărtășești iubirea mea Și-al meu surghiun de bunăvoie.

BĂTRÎNUL Deși-n belșug ești zămislit Iti suntem dragi ca unui frate; Nu-l iubitor de libertate Cel ce-n răsfăț s-a lăfăit. Noi ținem minte o poveste: De-un împărat, cândva-n surghiun Un om în locurile-aceste A fost trimis. (Uit cum să-l spui Deși vestit prin lume este). Era bătrân, dar tinerel Cu sufletul, de toți aproape; Și dar la cântec avea el Și-un glas ca murmurul de ape. L-au îndrăgît bătrâni și prunci; Trăia pe țărături dunărene; Vrăjea pe oamenii de-atunci Spunându-le povești, alene. Nepriceput era, sfios Și slab ca un copil oricare; Străinii pentru-al său folos Prindeau în plase pești și fiare. Când Dunărea -ngheța greoi Și viscolul gonia sălbatic, Pe moșul sfânt și singuratic II înveleau în blănuri moi; Cu grijă vieții lui sărace El nu se deprindea deloc; Umbla sleit din colo -ncoace; Spunea că zeii cu-acest loc -Li pedepsiră cutezarea; își aștepta mereu scăparea. Cutreiera mândrit și stâns Pe țărutul Dunării deșarte; își amintea cu-amar și plâns De-orașul său cel de departe; Cerând să-l ducă după

moarte, În miază-zi, la loc senin, Mult tânjitoarele lui oase; Ce-n zbucium, pe aici rămase, N-au liniște-n pământ străin.

ALECO Așa destin au fiii tăi, O, Romă.

— N fală ți-l mărirea; Ce-l gloria? Zi-mi tu întâi Tu zeii cântat-ai și iubirea!  
E-un cânt de laudă și alean Din țată-n fiu zvonind prin vreme Sau sub un cort,  
când vântul geme Povestea unui biet țigan.

Doi ani s-au scurs. De-atunci încoace Țigani pașnic rătăcesc; Primire bună, trai în pace, Ei pretutindenii întâlnesc. Călcând a cărții -nțelepciune, Ca ei, Aleco-l slobod azi; Lipsit de griji, de-amărăciune, își trece anii săi nomazi.  
263

Sunt toți la fel, la fel sunt toate; Trecutul său demult uitat e El s-a deprins cu traiul lor Iubește noaptea și popasul, Beția lenei, portul, pasul Și graiul simplu, dar sonor Iar ursul cel cu mers alene, Flocoș, amirosind a fum, Pe lângă case moldovene În satele de lângă drum, În fața gloatei temătoare, Mugește, joacă ici-colea, Rozând din lanț să muște-ar vrea; Proptit în băț, cu nepăsare, Bătrânul bate-n dairea; Cântând, Aleco fiara-și joacă, Zemfira spre săteni s-apeacă Și darul lor, zâmbind, îl ia; Când se -noptează, ei pe vatră Fierb grâu zdrobit; câte puțin Adoarme moșul. Peste șatră Tăcerea nopții cade lin.

La soare moșul se -ncălzește, E primăvară și senin; La leagăn fata cântă lin, Aleco-ascultă și pălește.

ZEMFIRA Soț bătrân, soț cumplit, De mă frigi, de mă tai, Nu mă tem de cuțit, Poți în foc să mă dai.

Cu dispreț te privesc, Mă scârbești cu-al tău dor, Eu pe-un altul iubesc Și iubind am să mor.

ALECO Să taci. Cântarea ta-l zurlie, Urăsc sălbatecu-l cuvânt.

ZEMFIRA Nu-ți place? Treaba ta să fie! Eu una pentru mine cânt.

De mă tai, de mă frigi, Nu ți-l spun eu defel; Soț bătrân, soț cumplit, N-ai să știi cine-l el.

Primăveri poartă-n trup, Veri fierbinți ce m-atrag Tânăr e și -ndrăzneț, Dragă-l sunt și mi-l drag.

Nopti întregi îi desmierd, Lângă el toate -nfrunt Cât am răs hohotind, Noi de păru-ți cărunț.

ALECO Zemfiră, taci! Nu știu ce-mi vine.

ZEMFIRA Deci înțelegi ce-nșir mereu!

ALECO Zemfiră!

ZEMFIRA Supără-te, bine, Cânt despre tine-acuma ou.

(Se îndepărtează cântând: Soț bătrân.)

BĂTRÂNUL îmi amintesc: a ei cântare Scornită-a fost, pe vremea mea; Pentru a lumii desfătare Adeseori cântată-l ea. Cândva, la foc, sub ceruri grele Când prin Cahul noi am iernat La leagănul Zemfiriei mele Mariula mea mi l-a cântat. 205

Trecuții ani în a mea minte Se -ntunecă din ceas în ceas, Dar cântecul cu-a lui cuvinte În amintire mi-a rămas.

Tăcere. Luna nopții paznic, Plutește lin. Pe bătrânel Zemfira-l scoală ușurel: „Aleco, taică, este groaznic, Auzi, prin somnu-l în ce fel Tot geme și tot plânge el?”

BĂTRÎNUL Să nu-l atingi. Oprește-ți spusul. Are-o legendă veche rusul: La miezul nopții, duhuri mici Ce-s lângă case, ca smintiții, Vor să sugrume adormiții; În zori ei fug. Rămâi aici.

ZEMFIRA O, tată, a șoptit: Zemfiră! BĂTRÎNUL Îi ești atât de dragă-ncât Și-n somn te strigă. Ce te miră?

ZEMFIRA De-a lui iubire mi-l urât Vreau libertate, răs și glume; Am și. Ce șoapte mă ajung? Auzi? A mai rostit un nume.

BĂTRÎNUL Al cui?

ZEMFIRA Auzi? Un geamăt lung Și-un scrâșnet! Ce cumplit, ce-amarnic! Am să-l trezesc din somn. BĂTRÎNUL Zadarnic.

La ce s-alungi un duh nebun, Când pleacă singur.

ZEMFIRA Se trezește,

Mă chiamă, s-a sculat, privește. Mă duc la el. Tu dormi: Somn bun!

ALECO Pe unde-ai fost?

ZEMFIRA Am stat cu taica. Un duh te chinui-n rău ceas. Cu sufletul în somn erai ca La cazne pus. Ce spaimă-am tras! Gemeai scrâșnind cu-nfiorare Și mă strigai.

ALECO Eu te-am visat. Văzut-am între noi se pare. Avui un groaznic vis ciudat.

ZEMFIRA Nu crede -n visuri mincinoase.

ALECO Ah, nu mai cred nimic, spun drept: În vis, în vorbe credincioase Și nici în inima-ți din piept.

BĂTRÎNUL Dece, zănatic tânăr, plângi? Aici trăiești în libertate Femeile sunt minunate. Dece suspini și pieptu-ți frângi? Tristețea te va pierde -ndata! R  
ALECO Ea nu mă mai iubește, tată! BĂTRÎNUL Te-alină. Un copil e ea. În van mâhnirea te sugrumă: Femeile iubesc în glumă, Iar tu cu chin și trudă grea. Privește: Prin nemărginire Se plimbă luna -ncetinel, Din treacăt peste -ntreaga fire, își cerne razele la fel. Țintește-un nor din tot înaltul Și-l luminează -n chip deplin și iată trece-apoi la altul, Dar și cu-acesta stă puțin. Poți să-l arăți un loc să măie De-l spui: Oprește! Oricât vrei, Poți spune fetei să rămâie Statornică-n iubirea ei? Te-alină, deci!

ALECO Cât mă iubise! Mă cuprindea gingaș, ușor Și-n pacea stepei cu cât dor Cu mine-atâtea nopți trăise! Copilărește-mi gângurea Și-ades cu câtă voioșie Într-o clipită risipea Tristețea mea întunecoasă! Și-acum? Zemfira-l rece, rea, Zemfira mea-l necredincioasă!

BĂTRÎNUL Ascultă-mă, eu azi vroiesc Povestea mea să-ți povestesc. Demult, pe când muscalul încă Spre Dunăre nu-și trase drum. (Vezi tu: Tristețea mea adâncă, Eu n-am uitat-o nici acum.) Pe-atunci ne -nfricoșa sultanul; Un pașă cârmuia -n Bugeac Având cetate Achermanul; Eram flăcău, voinic, buiac,

Fierbea tot sufletul de viață,

Și -n plete în acele veri N-aveam fir alb, nici ochii -n ceață; Printre frumoasele de ieri Se răsfața o fată. Mie Mult timp un soare mi-a fost ea.

Apoi mi-a devenit soție.

Ăh, grabnic tinerețea mea, Pieri că steaua căzătoare Dar dragostea mai grabnic moare! Un an, mai scurt decât un gând Mi-a fost Mariula iubitoare.

Odată, prin Cahul umblând, Ne-am întâlnit cu-o altă șatră; Țiganii ei, în corturi noi Se așezară lângă noi; Trei nopți am stat pe-aceeaș vatră; • În noaptea-a patra duși au fost. Lăsându-și pruncul fără rost, Cu ei Mariula mea fugise. Dormeam; dar ziua strălucise; Mă scol: Nevasta nu-l! S-a dus. O strig, o caut. Urme nu-s. Zemfira mea plângea uitată, Am plâns și eu! Și cu temei, De atunci urât-am orice fată; De printre ele, ochii mei Nici când n-au mai ales vreuna; Singurătatea-mi, totdeauna, Cu nimeni s-o împart n-am vrut.

ALECO Cum oare? Tu nu te-ai zbatut Ca să-l ajungi, să-l prinzi? Cum oare În inimile lor murdare Jungherul tău n-a străbătut?

BĂTRÎNUL Dece? Ca șoimu-l tinerețea. Cum poți opri iubirea -n loc Și fericirea, frumusețea? Ce-a fost nu va mai fi deloc.

ALECO Sunt altfel. Nu, fără -nfruntare Nu laș ce am. Măcar să lupt, Din răzbunare să mă -nfrupt. O nu! Pe-un dușman, lângă mare De l-aș găsi dormind din greu, Jur că și-aici piciorul meu Nu l-ar cruța deloc pe dânsul Și de pe țârm, izbind într-însul În mare-apoi l-aș arunca. Trezirea lui în spaimă adâncă Eu hohotind i-aș blestema Și multă, multă vreme încă M-ar desfăta pieirea sa.

TÂNĂRUL ȚIGAN Mai dă-mi încă-un sărut, iubire!

ZEMFIRA Mă duc. Am soț gelos și crud.

ȚIGANUL Dă-mi unul. Lung! De despărțire.

ZEMFIRA Hai, du-te, până nu-l aud.

ȚIGANUL Pe când o nouă întâlnire?

ZEMFIRA Diseară la mormânt te-aștept Când luna raza și-o trimite.

ȚIGANUL Vii? Nu mă minți? Tu, spune-mi drept.

ZEMFIRA Fugi iată-l! Voi veni, iubite!

Aleco doarme. Iureș dând, Vedenii -n mintea lui se joacă; Cu strigăt sare, întinzând o mână băjbâind buimacă; Ci -nfrigurată mâna lui Un rece așternut înșfacă: Soția să-l deparțe, nu-l. Trezit ascultă.

— N noaptea clară E pace; spaima-l înfioară; Printr-însul curge jar și ger; Cumplit din cort afară iese, Printre căruțe drum își țese; Tac toate: șatră, șes și cer. E beznă: luna -n ceti intrată Iar stelele clipesc mai stins; Prin rouă-o urmă duce-ntins Către movila depărtată; Cu nerăbdare el pășea Pe urmă, ca o piază rea.

În fața lui albind zărește Mormântul vechi de lună nins; Spre el picioarele-și târăște De negre presimțiri cuprins Și tremurând de gânduri sumbre. Deodată. Ce-l? E-un vis cumplit? El vede-aproape două umbre. De pe mormântul pângărit Aude vorbe-ncet șoptite. Întâiul glas Mă duc!

AL DOILEA GLAS Mai stai! ÎNTIUL GLAS Mă duc iubite!

AL DOILEA GLAS Nu, stai! Te duci în zori abea.

ÎNTIUL GLAS Târziu e.

AL DOILEA GLAS Dulce ți-l iubirea. O clipă!

ÎNTIUL GLAS Tu-mi aduci pieirea.

AL DOILEA GLAS O clipă!

ÎNTIUL GLAS Dacă-n lipsa mea Mi se trezește soțul.

ALECO Da!

Eu m-am trezit. Stați! Ce vă vine? Și-aici lângă mormânt vi-l bine.

ZEMFIRA Fugi, dragul meu, fugi iute!

ALECO Stai!

Flăcău frumos, ce grabă ai? Stai jos! (li înfige cuțitul în piept) ZEMFIRA

Aleco!

ȚIGANUL Mor, iubito.

ZEMFIRA Aleco, tu-l ucizi, îți zic!

Ești plin de sânge! Ține-ți firea!

O, doamne, ce-ai făcut?

ALECO Nimic. Acum poți să-l respiri iubirea.

ZEMFIRA Destul! Eu nu privesc, pălind, La răzbunarea-ți otrăvită;

Blestem isprava ta smintită!

ALECO Deci mori și tu!

(O înjunghie.)

ZEMFIRA Eu mor iubind.

Lucea cu zorii răsăritul. Aleco, sub movilă frânt, însângerat, ținând cuțitul, Ședea pe piatra de mormânt; Cei doi zăceau precum muriră, El stă cumplit la chip și-nfrânt; Țigani -n jur se -ngrămădiră înspăimântați de a lor sorți; De o parte-o groapă scormoniră; Să le sărute ochii morți, Pe rând femeile veniră. 18

R Bătrânul tată singur sta,

La moartă jalnic se uita Și orice vorbe-l amuțiră; Pe morți i-au dus tăcuți, apoi; Și -n sânul lutului greoi Culcară tânăra pereche.

Aleco totul urmărea; Iar când țărâna cea străveche I-a -nchis sub negrele ei porți El de pe lespede, deodată Căzu în iarba -nrourată.

!

Bătrânul, trist, i-a spus apoi: „Om mândru, pleacă dintre noi! Suntem sălbatici, n-avem lege, Dar nu ucidem, nu căznim, Nu vrem nici sânge și -nțelege; C-un ucigaș noi nu trăim. Cu soarta noastră greu îți vine, Vrei libertăți doar pentru tine; Ne va -ngrozi vorbirea ta. Trufia nouă nu ne place Tu rău și dârz; te du. Nu sta. Cu bine! Mergi, de poți, în pace”.

Dar șatrei zgomotul îi place și-n larmă drumul și-a -nceput; Curând din valea cea cumplită În stepa largă a dispărut. Doar o căruță părăsită Cu-n zdrențuit covor pe ea Pe blestematul loc stătea. Precum atunci când iarna vine, În dimineți de ceață pline, Când de pe șes se -nalță -n nori Un stol de -ntârziati cocori Spre Sud ținând se dur în pripă; Rămâne unul greu lovit Străpuns de un glonte rătăcit, Tărînd rănita lui aripă. E noapte. Lângă car nu-l larmă. N-



aprinse nimeni focul viu și nimenea n-a fost să doarmă Sub vechiul coviltir pustiu.

EPILOG Prin a cântării vrajă vie Din amintirile-mi cețoase Vedenii, ce demult învie Când triste și când luminoase.

Pe unde mult, fără -ncetare Vui războiul nesătul Și rusul a tăiat hotare În fața -nfrântului Stambul; Și unde pajurile ruse Foșnesc cu gloriile apuse; Văzui prin stepe cu gorgane, Pe urme vechi, din alte dați, În pașnice căruți, țigani, Copii ai sfintei libertăți. Și liber, prin deșerte locuri, Cu droaia lor am rătăcit, Aceeaș hrană-am împărțit. Dormii cu ei pe lângă focuri lubit-am mersul lor tihnit Cu vesele cântări și glumo Și al Mariulei gingaș nume Mult timp cu drag cu l-am rostit.

Dar și -ntre voi nu-l fericire, Fii ai naturii! Fii stingheri! Și -n corturi vechi, de rătăcire, Trăiesc iluzii și dureri. Nici în pustiu ce vă soarbe, Voi n-ați scăpat de amar și chin: Nu poți fugi de patimi oarbe, Nici să te aperi de destin.

În românește de OEOERGE LESNEA 18

CONTELE NULIN E timpul! Sună goarna! Hai! Gătiți din zori de vânătoare, Hăițașii stau călări pe cai; Se zbat ogarii -n legătoare. Boierul iese în cerdac Și-și zvârle -n jur privirea, roată, Deschisă, calmă, luminată, Că -n juru-l toate i-s pe plac. Pe trup cecmenul!). Strâns e bine.

— Un greu hanger și-a luat cu sine, Uu șip de rom, cum se cuvine Și-un corn, legat de-un lanț de-aramă. C-o scufă -n cap și c-o maramă, Soția lui, pe sfert trezită, Prin geam măsoară necăjită Hăițașii -n larma lor zorită. Acum, prinzându-se de șea, Soțul își pune -n scări piciorul Strigând din mers: „Nu m-aștepta!” Și-și ia cu-aceste vorbe zborul.

Septembrie. În sat să stai (Ca să vorbim al prozei grai) Nu-l prea plăcut: noroi, zăpadă, Urlet de lupi. Plictisitor.

J) Haină bărbătească, cu guler înalt și încrețită în spate. (N. trad.) Dar bine e de vânător! El, neobișnuit să șadă, Zboară pe cal ca o nălucă, Prânzind, mâind pe unde-apucă, În ploaie stă și nici că-l pasă, Slăvind năvala nemiloasă.

Dar ce va fi făcând soția Lăsată-acasă singurică? Destule treburi, ce să zică; Ba să hrănească găscăria, Ba să -ngrijească de amiaz, Ba prin celar să mai privească. Ochiul, stăpânei, veșnic treaz Vreo lipsă trebuie să găsească.

Dar eroina noastră (vai! În graba versului uitai Să-l dau un nume. Soțul ei Natașa-l spune deobiecei; Noi spune-l-vom, ciim se cuvine, Natalia Pavlovna); ei, bine, Nataliei Pavlovna, se știe Că nu i-e de gospodărie; Ea n-a fost educată la Al datinelor vechi canon Ci-ntr-un celebru pension Al emigrantei Falbala.

Ea răsfi oiește-alenc-acum, La geam al patrulea volum Al bătrânescului roman „Elise și-amorul ei cu-Armand Sau două neamuri în scrisori”. E uu roman sentimental, Nespun de lung și de moral Și pe deplin cuviincios Fără nimic romanțios. Natalia prinse să citească Romanu -ntrog din doască -n doască; Dar dintr-odată, nu știu cum, Sub geam se iscă o bătaie Între un țap și-un câine. Acum Privea și ea la hărmălaie, Apoi la cei câțiva băieți Care râdeau pe deșelate, În timp, ce curcile, plouate, Urmau curcanul spre coteț. În

baltă se scăldau trei rațe; Prin curte-o slujnică trecea Să -ntindă rufele pe ațe; Iar vremea parcă se făcea A iarnă. Ei, dar asta ce-l? S-aude-un zvon de clopoței!

Gel ce-a stat vreme -ndelungată, Prieteni, în surghiun și el Știe cât poate-un clopoțel Să miște inima -ntristată. N-o fi vreun prieten ăst drumet, Tovarăș sprintenei juneți? Ori ea să fie? Doamne sfinte! Aleargă sângele în val. Dar zvonul trece înainte Și amuțește după deal.

Natalia Pavlovna -n balcon Aleargă, veselă de zvon: De după moară, peste mal, Răsare o trăsură. Vine Pe pod încoace! Dar nici gând: Cotește -n stânga. Și rămâne Natalia -n urmă-l, mai plângând.

Dar iată; la un hop, în drum, Căzu trăsura. „Fiica! Vasca! Mai repede! Vedeți caleașca? În curte aduceți-o acum! Boierul, să-l poftiți încoace! O mai fi viu? Vedeți ce face Mai iute, hai!”

Și-aleargă sluga. Natalia Pavlovna dă fuga Să-și strângă-o buclă. Un șal să-și ia, Să mute-un scaun, o perdea și-așteaptă-apoi, „Ah, nu mai vine!” Dar iată-l că sosesc în fine. Caleașca vine -mpleticită, Rănită, tristă și stropită De țină-n lungul ei voiaj. În urmă-l, șchiopătând ușor, Boierul și un servitor Franțuz ce-l zice: Allons, couragel!) Iată-l la scară-acum; sosesc. Boierului îi pregătesc Odaie liniștită.

— N pripă. Cât timp Picard trebăluiește, Cât timp boierul se gătește Voi spune cine-l, într-o clipă Conte Nulin, —• iată cine! Sosit acum din țări străine, Unde-și toacă cu -nfrigurare Veniturile viitoare. Ținta: Petropol. Și să pară Interesant din cale-afară, Merge cu-n teanc întreg de fracuri, Centuri, butoane date -n lacuri, Lorniete, evantalii, fleacuri, Batiste roz, ciorapi ă four2) Un groaznic op al lui Guizot, O mapă de caricaturi, Un nou roman de Scott, bons mois3) Dela Paris și-ncă ceva: De Beranger o poezie J) Hai, îndrăznește. (În limba franceză) (N. trad.).

2) Transparenti, ajurați. (În limba franceză) (N. trad.).

8) Vorbe cu duh (În limba franceză) (N. trad.). Și de Rossini-o melodic, Et cetera, et cetera.

E gata masa; și de când! Pe ghimpi stă gazda așteptând; Și intră contele în sală. Natalia Pavlovna se scoală Și îl întreabă surâzând Dacă se simte bine-aci. Răspunde contele: mergi. Și merg spre masă. El se așează, își dă tacâmul lâng-al ei Și-ncepe vorba cu temei; înjură Rusia geroasă. El nu i-ar suporta plictisul. Regretă foarte mult Parisul. „Cum merge teatrul?” „Sărăcește, C'est bien mauvais, ța fait pitie1) Talmă e surd acum, pălește, Iar mamzol Marș îmbătrânește. În schimb Potier, le grand Potier!2) Gloria-l veche -n loc să piară, Străluce-acuma mai deplin”. „Ce-l nou în lumea literară?” „Tot d-Arlincourt și Lamartine”. „Și-ai noștri -ncep a-l imita”. „Adevărat? Atunci e bine, Ne deșteptăm și noi înfine; Dea domnul să-l putem urma!” „Dar talia cum se poartă?” „Joasă, Aproape pân la. Pân-aici. Permiteți. Rochia vi-l frumoasă; Dantele, broderii, panglici. Ei, cam așa. Și vă stă bine”. „Știți. Telegrafu-aci ne vine”. „Da? A! Dar vreți să vă distrez Cu -n nostim vodevil francez?” x) E foarte slab, îți face milă (În limba franceză) (N. trad.).2) Marele Potier (În limba franceză) (N. trad.).

„Dar, conte, n-ați servit destul.” „O, mulțumesc, eu sunt sătul”.

Și dela masă se ridică. Vioaie-l gazda tinerică. Și Nulin, de Paris uitând, „E nostimă” își zice-n gând. Și trece seara; nici nu-l pasă. Contele-l foc. Privirea ei Aci-l învăluie prietenoasă, Aci-l tăcută și sfioasă. Și-l miezul nopții, vrei, nu vrei. Feciorul sforăie -nainte, Cocoșii-au prins de mult să cânte, Un paznic într-o toacă bate; Făcliile-s pe terminate. „E cam târziu, fără -ndoială,” Și-urându-l somn ușor, se scoală Stăpâna. Nulin, necăjit, Sărută-aproape -ndrăgostit Mâna-l și-l trece un fior! Ah! Veșnică cochetărie! Șireata, dumnezeu s-o ție, Îi strânge mâna -ncetișor.

Natalia Pavlovna-n iatac E dezbrăcată de Parașa. Ea-l confidenta și părtașa Poznelor ei. Și-l e pe plac: Scrisori îi duce, face toate, Ba-l mai și cere vechi capoate, Glumește -n treacăt cu conașul, Ori îl înfruntă cu curajul Cu care pe cucoană-o -nșeală. Iat-o vorbind fără sfială De conte și de ale lui. Nimic nu-l scapă.

— Ncât îți spui: Cum le-a aflat și doamne, când? Dar doamna-l face semn, căscând: „Destul, m-ai plictisit, Parașa 2SI Pune-mi scufița și cămașa Și ieși, c-am să adorm curând!”

În acest timp, de-al său Picard Eroul nostru dezbrăcat e. Ceru țigare -ntâi de toate. Fecioru-aduse un pahar De-argint și o carafă mare, Un ceas, un sfeșnic greu și lângă El, cleștele și o țigare Și-o carte netăiată încă.

În așternut, pe Walter Scott II răsfoiește-acum agale. Dar contele-l distrat de tot. Un gând ghiduș îi dă târcoale Și nu-l slăbește nicidecum: „Să fiu îndrăgostit? Ei, cum? Și dac-aș fi? E nostim, zău! Interesant; nici n-ar fi rău! Stăpânei pare-se că-l plac”. Și puse flăcării capac.

Dar de zăduful greu, nu poate Dormi deloc. Un drăcușor II mână spre păcat, ușor. Cu simțurile -nfiarbântate, Că vede-aevea i se pare, Privirea gazdei, grăitoare, Plinuța și rotundă față, Vocea suavă și plăcută, A feței rustică roșeață, De farduri încă ne-ntrecută. Și piciorușul; o minune! Îi vine -n minte tot ce-a fost, Cum la plecare, parc-anume Îi strânse mâna; a fost un prost; Nu trebuia deloc s-o -ntindă, Momentu-ar fi putut să-l prindă Dar prea târziu nu-l niciodată; Desigur, ușa-l descuiată. Și-atunci, ca anticul erou, Halatu-n spete aruncându-l La dulcile răsplăți cu gândul, Porni Tarquinius cel nou, Către Lucreția, visata, Prin beznă grea, la toate gata.

Tot astfel, vezi câte-un motan, De slujnici răsfățat, viclean, Cum se strecoară după pradă: Tiptil se-apropie, pe furiș, Cu ochii-abia întredeschiși, Se-adună ghem și dă din coadă. Ghiara-și desface -ncetinel Și haț! Pe bietul șoricel.

Contele -n beznă rătăcește, Cătându-și drum tiptil, orbește, Stors de elanul arzător; Abia răsuflă și tresare Dacă podeaua sub picioare A scârțâit. Acum, ușor Se-apropie, băgând de seamă Și-apasă clanța de aramă; Și moale, ușa se desface; Un sfeșnic, luminând odaia, Abia-și mai pâlpaie vâpaia; Stăpâna -n patu-l doarme-n pace, Ori poate numai se preface?

El intră, stă și se retrage Și îngenunche furtunos, Iar ea.

Aici le rog frumos Pe doamnele petersburghezo, Să -ncerce să-și imagineze Clipa de spaimă grea prin care Natalia Pavlovna a trecut Și spună-l ce-are de făcut. 283

Ea, nemișcată îl privește; Eroul nostru-o copleșește Cu importante simțăminte Și-o mână îndrăzneată -ntinde, S-atingă plapoma subțire. Ea la -nceput se zăpăci, Dar își veni deodată -n fire Și -n focul mândrei oi mâinii, Ori poate -mpinsă și de frică, Ii arse-o palmă grea, voinică. Chiar lui Tarquinius, da, da! O palmă și -ncă dată bine!

Nulin, de ciudă și rușine, Să cadă jos, nu altceva. Și nu știu cum ar fi sfârșit, Așa, teribil de pornit, De n-auzca un șpiț lătrând, Care-a -nterupt somnul Parașei. Speriat, adulmecându-l pașii, Conte-o șterse, blestemând Pe nostima capricioasă, În fuga cea mai rușinoasă.

Până la ziuă ce-au mai dres, Parașa, Nulin și stăpâna, Ghiciți și voi, de vă dă mâna. Eu n-am de gând să vă dau ghies.

Încă din zori de zi trezit, Nulin se -mbracă -ncet și cască, Apoi se-apucă, plictisit, Rozele unghii să-și pilească. Gravata-și leagă într-o doară Și nu-și mai trece să-l lucească-Prin bucle peria ușoară. La ce gândește nu știu, vai! Dar iată că-l chemat la ceai. Cc-l de făcut? Trecând cu bine Peste mânie ș rușine,

Porni. • l Stăpâna cea șireată, Plecând ironica-l privire, își mușcă buza -mpurpurată Și -ncepe calm, o convorbire De tot ce vrei. El. Cam jenat; Dar revenindu-și iar, treptat, Zâmbește iarăși ca aseară. Și dup-o jumăta-de ceas Simte din nou că prinde glas Și parc-ar îndrăgi-o iară. Deodată-zgomot. Cine vine? „Natașa.” „Doamne, ah ce bine! Conte, ți prezint pe-al meu bărbat; Conte Nulin”, „încântat.

Ce timp urât afar ce zloată! Trăsura v-arn văzut-o-n drum La fierărie, reparată. Natașa, am vânat acum, -

Un iepure lângă grădină. Conte, o vodcă vreți? Să vină! Din depărtări ne-a fost trimeasă Rămâneți nu? Cu noi la masă?" „Hm, nu știu zău, dar mi-e de drum." „Dar haideți, conte, vă implor; Doar noi de orice călător Ne bucurăm".

Însă de ciudă,

Pierzând orice speranță-acum, Conte n-ici nu vrea s-audă. Înzdrăvenit cu un pahar, Icnește sub poveri Picard. Iar două slugi duc prin ogradă, Către caleașca, grea o ladă. La scări trăsura se opri; Picard a luat la toate-aminte. Și contele plecă. Aci -liii" „ ". Rojif! U r; CLUJ —

Povestea s-ar sfârși cuminte; Dar, prieteni, încă trei cuvinte.

De cum se -ndepărtă trăsura, Soția povesti bravura Lui Nulin, scumpului ei soț și mulți aflară aventura; Dar cine-a răs mai mult din toți Alături de Natașa mea? Nu cred c-o să ghiciți curând. Bărbatul? Haida-de! Nici gând; Jignit, de conte, el spunea Că-l un mucos și-un prost; și dacă Așa stă treaba, o să-l facă Să muște bulgării țărâinii Și că-l va fugări cu câinii. E Lidin cel ce-a răs din plin (Un tânăr moșier vecin).

Putem deci spune, pe dreptate, Că -n vremea noastră o soție Fidelă soțului să fie Prieteni, nu-l o raritate. În românește de IOANICIIE OLTEANU

POLTAVA The power and glory of the war, Faithless as their vain votaries, men,

Had pass-d to the triumphant Czar.

Byron)

ÎNCHINARE Tu glasul muzei, lâna-l boare, Ai să le-auzi din tot ce cânt? În suflet vei cuprinde, oare, Nestinsul inimii avânt? Sau închinarea mea sfioasă, Așa precum iubirea mea, Fără răspuns și neînțeleasă, Va trece iar prin fața tal Să afli-aș vrea, dând glas simțirii, Un sunet drag cândva senin Și că din clipa despărțirii, În schimbătorul meu destin Duiosu-ți glas cu șoapta-l clară. Și tristul tău pustiu, mereu, Sunt mie singura comoară, Iubirea sufletului meu.

Forța și gloria războiului, amăgitoare ca și zadarnicii lor adoratori oamenii au trecut de partea țarului triumfător. Bryon. (În limba engleză). (N. trad.) 287

CÂNTUL ÎNTÂI Bogat și tnândru-l Cociubei1 El are lanuri nesfârșite; Pasc cailor ca niște zmei, În herghelii sălbătăcite. Lângă Poltava curți de soi Și-n jurul lor grădini el are și multe avuții, apoi, Argint, atlazuri, blănuri moi, Lăsate-n văz și sub zăvoare. Dar mândru-l el. Și nu în van. Nu de-ai săi cai, nu de palate, Nici de-al său aur dat de han, Nici de moșiile bogate: De fiica lui, de chipul ei, Nespuse de mândru-l Cociubei.2

Nu-l prin Poltava nicăieri Vreo frumusețe ca Măria: Că floarea blândeii primăveri Ce-o crește lunca și câmpia; Ca plopii Chievului, ea E zveltă. Când ușor pășește, Vezi parcă lebede de nea Pe luciul gol plutind abea, Vezi parcă cerbul cum gonește. Ca spuma-l pieptul ei ceresc. În jurul frunții se-negresc Ca norii, bucle undoiete. Ca stele ochii îi sclipesc, Ca trandafiru-l gura fetei. Nu numai frumusețea ei. Vremelnică pe lume floare De toți slăvița-l cu temei. De bună și-nțeleaptă ce-l, Lăudată e de fiecare. Vin peștorii roi la uși, De prin Ucraina și Rusia; Dar de inel, ca de cătuși, Cu spaimă se ferea Măria. Când iată, peștorii, deschis, Hatmanul însuși i-a trimis.3

El e bătrân, l-apasă anii De griji, de lupte, de strădanii; Dar pieptu-l fierbe -n dulce chin: Mazepa de iubire-l plin.

Vezi, flăcările tinereții, S-aprind, se sting. Iubirea lor Se duce, vine iar, ușor. Sunt schimbătoare-n zorii vieții: Mai greu se schimbă, mai păgân, Arzând de patimi ce zbucniră, O inimă de om bătrân, Pe care anii o-mpietriră. Domol și dârz, zvâcnește-n loc, Călită de-al iubirii foc; Târziul jar ce-l arde-n sânge Wumai cu viața lui s-o stânge.

Nu-l căprioara ce-o -nspăimântă Al vulturului zbor. Umblând Prin tindă fata se frământă Și-așteaptă soarta-l, fremătând.

Dar maică-sa zbucnind din casă, I-apucă mâna mânioasă, Spunându-l, pusă pe blestem: „Bătrân mișel! Nerușinatul! Se poate asta? Nu! Păcatul El nu-l va face cât suntem. Părinte ar putea să-l fie El finei lui. Moșneag smintit! Acum când viața-l la sfârșit, Ar vrea s-o aibe de soție!” încet Măria a gemut. Și c-o paloare mormântală, Cu fața ei de sânge goală, Ca moartă fata a căzut. 19 Pușchin Opere voi. I Ea s-a trezit și-a ei privire Sclipește iar nici o cârtire N-a scos. Părinții-n grija lor O-ndeamnă chinul să-și adoarmă, S-alunge al

spaimelor fior, Să stingă-a gândurilor larmă. Zadarnic. Zile două-n rând,  
Plângând, oftând și nemâncând, Maria-și istovea văpaia; Pe chipu-l umbră se  
urzi Și somn n-avea. A treia zi, Pustie i-a rămas odaia.

Și nimeni n-a simțit măcar Când a plecat. Doar un pescar Prin noapte  
deslușit-a tropot Și un cazac vorbind în șopot. Că opt potcoave au trecut, În  
zori prin rouă s-a văzut.

Nu doar obraji înfloriți Și bucla-n care-l tinerețea, Ci chiar și ochii  
-mbătrâniți, Zbârcita frunte, căruntețea, Pot frumuseți să cheme-n zbor,  
Trezind și dragoste și dor.

La Cociubei, nu știu de unde; Ajunse-un zvon cumplit, curând: De cinste  
și de ea uitând, În brațe de mișel s-ascunde! Ce grea rușine! Scoși din minți,  
Stau împietriți ai ei părinți. Deabia atuncea se vădise Tot adevărul neașteptat,  
Deabia atunci se deslușise Al fetei suflet vinovat. Atunci aflară.

— N grea nevoie, Dece-a fugit de bunăvoie De părinteștile cătuși; Dece  
oftă ca-n grea durere, Iar celor ce-o pețeau, supuși, Le răspundea doar cu  
tăcere; Dece la masă, ea tăcând, Doar la hatman lua aminte, Când chefu se  
-ntețea fierbinte Cu vinu-n cupe spumegând; Dece cânta mereu și-anume,  
Cântări făcute de hatman<sup>4</sup> Pe când era cazac sărman, Iar faima-l nu răzbise-n  
lume; Și ageri cai dece iubea, Dairalele și larma grea Plăcându-l tabăra,  
câmpia, Lângă topuz și tuiu privea<sup>5</sup> Hatmanul din Malorusia.

Bogat și tare-l Cociubei.» • Prieteni are mulți, câți vrei. Ușor să-și spele  
poate slava. El poate răzvrăti Poltava. Oricând, la dânsul în palat, De răzbunare  
ncrâncenat, • Pe hoț e-n stare să-l ajungă; Și braț puternic ridicând Să  
-mplânte. Dar un tainic gând Prin Cociubei.se tot alungă.

În tul buri le vremi era Când tânăra Rusie, toată, Sub grele lupte,  
încordata, Prin a lui Petru geniu, ea Neconținut se întărea. Spre slavă soarta-l  
destinase învățător care ades I-a dat ei lecții sângeroase: Fu paladinul suedez.  
Dar ispășind, netulburată, Pedepsa cea îndelungată Și ale sortii lovituri Tot  
înfruntând prin anii suri 19

Rusia se-ntărise. Tată Astfel cu greu ciocan dibaci Sfărâmi cristal și  
spade faci.

Și Carol, îmbătat de visuri, Cununi de glorie sterpe-având Călca pe  
margini de abisuri. Spre Moscova cu-avânt mergând El spulbera oștirea rusă,  
Cum pulberea-l de vifor dusă, Cum iarba se apleacă-n vânt. Merga pe-acelaș  
drum po caro În veacul nostru, sub impas, Un alt dușman, la fel de mare,  
Slăvi-n cădere al său pas.<sup>6</sup>

Demult se frământa Ucraina, Hrănind un foc în toată taina. Ai crudei  
vremi prieteni, iar, Stârneau al răzmeriței jar; Să rupă ce-l unea statornic,  
Cereau mereu dela hatman, II aștepta pe Carol, dornic, Necugetatul lor elan.  
Lângă Mazepa glasuri multe: Haideți! Haideți! Răcneau nespus. Dar hatmanul,  
nevrând s-asculte, Lui Petru-l rămânea supus. Ca deobicei la fire strașnic El  
cârmuia Ucraina pașnic, Tăcea, străin de zarva lor și chefuia nepăsător.

„Ce-l cu hatmanul? Toți murmură.

— E stors de bătrânețea-l grea; Trudiții ani stingând pierdură Tot jarul care-n el ardea. Dece c-o mână tremurată, Topuz mai poartă printre noi? Acum, acum ori niciodată, Porni-vom Moscovei război! De-ar fi bătrânul Doroșenco. 7 Sau Samoilovici, 8 dă, ei! Dc-ar fi Palei9 sau Gordcenco, 10 În fruntea oastei noastre. Hei. Atunci oștiri cazace, duse, N-ar mai pieri departe, hăt și polcurile maloruse Ni s-ar întoarce îndărăt”. 11

Așa-n neroadă -nflăcărare, Cârteau cei tineri sus și tare, Visând schimbări cu crâncen rost, Uitând robia -n care-au fost Și de Bogdan, uitând de toate, De sfinte lupte, de tratate, De slava vremilor ce-au fost. Dar bătrânețea chibzuiește, Ea cată lung, bănuitor, Se poate-ori nu, că cumpănește și nu ia hotărâri ușor. Poți marea s-o măsoari, adâncă, Când ea-l sub ghiață? Minteia cui Pătrunde poate bezna lui Din suflet și destinul încă Cel crâncen? Gândurile -n el Sunt rodul patimii. La fel, Zac în adânc, ascuns jărativ și-al zilelor trecute țel, Se coace poate singuratic. Cum poți afla? Sporind în rău, Mazepa crește-n viclenie, Mai mincinos știind să fie Și tot mai simplu-n felul său. Cum știe oamenii s-atragă! Citesc în inimi ochii lui. Cum îi conduce, cum dezleagă Și află taina orișicui! La chef, prietenos vorbește Și ce sfătos e și limbut! Cu cei bătrâni nu contenește Să plângă vremuri ce-au trecut Ducând cu ele libertatea. Crunt osândește nedreptatea, Pe -nversunați îi ia la piept, C-un prost vorbește înțelept! Puțini știu tâlcul firii sale, Că duhul lui e duh abraș, Că-l bucuros pe orice cale Să-l prăpădească pe vrăjmaș. Că-n viața lui în nici o parte, El n-a uitat ocări, dispreț, Că ochi răzbunători departe, Bătrânul și-a țintit semeț: Că el la tot ce-l sfânt nu ține, Că uită facerea de bine, Că varsă sângele oricui, Că el pe nimeni nu iubește, Că libertatea o urăște Și că-l străin în țara lui.

Demult, o țintă bino-ascunsă, Păstra bătrânul veninos, Dar greaua-l taină fu pătrunsă De-un ager ochi primejdios.

„Nu, răpitorule stai, lasă! Cu ură Cociubei scrâșnea. Cruța-voi casa-ți ticăloasă, În care -nchisă-l fata mea; Tu n-ai să arzi în flăcări crunte, Tu n-ai să pieri lovit în frunte De săbii. Nu, tâlhar ce ești! La găzii Moscovei domnești În sânge, dând în van tăgadă Și bicelor cu plumb dat pradă, Vei blestema, purtând obezi, Că fata-l vrut să ne-o botezi. Că te-am primit cu cinste-aleasă: Tumând în cupa-ți vin păgân; Că porumbii a-n noaptea deasă Tu ne-ai răpit-o, șoim bătrân!” T Pe vremuri fost-au ca frați gemeni Mazepa și cu Cociubei, Ca pâinea, sarea, tot asemeni își împărțeau și gândul ei. Alături, caii lor în goană, Zburau prin flăcări de război; Ades în jilț lâng-o stacană, Ședeau la sfaturi amândoi; Lui Cociubei, atunci hatmanul Se deschidea un pic, vicleanul și taina grea împărtășind Despre-a trădării negre fire, De legături, de-o răzvrătire, Cu înțeles ascuns vorbind. Pe-atunci în inima-l cinstită Nutrea credința Cociubei, Dar azi, cu ură îndârjită Se supunea poruncii ei și-n sufletu-l rănit închide Un gând ce crunt îl îndemna: Ori va muri ori va ucide, El față și-o va răzbuna.

Dar ura-l, prin vicleana-l fire, O -ngroapă -n piept, el știe cum. Zdrobit de-a sa nenorocire, La moarte cugetă acum. El cu Mazepa nu-l în ceartă; Al

fetei e păcatul greu Dar și pe dânsa el o iartă: „Să-l răsplătească dumnezeu Ca pus pe-ai săi neștearsă pată, Uitând de lege și de cor.”

Cu ochi de vultur, dânsul cată În jurul lui; cu gând de fier, Alege oameni ce cutează, La luptă tari, ce nu trădează. Nevestei sale tot i-a spus: 12 Că el de mult la cale-a pus O pâra cruntă, pe tăcute; De ură-nverșunată ea,

C-o nerăbdare ce fierbea,

Pe mâniosu-l soț l-asmute,

Și noaptea-n pat, cu-amar năduh,

Ea-l tot șoptea că răul duh: Vrea răzbunare.

— I dojenește,

Și plânge-apoi și-l îndârjește,

Cerând să-l jure cu temei; Și-l jură cruntul Cociubei.

E gata planul. Vrând osândă, Cu Iskra 13 Cociubei vorbea, Spunând: „Vom dobândi izbândă, Curând vrăjmașul va cădea, Dar cine, prins de -nflăcărare, Mănat de binele obștesc, Pentru-a lovi mișelul, tare, Va duce planu-l mișelesc Lui Petru însuși la picioare?”

Dintre cazaci, un brav cazac, Pe care ea-l nesocotise, Demult cu-n loc fără de leac, Pe biata fată o iubise. În faptul serii, sau în zori, Pe malul apei unde-s flori, Pe sub cireșii tăi, Ucraina, El pe Măria o pândea și așteptând-o, suferea, Iar de-o vedea, zâmbea în taină. Fără nădejdi, iubind cu foc, N-o supăra c-o rugă slabă: Respins ar fi murit pe loc. Când mulții pețitori cu grabă Veneau la ea, din rândul lor Se depărta -ntristat de moarte. Printre cazaci, când dându-și zbor, Necinstea-l se-auzea departe Iar bârfitorii, la urechi, li osândeau nemernicia; Asupra lui și-atunci, Măria Păstra puterile ei vechi.

Dar când vorbeau despre Mazepă În fața lui, ședea ca frânt,

Și galben cum e toamna stepa,

Lăsa privirile-n pământ.

Sub lună cine, cine -n zări Așa târziu se -nalță -n scări? Ce cal, prin noapte, se strecoară Și -n stepa fără margini zboară.

Cazacul nu mai vrea popas, Spre miazănoapte-l tot atras. Nci prin dumbrăvi și nici pe mejdii, Nici pe la vaduri cu primejdii.

Sclicește sabia păgân Și zomăie o pungă-n sân. Nimic nu ia fugaru-n seamă, Dă iureș, scuturând din coamă.

Și bani și sabie, au preț Pentru grăbitul călăreț, De calu-l bun, voios e-anume, Dar cușma-l ce-l mai scump pe lume.

Ar da în loc de cușmă el Și cal și galben și oțel, Dar n-ar da cușma, cușma lată Decât cu capul lui odată.

Dece la cușmă ține-atât? În cușmă-o pâra a vârat! Vrea Cociubei să afle țarul Ce țese hatmanul tâlharul.

Furtuna n-o simțea venind Și fără teamă uneltind, Mazepa frâu dădea trădării. Cu el, un iezuit 14 urzea Și ațâțând răscoala țării, Cu-n searbăd tron îl amăgea. Ca niște hoți, pe întunerice Stau tăinuind oștean și cleric, Cu țel viclean și îndrăzneț Alcătuiesc scrisori cifrate 16 Pe capul țarului fac preț, Fac târg cu-a lui vasale state. de câtva timp un cerșetor Către palat străbate stepa,



Intrând furiș, condus ușor, De Orlic<sup>16</sup> omul lui Mazepa. Venin strecoară, bine-aleși, Iscoadele-l, stârnind mulțimea, Pe Don răsccoală căzăcimea; Sunt cu Bulavin<sup>17</sup> înțeleși; Și hoardele le-asmuț, le-avântă La Nipru; și cu viclesug, Ei Zaporojia -nspăimântă Cu țarul și grozavu-l jug. Mazepa vede tot, despică, El scrie dela crai la crai: În contra Moscovei ridică Năpraznicul Bahcisarai. Varșovia-l ascultă. Țarul Și Carol regele, la fel, Tot Oceacovul. Crunt i-e harul, N-adoarme duhul lui mișel; Un gând c-un altul el împinge, Vrând să izbească cât mai drept; Nu scade răul, nu se stinge A crimei flacără din piept.

Dar cum a tresărit năpraznic, Când peste el, cu tunet groaznic, Căzu un trăsnet! Când, chiar lui, Urând ce-l rus cum altul nu-l, Mai marii ruși<sup>18</sup> îi dăruiră Denunțul în Poltava scris Și ca pe-o victimă, deschis, Ei cu regrete-l copleşiră; Prins de război, de frământări și surd la orice defăimări, Lăsând do-o parte pâra, țarul Pe Iuda-l mângâia, sperând Că răutatea și amarul, Le-o pedepsi cât de curând!

Cu-o prefăcută-amărăciune Mazepa țarului îi spune: „Știu toți și-o știe Dumnezeu: «De douăzeci de ani, mereu, El îl slujește cu credință, De largă lui bunăvoință E covârșit cu -nalt răsfăț. Ce oarbă-l ură fără capăt! Să -nceapă-acum, l-al vieții scapăt, Al josnicei trădări învăț, Mânjindu-l slavă-n bună știre? Când Stanislav<sup>19</sup> ceru oștire, Au nu-l el cel ce l-a respins, Nevrând coroana ta, Ucraina? Și ale. Lui scrisori de taină, Au nu el țarului le-a -ntins? La tot ce uneltise hanul<sup>20</sup> Și Țarigradul cu sultanul, Au n-a fost surd? Arzând de zel, Vrăjmașii țarului în el Găseau zăgaz, simțeau tăria; Nici munci, nici viață n-a cruțat: Și-un dușman azi a cutezat Să-l întineze cărunția! Și cine? Iscra, Cociubei! Ai lui prieteni din vechime.” Și lăcrămând plin de cruzime, Azi cere dârz, de mârșav ce-l, Osânda morții pentru ei.<sup>21</sup>

Osânda cui? Bătrân zănatic A cui fiică-ți stă la piept? El își innăbușă, stând drept, Al inimii zvâcnit molatic, își spuse: „În acest bucluc, Dece acest nebun se vără? Și-ascute însuși, pus pe pără, Securea pentru-un cap năuc. Cu ochii -nchiși el unde-alcargă? Pe ce și-a pus nădejdea largă? Sau. Dar iubirea fiicei lui N-o să-l împiedice sfârșitul. Se va schimba-n hatman iubitul, Altfel, nici o scăpare nu-l.”

Mărie, biata mea Mărie, Frumoaso ce-n visări te pierzi! Nu știi ce șarpe te îmbie, Ce ticălos la piept dezmierzi. Știi tu ce-amarnică pornire, De-un suflet plin de răzvrătire Te-a -nlăr. Țuit ca să trăiești? Știi tu a cărui pradă ești? Ninsoarea pletelor cărunte, Zbârcita față și-a lui frunte și ochiul lui cel arzător Vicleanul grai. Amăgitor, Mai scumpe ți-s ca lumea toată, Tu mama-ți uiți de dragul lor, Pentru-un crivat, schimbași tu, fată.

— Tu părintescul tău pridvor. Cu-a lui privire arzătoare El te-a vrăjit dela -nceput, Cu vorbă lui amăgitoare Să uiți de cinste te-a făcut; Privind la el ca fermecată Cu ochi-ți orbi, pierduți în hău, Tu îl alinți, smerit plecată și dulce ți-l păcatul tău. De dânsul beată, cu plăcere Te bucuri de greșala grea. Rușinea fecioreasc-a ta Țu ai pierdut-o în cădere.

Rușinea ei mai are preț? Ce-l vorba lumii, vorbă seacă, Când pe genunchii ei și-apleacă Bătrânul, capul său semeț; Când lângă ea, uitând

destinul, "De pace hatmanu-l pătruns și gândul lui cel mai ascuns l-l spune ei, sorbindu-și vinul? Ea nu regretă câte-au fost, Doar câte-o jale-n noul rost, Îi tulbură arar seninul: În fața ei i se năzar Părinții triști și stins li-l glasul; Îi vede printre lacrimi, hăt, Bătrâni și singuri, îndărăt, Muștrând-o și-osândindu-l pasul. O, dac-ar ști, de-ar ști că tu Aflași de fapta ei, Ucraina! Dar încă nu aflata-l, nu, Această ucigașă taină.

«CÂNTUL AL DOILEA E trist Mazepa. Mentea-l iar De gânduri grele tulburată. Cu ochi duioși, Măria cată În ochii lui. Ce stranii par. Genunchii cuprinzându-l moale, Iubirea-și spune cu temei. Zadarnic, gândurile sale Mai tari sunt ca iubirea ei. În fața-l, neluând aminte, Bătrânu-și pleacă ochii reci. La imputări, cu buze seci, Rămâne mut ca mai -nainte. Mirată și jignită, ea, Se scoală și suflând abea, Îi spune astfel de cuvinte: „Ascultă: Pentru tine eu Uitai de lume și de viață. Căzându-mi drag, te vream al meu și-aveam numai o țintă-n față: Iubirea ta. S-o am cât pot. Eu mi-am pierdut norocul tot, Dar nu regret ce-a fost să fie Să-ți amintesc vreau să mă lași: În noaptea când m-am dat eu ție, Că-ți voi fi dragă tu-mi jurași. Dece mă uiți și nu-ți sunt dragă?”

MAZEPA Prietenă, nedreaptă ești, Nebunul gând să-l părăsești; Tu-n năluciri te pierzi întreagă: Nu, sufletu-ți de patimi orb, Se sbuciumă stârnind durerea. Mario, te iubesc, te sorb Mai mult că slava, ca puterea.

MĂRIA Minciuni: Azi nu mai ești ca eri, Când singuri doar ședeam sub stele. Acum tu fugi de mângâieri, Acum ți s-a urât cu ele; Ești ziua -ntre oșteni, dai zor, Petreci, te plimbi —eu sunt uitată; Cu-un iezuit, cu-un cerșetor, Sau singur-cuc, stai noaptea toată. Amorul meu sfios, tăcut, Gu-asprime-acum întâmpinat e Și nu de mult tu ai băut Cu Dulșcaia. E-o noutate. Dar cine-l Dulșcaia?

MAZEPA Și ești Geloasă? Cum eu om în vârstă, Uitând de anii ce mă -nvârstă, •

Să caut frumuseți lumești? Ca tânărul dedat iubirii, Eu să suspin cu fals temei, Să port cătușa necinstirii, Să -ncep a ispiti femeii?

MĂRIA Nu, nu-mi întoarce vorba mie, Nu ocoli, răspunde-mi clar!

MAZEPA Mi-e scumpă liniștea-ți, Mărie, Așa să fie, află dar.

Demult, noi uneltim o treabă; Ea fierbe-acum în inimi tari și vremea ei sosi degrabă; E-aproape ceasul luptei mari, Robiți, pierzând orice izbândă, Plecat-am capetele, noi, Sub a Varșoviei osândă, Sub jugul Moscovei apoi. Ucraina, dând imbold dreptății, Din lanțuri va scăpa de tot: Eu steagurile libertății În contra țarului le scot. Cu cei doi regi pun tot la cale, Sunt pregătit, Țes fără zvon; Curând, în lupte și -n răscoale, Eu poate-mi voi dura un tron. Prieteni am cu faimă-adâncă Prințesa Dulșcaia și încă Pe iezuit, pe cerșetor; Ei gândul meu îl duc la capăt; Scrisorile regești le capăt Prin taină și prin mâna lor. Aceasta mii mărturisirea. Ești mulțumită? Rătăcirea Ți-am risipit?

MĂRIA O, totu-l clar: Vei fi al țării noastre țar! Pe capul tău, pe totdeauna, Va sta coroana!

MAZEPA Stai! Nu-l chiar Așa ușor. Să dea furtuna. Au ce m-așteaptă mai târziu?

MĂRIA Nu poate teamă să mă fure; Tu ești puternic! O, eu știu: Te-așteaptă-un tron.

MAZEPA Sau o sacure?

MĂRIA Te voi urma. Să mai trăiesc Eu fără tine n-aș ii -n stare. Dar nu: domnescul semn îl porți.

MAZEPA Tu mă iubești?

MĂRIA Ah, ce -ntrebare!

MAZEPA Răspunde: Tatăl tău sau eu Ți sunt mai scump?

MĂRIA O, dragul meu, Ce-s vorbele acestea toate? Zadarnic chin pricinuiesc. Să-mi uit părinții mă silesc. Rușinea lor mă cred; și poate (Ce gând grozav mi-e dat să -nfrunt!) De tata blestemată sunt și pentru cine?

MAZEPA Deci -nainte Sunt eu, nu tatăl.

MĂRIA Sfânt părinte!

MAZEPA Răspunde-mi!

MĂRIA Să răspunzi te las.

MAZEPA Ascultă: Dac-ar cere-un glas Ca unul dintre noi să piară Și-ar hotărî al tău cuvânt, Pe cine l-ai zvârli -n mormânt, Pe cine l-ai lăsa afară?

MĂRIA Destul! Ah, groaza mă pătrunde! Dece mă ispitești?

MAZEPA Răspunde!

MĂRIA Pălești! Ți-s vorbele ciudate. O, nu te supăra! Eu toate Sunt gata să-ți jertfesc, oricum; La graiu-ți groaza mă sfâșie. Destul!

MAZEPA Să-ți amintești, Mărie,

De cele ce mi-ai spus acum.

Ucraina -n noapte tace, lin. Pe cer cresc licăriri de stele. Văzduhu-l adormit deplin, Doar frunzele din plopi, doar ele Se clatină -n argint bătând. Iar lună ce se -nalță blând Belaia-Țercov priveghează Și-a hatmanilor parcuri, când Castelul vechi îl luminează. Tac toate, nu clinește-un ram; Dar prin castel trec șoapte rânduri. În turnul mohorât, sub geam, Ursuz și năpădit de gânduri, În lanțuri sade Cociubei, Privind spre cer cu ochii grei.

În zori osânda, își dă seamă; Gândind la ea nu simte teamă; Nu-și plânge viața cu otomn. Co-l moartea lui? Doritul somn. În raclă s-ar culca cuminte. E toropit. Dar, doamne sfinte! Să cazi ca vită, nătărău, Sub ale hoțului picioare, În ghiara dușmanului său De țar trimis. Fără onoare, Să-ți pierzi tu viața pe năluci.

Belaia Țercov Biserica albă. (N. trad.) 306

La moarte pe amici să-l duci, Ei și-n mormânt să te blesteme; Cu capul sub secure stând, Să-ți vezi vrăjmașul surâzând, Să cauți moartea, să te cheme și ura față de tâlhar Să n-ai cui o lăsa măcar!

Și-și amintește de Poltava, De toți ai săi, de tot ce nu-l, De anii -mbelșugați, de slavă și cântecele fetei lui; De casă-n care se născuse, Unde-a trudit, unde-a dormit; De tot ce viața -n dar i-aduse, De toate câte-a părăsit și pentru ce? —

Dar cheia -n lacăt Scrâșni și deșteptat astfel, Sărmanu-și spuse: Este el! E cel ce -n ultimul meu treacăt, Sub cruce m-o purta duios, Cel ce păcatele le

iertă și leacuri pentru suflet poartă, Mijlocitor către Hristos. Din trupul lui cel sfânt, din sânge, M-oi întări, smerit gustând, În față moartea voi înfrânge, Spre viață veșnică trecând!

Și bietul Cociuboi, cucernic, E gata și la cuget treaz, Stăpânului atotputernic Să-și verse crâncenul necaz. Dar nu-l sol sfânt ce alinează, Ci-l altul care-l cercetează; E Orlic, crunt la chip îngust. Cuprins de silă și desgust, Bătrânul buzele și desface: „Ce vrei, om crud, ce-ascunzi în glas? Dece și ultimul popas, Mazepa nu mi-l lasă -n paco?”

ORLIC Mai vreau câte ceva să-mi zici.

COCIUBEI Eu ți-am răspuns. Te du de-aici Și lasă-mă.

ORLIC Hatmanul alte Mărturisiri mai vrea.

COCIUBEI Ce fel?

Demult, eu tot ce vrut-a el Recunoscu. Ce-am spus, încalțe Sunt scornituri. Sunt rău, nedrept Țes uneltiri. Hatmanu-l drept. Ce vreți mai mult?

ORLIC Noi știm prea bine Că ești nemăsurat de-avut, Că la Dicancaz2 -n loc știut, Ascunzi comori prin hrube pline. Curând pe eșafod vei sta; Cu -ntreagă bogăția ta Oștirea-și umple visteria; Așa e legea. Datoria Eu ți-o arăt: Cer să-mi răspunzi, Comorile -n ce loc ascunzi?

COCIUBEI Da, trei comori. Aveți dreptate, -Ln viața asta mi-au fost date. Comoara-ntâia-l cinstea mea, Se stinse sub tortură grea; Comoara două dintre ele: Pierduta cinste-a fetei mele. I-am stat și zi și noapte -n jur, Mazepa-l cel ce i-a fost fur. Comoara treia-l răzbunarea Pe care-o port în pieptul meu: Și am s-o duc lui dumnezeu.

ORLIC Moșnege, lasă-ți aiurarea! Azi, când pornești spre nepătruns, Nu-ți mai hrăni cu visuri ura, Că nu-l de glumă. Dă-mi răspuns, De nu, te-așteaptă iar tortura; Pe unde-s banii?

COCIUBEI Crud slugoi!

Când vei sfârși cu cercetarea? Dă-mi păs să mor. Porniți apoi, Tu cu Mazepa, cercetarea și co-am lăsat să numărați Cu degete de sânge grase, Prin hrube scotociți, săpați, Tăieți grădini, dați foc la case. Cu fiica mea porniți la drum; V-o spune tot și-o să v-arate Unde-s comorile-ngropate; Dar pentru Dumnezeu, acum, Te rog cinstit dă-mi bună pace.

ORLIC Pe unde-s banii? Spune-mi tu. Pe unde-s banii? Spui sau nu?

E vai și-amar de-acel ce tace.

Arată-mi locul lor, că-l rău!

Tu taci? La caznă! Hei, călău! 23

Și el intră. O, noapte cruntă!

Dar unde-l hatmanul tâlhar?

Șerpeasca-l fire cum se -nfruntă Acum cu-al remușcării jar?

În casa fetei răpitoare,

Ce doarme lin, neștiutoare,

Lânoă crivatul fetei, mut,

Cu capul aplecat, pierdut,

Mazepa stă cu-amar răsuflet.

Tot gânduri negre-l trec prin suflet Și noaptea-și crește umbra ei.  
„Pieri-vă tontul Cociuboi!  
Nu-l pot scăpa. Când ceasu-l bate,  
Hatmanul trebuie, mai mult,  
Să se -ntărească în tumult,  
Ca -n fața-l orice răutate Să dea -n genunchi. Scăpare nu-l Pentru făptaș  
și soțul lui!"

Spre fată-apoi luând aminte,  
Mazepa-și spune: „Doamne sfinte!  
Ce-o să se-ntâmplesc-atunci când ea Afla-vă vestea cea cumplită?  
Acum ea doarme liniștită,  
Dar taina, taină n-o să stea Decât puțin de tot. Securea,  
Căzând, va zgudui în zori Ucraina. Lângă ea și-aiurea,  
Or să răsară vestitori.  
Ah, văd: Cui soarta lui nebună I-a dat al zbuciumului țel,  
Stingher de tot să stea -n furtună,  
Nu c-o soție lângă el.  
La o căruță nu se -nhamă Un cerb și-un cal nestăpânit.  
Cum bine n-am băgat de seamă,  
Plătesc acest tribut smintit.  
Tot ce nu are preț și nume,  
Tot ce-are ea mai drag pe lume,  
Ii dar, sărmana mi-a adus Doar mie, un moșneag și iată Ce crimă eu la  
cale-am pus!"

Și o privi: pe pat culcată,  
Ce pașnic doarme ea astfel!  
Ce dulce sub alint de vise!  
Prin buzele ușor deschise Răsuflă pieptul tinerel.  
Dar mâine, mâine. Prins de tremur,  
Mazepa capul și-a -nturnat.  
Și iese, dus ca de-un cutremur,  
În parcul mut și -ntunecat.  
Ucraina -n noapte tace, lin. Pe cer cresc licăriri de stele. Văzduhu-l  
adormit deplin. Doar frunzele din plopi, doar ele Se clatină -n argint bătând.  
Mazepa-l ros de-amarnic gând. Pe boltă stelele -n lumină, Par niște ochi ce-  
aruncă vină, Privindu-l batjocoritori. Toți plopii par judecători, Ce dând din  
cap, s-au strâns în noapte și despre el vorbesc în șoapte. Iar noaptea blândă,  
răcoroasă, Ca și o temniță-l apasă.

Deodată-un strigăt slab la el Ajunse parcă din castel. N-a fost cumva o  
-nchipuire? Vreun glas de cobe s-a prelins? Vreun torturat gemut-a stins? Dar  
al său zbucium, peste fire, Să-l stăpânească n-a putut Și-atunci, la strigătul  
pierdut, El a răspuns răcnind sălbatic Ca -n bătălie, furtunatic C-atunci, când  
fiind cu Hamalei Și cu Zabele -ncins în luptă, În frământare ne-nteruptă  
Gonea cu el. cu Cociubei.

Cresc zorile și ceti ce pier Nasc dungii de purpură pe cer. Ies dealuri, văi, din vălul cetii, Ies ape, lunci și-al zilei domo Se -nalță -n larva dimineții, Iar omul s-a trezit din somn.

Dormind c-o dulce respirație, Prin vis, Măriei i șo pare Cum cineva, tiptil intrând I-a apucat încet piciorul. Ea s-a trezit dar surâzând, închise ochii sub fiorul De raze calde ce-au pătruns. Săltându-și brațele -nainte, Șopti cu patimă fierbinte: „Tu ești Mazepa?” Dar răspuns Alt glas i-a dat, ce glas. O, sfinte! Ea tresărind privi -nainte: E mama ei.

MAMA O taci, o taci; Să nu ne pierzi. Umblând dibaci, Venit-am prin întunecime; Nu eu, ci ruga-mi străbătu: În zori e-osânda. Numai tu Să -ndupleci poți a lor cruzime. Salvoază-ți tatăl.

FIICA Tatăl cui? Osânda cui?

(cu spaimă)

MAMA Sau nu știi poate? Nu! Nu stai în pustietate, Stai în palat! Cum n-ai de știre Ce crud hatmanul-l în pornire? Cum el dușmanii-și pedepsește, Cum țaru-l face ce dorește. Dar vād: pe-ai tăi tu i-ai uitat. Pentru Mazepa! Vād răsplata; Te aflu -n somn, te-alinți în pat, Pe când l-au judecat pe tata, Pe când osânda i-o citesc, Pe, când securea-l pregătesc. Ne crezi străini, sau ce să fio? Revină-ți, fiica mea! Mărie Aleargă, la picioare-l cazi, Pe tatăl tău tu scapă-l azi! Cu ochii tăi poți hoții -nvinge, Securea să le-abați tu poți, Hatmanul nu te va respinge: Tu pentru el uitași de toți, De cer și cinste.

FIICA Ce-l cu mine?

Mazepa. Tata. Moartea. Vine C-o rugă mama. au visez? Nu, sunt nebună, aiurez. Ce-s astea?

MAMA Dumnezeu cu tine. Nu, nu sunt aiurări, nu-l vis. Cum, poate n-ai aflat deschis, Că tata, prins de -nverșunare, Simțind necinstea-ți cu amar, împins de-o oarbă răzbunare Pe hatman l-a pârât la țar? Că schingiuit, recunoscuse Vicleanul plan care-l făcuse; Ca vrut să iște bănueli, Că, jertfă a dreptei îndrăzneli L-au dat dușmanului său pradă; Că -n fața oastei în paradă, De nu-l va ocroti cumva Domneasca mână de departe, El astăzi va fi dus la moarte; Și până-atunci, aici va sta închis în turn.

FIICA O, doamne sfinte! Vai, astăzi bietul tatăl meu!; Și fața, șovăind -nainte Căzu cum mortul cade greu.

Căciuli pestrițe. Lănci șiraguri. Tambure bat. Serdiuci<sup>24</sup> gonesc. Și polcuri se înșiruiesc. Mulțimea fierbe. Freamăt, steaguri. Se mișcă drumul, cu norod, Ca un balaur. Plin e hăul. Pe câmp se -nalță-un eșafod, Pe el, plimbându-se, călăul? I Așteaptă victima cu jind: Acum în mâini, voios rânjind Securea grea o cumpănește, Acum cu gloata săguiește. În vuet tot se prefăcu: Strigări și sfăzi și răs și ropot. Deodată-un țistuit crescui Și toți tăcură. Doar un tropot Tăcerea groaznică-o surpa; Colo, făcându-l zid oștenii. Hatmanul printre căpetenii,; Pe calul negru galopa.

Iar dincolo, pe-un drum din zare,

Venea un car. Cu-nfiorare Spre el toți ochii au cătat Cu cer și lume -n împăcare În car și prin credință tare Sta Cociubei nevinovat.

Cu dânsul Iskra, rob al sortii,

Ca mielul se supune morții.

Opriră. Rugi au răsunat Și popii de păcat dezleagă; Tămâia fumul și-a -nălțat.

Pentru odihna lor se roagă Norodul; iar cei duși la chin —

Pentru vrăjmași. Și uite-l vin: Urcând pe eșafod, se -nchină,

Apoi se -ntinde Cociubei.

Ca -ntr-un mormânt tac toți, tac grei.

Securea fulgeră -n lumină Și capul repede-a căzut,

Un „ah” zbucni. Al doilea, iată,

În urma lui sări îndată,

De sânge iarba s-a umplut.

Iar gădele, c-o glumă nauă,

Le-a prins de chică pe-amândouă; Cu brațu -ntins pe eșafod,

Le-a scuturat peste norod.

Osânda-l gata. Gloata deasă Se risipea nepăsător Și oamenii mergând spre casă, Vorbeau de treburile lor. Câmpia se golea agale. Prin lumea ce-și vedea de cale Trecură-atunci două femei, Cu pași trudiți, cu ochii grei; C-o spaimă mută, tremurândă, Zoreau spre locul de osândă. „E prea târziul” șopti un ins Și mâna către câmp și-a -ntins: Stricau acolo eșafodul, 315

Un popă se ruga -n pustiu Și doi cazaci, gonind norodul, Săltau pe-un car un greu sicriu.

În fața călărimii -n stol, Mazepa, crunt, zorea să scape De locul morții. Sub pleoape II chinuia un groaznic gol. Și nimeni nu-l venea apoape Și el o vorbă nu scotea; În spume calul său gonea. Ajuns la el, „ce-l cu Măria”, Rosti Mazepa. Dar răspuns Doar șoapte vagi i-au fost solia. De-o spaimă crâncenă pătruns, Porni spre ea; intră -n odaie; Odaia-l goală, toate tac; Porni spre parc ca o văpaie; În preajma -ntinsului său lac, Prin tufe, chioșcuri, prin ferigă, Nu-l nimeni, urme nu-s s-apuci: Fugit-a! Slujitorii-și strigă, Po pricepuții săi serdiuci. Ei vin. Le sforăie gonacii. Răcnind vijelios cazacii S-aruncă -n șea gonesc de-acum Spre orice colț, spre orice drum.

Fug clipele și vremea toarce. Măria nu se mai întoarce. Nu știe nimeni pe pământ, Dece și unde ea fugise. Mazepa sta scrâșnind, înfrânt, Prin servi o spaimă se lățise. Cu pieptul ars, tăcut, buimac, Mazepa șade în ietac. Lângă crivatul gol, în noapte, El treaz, în a tăcerii șoapte Sta -ncrâncenat de-un straniu chin. Spre ziuă, slujitorii sprinteni Au revenit, pe rând revin. Deabia merg caii. Frâie, pinteni, Potcoave, pături totu-l plin De spumă și de sânge; toate Haite, roase, destrămate. Dar despre fata ce s-a dus, Niciunul veste n-a adus, Se stinse urma-l chinuită Cum pioro-un sunet undeva. Doar biata-l mamă izgonită, Cerșind prin lume rătăcea.

CÂNTUL AL TREILEA Cu toate că-l de jale frânt, Mazepa, cu sporit avânt, Spre viitor șo ațintește. Tot uneltind mai dârz, cu miez. Cu mândru rege suedez, El legătura-și prelungește; Iar ca să -nșele mai dibaci, Dușmanii prinși de bănuială, Se -neonjură de-un roi de vraci și geme -n pat cu ticluială, Cerând

să-l vindece de boală. Războaiele cu-al lor măcel, Tristeța, truda lui amară Și slăbiciunea îl surpară Pe patul morții. Gata-l el Să lase lumea trecătoare; Vrea slujba cea de dezlegare; Chemă vlădici, cu glas sfios, La căpătâi cu patrafirul; Și curge sfânt și tainic, mirul, Pe capul alb și ticălos.

Trec zile. Moscova zadarnic Așteaptă oaspetele-amarnic; Între mormintele duium Pe suedezi îi paște taina. Dar Carol a cotit din drum, Mutând războiul în Ucraina.

Deodată s-a sculat trufaș, Mazepa, jalnica otreapă, El, mortul viu, ce slab și laș, Gemuse c-un picior în groapă. Acum e-al țarului vrăjmaș; Acum în fruntea oastei saltă, Cu ochi aprinși, cu voce -naltă, își mișcă spada fulgerând, Spre Desna zboară galopând. Așa cum, gârbov, pradă sapei, Un cardinal viclean și slut, De cum primi tiara papei, Voinic și tânăr s-a făcut.

Și vestea a zburat cu-alarmă, Ucraina s-a umplut de larmă: „El a trecut de partea lor, Trădând, lui Carol sub picior Și-a pus topuzul”. Faclă vie, Lăuntricul război e-aprins Și arde.

Cine-o să descrie Mânia țarului surprins? 25 Cresc anatemele -n soboare; Al lui Mazepa chip viclean E rupt de găzi. Cu urlat mare Alege Rada alt hatman. Și dela Enisei că zmeii Sosesc toți Iskra, Cociubeii, Chemați de Petru din surghiun. Cu dâșii plânge, se descarcă și mângâindu-l îi încarcă Cu noi cinstiri și-un rost mai bun. Palei, proscrisul lui Mazepa, E în Ucraina, trece stepa, La Petru căutând bârlog. Răscoala-l fără de putere.

Pe eșafod și Cecel<sup>28</sup> pierde Și atamanul zaporog.

Și tu, ce -n lupte-ți afli slava,

Pe-un coif coroana ta schimbând,

Cel care -n zare vezi Poltava—

Șu» a-vă ceasul tău curând.

Acolo țarul oști trimite, S-au scurs noian pe-un câmp întins-Și taberele învrăjbite Cu iscusință s-au cuprins: Precum ades înfrânt în lupte, Iubind din sânge să se -nfrupte, C-un altul așteptat cu dor, Dă ochi-un groaznic luptător. Semețul Carol stă să cate: Nu-s ostile împrăștiate La Narvă, cei care sosesc, Ci-un șir de polcuri rânduite, Supuse, rezezi, îndârjite Și mii de spăngi care sclipesc.

Și-a hotărât: în zori e-atac. Adânc dorm suedezi -n noapte. Doar într-un cort, când toate tac, S-aud prin beznă niște șoapte.

„Nu, Orlic, prea grăbiți am fost, Prea ne -ncrozurăm în izbândă; Am socotit prea dârz, prea prost Și paguba ne-o fi dobândă. Acuma, țelul mi-e pierdut. Cu Carol fu o grea greșală: M-am înșelat! Ce-l de făcut? E-un țânc nebun de îndrăzneală; De bună seamă, poate da Vreo două lupte norocoase, La inamic poate cina, 27 Râzând de bombele focoase, 28 E-n stare ca un rus pușcaș, S-ajungă-n tabăra dușmana; Să-mpușle un cazac abraș și să se-aleagă cu o rană; 29 Nu-l el făcut să lupte, nu-l, Cu țarul uriaș să-l strângă: El, ca po-un polc, vrea soarta lui Cu darabana s-o constrângă. E îndărătnic, rezezit Nerăbdător, nechibzuit, Norocul lui e-n tot ce zboară; Puternicul vrăjmaș de-aem, Cu vechi izbânzi el îl măsoară II face pulbere și scrum. Rușine: de-un



hoinar războinic, La vârsta-mi, fui atras ușor; Orbit de-avântu-l nedestoinic Și de norocu-l schimbător, Ca o fecioară”

ORLIC Bătălia S-o așteptăm. Cu Petru iar Putem lega prietenia; Se poate drege răul, chiar. Zdrobit de noi, să fii pe pace, El bucuros o să se-mpace.

MAZEPA Nu, e târziu! Cu țarul rus Nu-l nici un chip de împăcare. O soartă fără înturnare îmi este dată. Ard nespus De ură. La Azov, odată, Sub cort, în tabăra-nchegată, Cu țarul petreceam voios: Fierbea vin taro-n cupe grele Și vorbele fierbeau cu ele; Și-am spus un lucru curajos.

— Poltava” Desen de V. Seroo, 194S Toți oaspeții au stat ca varul; Sfărmându-și cupa în bucăți,

Cu grea amenințare, țarul,

M-a prins de albele mustăți.

O răzbunare ce nu iartă Eu i-am jurat cu-adânc temei,

Cum mama prunc la sânu-l poartă, O legănai. E vremea ei!

Și, spada care-o port la coapsă,

Cât va trăi n-o va uita.

Eu pentru Petru sunt pedeapsă,

Sunt spinii din coroana sa.

Ar da tot ce-l mai scump în viață,

Ar da cetăți acest erou,

Ca pe Mazepa de mustață Să-l poată înșfăca din nou.

Mai sunt nădejdi: afla-vom mâine Cam cine va porni fugar!

Închise pleopele bătrâne Cel care l-a trădat pe țar.

Din flăcări soarele-și ia drumul. Cu grohote, pe culmi, pe șes, Bat tunuri. Roș se-nalță fumul Spre cer suind clăbucu-l des, Străpuns de razele ce-l țes. Se-ncheie polcuri pretutindenii. Pușcașii printre tufe vin. Ghiulele cad. Curg plumbii-n grindini Și baionetele s-ațin. Pân-a fi cumpăna amiezii Sar peste șanțuri suedezi; Bat călăreții-n val ne-nfrânt; Iar pedestrima vine-n urmă, Tot ce-a rămas doboară, scurmă și sprijină al ei avânt. Detună luptele-n tot locul, Când ici, când colo, nescăzut, Se vede însă că norocul De partea noastră a trecut. 21 Pușchin Opere vo! I Drujinele sub canonadă S-au spulberat, s-au rupt, s-au stins.

Laș, fuge Rozin din grămadă Și Schlippenbach se lasă prins.

Cad suedezi ca la pândă,

Le pierе faima-l crâncen ceas Și zeul luptei cu izbândă Ne-nsamnă fiecare pas.

Atunci, cu-nsufletire-naltă, Răcnit-a Petru dârz și greu: „La luptă toți! Cu dumnezeu!” Ieșind din cort cu-ai săi, tresaltă Măritul țar. Privirea sa Străluce. Fața să-l cumplită. Cu firea lui nestăpânită Ca trăsnetul ceresc părea.

I s-a adus, în scumpe pături, Iubitul cal ce joacă-n loc; Simțind că va intra în foc, El tremură. Privind înlături, Dispare-n luptă, îndrăzneț, Cu-al său puternic călăreț.

Amează. Lupta se oprește Ca un plugar ce odihnește. Cazaci răzleți pe cai gonesc. Se leagă polcurile, cresc. Din cântec tace bătălia Și tunurile ce-au tot

rupt, Flămândul glas și-au întrerupt. Când iată-asurzind câmpia, S-aude URA, iar și iar: Oștenii l-au zărit pe țar.

În goană l-a găsit oștirea Puternic ca războiul, drept. Scruta tot câmpul cu privirea.

Îl urmăreau cu-avânt în piept, Toți puii cuibului său trainic, Spre-ai împlini destinul tainic În cârmuire, bătălii, Tovarăși, fără număr fii: Și Șeremetev temerarul și Brius și Bour și Repnin și, cel ce prin noroc cu țarul Puterea o-mpărțea deplin.

În fața oastei de războinici Albastrele drujini de-oțel, Purtat de-ostași aleși, destoinici, Pe targă, palid, subțirel, Rănitul Carol se ivise, Cu comandanții după el. În gânduri el se adâncise. În ochii lui se deslușea O frământare peste fire. Părea că lupta ce-o dorea Îi dă o grea nedumerire. Deodată el făcu un semn Și oastea lui porni cu-ndemn.

Armatele roind porniră; Pe câmp, în fum, se întâlniră: Și-l lupta din Poltava-n toi! În foc, sub schije, sub vâlvoare, Zid viu în crunta-ncăierare, Când cade-un rând, vin alte noi Cu spângi în fulger. Strajă vieții Gonesc ca norii călăreții, Cu săbiile larg brăzdând, Retează capete, urlând. Grămezi de morți zvârlind grămadă, Ghiulelele-au ieșit la pradă Și printre ei se joacă-n larg, În sânge fierb, în colb se sparg. Toți taie, spintecă, doboară. Bat tobe. Urlet ca de fiară. Trag tunuri. Tropot. Cad și cad și moarte-l peste tot și iad. 21

Sub zbucium stând, sub vâl de s La bătălie plini de grijă, Toți comandanții calm privesc, Mișcarea oastei urmăresc, Prevăd izbânda, sau căderea Și-n liniște își spun părerea. Dar ce oștean stă lângă țar, Cărunt, bătrân ce-n jur privește? De doi cazaci el se proptește. De râvnă ochii lui tresar. El cu pricepere, spre zare Privește-a luptei frământare. L-a ros exilul, anii grei, Pe cal el n-o mai sta cu fală; Cazacii n-or mai da năvală, Simțind îndemnul lui Palei! Dece dar ochii lui sclipiră și-o grea mânie se resfiră Pe chipul lui îmbătrânit? Ce-anume oare l-a stârnit? Ori pe Mazepa, el cu trudă L-o fi zărit prin vâlmășag Și-n contra anilor se-nciudă Acest neputincios moșneag?

Mazepa treaz și-nchis într-însul, Privește lupta și-s cu dânsul Cazaci cumpliți, pe cai năluci Și căpetenii și serdiuci. Deodată-un foc. S-a -ntors degrabă: Muscheta lui Voinarov mai Scottea o fumegare slabă; Lovit de-aproape, fără grai, În sânge un cazac se zbate, Iar înspumatu-l cal, simțind Că a scăpat în libertate, În zări de foc pieri gonind. Spre hatman, el prin bătălie Cu sabia-și luase-avânt, Cu ochi smintiți, fără cuvânt. Hatmanul, călări să vie T Ca să-l întrebe. El murea Dar ochiul lui cel stins privea Tot crunt spre dușmanul Rusiei; Murind, cazacul se-ncruntă și glasul-l numele Măriei Tot mai încet îl îngâna.

E-aproape biruința. Ura! Cad Suedezii, dați de-a-dura. O, ceas slăvit! Înfrânt, răpus, Vrajmașul e pe fugă pus.30 Cu săbii de omor tocite. Gonindu-l călăreții vin. Și câmpul oștilor zdrobite, De morți, ca de lăcuste-l plin.

Petrece Petru. Vesel, falnic. Îi arde gloria-n priviri. Și cheful lui e chef năvalnic. Slăvit puternic de oștiri, În cortul lui cu vin cinstește Pe șefii săi, pe

șefii prinși, Mângâie, laudă, glumește și pentru-ai săi maestri -nvinși, Ridică  
cupa-mpărătește.

Dar unde-l primul oaspe, nu-l? Pe unde ni-l cutezătorul? Și la Poltava  
ura cui O potoli învingătorul? Mazepa unde-l? Hoț, mișel! Pe unde-l Iuda? E în  
viață? Pe eșafod de ce nu-l el? De ce și Carol nu-l de față? 31

Prin stepele adânci, călări, Aleargă Carol și Mazepa. Legați de-o soartă,  
fug spre zări. Primejdia ce-ascunde stepea, Sădește-n rege noi puteri; Uitând de  
rană și dureri, Tăcut, în șea plecat-nainte, Gonește fugărit de ruși și  
credincioșii-n stol fierbinte, Deabia se țin de el, supuși.

Zvârlind priviri pătrunzătoare Spre fundul stepei, printre ei, Mazepa fuge-  
n goana mare. Când iată un conac. Dar ce-l? De ce s-a speriat deodată? De ce în  
goană mai turbată Acest conac a ocolit? Sau poate parcul părăsit Și casa goală,  
în paragini, Cu ușa spartă, către drum, Vreun basm uitat cu vechi imagini I-au  
amintit cumva acum? Tu cel care făcuta-l scrum O sfântă nevinovăție Cunoști  
tu casa cea pustie, Acest cămin, cândva un rai Și unde tu, bând vin la masă,  
Într-o familie voioasă, înveselind pe toți, glumeai? Mai știi tihnitul loc în caro  
Stătea un înger cu ochi vii Și parcul, plin de-ntunecare, Când l-ai răpit. Le știi!  
Le știi!

Cu noapte s-a -nvclit câmpia. Pe țărmul Nipru lui bătrân, Dorm cei ce  
dușmănesc Rusia Și pe puternicu-l stăpân. Eroul, pașnic adormise, Uitând  
Poltava, că-l rănit. Însă Mazepa bântuit Era de tulburile-l vise. Deodată-un  
glas, aproape, blând. El s-a trezit. Prin noaptea lină, C-un deget slab  
amenințând,

Asupra-l cineva se-nclină.

El tresări un geamăt dând.

Murdară, despletită, ruptă,

Cu ochi sticloși, cu fața suptă,

În zdrențe-nvaluită, ea,

Sub raza lunii reci ședea.

„E-un vis. Sau tu. Ești tu. Mario?”

MĂRIA încet, încet! Părinții mei,

Deabia-s culcați. Ah, vom porni-o!

Mai stai. Să nu ne-audă ei.

MAZEPA Mărie, biata mea Mărie! Revino-ți! Doamne! Cum? Ce ai?

MĂRIA Ascultă, ce-nșelătorie!

Ce haz au snoavele ce-aflai?

Ea mi-a șoptit de-dimineată Că bietul tata-l mort, înfrânt Și po ascuns  
mi-a pus în față Căruntu-l cap. O, doamne sfânt!

Dar poți fugi de clevetire?

Vezi: capul cum de el să scap?

N-a fost de om să nu te mire.

Ci cap de lup auzi, ce cap?

Cu asta mă-nșela pe mine!

Mă sperie cu-un vicleșug?

Și pentruce? Ca eu cu tine Să nu mai îndrăznesc să fug?  
Pot eu să cred?

Cum aiurează, Iubitul asculta cu groază. În gânduri ce-n vârtej se țes Ea îngâna: „Țin minte-un șes. O sărbătoare. Gloata deasă. Și niște morți. Iar mama mea La sărbătoare mă ducea. Tu unde-ai fost? Dece-s rămasă? Dece colind prin noapte eu? De-acu-l târziu. Haidem acasă. Ah, văd prea bine, capul meu K turburat, se înțelege: Drept altul te-am crezut moșneg. Tu lasă-mă. Cu ține-l greu. Ți-s ochii cruzi. Atât, pot spune: Tu ești urât. El e-o minune: I-s ochii iubitori. La grai E-n-lăcărat și grea i-e spadă, Mustața lui e ca zăpada; Tu sânge pe mustață ai”.

Apoi scoțând un răs sălbatic, Ea ca o ciută s-a zbătut, Pe țarm, spre câmpul singuratic, Fugi și-n noapte-a dispărut.

S-arată zorii. La un loc, Cazacii, roată lângă foc, Fierb niște grâu într-o năstrapă, Drabanzii lângă țarm, duium. În Nipru caii și-l adapă. Tresare Carol: „Hei! La drum! Mazepa, scoală-te. E ziuă”. Dar el de multă vreme-l treaz. Tristeța-l sfarmă ca-ntr-o piuă și-o piatră simte pe grumaz. Tăcut el calu-și înșeuiază, Cu regele-n galop nebun și ochii strașnici scânteiază, Când spune țării rămas bun.

Prin veacuri, ce-a rămas dintr-înșii, Din toți acești bărbați faimoși, Nepotoliți, ambițioși? Vlăstarii li s-au stins; cu dânșii Și urmele lor sângerii De biruinți și silnicii. Doar tu, erou dela Poltava, În lupte și-n zidiri frunțaș, Ți-ai înălțat cu toată slava, Un monument de uriaș. În țara unde-s zări domoale Și mori de vânt fac lanț greoi Bendorului și unde-agale, Azi bivolii pasc iarba moale, Pe vechi morminte de război Un chioșc surpat între vâlcele, Trei gropi, mini ce dăinuesc Și niște scări cu mușchi pe ele, De-un rege suedez vorbesc. De-acolo, dârz se -mpotrivise El singur printre servii lui, Asaltului turcesc; scrâșnise și spada și-o zvârli sub tuiu; Pe hatman l-a -nghițit pământul, Nu-l căuta pe-aici mormântul, Mazepa e uitat demult; Doar cu cântări de cor și clerici, Odată-n an el prin biserici, E blestemat în greu tumult. Dar s-a păstrat mormântul unde Cei doi martiri zac sub ferești, Printre morminte strămoșești, Într-un locaș cu bolți afunde. 33 Sunt la Dicanca, uriași, Niște stejari bătrâni deoparte; Despre străbunii duși la moarte, Ei povestesc pentru urmași. Dar fala-l fără-de poveste. Din urmă ei nrînic nu este. Al ei sfârșit, al ei destin, Ca de o ceață-ntunecată Ascunse ni-s. Doar câteodată, Vreun cântăreț cu glas blajin Și orb, bandura-și zdrăngănește, Cântând pe hatman, sub copaci, El de Măria le vorbește. Stând între fete de cazaci. În românește de GEORGE LESNEA NOTE I. Vasăli Leontievici Coeubei, marele jude, unul dintre strămoșii cenților de azi care poartă același nume.

. 2 Cociubei a avut câteva fiice; una dintre ele a fost căsătorită cu Obidovschi, nepotul lui Mazepa. Acea despre care se vorbește aici, se numea Matriona.

3 Mazepa, într-adevăr a pețit-o pe fina lui, dar a fost respins.

4 Tradiția îi atribuie lui Mazepa câteva cântece, păstrate până azi în amintirea poporului. Cociubei în denunțul său pomenește despre o „dumă”

patriotică, compusă, zice-se, de Mazepa. Ea prezintă valoare nu numai din punct de vedere istoric.

5 Tuiul și topuzul, semne ale rangului de hatman.

6 Vezi Mazepa de Byron.

7 Doroșenco, unul dintre eroii vechii Malorusii, neîmpăcat dușman al stăpânirii rusești.

8 Grigori Samoilovici, fiul unui hatman surghiunit în Siberia la începutul domniei țarului Petru I.

9 Simcon Palei, polcovnicul Hvastovului, faimos călăreț. Pentru năvălirile sale samavolnice a fost, surghiunitul Eniseisc în urma plângerii lui Mazepa. Când cel din urmă s-a vădit trădător, atunci și Palei, ca un dușman învetorat al lui, a fost înturnat din surghiun și a luat parte la bătălia dela Pol-tava.

10 Costea Gordeenco, atamanul cazacilor zaporojeni. La urmă a trecut de partea lui Garol XII. Luat prizonier și executat în anul 1708

II. 20000 de cazaci au fost trimiși în Liflandia (Vechea denumire a Estoniei). (N. trad.) 12 Mazepa, într-o scrisoare, îi reproșează lui Cociubei că-l conduce soția lui, mândră și încrezută.

Întocmite de Pușchin. (N. red. Ruse) 13 IsCra, polcovnicul Poltavei, tovarășul lui Cociubei, părtaș la planurile și soarta acestuia.

14 Iezuitul Zaleski, prințesa Dulscăia și un oarecare arhiepiscop bulgar, exilat din țara lui, au fost agenții principali ai trădării lui Mazepa. Cel din urmă, deghizat în cerșetor, umbla din Polonia în Ucraina și îndărăt.

15 Astfel se răspândeau manifestele hatmanilor.

16 Filip Orlic, gramaticul și confidentul lui Mazepa; după moartea acestuia (1710), a primit dela Carol XII titlul onorific de hatman al Malorusiei. În cele din urmă a trecut la mahomedanism și a murit la Bender în jurul anului 1736 17 Bulavin, cazac dela Don care instiga căzăcimea la răscoală pe vremea aceea.

18 Secretarul confidențial Șafirov și contele Golovchin, prietenii și protectorii lui Mazepa; asupra lor, pe bună dreptate trebuie să cadă grozăvia osândirii și execuției denunțătorilor.

19 În anul 1705 Vezi observațiile la Istoria Malorusiei de B. Camenschi.

20 În timpul nereușitei campanii din Crimeia, Cazâ-Ghirei i-a propus să se unească cu dânsul și împreună să atace armata rusă.

21 În scrisorile sale, el se plânge că denunțătorii au fost prea puțin torturați și core cu insistență ca ei să fie executați comparându-se pe sine cu Suzana, cea fără vină, bârfită de bătrânii nelegiuți, iar pe contele Golovchin cu proorocul Daniel.

22 Satul lui Cociubei.

23 După osândirea la moarte, Cociubei a fost torturat în oștirea hatmanului. Din răspunsurile nefericitului, se vede că el a fost interogat asupra comorilor ascunse de dânsul.

24 Armata întreținută pe cheltuiala hatmanului.

25 Măsurile aspre luate de Petru, cu obișnuita lui rezeziune și energie, au ținut Ucraina sub ascultare.

„1708 la data de 7 Noembrio, din porunca suveranului, cazacii, după obiceiul lor, prin alegeri libere, au ales ca hatman pe polcovnicul din Starodubsc, Ivan Scoropatschi.

„La data de 8 au sosit în Gluhov arhiepiscopii din Chiev, Gemigov și Pereaslav.

„Iar în ziua 9-a, l-au dat afuriseniei pe Mazepa acei arhieriei în mod public; în aceeași zi și manechinul (păpușa) acelui trădător, Mazepa, a fost scoasă și luându-l-se panglica de cavalier au dat manechinul pe mâna călăului, iar acesta legându-l cu o frânghie, îl târî pe uliță și prin piață până la spânzurătoare unde a fost spânzurat.

„Tot la Gluhov în ziua a 10-a l-au executat pe Cecel și pe alți trădători.” (Jurnalul lui Petru cel Mare).

26 Cecel a apărut cu înverșunare Baturinul împotriva armatei prințului Menșicov.

27 La Drezda, la regele August. Vezi Voltaire, Histoire de Charles XII. (Istoria lui Carol XII). 28 „Ah, majestate! O bombă.” „Co este comun între o bombă și scrisoarea pe care ți-o dictez? Scrie”. Aceasta s-a întâmplat cu mult mai târziu.

29 Noaptea, Carol inspectând lagărul, a nimerit peste niște cazaci ce ședeau lângă un foc. El galopă direct către ei și pe unul dintr-înșii l-a împușcat cu propriile sale mâini. Cazacii au tras în el trei focuri și l-au rănit grav la picior.

30 Mulțumită admirabilelor măsuri și operațiuni ale prințului Menșicov, succesul bătăliei principale a fost prevăzut dinainte. Acțiunea n-a durat nici două ceasuri, căci (se spune în „Jurnalul lui Petru cel Mare”), neînvinșii domni suedezi curând și-au arătat spinările și, de către oștirea noastră, armatele inamice au fost cu desăvârșire răsturnate. Petru, ulterior, i-a iertat multe lui Danilăci pentru serviciile aduse în acea zi de generalul prinț Menșicov.

31 L-Empereur moscovite, penetre d'une joie qu'il ne sembla pas en peine de dissimuler (avea și de ce să se bucure) recevait sur le champ de bataille les prisonniers qu'on lui amenait en foule et demandait a tout moment: ou est donc mon frere Charles?

. Alors, prenant un verre de vin: „A la sante, dit-il, de mes maîtres dans l'art de la guerre!” Renschilde lui demânda: qui etaient ceux qu'il honorait d'un si beau titre: „Vous messieurs les generaux suédois”, reprit le Czar. Votre majeste est donc bien ingrate. Reprit le comte. D-avoitait mal-traite ses maîtres.

(împăratul moscovit, cuprins de o bucurie pe care nu-și dădea nici o osteneală s-o ascundă, primea pe câmpul de luptă prizonierii, ce i se aduceau grămadă și în fiecare moment întreba: unde este fratele meu Carol?)

. Atunci, luând o cupă cu vin, el spuse: „În sănătatea dascălilor mei în arta războiului!” Renschild îl întrebă: cine erau acei pe care el îi onora cu un

titlu atât de frumos. „Dumneavoastră, domnilor generali suedezi” răspunse țarul. În cazul acesta majustate, sunteți ingrat, fiindcă v-ați purtat atât de rău cu dascălii dumneavoastră. Răspunse contele). (În limba franceză,) (N. trad).

32 Trupurile decapitate ale lui Iskra și Cociubei au fost predate rudelor și îngropate la mănăstirea Lavra din Chiev; deasupra mormântului lor este săpată următoarea inscripție: Afle cei ce trec pe-alături, că plătind amară vamă,

Zac aici și laolaltă zac doi răposăți de samă,

Pe noi patimă și moartea ne-a silit la amuțire Piatra asta va să cânte despre noi și da-vă știre,

Fiindc -am stat pentru dreptate și credință cu -ndrăzneală Bea-vom cupa suferinții și a morții fără fală. Crima lui Mazepa pururi adevăr va fi și-aiurea, Din porunca-l ni-s tăiate capetele cu securea; Hodinim aici sub paza maicii sfinte ce-ocroleșle, Care robilor săi viață veșnică le dăruiește.

În anul 1708 lună Iulie în ziua a 15-a, au fost descăpă-țanați în mijlocul convoiului oștirii, dincolo de Belaia-Țercov, în Borșceagov și Covșov, nobilul Vasăli Cociubei, marele judo și Ioan Iskra, polcovnicul Poltavoi. Trupurile lor au fost aduse în Iulie 17 la Chiev și în aceeaș zi au fost îngropate la sfânta mănăstire Lavrai-Pecerscaia.

#### T CĂSUȚA DIN COLOMNA I

De iambu-n patru versuri sunt sătul; Oricine scrie-n el. Ca să-mi distrez Amicii, am să-l las. E timp destul de când și la octavă reflectez. Și-n rime triple cred nu că-s ludul M-aș descurca. De-acuma jubilez! Că, pur și simplu, rimele-s în mine: Când două vin firesc și-a treia vine.

II Ca, libere, să-și dea întreg prinosul, Voi rezolva și-a verbelor problemă. Știți că pe rima-n verbe, tot ponosul Noi l-am zvârlit. Ce-l astă anatemă? Așa scria Șihmatov, cuviosul; Și eu, ades, la fel scriu o poemă. Dece? Că rime doar n-avem duium! Eu voi rima și verbele de-acum.

III Nu, la reformă, trufaș nu le-arunc Ca la armată, șchiopi când vin recruții, Nici ca pe-un cal, că-l slab ori că-l șotâng, f Ci am s-adun și-adverbe și conjuncții. Chiar din ciurucuri oaste am să-mi strâng Și tot păstrez, ce-n rime-mi dă soluții, Chiar și glosarul; fiecă silabă E un ostaș ce-l bun de pus la treabă.

IV Silabe masculine, feminine! Pornim! Atenți la binecuvântare! Aliniați, picioru-ntindeți bine Și în octavă, câte trei, intrarea! Nu-l teamă, prea sever n-oi fi cu nime; Mai liber stați, dar n-o scrântiți prea tare Că doamne-ajută! Ne-om deprinde noi Și -n drumul neted vom ieși apoi!

V Plăcut e să-ți duci strofa rând pe rând Și cu silabă-n ritm accentuată! Să nu le lași anapoda nicicând Că o armată-n luptă-mprăștiata! Silaba locul ci de cinste-având Iar versu-aici ca un erou arată. D-apăi poetul. Cui pot să-l compar? E Tamerlan sau Boiiaparte chiar.

VI Ajunși aici, un scurt răgaz propun.

Ce fac? Sfârșesc sau intru-n luptă grea?

La versu-n cinci picioare, drept să spun,

Pe-al doilea cezura mi-ar plăcea,

Că-n gropi ori măguri calcă el, altcum; Și-acum, deși-s întins pe-o canapea,

Îmi pare că gonesc amețitor Într-un docar, pe-un înghețat ogor.

VII Dar nu-l nimic! Doar nu tot la plimbare Pe-aleia Nevschi sau, la bal, parchetul Să-l lustruiesc, ori să gonesc călare Pe-un câmp chirghiz. Ia s-o pornesc cu-ncetul La pas mereu, ca tipul despre care Se spune că, făr să-și hrănească bietul îndurător și prea cuminte cal, Din Moscova sosi pe-al Nevei mal.

VIII Odată cal! Cel din Parnas, ce zborul Și-l luă, azi mx-l întrece. Dar Pegasul E știrb, bătrân secat îi e izvorul Și de urzici e năpădit Parnasul; Pensionar e Febus; și-n soborul De muze-babe, nu ne-ndeamnă pasul. Din culmi antice, oastea noastrătoată Am pogorât-o într-a pieței gloată.

IX Stai, muză, vâra-n mâneci câte-o mână,

Picioarele sub bancă! Șezi odată!

Să-ncep: —A fost o văduvă bătrână Sunt ani vreo opt de-a-unci ce-avea o fată.

Căsuța lor sărmană, într-o rână,

Cu-n sfânt lăcaș era învecinată,

Lâng-o gheretă. Parc-o văz și-acușa: Cerdac, marchiză, trei ferestre, ușa.

X Cu-n bun amic pe-acolo mă dusei Acum Irci zile, cam pe inserat; Nu mai era căsuța; -n locul ei O casă cu trei caturi s-a-nălțat. Aminte de bătrână mi-adusei, Cum stă la geam cu fața ei, alt-dat Pe când eram mai tânăr; mă-ntrebam: „Or mai trăi?” și ce crezi? Tam-nesam,

XI M-a prins mahnirea. Și, spre casa-naltă Priveam chiorăș. În clipa ceea, dacă Ar fi cuprins-o flăcările, roată, 22

Privirii mele, tristă și posacă, Focu-l plăcea. Se-ntâmplă câte-odată Un vis ciudat în suflet loc să-și facă; Iți trec prin minte lucruri de nimic Când rătăcești hoinar, sau cu-n amic.

XII Ferice-l cel ce-și pune vorbeii frână Și știe bine gândul să-și ascundă,

Cel ce-și adoarme-n piept sau își sugrumă Năpârca șuierându-l o secundă; De vorbăreț, pe dată-o să se spună Că-l scelerat. Eu sorb a Lethei undă,

Melancolia interzisă mi-este De medic. Dar să nu vorbim de-aceste!

XIII Băbuța (chipul ei l-am admirat Leit, în Rembrandt, cred, de zeci de ori,) Cu ochelari și scufă îmbrăcat. Dar fata ei era un scump odor: Sprâncene, ochi de-un negru-ntunecat, Ca porumbița, albă -n obrăjiori. Cu gust ales, pe câte minte țin: Făcea ades lectură din Emin.

XIV Știa, apoi, romanțe la ghitară: „Sur porumb iei ce plângi!”, „leși-voi oare?

Și alte cânturi vechi, de-odinioară,

Pe care toamna, lângă samovare,

Sau iarna lângă sobă, stând pe seară,

Sau primăvară-n crânguri, visătoare Le-ngână dulce, pe la noi, vreo fată La fel ca muza mea de întristată.



XV Familia întregă, tale quale, Dela birjar la primu-n poezie, Cântăm toți trist. E-un urlet lung de jale Rusescul cântec. Asta, doar, se știe! Din „vivat” pân la „cea din urmă cale” Indat-ajungem. De melancolie, La noi, e plină-a fetelor cântare Și-a muzelor. Dar place foarte tare.

XVI Parașa o chema pe-această fată; Știa să spele, calce și să coasă, Era cu toată treaba-nsărcinată, Ținea și socotelile în casă și hrișcă-n fiert, de ea ora veghiată. (La aste trebi, o ajuta, zeloasă, O babă, Feocla, tare iscusită, De-auz și de miros, demult lipsită).

XVII Iar mumă-n geam obișnuia să iasă; Ciorapi, într-una ziua împletea Iar seara, așezată la o masă, Făcea pasențe ori în cărți dădea. În timp ce fata rânduia prin casă, La geam prin curte, o puteai vedea; Pe trecători, pedestri sau călare, Ea-l observa ochi ager! Pe oricare.

XVIII Trăgeau oblonul iarna, la chindie; Dar uși și geamuri stau deschise vara Până târziu. Diana străvezie Privea -ndelung prin geam, la domnișoara. (Căci fără asta, n-ar putea să fie Nici un roman. Așa-l tipicul, doară!) Demult, adesea, sforăia bătrâna, Iar fata ei privea pe gânduri luna.

XIX Și asculta motanii miounând (Semn indiscret, prin poduri, de-ntâlnire.) 22

Depart, străji strigau. Un ceas bătrân. Peste Colomna, pașnică din fire, Tăcută-l noaptea. Numai când și când, Țâșneau perechi de umbre-n vreo ieșire. J:" Și inima i de fată, languroasă, -; i Și-o auzea bătând sub bluza-l groasă. - „ •

-

XX Iar în duminici, vara ca și iarna, •

Cu muma-l la biserică mergea.

În fața lumii multe, lângă strană Din stânga, ea la slujbă se ducea.

Eu nu mai stau acolo, dă-n Colomna Mi-e drag să zbor, ca și-n visarea mea Și ca-n duminici, picotind să-mi vie,

Când ascultăm străvechea liturghie; XXI Acolo știu că-l tot plăcea să vie Contesei. (zău nu știu cum o mai cheamă!)

Bogată, jună, plină de trufie; Intră la slujbă țanțoșă, cu larmă,

Și se-nchina și-aici! Tot cu mândrie.

Eu, păcătos, priveam la ea din strană.

Parașa, lângă ea, în strană stângă,

Părea, sărmana, mai sărmană încă. -

XXII Aluneca spre ea, din întâmplare, De sus, privirea trufașei contese. Ea se -nchina cu șart și cu ardoare, De-acea privire nepărând să-l pese; Citeai pe ea smerită-nfățișare, Pe când contesă-n schimb, părea că-și iese. Din ea, de modă doar preocupată,; De frumusețea-l mândră și-nțepată.

XXIII Ți-era ușor să recunoști într-însa - -

A îngâmfării rece-ntruchipare. -

Eu, sub trufia ei, ghicisem însă Alt tâlc: mâhniri și surdă resemnare. Și pătrundeam în lumea lor ascunsă Ce-mi atrăgea priviri involuntare. Contesa, lucrul ăsta nu-l văzuse Și cred că printre victime mă puse.

XXIV Ea suferea. Deși frumoasă, jună și viața-n lux, plăceri și-o petrecea; Deși supusă îi era Fortuna Și-a ei plocoane moda-l aducea, Nefericită ea era întruna. Cu mult mai fericită decât ea Era, drag lector, noua și gingașa Ta cunoștință, draga mea Parașa.

XXV Purta sub piepten, ca pe-un șarpe, coada; Peste urechi, ca șerpilii buclisoare; Legă cruciș sau prinsă-n nod broboada; Pe gâtul zvelt șirag de chihlimbare. Veșmânt modest dar pe la geam, s-o vadă Treceau, din gardă, iuncări mulți, călare, Admiratori ce ea-și știuse face Fără ca-n straie scumpe să se-mbrace.

XXVI Și inima, spre care-o îmboldea? Său rece ea cu toți știa să pară? Ceva mai jos acestea le-om vedea. Dar deocamdată viața ei e clară: La baluri sau Paris, nici nu gândea și nici la curte (chit c-avea o vară, Pe Vera Ivanovna, ce bărbat Ținea pe-un furier dela palat).

XXVII Dar iată că necazul le-a călcat: Când dela baie se întoarse baba, Căzu la pat. Și ceai și vin i-au dat, Oțet și prișniți totul fu degeaba. Și amândouă bun rămas și-au luat Dela băbuța surdă și de treabă. Și-n ziua chiar în care răposase, La cimitir coșciugul îngropase.

XXVIII Au plâns-o-ai casei; dar mai mult ca ei, Motanul Vasca. Văduva, pioasă, Găsi că poți doar două zile, trei, S-o lași în plata domnului de masă. Își strigă, deci, copila dumneaei: „De unde vom găsi bucătăreasă? Vezi la vecină, n-o ști dânsa oare? Cu lefuri mici, azi sunt atât de rare!”

XXIX „S-o-ntreb, mămică!” —și ieși afară înfocolită. (Iarna era aspră, Zăpada scârțâia, iar bolta clară Și instelată, strălucea albastră). Tot așteptând-o mult timp pe fecioară, Mai moțâia încet bătrâna noastră; Târziu, Parașa se întoarse acasă Spunându-l: „Iată și-o bucătăreasă!”

XXX În urma ei, călcând mărunt, sfioasă,

O fată cu o fustă nu prea lungă.

— Nălțuță și la față chiar frumoasă,

Se înclină cu plecăciune-adâncă Și sucălindu-și șortul, sta retrasă.

Bătrâna ochii către ea și-aruncă: „Mult ceri?” „Atât cât bine ați voit!” —

Răspunse fata limpede, smerit.

XXXI Di le-acost răspuns fu văduva-ncântată. - „Dar cum te ehiamă?” fiMavra.” „Ei, Mavrușa, Rămâi la noi; ești tinerică, fată: De-ți dă târcoale vr-unu -nchide-l ușa! Bucătăreasa noastră răposată Ne-a fost cu cinste, zece ani, Feclușa. Deci, să slujești cu sârg și rânduială Și nu cumva să-ncarci la târguiala!”

XXXII O zi, a doua. Nu-l ispravă mare Pe câte văd, cu-a lor bucătăreasă: Aci dă-n foc sau arde vreo mâncare, Ba scapă tava cea cu vase-n casă, În toate pune veșnic multă sare, Nu știe ține acul, când să coasă; De-o certî, ea tace; o scrântește-n toate. Cu ea, Parașa -geaba capu-și bate.

XXXIII Duminică de dimineață, mama Cu fiica-s la biserică. Și-acasă Rămase Mavra, căci pe ea bag seama —

De-o noapte -ntreagă dinții n-o mai lasă.

Avea și zahăr de pișat, sârmana,

Să facă astăzi prăjituri la masă,  
Și-așa, rămase. Dar la slujbă, iată,

Bătrâna fu de-o spaimă apucată XXXIV Și se gândi: „Ce zel o prinse oare, De prăjituri, pe Mavra năzdrăvană? Cofetăreasă șmecheră îmi pare! De-o pune dracu și vr-un furt ne toarnă Și-o șterge? Chiar în plină sărbătoare S-avem așa plocon! Vai, ce mai poama!” Așa gândind, bătrâna -ncremenise Și neputând să-ndure, fetii-l zise: XXXV „Rămâi, Parașa. Eu fug pân-acasă; Mă tem de-o poznă”. Nii-nțelese fata Ce teamă-l asta. Când dădea să iasă, Bătrâna -u tindă mai să cadă biata! O mare spaimă inima-l apasă. Sosește-acasă, în cuhnie cată, Mavrușca nu-l. Când dă-n iatac să intre, Ce grozăvie vede, doamne sfinte?!

XXXVI Chiar unde-avea Parașa-a ei oglindă, Bucătăreasă-n tihnă se rădea. Țipând, bătrâna pică lată-n tindă. Cealaltă-n grabă, cu dăbuc pe ea, Peste bătrână, (cinstea ei jicnind-o) Sări de-a-dreptul din cerdac, pervazul, fuga mare-și coperă obrazul.

Și-n XXXVII Când gata-l slujba, fata vine-acasă.

„Ce-l, mamă?” „Vai, Pașenca!” „Spune-odată!” „Nu-mi vin în fire. Știi, bucătăreasa. Stă la oglindă, săpunită toată.” „Zău, nu pricep. Ți-l vorba ne-nțeleasă; De nu te superi, spune-mi înc-odată; Mavrușca unde-l?” „Un tâlhar crea! Aici. la fel ca tat-t-u. se rădea!”

XXXVIII Roși sau ba, Parașa n-am haba Dar dusă-a fost Mavrușca cea buiacă Făr-ca să ia un gologan măcar,

Nici timp neavând alt pocinog să facă.

Mărturisesc, m-ați întreba -n zadar.

— Naintea feței și-a bătrânei, dacă Luă partea Mavrei careva? Nici cum Nu știi; și grabnic vreau să-nchei acum.

XXXIX „Cum, asta-l totul? Nu, zău! Fără glumă? Uite la ce octale-au servil! Și-atâta larmă, pentru co fu bună?

Ți-ai strâns oștiri, cu ifose-ai pornit Și-ai luat un drum, să morgi pe dânsul strună!

Altfel de teme, oare n-ai găsit?

N-avem de tras măcar o-nvățătură?” „De-o fi sau ba tăceți un pic din gură.

XL Morala, iat-o: cred neindicat Să-ți iei pe gratis o bucătăreasă; Iar pentru cel ce s-a născut bărbat E inutil să-și pună fustă-n casă Ca tot va fi silit, neapărat,

Să-și radă barba și-asta nu cadrează Cu femeiasca fire.” Nu se poate Din ce-ați citit, mai mult de-atâta scoate.

În românește de MIRON RADU PARASCHIVESCU x COC CĂLĂREȚUL DE ARAMĂ POVESTIRE DIN PETERSBURG CUVÂNT ÎNAINTE întâmplarea, descrisă în povestirea aceasta, este întemeiată pe adevăr. Amănuntele inundației sunt luate din ziarele vremii. Cei interesați se pot documenta din lucrarea alcătuită de V. N. Berh.

INTRODUCERE Pe țărmul apelor deșarte, El, plin de gânduri mari privea Scrutând în zări, scrutând departe; În fața-l fluviul larg gonea; Iscată dintre

valuri parcă Pe el se avânta o barcă. Ici-colo casc se zăreau Pe țărmurile mlăștinoase; În casele sărăcăcioase Pescari ciuhonți sălășluiau; Sub cețuri umede și groase, Sta soarele ascuns mereu; Neatins de raze, codrul greu Foșnea în jur, foșnea în pace.

Finlandezi (N. trad.)

Și el gândea: De-a ici, viteji,

Băga-vom spaimă -n suedeji; Aici noi un oraș vom face În ciuda mândrului vecin. Natura a sortit din plin Că spre Europa voia noastră Să taie -n acest loc fereastră; I Cu un picior puternic noi Să ne înfigem lângă mare; Aici, din nesfârșita zare, Tâind prin unde drumuri noi. Ca oaspeți or să vină toate Pavilioanele și-apoi Petrece-vom în libertate.

Trecu un veac în zbor abraș; Și iată, tânărul oraș, A nordului minunăție, Din întuneric de păduri, Din smârcuri reci, cu aburi suri, Se -nalță -n mândra-l măreție. Unde pescarul fin, demult, Fiu trist și vitregit al firii, Zvârlea -n al apelor tumult Sub liniștea nemărginirii Năvodu-l firav, dându-l drum. Pe țărmurile vii, acum, În mari construcții armonioase S-aștem palate majestoase Și turnuri; vase vin duium Din lumea-ntreagă îndreptate Spre cheiurile lui bogate. E Neva -n straie de granit; Atârnă poduri peste apă; Pe insule au răsărit Grădini ce-abia mai pot să-ncapă; Și -n fața tinerei cetăți Pălit-a Moscova bătrână Precum o văduvă țarină 346

Se adumbrea în alte dați, În fața unei noi țarine.

Mi-l opera lui Petru dragă, Severitatea ei întreagă Și armonia i-o iubesc, Al Nevei curs împărătesc, Granitul țărnilor cu trepte Și poduri prinse -n grei butuci Și broderiile de tuci De pe grilajurile drepte; Iubesc și noaptea-l, lin căzând, Cu-a înserării calde strună C-o ceață străvezie, când Sub strălucirea fără lună, Eu fără lampă, hăt târziu, În cameră citesc și scriu; Când luminoase -n pâlcul lor, Fuștii dorm străzile cetății Și stă veghind strălucitor Săgeata amiralității Și când pe cer făcând popas, Să-oprească vrând al nopții glas, Vin zorii repede să schimbe Alți zori, ca -n raze să se -nimbe, Dând nopții mai puțin de-un ceas Iubesc năpraznică ta iarnă Cu nori încremeniți pe cer; Când sâni clinchetând prin ger, Pe Neva prind să se aștearnă; Obrajii fetelor aprinși Ca trandafirii -n raze -ncinși; Tumultul veselelor baluri Cu-al vorbelor noian sprintar; Și -n ceas de chef celibatar, Susurul spumei din pocaluri Și punchsalutat oricând, Cu-albastre vâlvătăi arzând. Iubesc parăzi fără de moarte De pe Câmpiile lui Marte; Călărețul de aramă" Desen de A. Benua, J923

Armatele pe cai, pe jos, Cu-o monotonă frumusețe; În rândurile lor semețe Ce unduiesc armonios, Stindardele biruitoare În zdrențe fâlfâind făclii Și coifurile lucitoare De glonț străpunse -n bătălii; Iubesc cu o simțire rară, O, capitală militară, Al fortăreței tunet viu Și fumul caro -n jur se lasă, Când nordica împărăteasă Ne dăruie -n palat un fiu; Sau când cu vuiet ce sporește Vreo nouă biruință, știu, Că Rusia sărbătorește; Când Neva-și sfarmă ghiată ei, Ducând-o mării în puzderii Și presimțirea primăverii O bucură și-l dă temeii.

De Petru dată ți-e tăria Să crești, oraș, în slava ta, De neînvinc ca și Rusia. Cu tine se vor împăca Chiar și stihile înfrante; Robia veche, vrajba sa,

În finic val să se -nmormânle Ca tulburând, să nu frământa Cu vane dușmăanii și seci Pe Petru -n somnul lui de veci.

A fost o vreme -ngrozitoare E trează amintirea ei. Eu despre ea, amicii mei, Voi glăsui și -ntristătoare Istorisirea-mi va apare. PARTEA ÎNTIIA Pe -ntunecosul Petrograd, Noemvrie, spre-al iernii vād, Sufla cu frig de toamnă sură. Lovind cu zgomotosul val În zidul umezit de bură Neva se zvârcolea sub mal, Ca un bolnav ce -n friguri zace În patul său, lipsit de pace. Era -ntuneric și târziu; În geam bătea o ploaie deasă Și vântul trist urla pustiu. Atunci, din vizită, acasă, Pe sub văzduh, din pâcle tors, Evgheni, tânărul, s-a -ntors. Acesta-l numele pe care Eroul nostru-l va purta; Plăcutu-l nume, pana mea Demult l-a îndrăgit, se pare. Neavând nevoie, ne-am lipsit Cu totul de al său pronume, Deși în alte vremi pe lume, El poate că a strălucit. Și sub a lui Caramzin până Sunase -n legendar trecut; Dar azi rostirea lui e vană Și-l printre oameni neștiut. Eroul nostru locuiește Aci -n Colomna; e slujbaș Pe undeva; el se ferește De-aristocrații din oraș; Și niciodată nu tânjește Nici după rude ce-au apus Nici după vremea ce s-a dus.

Evgheni deci întors acasă, Mantaua-și scoate, șapca-și lasă S-a desbrăcat, în pat s-a întins. Dar mult timp n-a putut s-adoarmă, Cuprins de-a gândurilor larmă.

La ce gândea? De-amar cuprins Gândea că e sărac cu starea, Că trudnic trobuiește el Să-și dobândească neatârănarea Și cinstea lumii; că dealtfel, Chiar domnu-ar fi putut adaos De minte și de bani să-l dea; Că mulți într-un plăcut repaos Sunt fericiți; cu mintea grea Și strâmtă; trândavi se răsfață, Trec lăfăindu-se prin viață! Că -n slujbă-l de doi ani; apoi, Că vremea este rea, că-l ceață, Că fluviul crește -n larg șuvoi, Că podurile Nevei poate În clipa asta sunt luate; Că de Parașa-l, negreșit, Vreo două zile despărțit Va fi de apele turbate.

Și-oftând Evgheni se-adâncește În gânduri ca un bard acu Să se însoare? Dece nu? E-un lucru foarte greu, firește, Zi, noapte va munci vârtos; În chip și fel o să-și dureze Un pașnic cuib, ca -n el apoi Pe-a lui Parașă s-o așeze. „Va trece-un an, sau poate doi, El vreun serviciu o să-apuce, Parașa casa va conduce, Va crește pruncii bucălați. Și vom trăi cu bine, până În ceasul morții, mână -n mână. Și de nepoți vom fi -ngropați”.

Așa gândea ol abătut În noaptea ceia; și-ar fi vrut Ca vântul ei să nu-l audă Cu tânguii de nedescris Și ploaia cu atâta ciudă Să nu mai bată-n geam.

Cu trudă El ocbii obosiți și-a-nchis Abia târziu de tot. Și iată Că se rărește-a noptii zloată 2 Și-o zi posacă -ncepe-acum. Grozavă zi!

Curând ca-n fum Neva spre mare noaptea toată S-a sbuciumat croindu-și drum, Dând piept furtunii care-o -nfruntă; Dar nebunescul ei avânt o covârși. Gâlceava cruntă o birui treptat sub vânt. În zori pe țârmurile sale, Norodu -ntreg se minună De apa năvălind din vale, De stropii ce săreau din ea; De -nversunatele ei valuri Ce spumegau, cât niște dealuri; Și sub al vântului talaz Ce dinspre golf sufla năpraznic, Neva, oprită ca-n zăgaz, Curgea-ndărăt cu clocot groaznic Și insulele potopea; Iar vremea se dezlănțuise Parcă din fire își ieșise; Neva creștea, urla, gemea, Ca un cazan tot clocotea Stârnind vârtejuri.

Și deodată, Precum o fiară -ntărâtată, Se năpusti către oraș; Și toate -n fața ei fugiră Cât ai clipi se mistuiră; Deodată valul uriaș Năvală dând, zorind să curgă, Porni prin pivniți să se scurgă; Printre grătare-apoi, cu zvon Canalele-au țâșnit din groapă; Și-ntreg Petropol, ca Triton, Pluti până la brâu în apă. Asalt! Aseidiu! Apa rea Că hoții pe ferești pătrunde, Iar luntrele, gonind pe unde, Sparg geamuri cu-a lor cârmă grea. Trec bărci cu ude învelișuri, Maghemiți sparte, bârne tari, Sfărâmături, acoperișuri; Trec mărfuri în baloturi mari; Sărace lucruri vechi s-adună Cu poduri rupte de furtună; Sicrie zmulse din mormânt Plutesc pe străzi!

Norodul vede Aici mânia celui sfânt, Că i-a venit osânda crede. Sălaș și hrană pier ușor, Vai, toate pier și tot apune de unde, cum or să s-adune? În acel an îngrozitor, Defunctul țar cu slavă încă Mai cârmuia Rusia. El Mâhnit și plin de jale-adâncă Eși-n balcon, zicând astfel: „Stihiile lui dumnezeu Sunt mai presus că împărații”. S-a așezat, de gânduri greu, Cu ochii triști, rotind privirea, El contempla nenorocirea. Și lacuri piețele erau, Vuind de văluri fără frâuri și străzile ca niște râuri În ele repezi se vărsau. Un trist ostrov părea palatul și țarul porunci. La drum, Gonind de-a-lungul și de-a-latul, Pe străzile sub apă-acum, Prin locuri mult primejdioase, Prin apele vijelioase, Porniră generalii săis Să scape de înec norodul, 353 23 Pușchin Opere voi. I Censpăimântat, lipsit de căi, Prin case-și aștepta prohodul.

Atunci în Piața Petru, chiar La colțul unde-o nouă casă Se-nalță dreaptă, maiestoașă Și-n capul scării, largi și mari Cu labă-n aer priveghează Doi lei, că vii, făcând de pază, Pe-un leu de marmoră călare, Mâhnit, cu mâinile la piept, Cu capul gol în nemișcare, Stătea Evgheni, palid, drept. Nu pentru propria lui soartă E spaima caro-n el o poartă, El nu simțea cum un talaz Spre dânsul lacom se urcase, Cum tălpile i le udase, Cum ploaia-l șfichiuia-n obraz Și o vântoasă-n zbor, zăludă, li zmulse pălăria udă. Prin hăul stropilor mărunți, Cu ochi arzând de disperare Țintea spre-un loc din depărtare, Scrutând atent. Ca niște munți, Din adâncimea-nversunată Spre acel loc, goneau în gloată Stârnite valuri. Nouri crunți Erau acolo, vijelie, Sfărâmături în sumbru-alai Erau purtate cu mânie. Acolo doamne! Doamne! Vai! Veciu cu-aceste valuri rele, Chiar lângă golf: Un gard de rând, O sălcioară fluturând și-o casă. Iar acolo-s ele. E văduva și fiica ei, Parașa. Dorul lui. Dar ce-l? Ce vodci vis, amare glume? Au țoală viața noastră nu-l, K Decât un vis deșert și șui? Își bate cerul joc de lume? Ca sub o vrajă, el stă mic Și ferecat de piatră parcă Nu poate coborî, n-ncearcă. În jur doar apă și nimic! În înălțimi nezdruncinate, Cu spatele spre el, pe mal, Deasupra Nevei răsculate, C-un braț spre zările-ncruntate Sta idolul de bronz pe cal.

PARTEA A DOUA Dar iată de prăpăd sătulă și domolind al undei glas, În matcă Nova-ncet s-a tras; Îmbucurată dc-a ei hulă Și răzvrătire, lepăda Nepăsătoare prada sa. Ca un tâlhar ce plin de ură Cu ceata-l într-un sat intrând, Doboară, sparge, taie, fură; Batjocuri, vaiete, plâns, tortură, Scrâșnire, larmă! Și curând, îngreuiți de prada-aleasă, Temându-se de urmăriri, Trudiți

de-aşa nelegiuiri, Tâlharii se grăbesc spre casă, Scăpând pe drum, în aprig zor,  
Câte ceva din pradă lor.

Scăzu deci apa. Şi pavajul S-a arătat. Evgheni-al meu, Aleargă -naripând  
curajul, Cu sufletul şi gândul greu, Cu dor, speranţă şi cu spaimă, Spre fluviul  
potolit ce-ngaimă; Dar pline de triumf şi joc, Vâltorilo victorioase, De parcă-ar fi  
sub ele-un foc, 23

Fiorbeau şi-acum răutăcioase şi Neva răsufla din greu Spumându-şi  
apele mereu Sui-lăud cum suflă cu tărie, Un cal întors din bătălie. Evgheni-  
apoi, într-un târziu, Zări o barcă; de pe scară Fugi spre ea ca spre-o comoară,  
El îl strigă pe barcaşii şi-acesta calm, cu nepăsare, Pentru-un argint spre  
celalt mal îl duce-acum din val în val Prin apele spăimântătoare.

Mult timp luptă acest vâslaş Cu valurile mari şi-afunde Şi-ades în şirul  
lor vrăjmaş Fu cât pe aci să se scufunde Prin rotitoarele vâltori Cu îndrăzneţii  
călători Bărcuţa; prin stârnite unde, Tăindu-şi drum prin val înalt Atinse  
ţărnuţul celălalt. Neiericito-aleargă-ndată, Pe uliţa ştiută. Acum, Spre locuri  
cunoscute, câtă Nu recunoaşte nicidecum. Privelişte grozavă! Zmulto Sunt  
toate.

— Totu-l năruit, Cărat de ape, răvăşit; Căsuţele zac strâmbe; multe  
Complect distruse îi apăr; De valuri altcle-s împinse; împrejurimile îi par Un  
câmp de luptă. Reci şi stinse, împrăştiate leşuri zac. Evghoni, cât puterea-l  
poate, S-avântă-acum uitând de toate, Sleit de suferinţa, buimac, Spre locurile  
mult iubite, Unde-l aşteaptă, negru scris, Cu nişte veşti nebănuite, Destinul ca  
un plic închis. Şi iată, el prin suburbie Aleargă-acum, aleargă-mut; Şi iată  
golful cunoscut Şi-aproape-l casa. Ce să fie? Ce-l asta?

Brusc el s-a oprit, Porni -ndărăt, s-a -ntors pripit, Se uită. Mergă. Iarăşi  
câtă; Aici, recunosc uşor, Că este locul casei lor; Şi iată sălcioara, iată Aici fu  
poarta lor odată; De ape dusă va fi fost. Dar casa, casa unde-l oare? Şi plin de  
griji doborâtoare, În jur el umblă mohorât, Cu sine -ncepe să cuvânte; Deodată,  
ca -ntr-un vis urât, Izbindu-şi fruntea lui fierbinte A hohotit.

Peste oraş,

Peste-a! Său zbucium se lăsase întunecimea nopţii groase; Dar oamenii-n  
al lor sălaş Până târziu nu mai dormiră, De ziua ce-a trecut vorbiră Cu spaimă.

Raza dimineţii, De după norii vlăguiţi Şi palizi, leneşi risipiţi, Sclipi prin  
vălul rar al cetii Deasupra capitalei. Ea Oricât din înălţimi privea, Nici urmă n-a  
găsit din toată Nenorocirile de ieri, Căci orice rele şi dureri Erau în purpură  
-mbrăcate. În rânduiala din trecut îndată toate reintrară; Pe străzi, uitând prin  
ce-a trecut,

Norodul forfoteşte iară.

Iar lumea cea de slujitori De prin nocturne adăposturi Ieşea şi se ducea  
la posturi.

Curagioşi neguţători Cutezători, fără mâhnire,

Jşi deschideau subsolul gol,

Prădat dc-a Novei năvălire; Să treacă, socotind domol,

În seama celui ce aproape-l Tot ce-au pierdut pe urma apei Grozave.  
Bărcile încet,

Pe urma apelor plecate,  
Erau din curți acum cărate.

Iar contele Hvostov, poet, Iubit de cer, cu-a penei seve Cânta deja, cânta ușor, În vrednic stih nemuritor Năpasta țărnicurilor Nevei.

Dar bietul meu Evghoni. Vai! Sărmana-l minte frământată La zguduirea -nfricoșată - S-a tulburat. Vuindul grai, Al Nevei ropot, vântul strășnic, În cap îi hăuiau. El pașnic Și de cumplite gânduri plin Umbla hoinar, tăcut, străin. II chinuia un vis. Cețoasă, O săptămână se sfârși, Zbură o lună două și El nu s-a mai întors acasă. Trecând sorocul, gazda sa, Cămara ce-a rămas pustie A dat-o iarăși cu chirie Și-un biet poet o locuia. Dar după lucrurile sale Evgheni nu venea nicicând; Străin de lume fu curând, întreaga zi, cu pasul moale, El rătăcea pe jos, agale; Dormea pe chei și se hrănea Cu resturi care e primea Pe geam; veștmintele purtate Se sfâșiau și putrezeau; Ștregarii pietre-n el zvârleau, Iar vizitii peste spate Ades cu biciu-l șfichiuiu, Fiindcă niciodată dânsul Pe drum ca lumea nu umbla De parcă-n seamă nu lua Nimic de pe pământ. Într-însul Părea că totul a murit, De-a chinului lăuntric larmă Ce nu putea deloc s-adoarmă; Și traiul. Său nefericit El și-l țara, nici om, nici fiară, Nici fiu al lumii vii de-afară, Nici vreo nălucă moartă.

El Trudit de umblet fără țol, Odată, cum se ghemuise, Pe cheiul Novei, ațipise. Da vâra-n toamnă. Răsufla Un vânt de zloată rece. Valul În chei cu ciudă plescăia Și spuma-l sură mormăia Izbind în trepte, unde-l malul, Ca-n ușă la judecător Ce-n nepăsare nu-l primise Pe-un biet jălbaș stăruitor. Sărmanul ochii și-l deschise; Un cer închis sta apăsând Și picuri deși cerneau pământul, Iar vântul trist sufla urlând Și sentinelele cu vântul Prin beznă se-ngânau strigând. Sări Evgheni; grozăvia Trecutului, acum, târziu și-o aminti nespus de viu. Grăbit, purtându-și nebunia, Goni din nou cu gând pustiu Prin întunerice; și deodată, Oprindu-se-n durere treaz încet purtându-și ochii cată C-o spaimă cruntă pe obraz: S-a pomenit între coloane De casă maro, cu frontoane, Deasupra -naltei sale scări, Cu labă-n aer priveghează Doi lei, că vii, făcând de pază; Și drept, sub noapte și sub zări, În înălțimea-n umbre prinsă Deasupra stâncii, ca spre-un salt, Sta idolul cu mâna -ntinsă, Pe calul său de bronz, înalt.

Evgheni tresări. Lumină În visu-l groaznic se făcu. Îndată el recunoscă Și locul unde-n voie plină Juca potopul sub ferești și unde valuri tâlhărești În volburi reci se răsvrătiră Cu ură cruntă-n jurul său, Apoi spre golf se năpustiră și leii doi și-al pieții hău și pe acel ce-n înălțime Stând neclintit și drept în șea, Prin așternuta -ntunecimo Cu-arama frunții priveghea. Din voia cărui lângă maro Acest oraș a fost durat. Prin neguri el privea în zare, Era cumplit și minunat! Ce gând, ce gând pe a sa frunte! Ce forță-n el ascunsă vezi!

Ce foc în calul cât un munte! Cal mândru, unde galopezi și unde-ai să-ți cobori copita? O, tu stăpân peste destin! Nu tot astfel, îxi chip deplin,



Cutezător, creând ursită, Trecând prin beznă către cer, Spre înălțimi ameteitoare  
Cu braț puternic, frâu de fier, Ai pus Rusia în picioare? 4

Și idolul, l-a ocolit Smintitul cu pași rari, molatici. În loc pe urmă s-a  
oprit Și ochii și-l ținti, sălbatici, Pe chipul celui ce era Monarh pe-a lumii  
jumătate; Se strânse pieptu-l. Fruntea sa Spre recele grilaj s-abate, Pe ochi o  
ceață i s-a pus, Prin inimă văpăi și ură, În sânge-l clocot nesupus; Se mohori  
peste măsură Stând lângă idolul semeț; Cu dinții s-: înși, cu mâna strânsă,  
Cuprins, în nesfârșit dispreț, Do-o forță nuagră și ne-nvinsă, „Halal constructor  
de minuni!” El tremurând de-o ură beată Șopti încet cu ochi nebuni. „Ți-arăt eu  
ție”! Și deodată Fugi năuc. I s-a părut Că fața țarului temut, O clipă-aprinsă de  
mânie S-a-ntors încet spre el. Și mut Prin piața largă și pustie El fuge; după el,  
grăbit, Ca niște tunete zălude Un greu galop sonor s-aude Pe caldarâm  
zguduit. Sub lună ce lumini destramă Cu mâna-n sus, spăimântător, În urma  
lui venea cu zor înaltul Călăreț de-Aramă Pe calul cu galop sonor. Și până-n  
zori, stârnindu-l teamă Și-urmându-l pe smintit mereu, Cumplitul Călăreț de-  
Aramă A galopat cu tropot greu.

De-atunci, când el din întâmplare Prin piață s-abătea hoinar, Pe fața lui o  
tulburare Se zugrăvea și-un chin amar. Trudita-l inimă, degrabă, Spre-a-l  
potoli bătaia grea Și-o apăsa cu mâna slabă; El șapca veche și-o scotea, Să-și  
salte ochii nu-ndrăznea Trecând pe-alături.

Se zărește Un mic ostrov colo-n liman. Arar câte-un pescar sărman Cu-al  
său năvod pe ol s-oprește, Fierbând săraca cină-a lui; Sau vreun slujbaș îl  
cercetează Plimbându-se după amiază Duminică cu barca. Nu-l Pe el nici iarbă,  
nici vreo floare. În joacă, crunta revărsare Pe-acel ostrov a lepădat O casă  
șubredă. Pe mare Rămase ca un eiot uitat. Ea-n primăvară a fost toată De-a ici  
cu bărcile cărată. În pragul casei îl aflară Grămadă pe smintitul meu Și loșu-l  
rece, leșul greu, Aici pe loc îl îngropară În numele lui dumnezeu. În românește  
de GEORGE LESNEA N o T E

1) Algarotti a spus undeva: „Petersbourg est la fenetre par laquelle la  
Russie regarde en Europe” (Petersburg este fereastra prin care Rusia privește  
spre Europa). (În limba franceză). (N. trad.) 2) Mițhevici a descris în versuri  
minunate ziua premergătoare inundației din Petersburg într-una dintre cele  
mai bune poezii ale sale: „Oleszkiewicz”. Păcat numai că descrierea să nu este  
exactă. Nu era zăpadă Novă nu era acoperită cu ghiață. Descrierea noastră este  
niai exactă deși îi lipsesc culorile vii ale poetului polon.

3) Coatele Miloradovici și generalul aghiotant Benkendorf.

4) Vezi descrierea monumentului la Mițhevici. Este luată dela Ruban,  
după cum menționează însăși Mițhevici.

Întocmite de Pușchin. (N. rod. Ruse.) POVESTEA CU POPA și ARGATUL  
SĂU BALDA Odat-un popă tehui Cam hapsân de felul lui, Colindând de  
dimineață La tarabele din piață, Dă cu ochii de Balda Ce pe-acolo tândălea.  
„Părintele, cu ce zor Ai pornit-o prin obor?” l-a răspuns popa pe dat-: „Am  
nevoie de-un argat, Plugar și meșteșugar și bucătar și grăjdar. Sunt mereu în  
căutare Nevrând să-l dau leafă mare”. Și-a răspuns Balda: „Ei bine M-ai găsit

taman pe mine. Priceput cu hărnicie Te-oi sluji fără simbrie. Chiar de-acu, poți să încerci; Ca tain dacă-mi dai terci, Doar atât cer dela tine: împlinind anul cu bine, Să am drept, precum îmi place, Să-ți pâcnesc trei bobârnace”. Popă, pe gânduri căzu, Scărpinându-și, creștetu Socotind Nu-l tot un drac Bobârnac și bobârnac. Cum zic rușii: „Ce poți ști?” Și-a zis popa: „Cum o îi!”. „Dovedește-te sprintar, Ne-mpăcăm, să n-ai habar!” Și la popă din cea zi Trăi Balda cum trăi. Că-n șură dormea, Cât patru-mbuca, Da-ca șapte lucra și nu prididea. De cu zori, tot într-o fugă Mulge, înhamă, înjugă. Repede-ncinge cuptorul, Cât clipești ară ogorul. Coace oul și-l desghioacă, Gătind masa într-o joacă. Preoteasa când privea, Laudă nu contenea, Fata popii nu-l slăbea Parcă din ochi îl sorbea, Prâslca casei tot așa Din „tătică” nu-l scotea, Drag la toți, fără deochi Numai popii sare-n ochi! Că nu stă vremea pe loc Ci se-apropie de soroc. Și cu cât vremea trecea La grije popa intra Nu mai bea, nu mai mânca Noptile se perpelea Țeasta parcă-l pâraia. Încât teama-l îmboldește, Preotesii-l spovedește Păsul lui nenorocit: „Uite-așa ne-am învoit!” Minte la muieri se știe, Ageră-l la viclenie.

• 33 o o.

O

OPreotcasa-l spuse asta: „Ca să izgonim năpasta, Cere-l ce nu poate face Și atunci te lăsa-n pace! Dă-l poruncă să-mplinească O treabă năzdrăvănească, Neîndeplinind-o -ndată, Ai să scapi față curată Și te descotorosești Fără să-l mai datorești”. Sfatul cum îl auzea Popii inima-l creștea Spre Balda semeț privea Strigându-l: „la vino-ncoa Și ascultă cu credință Cele ce-s de trebuință. Eu, cu dracii-s învoit Să-mi plătească bir căznit Pân-ce sufletul mi-oi da. Câști mai bun, nu s-ar putea! Insă uite de trei ani Dracii-mi datorează bani. Cum înfuleci ce ști, faci Să-mi scoți dela draci pitaci!”

Balda n-apucă să-mbuca, Spre liman că se și duce și cu-o funie răsucită, Bate-n unda cătrănită, Până ce s-a fost ivit Din adânc moș drac coclit: „Ce-ți cășună, ce-ai de gând?” „Ia, bat apa până când Toată am s-o încrețesc, Neam spurcat să-l urgisesc!” S-a mâhnit dracul bătrân Văzându-l așa hapsân. „Dar, dece ne ponosești?” „Cum dece? Când nu plătești! Voi uitarăți de soroc, De-aia bat apa pe loc, 24

Și de voi am să-mi bat joc!” „Măi Balda, nu te pripi Marea n-o mai încreți, Stai! Pe dată, birul tot Ți-l trimit printr-un nepot”.

Iar Balda și-a zis: „Ușor Pun în cofă, p-un drăcșor”.

Țuști! Sării din smârc un sfârc Mieunând ca un mătșpârc: „Hai Balda, negruțul zice,

Ce obroc ne ceri, mujice?

Că de când suntem noi draci Nu am datorat haraci!

Totuși, obște ne-nvoim Răfuiala să spășim Precum tartorul ne zice: Ca să nu mai fie price,

Ia bănetul cela care Din noi doi, fuge mai tare.

Pentru rămășag cu dracuGata-l plin de galbeni sacu”

Balda, râse sub mustață De ce clenți naiba s-agață.

„Tu, să te măsoari cu mine?

Eu Balda îmi e rușine Să mă iau cu un drăcșor Da-ți trimit un frățior Cu el cată să te-ntreci.

Stai aicea, să nu pleci Până viu un bob zăbavă"

Și s-a dus Balda-n dumbravă Unde-a prins doi iepuroi; Puse-n traistă pe-amândoi Și se-ntoarse înapoi La drăcșorul cela care Sta în coadă lângă mare.

Hâtru atunci din traista veche Scoase-un iepur de ureche Zicând: „Drace, farfara Ai să joci cum ți-oi cânta,

Că n-am timp să mă măsoar Cu o șchioapă e drăcșor. Să mă-ntreci ar fi prea greu, la-te cu frățâne-meu. Din această încercare Vom vedea care pe care La câștig are temei. Haideți una două trei". O zbughiră improșcat Urechiat și-ncornorat. Cât drăcșorul prin potmol Sta să dea mării ocol Iepurașul a tulit Și spre codru s-a răzuit. Gâfâind, limba de-un cot, Leoarcă, înspumat po bot, Drăcușorul se întoarce, Cu lăbuța coada-și stoarce, Dar gândește-n sinea lui: „Alt fugar ca mine nu-l!" Când acolo ce să vază Nu vru ochilor să crează: Sta Balda cu traista goală Cu un iepure în poală Mângâindu-l drăgăstos: „Frățioare, cum te-am scos Tu pe drum nu zăboviși Cu odihna în măcriși!" Nichiprcea de rușine Coadă po buric își ține Fiert, cu nasu-n jos, plouat Zise: „Aduc purcoiundat" Bâldâbâc zgaibole-n sus Pân-la Scaraoțchi dus, Purtând vestea de ispas: „E prăpăd. Am fost rămas!" Auzind aceste-orânduri Tartorul s-a luat de gânduri.

În răstimp Balda, colea, Din frânghie plescăia Marea-ntreagă clăbucea. 24 „Ho mujice, binișor, Strigă iar, bietul drăcșor, Una să mai dovedești Birul să-ți agonisești! Câștig aibă cela care Zvârle mai la depărtare Toiegelul ghintuit De moșicu moștenit. Hei acela aibă parte De bănet pe mai departe! Au te temi de-așa scofală? Ce aștepti?" „Asta e fală? Ta, pândesc, sus în tărie Nouraș de-argint să vie Ca pe loc ochind în el, Să-l fac dar ăst toiegel Iar pe urmă, neam spurcat Să vă iau la scărmanat". „Ho! Nu te grăbi, mujice, Să văd tartorul ce zice!" A grăit împielitatul.

Așteptând pe necuratul Prefăcând că se mânia, Balda trage din frânghie Drăcuind cât răsucește. „Hait! Întorsul glăsuește: Stâmpără-te măi Balda, Că peșcheșul ți-l vom da Una de-om mai încerca". „Ba, îi spune-atunci Balda, Fie-acuma rândul meu, Să-ți cer rămășag mai greu! Vezi colo iapa sarică? Din noi doi ăl de-o ridică Ducând-o nerăsuflata O poștă și jumătate, A aceluia să fie Aurul din visterio. Fiindcă asta ți-a fost vrerea, Să ne măsurăm puterea!" Vai de bietu-mpielit Sub burta iepii băgat! Gene.

— Mpinge și trudește O hățâne, o urnește Că de-o șchioapă o ridică Și-napoi plăcintă pică Istovit acum de tot. Balda-l zbiară: „Diac netot! Ca-n palmă nu știi s-o duci? Zău, la ce te mai apuci! Când pe-atât nu ești în stare Eu o port, doar clin picioare". Și Balda încălica Din călcăie cum strângea Iapa goană întindea, Trâmbă, pulberea urma.

Îngrozit, dracul cel mic Tuști, tulește la bunic Povestind din fir în păr Că-l răpus într-adevăr. Dracii-n sfat ciorovăiră Și învinși se socotiră Studiind: „Du-

te frățioare Cu desaga pe ponoare”. Fără să mai stea de cârcă, Iau pus aurul în cârcă!

Iar Balda la drum grăbit Doar în prag dac-a tușit. Popa s-ascunsose-n casă, Pitit după preoteasă Ghem, de frică dârdâit. Da Balda l-a dibuit Îmbiindu-l bucuria: „Ia-ți bănetul! Dă-mi simbria”! Și-atunci popa glava lui Și-o plecă, să-și ia cucui: „Hop! Întâiul bobârnac Până-n grindă-l saltă: Pac, m Trosce! Al doilea bobârnac Buimac pică din cerdac. Pac! Și al treilea bobârnac T-a venit sărac de hac. Cât Balda l-a prohodit: „Ți-ai găsit ce ți-ai poftit”.

În românește de ADRIAN MANIU M

POVESTEA URSOAICEI Primăvara încropea, Dalba zorilor mijea, Din bârlog de codru des, Vremea parcă dase ghies, Că ursoaica a ieșit Cu puiendri la-nsorit; Drag să-l plimbe, să-l învețe, Să-l alinte, să-l resfețe. Sub mestecăn albicios Priveghia-n frunzare jos, Puii cum se tăvălesc Brânci își fac și se trântesc, Dându-se de-a-berbeleaca. Ii mânca din ochi săraca.

Lat apare, din lăstare, Un plăeș, cu-o furcă mare Cu cuțit la cingătoare Și cu traista pe spinare. De îndat ce l-a văzut, Ursoaica, l-a priceput; Lăsând blândul mormăit, Dete veste prin răcnit Pentru bieții ursuleți Pufuleții-nătăfleți. „Vai de voi, puiuți iubiți, Jocul, zburda coneniți Nu vă mai rostogoliți, Că ne-a pus gând rău plăeșul Și-l hrăpăreț megieșul. Stați copii, în urma mea, Cât țin piept să nu vă ia! Mă reped și-l chelfănesc Bărbăția-l cronțănesc. Brr. Ursanii se-ngroziră, După maică se pitiră, Ea, se ridică-n mânie Gata-gata să-l sfâșie, Dar plăeșu-a dibăcit și când ea s-a năpustit Furca drept a nemerit Pe sub splină și ficat Până-n piept l-a spintecat. Matahală prăvălită, A căzut ursa sfârșită. Și plăieșul, din cuțit Spintecând a jupuit Blana caldă, aburită Blana sură, ruginită, Iar pe cei dolofanei Zdup în traistă. Hai cu ei! Luându-și drumul către casă. „Hei muiere fii voioasă Uite-o șubă pentru tine Cinzeci ruble dă oricine Că nimic pe blana ei; Iar coconii aștia trei Dacă-l vând, capăt îndată Vreo cinci ruble de bucată!”

N-a vuit doar zvonu-n târg Ci prin codru mai cu sârg. La Urs Sur vestea s-a dus Cum ursoaica i-a răpus. Cum a fost ca sfârtecătă Și de blană despuiată, Iar pe bieții ursuleți Copilașii nătăfleli, Cum i-a luat în traistă mare Vânătorul, pe spinare. Ursul Sur boierul mare, Tânguia cu botu-n tină Că s-a stins dulcea lumină Ursa bună lui soție Cum nu-l altă să mai fie! „Cui mă lași tu în năpastă Ursoaică, scumpă nevastă Ce mă fac fără de voi Singur singur văduvoi I” Și la bocetul cu plâns Lumea codrului s-a strâns Adunați care de care La priveghiul din frunzare Lângă ursul boier mare Se-ntreceau în lăcrimare. Printre gadine mărunte Jupan lup vătaf de frunte, Ochi pizmăreți rătăciți Clănțănea colți hămesiți. Suspina breb negustorul, Coadă groasă ca fuiorul, Cât curteana rândunică, Forfecă drum spre potică Veveriței doamnă mică. Și vulpoiul pocăit Diac vistiernic prea zmerit Se-mbia mângâietor Cu oftatu-ntr-ajutor! Nevăstuica pehlivană, Cu blană de năzdrăvană, însoțea pe chir Cârciog Zis: egumenul din stog. Și-ntr-un suflet, cel Vătui (Iepurașul nimănu) Pământiu precum vă spui Ajungându-l la ureche Vestea fără de

pereche S-a cutremurat speriat, Cât ariciul vechi argat Sta zburliu cu nasu-n jos, Find de felul lui țepos.

În românește de ADRIAN MANIU POVEȘTEA ȚARULUI SALTAN, A FECIORULUI SĂU GVIDON-VOEVOD VITEAZUL ȘI A FRUMOASEI CRĂIEȘE LEBĂDA Trei copile, în pridvor, Torceau seara târzior. „De m-ar lua un crăișor Casa-l ți u dintr-un cuptor Saturând slugile toate,” Spuse una din surate. „De m-ar lua un crăișor, Casa-l ți u dintr-un fuior. Dintr-o pânză de bumbac, Toată țara i-o îmbrac, S-aibe toți cămăși curate”, Spuse-a doua din surate. „Dacă eu aș fi aleasă Zise-a treia drăgăstoasă Zămisli-l-aș bucuros Un fecior ca făt-frumos”. Bine vorba n-au sfârșit, Ușa-n prag a scârțâit Și-n iatac, iată c-apare, Domnul țării viteaz mare, Care-ntâi mai mult de haz Ascultase la zăplaz. Inșă i-a plăcut de-udată, Ce-a vorbit a treia fată. „Bună seara mândruliță I-a spus ei Fi tu domniță, Că a mea te iau de azi Să îmi dai, vlăstar viteaz; De-acum până-n Brumărel, S-avem pui de voinicel! Ș-aste două porumbace, Ce se laudă dibace, Una, fiindcă e isteată, Să ne țese pânza creață Cealaltă cu hărnicie În plăcinte să ne ție!”

Acest crai, zis țar Saltan, La cetatea de divan, Cu alaiul a plecat și pe loc s-a cununat. Și ținură praznic mare, Stând la astă-mprejurarc, Țar Saltan în cap de masă Lângă tânăra-l crăiasă, Până-n zori când musafirii, Sub polog lăsară mârâi, În pat, măestrit lucrat, Fildeș cu argint săpat. Și, culcând pe nsuraței, li lăsară singurei. Gât cântau diblele toate Horind, pe nerăsuflata, Doar la plita de cuptor, Surata, plângea de zor și-n cămară soru-sa, Mușcând pânzele, bocea. Amândouă ciudă fer, Pe mireasă cu noroc. De prisos, vorba mai lungă, Zorile pân-să se -mpungă,

Mai clipea pe cer o sică. Și-a rămas domnița grea.

Hei! Erau pc-atunci vremi crunte.

Fiind silit război să -nfrunto,

Saltă-n șea pe-un năzdrăvan,

Grăind soaței țar Saltan Do primejdii să ferească,

Cu bine să odrăslească,

Rodul ce i-e dat să poarte,

Pe cât el va fi departe.

Și, minunea s-a văzut,

Când domnița a născut,

Un pruncuț cu păr bălai,

Leit fecioraș de crai.

Drag lăhuza-l priveghează Cum o pajură vitează,

Ar păzi vultanii ei De balauri și de zmei.

Printr-un sol, trimise carte,

Celui ce lupta departe,

Ca părtaș cu ea să fio,

La senina bucurie.

Dar surata pânzăreasa,

Cu lelea bucătăreasa,

Și cu soacra cotoroanță,  
Cotoroanță rea de cloanță,  
Cum au dres-o, cum ne cum Au oprit pe sol în drum.  
Cartea dospecetluită,  
Scris-au slovă măsluită Care-n astfel arăta: „A puiat măria să Nici fecior  
nu e, nici fată,

Plod făptură necurată,  
Că n-au cum să-L osebească,  
Dacă e guzgan, sau broască!  
Taica țarul, cu mânie, Primind vestea de urgență, Porunci în grabă mare,  
Pentru sol spânzurătoare; Dar pe urmă, răzgândind, Alte gânduri năpădind,  
Îndărăt l-a fost trimis Cu poruncă-n care-a scris înfruntând scârba, durerea:  
Să-l aștepte -napoierea, Când, va lua la trebuință, Hotărârea de cuvînță.

Goană lungă sănătoasă Asuda solul spre casă,  
Dar i-au așinut venirea,  
Uneltind mârșav primirea,  
Surata bucătăreasă,  
Surata țesătoreasă,  
Și cu soacra cotoroanță,  
Cotoroanță rea de cloanță.  
Una calu-l adăpa,  
Alta plosca-l îmbia,  
Iară baba șterpelea Slova scrisă de-mpărat Din tolba solului beat!  
Repede o deslipesc,  
Și-altă carte ticluiesc,  
Care, curtea fiind chemată,  
Se citi -n divan pe dată: „Dragi boieri, vă scriu io țar,  
Nu pierdeți vremea -n zadar,  
Pe crăiasă și cel plod,  
Ce nu-l os de voevod,  
Laolaltă blestemați —  
Hotărâsc să-l înnecați!"  
Ce putea un biet divan,  
Dac-a poruncit Salt an?  
Dregătorii cu mâhnire,  
Dau osândii împlinire,  
Și cea tânără crăiasă,  
Din iatac cu sila scoasă La sân, cu pruncuțul ei,  
O-nchid în butie de tei. Butia cu catran smolită, De pe țarm rostogolită,  
Repede de valuri luată, În spre larg de zări purtată, Spre al apelor noian, Car fi  
poruncit Săltau.

Ceru-albastru se-nsteloază, Marea-albastră se-nspumează. Trece peste  
cer un nor, Legănându-se ușor, Iară butia pe mare, Se tot pierde-n depărtare.  
De sub doagele smolite, Planșete înnăbușite. Valuri valuri Mare mare, Lacrimile

mai amare, În cea butie de tei. Trece-o zi, trec două, trei, Iar copilul, voie bună, Într-un ceas creștea o lună. Și copilul gângurea Valul mării-l descânta: „Valule apă amară Nestatornică hoinară. Slobod ești, să pribegești, Peste tot călătorești, Tu înnecei colnicele, Sorbi la fund caicele, Zomăind sfarmi prundurile, Detunând afundurile. Fie-ți milă, cruță-ne, Val care ne hulăne, Nu mai ii valule-avan, Ci ne svârle la liman”. Valul parcă-nțelegea, Pe spuma spinării-l lua, Așezându-l binișor, Lâng-o gură de izvor. Butia s-a-mpotmolit, Mântuiți s-au socotit. Dar din doage coreu ițe, Cum să iasă? Pasă-mi-le Pruncul și-a-nălțat căpșonil, El va fi izbăvitorul; Că proptind creștetul lui, De fundul butoiului. Opintește puțintel „Fac fereastră”, zise el. Sare fundul prin fereastră Se lărgea marca albastră!

Prunc și mamă slobozi sunt, Pe-un dâmb negru de pământ. Marea-albastră -mprejmuește, Un stejar pe dâmb umbrește. Vomicelu-și zise: „Poame Nu-s să stâmpere de foame”. Rupe-o creangă, o îndoae, Arc dintr-ânsa încovoaie Și-l strunește o cordiță, Șnurul dela cruciuliță; Dintr-o trestioară-lute, O săgeată își ascute, Apoi pleacă, în spre mare, Căutând vânatul mare. I-a părut că largul geme, Dar voinicul nu se teme, Pân-la mal înaintează, Ce-l primejdia, să vază! Și ce vede ochi nu crede: Un crete se repede, Spro o lebădă, ce pare, Că se zbate-n apărare și cu aripele albe, Înpumează-n juru-l salbe. Repezindu-se din cer, Crunt eretele stingher, Clonț-piron, ghiare -ncleștale, Peste lebădă s-abate. Dar din arcul înstrunit, Treslia a zbârnâit și prădalnicul lovit Fâlfâind s-a prăbușit Cu un țipăt ce părea, Glas de om făptură rea. Cât eretele svâcnește, Vede craiul cum grăbește În plutirea ei cea lină, Lebăda albă lumină, Spre dușmanul îndârjit și cu pliscu-l aurit, Lebăda îl ciocănește și pieirea îi grăbește, Pân -ce dușmanii sleit, De adânc e înghițit. Apoi lebăda-minune, Craiului rusește-l spune: „Tu mi-ai fost izbăvitor, De blestem îngrozitor. Mântuindu-mă pe mine, Nu ai hrană pentru tine, Că săgeata-l înneacă; Însă lebăda, odată, Binele ți-o răsplăti și cu drag te va sluji. Că nu-s lebădă oricare, Ci vrăjită față mare. Cel crete răpitor, Fost-a aprig vrăjitor, Ce hain, îmi prigonea, Amară ursita mea. De te-ntorei fără vânat, Măre, nu fi mâniat, Că voi fi tot lângă line, Când te vei gândi la mine”.

Astfel zise și ușoară, Lebăda pe data zboară. Bietul crai și maica lui, Au postit, cu poftă-n cui, Adormind pe nemâncate, Dar cu vise minunate. 25 Pușchin Opere voi. 1

Lucru nemaipomenit,  
Când în zori s-au fost trezii,  
Li se pare că visează,  
Ce vedeau mai să nu crează: Vedeau -naltă o cetate,  
Porți de-aramă ferecate întărite metereze,  
Unde stau străji să vegheze.  
Și din turlle sclipitoare,  
Clopote dăngănitore.  
Când crăiasa s-a trezit De minune s-a uimit Nici că se mai sătura.  
Spre cetate cât privea,

El rosti: „Vedea-vom ce-l Cu răsplata lebedei!”  
Și pornind ei spre cetato,  
Sunau clopotele toate,  
Vestind oaspeții de rang: Bang balang, bang-bang, balang.  
Cât poporul mic și mare Da buzna la-nlâmpinare,  
Iară popi bărboși, pe scări La biserică-n cântări,  
Izbucniră: „Lăudat,  
A sosit cel așteptat”.  
În rădvane poleite,  
Sunt mărimile poftite,  
Aducându-l osanale Câți îl întâlnesc în cale Târgoveți, boieri, norod,  
Strigă: „Tu ești voevod!”  
Il îmbracă în caftan,  
Dăruindu-l buzdugan,  
Iar pe fruntea miruită,  
Cușma cu samur blănită,  
Și cu pene de cocor,  
Alegându-l domnitor.  
Maică-sa încuviințând,  
Voie dând, cu zâmbet blând.

Astfel fu suit în tron Marele voevod Gvidon. Bate vântul peste mare  
Purtând valuri călătoare. Un caic zburind vântrele, Lunecă prin vălurele, Se  
oprește, abătut, La ostrovul cunoscut. Și ce vede, mai nu crede, Că dintâi  
acuma vede, O cetate nou clădită, În lumina daurită. Sus pe ziduri metereze,  
Veghiate de străji viteze, Tunuri de cireș, în fum Bubue voios: bum bum. Semn,  
pe oaspeți să oprească. Lângă schele să poftească, Poruncind să ancoreze și la  
curte să cineze. Că viteazul crai Gvidon, De curând -nălțat pe tron, Bucuros e  
primitor, Ori și-cărui călător, Îmbiind la fiecare, Din berbeci fripți la frigare și-  
un potir de musafir, Vin cu gust de trandafir. Iar când toții prea -ndestui, Au  
simțit că sunt sături, Crai Gvidon cu graiul blând, Intrebatu-l-a de-a-rând:  
„Călători, rătăcitori, Peste mări răzbătători, încotro plutiți acum, Pe al valurilor  
drum, Ce negoțuri învărtiți, Spre ce țarm călătoriți?” Călătorii au răspuns: „Nu-  
l nimica de ascuns Pe-ndelete îți vom spune: În țara din soare-apune 25

T Blănuri scumpe am vândut Cum nici că s-au mai văzut Argintii vulpi  
argusite Și samuri, blăni au iile; Pentru iernile cu irig. Ne-am agonisit câștig,  
Iar dc-acuma peste mare, Mergem spre soare-răsare, Pe la ostrovul Buian La-  
slăvitul țar Săltau". Voevodul primitor, Le-a răspuns atuncia lor: „Călători  
rătăcitori, Peste valuri plutitori, Când vă-napoiați acasă, Spuneți păsul ce m-  
apasă: Tot aștept din an în an, Să mă-nchin lui țar Saltan!"

Și porniră călătorii,  
Oaspeții rătăcitorii,  
Iar viteazul crai Gvidon,  
Mohorât privea din tron,  
Cum descrește-n depărtare,



Corăbioara, către zare.  
Când deodată, jos la schele,  
Cu aripele vânt rele,  
Printr-a valurilor salbă,  
Vede lebăda cea albă.  
„Bună vremea mândre crai!  
Spune-mi ce mâhnire ai?  
Mohorârea ta arată,  
Ca o ploaie înghețată”.  
I-a răspuns voevod Gvidon: „Ce folos de rang și tron!  
Inima îmi simt rănită,  
De-o dorință adâncită,  
Că n-avui parte și eu,  
Să-l cunosc pe tată-meu!”  
Zise lebăda: „Ușor,

Te tămăduesc de dor. Știu un farmec bun, prin care, Vei răzbate peste mare!” Și-l stropi, c-un strop amar: „Voevoade fi țânțar!” Chiar atunci, în acea clipă, Botezat fiind din aripă, Voevodul cel voinic, S-a făcut mic-mic-mic-mic. Și țânțar înaripat, Spre corabie a zburat. Pogorând țiuitor, Deasupra parâmelor, Lângă cârmă a pătruns și-ntr-o așchie s-a ascuns.

Vesel vântul șuiera, Sprintenul caic zbura, Către ostrovul Buian, La slăvitul țar Saltan: Și din zarea albaștri ta, Crește țara mult dorită. Cum coboară pe liman, Ii pofteste țar Saltan, Bucuros de mosafiri, Negustori fețe subțiri, Ce urmați fiind cu alai Urcă scara la serai Unde-n tron, șezu Saltan, Într-un auriu caftan, Cu coroana aplecată, Peste fața-l întristată. Veghiat, de țesătorcasă și de cea bucătăreasă și de soacra cotoroanță, Cotoroanța rea de cloanță, Ce-ntre ele se privesc și din ochi șiret clipesc. Țarul oaspeții așează și cu dâșii ospătează, întrebând pe fiecare: „Cum e dincolo de mare, În ce fel lumea se ține?

E mai rău sau e mai bine?”

Dornic de a ști anume: „Ce minuni mai sunt pe lume”.

Corăbierii au răspuns: „Am călătorit de-ajuns Lumea am înconjurat Traiul nu-l de lepădat,

Pretutindeni felu-și ține Când mai rău și când mai bine.

Dar în drum, îți putem spune,

Că văzurăm o minune: Pe un ostrov împietrit Ce-l știam părăginit,

Pe un dâmb pustiu, râpos,

Un stejar veghia umbros,

Dar acum la calea -ntoarsă,

Peste stânci de piatră arsă,

Noi văzurăm o cetate,

Turlele-n aur suflate,

Având chioșcuri prin gradine,

Cu cireși rodind rubine.

Iar acolo mare-n tron,  
E-un viteaz, voivod Gvidon,  
Ce prea fericit ar fi,  
Musafirul lui să fi!"  
Țar Saltan, mult se mira,  
Și oftând adăuga: „Grija țării de-mi dă pace,  
Drumul ăsta drag l-aș face,  
Ca să văd cu-adevărat,  
Acest ostrov minunat".  
Dar lelița pânzăreasa,  
Cu sor-sa bucătăreasa,  
Și cu soacra cotoroanță,  
Cotoroanța rea de cloanță,  
Îi stăteau alături piază,  
Spunând: „Asta-l! Ce să vază?  
Că nici o minune nu e,  
Un ostrov cu cetățue,  
Să nu fie de deochi!"  
Și clipeau, clipeau din ochi.  
Fiindcă ele-au auzit,  
De-un tărâm mai strălucit!  
Acel loc să-l dibuiască,  
Dacă vrea să ferească!  
Că-ntr-un codru, brad stingher A crescut până la cer,  
Iar sub brad o veveriță —  
Dințișori mărunți de criță,  
Ronțao de zor alune.  
Asta zic și eu minune!  
Nu-s alune dintre cele,  
De zăvoaie și vâlcele,  
Ci, la coji s-au arătat,  
Aurul cel mai curat,  
Iar la miez, sunt pline toate,  
Cu smaralde nestemate.  
Cât se minuna Saltan își făcu țânțarul plan: Mătușichii ce clipea,  
Ochiul drept i-l înțepa.  
Cea cu grijă de cuptoare,  
Leșina crezând că moare,  
Rămânând de-a bine chioară.  
Țiu-țiu-țiu țânțarul zboară,  
Urmărit de slugi armate,  
De soacră și de surate,  
Ce strigau: „Te vom strivi,  
Dacă te vom nimeri!"

Dar țânțarul, ca țânțar,  
Tiuia fără habar,  
Și pe ochiul de fereastră,  
Drum a luat, spre marea-albastră.

Iar și iar, pe țărmul mării, Privind largul depărtării, Voevodul se mâhnea.  
Și deodată ce vedea? Peste-a valurilor gloată Lină lebăda înnoată: „Bună ziua  
crai mâhnit, Oare ce dor te-a pălit, Că to-ntuneci frățioare, Ca o zi fără de  
soare”. Și-a răspuns col vocvod: „Dorul jalea greu mă rod, Tare-aș vrea să  
dobândesc Ce n-am unde să găesc: Crește-un brad, pe-o poieniță, Are-n poalo-  
o veveriță Și nu-l glumă ce se spune Veverița sparge-alune! Nu-s aluno de alun,  
Cojile sunt aur bun, Iară miezul e la toate, de smaralduri nestemate! N-ar ii  
lumea mincinoasă, Drag aș vrea s-o am la casă”. Lebăda, într-un târziu I-a  
răspuns: „De asta știu Insă nu te mai mâhni Dorul ți-l voi împlini. Du-te-acasă  
și așteaptă,

Cu nădejde înțeleaptă".  
Dar la poartă, ce să vază?  
Un brad mândru priveghează,  
Nalt înalt, până la cer,  
Ca o suliță de fier.  
Iar sub brad, o veveriță,  
Sprinteioară-jupâniță,  
Chiar în fața tuturor,  
Cu alună-n botișor.  
Ronțăe. Și au picat,  
Coji de aur scânteiat.  
Coadă-l, mătură vâlvoi,  
Strânge aurul din foi,  
Iară miezul curățat,  
E smarald e nestemat!  
Ea cântând, din brad adună,  
Alună după alună,  
Desghiocând, cu acel zor,  
Zor al veverițelor.

S-a mirat Gvidon voivod De lighioauă și de rod; Mulțumind în gândul lui:  
„Lebedei ce pot să-l spui, Decât domnul să îi dea, Bucurie că a mea”. Deci a  
poruncit pe dat, Meșterilor la palat, Să-l clădească din cleștar, Veveriței,  
pălimar. Punând straje, s-o păzească, Toată lumea s-o cinstească și-un pisar,  
ținând răboji Scria aurul din coji.

Bate vântul peste mare, împingând valuri amare. Un caic strunind vânt  
rele, Lunecă prin vâlurele și oprește, c-a văzut, Acel ostrov cunoscut. Și din  
zidul de cetate Tunurile prind a bate, Veste dând prin bubuiri: „Bucuroși la  
musafiri!” Mândrul voevod Gvidon, I-agrăește de pe tron, Poruncind, când toți  
tăcură, Zaiafet cu băutură și când toți s-au destulat, Crai Gvidon i-a întrebat:

„Musafiri bine-veniți, Ce negoțuri învârțiți, Peste mare, cu ce drum, V-ați fost voi porniți acum?

— Au răspuns cei corăbieri: „Nu plutim de azi de ieri, Ocolirăm marea toată, Cât e ea de-ndepărtată: Și pe unde-am rătăcit, Geambașlăcul ne-a priit,

Vânzând armăsari de Don, Luminare crai Gvidon. Marfă dacă desfăcu râm Drum spre case ne făcurăm, îndrăznind a ne abate, Pe la mândra ta cotate, Mai având o lungă cale, Pân-La ostrovul din vale, La-mpăratul țar Săltau Lângă ostrovul Buian". Le-a spus voevodul lor: „Cale bună drum ușor Pe al apelor noian, La slăvitul țar Saltan Veste dați-l, că doresc Dragostea să-l dovedesc!"

Oaspeții se închinară și la drum porniră, iară, Voevodul a rămas Trist, pe țarm, fără de glas, Tot privind în largul mării, Dâra ștearsă-a depărtării, Dintr-a valurilor salbă, Apăru lebăda albă. „Lebădo ori-ce aș face, Uite, dorul nu-mi dă pace!" Lebăda cu-a ei aripă, Picurându-l în cea clipă, Zise: „Zboară n-ai habar!" Voevodul, ca bondar, Dintr-odată mic-mic-mic Zboară: bâz-bâz spre caic. Și la cârmă-adăpostit, Într-o așchie s-a pitit.

Vesel vântul șuiera, Sprintenul caic zbură, Dela ostrovul Buian, Spre slăvitul țar Saltan Ca o veste de poveste,

Lângă mal îndată este.

Cât coboară pe liman,

Îi primește țar Saltan Bucuros la musafiri,

Negustori fețe subțiri.

Iar din urmă, spre serai Bâzâia și Gvidon crai.

Sus în tron stă țar Saltan Cu caftan de cotoșman,

Cu cununa înclinată,

Peste fața-l întristată,

Vegheat, de țesătoreasă,

Și de cea bucătăreasă,

Și de soacra cotoroanță,

Cotoroanța rea de cloanță,

Ce steteau în preajmă scai,

Ca broaștele la buhai.

Țarul, oaspeții așează,

Lângă el și-l ospătează, întrebând pe fiecare „Cum e dincolo de mare?

În ce "fel lumea se ține?

E mai rău, sau e mai binc?

— F Dornic a afla, anume,

Ce minuni mai sunt pe lume!

Corăbierii i-au răspuns: „Lumea-n capăt am ajuns,

Și pe unde-am vânturat,

Traiul e amestecat,

Când mai bine când mai rău Care după felul său!

Dar din ce-am văzut pe lume O minune-l mai anume: Pe un ostrov pietruit,

Ce era părăginit, își înalță o cetate,

Turle-u aur ferecate.

Arc chioșcuri și gradine,

Cu cireșe și smochine,

Dar la poarta -mparâtească,

A pornit un brad să crească, Ca un gând legănător Fruntea lui se pierde  
n nor, Iar sub brad i-un pălimar, O căsuță de cleștar, Unde-o veveriță bună,  
Ronțac câte-o alună. E focoasă și vicleană, Gospodină năzdrăvană, Ea cântând  
tot sparge-alune, Cojile grămezi le pune, Miezul bașca îl așează, Tot cuprinsul  
scânteiază! Adevăr, adevărat, Aurul cel mai curat, E în coji. Miezul la toate, E  
tot pietre nestemate. Ca pe-o mare jupâniță o păzesc pe veveriță Și-un pisar  
înscrie-ntr-una, Cum desghioacă ea alună, Că din coji de-alune mari, Se bat  
galbeni-icusari. Iar un stol de fetișcane, Slugi lighioanei năzdrăvane, Strâng  
smaraldele culese, Rânduindu-le pe-alese și le-ngroapă -ntr-o comoară, Ce  
plătește cât o țară. Că-s bogați acolo ei! N-ai să vezi nici un bordei, Pretutindeni  
veselie și belșug de bogăție. Iar mai mare pe norod, Le e Gvidon voevod, Ce cu  
dor te tot pofteste și tot binele-ți dorește". „De mi-e dat să mai trăesc, Vreau pe  
crai să-l întâlnesc, Dacă e precum ne spui, Să fiu oaspetele lui I" Torcătoarea  
pânzăreasă, Cu sora bucătăreasă,

Și cu soacra cotoroanță,

Cotoroanța rea de cloanță,

Clămpăne să-l dovedească,

Să nu se călătorească!

Pânzăreasă urzitoare,

A strigat în gura mare: „De mirat? Asta-l minune?

Sparge-o veveriță-alune!

Coji de aur că despică Smărălduțe pică-pică!

Nu știu de e dovedit.

Câte-acum s-au povestit,

Dar ce știu că e minune,

Cum nu poate fi pe lume,

E, că într-un alt ținut,

Unde nimeni n-a văzut, Marea furtunos umflată,

Clocotește legănată, Repozind puhoi de valuri, Năpustindu-se spre  
maluri, Se revarsă zgomotoasă și fugind în urmă, lasă, Treizecitrei de voinicei,  
Uriași viteji sunt ei; Înzăuați, toți în pieptar Cu solzi de argint de jar, Toți de-o  
seamă tinerei, Pui de lei, feciori de zmei, Negru-Val zis Cemomor, Le e căpetenie  
lor. Asta zic și eu minune!" Oaspeții cu înțelepciune, Tac, gândind, la o adică,  
Vrea gâlceava din nimica! Țar Saltan se minuna; Crai Gvidon se înfură.  
Zumzuind bâzâitor, Bondarul răzbunător, Pe-a doua mă tușe-a junge, Tac! În  
ochiul stâng o-mpunge! Usturime că mu starul. A chiorât! Prindeți bondarul!  
Dar bondarul prin fereastră Dusu-s-a spre marca-albastră. Iar și iar pe țarmul  
mării, În amurgul inserării, Crai Gvidon, se-ntunecă. Când deodată ce vedea?  
Lebăda fără de pată, Legănată lin înnoată. „Ziua bună mândre crai, Spune-mi

ce mahnire ai, Ești așa posomorât, Ca o zi pe timp urât" Zice Gvidon voevod: „Jalea, dorul, greu mă rod! Tare-aș vrea să văd și eu Minunea, pe țărmul meu: Undeva, în alt ținut, Undo nimeni n-a văzut, Marea furtunoasă crește, Clătinată clocotește, Repeziid șirag de valuri, Năpustindu-se spre maluri, Se revarsă, zgomotoasă și fugind pe țărmuri lasă, Treizecitrci de voinicei, Uriași viteji sunt ei, Purtând platoșe pieptar, Cu solzi de argint, de jar. Toți de-o seamă, tinerei, Pui de lei de paralei; Poruncind acestei cete Negru-Val cu albe plete". Lebăda întreabă iară: „Dorul ăsta te-mpovară? Jalea asta-l de te roade? Nu te turbura voivode! Pe voinicii ăștia-l vrei? Sunt chiar frățiorii mei! În spre casă to grăbește Și ca oaspeți îi primește". Craiul, la destăinuire, Contenind a lui mahnire, Dintr-un turn de foisor, Privind largul mărilor, Vede-a valurilor gloată, Cum zbuclire volburată, Năpustită se revarsă, Peste stânci de piatră arsă. Însputați pe cărăruie Treizecitrei vitejii suie, Purtând zale însolzate, De jăratec learcă toate. Suie coasta, câte doi Cum ar merge la război, Iar în fruntea lor, nu mint, Negru-Val plete de-argint. Gvidon vodă fericit, Le urează bun venit. Mult norod strâns ca să-l vază, Mai dihai se minunează, Negru-Val când a vorbit: „Lebăda a poruncit, Ostrovul să străjuim, Cotățuia să-ți păzim. Cât ne chemi, ori când o fi, Din adânc ne vom ivi, Cățărând pe metereze, Straja noastră să-ți vegheze. Dar acum, nu zăbovim, Va să ne obișnuim, Cu văzduhul, că-l prea tare, Pentru cei crescuți în mare".

Bate vântul vălurcle, Lanul mării albăstrele. Un caic cârmea spre grind, Aripa albe arcuind, De îndată ce-a văzut, Ostrovul prea cunoscut Tunurile bat: bum bum, Opriți oaspeții din drum! Corăbierii ancorează, Tot norodu-l strâns să-l vază și la oaspeți bucuros, Gvidon voevod frumos, După ce i-a ospătat, Ploștilc de-au închinat, Zise: „Musafiri iubiți La ce vă călătoriți?” Și-au răspuns la întrebare: „Lumea -ntreagă-am colindat, Vânzând paloșe-o țicle și luând aur greu pe ele. Iar cu ce-am agonisit, Ne întoarcem însfârșit, După ostrovul Buian La slăvitul țar Saltan”. Zice craiul: „Drum cu bine, Rogu-vă-l spuneți de mine, Lui slăvitul țar Saltan, Că-l aștept din an în an!” Oaspeții se închinară și la drum porniră iară. Trist și singur când se crede Voevodul iară vede, Lebăda legănătoare: „Spune-mi păsul, ce te doare?” Din aripă learcă-l face. Mic-mic el se preface, Ca tăune-bărzăune Zboară pe catarg apune, Coborând încetșor, Deasupra parâmelor. Lângă cârmă aciuie, Sub o așchie pitit.

Vântul vesel șuiera, Sprintenul caic sbura, Către ostrovul Buiau, Spre slăvitul țar Saltan. În curând țara dorită,

Crește-n luciul oglinde; Lumea strânsă îi privește, Țar Saltan îi și pofteste; Cu alaiul spre palat, Bărzăunul a zburat. În seraiul aurit, Țar Saltan i-a fost primit, Cu turban încoronat, Dar la față întristat. Lângă el bucătăreasa, Baba și cu pânzăreasa, Patru ochi, tustrele toate, Laolaltă adunate. Omenind pe fiecare, Țarul iar pune întrebare, După cum se și cuvine: „Peste mare-l rău sau bine. Cum trăirăți? Ce văzurăți? Ce minune cunoscurăți?” „Traiul nu-l nici bun nici rău, Dar minune mare zău, E cetatea ridicată, Pe o stâncă detunată. Iar acolo, da, pot spune, Zilnic, vezi câte-o minune: Marea sue clocotind, Unda crește năpustind, Țărmurile să doboare, Ca pe urmă să pogoare și să scoată jos

la maluri, Oastea ce-a adus din valuri, Treizecitrei de voinicei, Uriașii paralei, Înzăuați cu solzi de-argint Flăcări roșii licurind. Iar mai mare peste cei Treizecitrei de tinerei Negru-Val cel alb la plete, Dă porunci acestei cete, Ostrovul să-l străjuiască și cetatea s-o păzească.

401 În acel ostrov pe tron, Cârmue voivod Gvidon, Ce-ți trimite plecăciune!" S-a mirat de-așa minune, Mult vestitul țar Saltan, Ca de-un lucru năzdrăvan, Zicând: „Zile de-aș avea, Să-l văd, mult m-aș bucura! Drag mi-ar fi precum vă spui Să fiu musafirul lui!" Acum țata pânzăreasă, Cu sora bucătăreasă, Mâlc tăcută însă baba, Râse acru: „Iaca treaba! Asta e minune mare? Straje ce-a urcat din mare! Ba nu altceva nu știți, Mai dihai, să flecăriți? Dacă nu-l curăț minciună, Vă spun eu una mai bună Luminată strălucită, Faptă nemaipomenită: Pe un țărm îndepărtat, E o fată de -mpărat. Pe ea, cine o privește, Ochii nu-l mai deslipește. Frumusețea ei, nu are, Cu nimic asemănare. Ziua-l noapte lângă ea, Noaptea, că ar lumina. Luna-n plete prinde-a-l sta. Tar pe frunte poartă stea. Și-l domniță mândruliță, Pare-a fi o păunița. Graiul cântec de izvor, După zisa tuturor. Asta da! Se poate spune, A minunilor minune!" Baba melița din gură. Oaspeții-nțelepți tăcură, Biet Saltan, n-avu ce spune.

Dar tăunul-bărzăune, I-a fost milă, i-a fost frică, Să-și chiorescă pe bunică? Bâzâind un scurt popas Țac la dumneai pe nas, Cu-o înțepătură mică, I-a făcut o pătlăgică. „Săriți lume ajutor! Prindeți-l! Acuma mor!" Plici aici și pleosc colea, Nimenea nu-l nimerea. Bărzăunul prin fereastră, Dusu-s-a spre marea albastră, Străbătând până vă spui, Drumul spre ostrovul lui.

După lung de lung plimbat, Amărât întunecat, Privea craiul marea-albastră, Când iar vede pe măiastră, Peste valuri înflorind, Alba lebadă de-argint. „Ziua bună mândre crai Rogu-te ce păsurii ai, Că ești trist, posomorât, Ca al toamnelor urât”. Voievodul Gvidon spune: „Dorul jalea mă răpune! Câți o dragoste-și gălesc, Fericiți se însoțesc. Numai eu, fără temei, Am rămas să fiu holtei!” „Dar la cine te gândești Amărât cât tânguești?” „Pe un țărm îndepărtat, E o fată de-mpărat și odat cine-o privește, Ochii nu-l mai deslipește, Noaptea ea ar lumina, Ziua-l noapte lângă ea. Cu luceferi încunună, 403 Părul aurul din lună. Mersul ei e de domniță, Mândră că o păunița. Graiul lin, fermecător, Ca un cântec de izvor. Oare-o fi adevărat, Cele câte le-am aflat?” Voievodul întreba. Lebadă dintâi tăcea, Apoi spuse-ntru târziu: „Da măria-ta o știu! Fată mare, cum zici tu; Însă pe aceasta nu Poți s-o iei, ș-apoi s-o lași, După ceai făcut trei pași. Nn-l mănuse schimbătoare, S-o petreci la cingătoare, Când purtată n-ar mai fi! Hotărăște-te și zi, Dacă te-ai gândit puternic și îți simți dorul temeinic". El atuncea i-a jurat, Că e gata de-ușurat și pe cale cât de lungă, Ar porni la ea s-ajungă. Lebadă oftă ușor: „Drumul nu-l depărțișor, Află soarta de îndat Eu sunt fata de-mpărat". Ea din aripi fluturând, Peste valuri lin urcând, Luminoasă și ușoară, Către mal, în trestioară, S-a lăsat s-a preschimbat, În copilă de-mpărat. Părul când se vâlurește, Luna-n plete aurește, Arde-n galbena-l cosiță, Un luceafăr luminiță. Și-l mândruță cea domniță, Parcă-ar fi o păunița,

Iară graiul cântător Limpede-l ca un izvor. Atunci el, în fericire, Prinde mijlocu-l subțire, Sărutând-o plin de foc. Și atunci, pornind pe loc Către maica lui crăiasa, Zise: asta mi-e aleasa. Mama-l duse sub icoane, După vechile canoane și îi binecuvântează, Să le fie naltul pază, Pentru traiul fericit Laolaltă împletit. Mai dorind din dor odor, Un urmaș moștenitor. Vântul sprinten zboară, zboară, O corabie, sprinteioară, Spintecă voioase valuri și se-apropie de maluri, Dela ostrov îndreptată,

Spre cetatea luminată.

Scânteiază albul fum Tunulcțle: bum-bum!

De pe meterez de ndată,

Semnul primitor se-arată,

Bucuros de musafiri,

Ce vin din călătoriri,

Și-l pofteste lângă tron,

Craiul voevod Gvidon, întrebând de-a-rând pe toți,

Do-a lor drum, al lor negoț Iară ei răspund pe dată: „Colindarăm lumea toată,

Câștigând agonisită,

Cu marfă novămnilă,

Și ne-ntoarcem în sfârșit,

Tnapoi spre răsărit.

Dela ostrovul Ruian La slăvitul țar Saltan".

Și-a grăit cel voivod, „Cale bună cu izvod, Peste-al apelor noian. Când vedeți pe țar Săltau, Amintiți-l în cuvînță, Vechia lui făgăduință, Că-l așteaptă plin de dor, Prea supusul domnitor, Închinându-se din tron, Craiul voevod Gvidon”. Și iar oaspeții porniră, Peste mări călătoriră, Dar voivodul stete-acasă, Lângă soața drăgăstoasă.

Vântul vesel șuiera,

Sprintenul caic zbura,

Dela ostrovul Buian,

Spre slăvitul țar Saltan.

Și din zare suie creste, -

Acea țară de poveste,

Și iar vine mic și mare,

Pe mal în întâmpinare.

Tot flămând setos de știri,

Țaru-și chiamă musafiri.

Lângă tron stă soacra babă,

Chioarele ghiontesc întrebă,

Își dau coate între ele,

Patru ochi având tustrele.

Țarul oaspeții poftea Îi cinstea, îi iscodea: „Cum g traiul peste mare,

Ce minune mai apare?"

Corăbierii pomeniră,



Lumea cum o târcoliră,  
Și de traiul ce mereu,  
Când e bine când e rău.  
Apoi iar au amintit,  
De ostrovul cel vestit: Turle-nalte întărite,  
Și clopotnițe-aurite,  
Și conacu -ntr-o grădină Cu un brad-naltă tulpină.  
Pălimarul de cleștar Și al veveriței har.  
Cum în cântece zglobii,  
Sparge-alune aurii,  
Cu miez verde nestomat,  
Cojile aur curat De pisar fiind numărate Și la catastif intrate.  
Dar mai suni și-alte minuni Marea crește în furtuni,  
Suind văd de piatră arsă,  
Oastea din adânc se varsă,  
Uriașii treizecitrei Solzi de jar lucind pe ei.  
Și de căpitanul lor Negru-Val zis Cemomor.  
Ei duc straja de nădejde,

Ferind țara de primojde încheind, adăugară: „Și-are craiu soțioară,  
Odată, dac-o privești, Tot la ea cu ochii ești. Decât ziua mai frumoasă și prin  
noapte luminoasă. Părul împletit cunună, Parcă-l aurul din lună Cu luceafăr  
podobit. Iară soțu-l crai vestit, Mult iubitul de norod. Domnul Gvidon voevod,  
Ce-ți trimite-nchinăciune, Inșă cu dojana spune, Că tu nu to-nvrednicești, Într-  
acolo să pornești. Cât mereu făgăduiești!” Țar Saltan gata de drum, Din răbdări  
fu scos acum. În zadar vor să-l oprească, Să nu se călătorească,

Lelița bucătăreasa,  
Soacra rea și pânzăreasa.  
Țaru-n seamă nu le-a luat, „Nu-s copil sunt împărat,  
Care face, ce voiește 1”  
Buf! Plecând, ușa trânteste.  
Sta privind din foișor,  
Gvidon mândrul domnitor,  
Privea marea neclintită,  
Din argint încremenită,  
Ce abia-abia tresare,  
În albastră depărtare.  
Și ca stoluri de cocoare,  
Se ivesc și cresc în soare,  
Peste-al undelor noian,  
Pânzele lui țar Saltan.  
Mari mahoane și caice, îndreptate într-aice.

Crai Gvidon de fericire, Sare-n sus și dă de știre: „Maică maică mult  
iubită și tu soață îndrăgită, Ia priviți acuma zău, Vine-vine-tată-meu!” Cât alai  
avea Saltan! Gvidon printr-un lung ochian, Osebi pe țar pe punte, Cu coroana

lui pe frunte. Iar alături, pânzăreasa, Baba și bucătăreasa, Care mult se minunau, Cu cât se apropiau. Și deodat din tunulețe Bum-bum! Albe turnulețe. Iar clopotnițele-n hang Dinga-ding balang balang! Cel dintâi, cum e firește, Gvidon către mal pornește Tacticos țarul coboară, Câte-o chioară-n subțioară, Iar din spate baba cloanța Nasulia -cotoroața.

Și mai mult nici n-au grăit,  
Spre cetate s-au suit.  
Când să intre în palat,  
Străjile primire-au dat.  
Treizeci trei de paralei,  
Moșul Cemomor cu ei.  
Toți în zale de argint,  
Ca jăratec licurind.  
Țarul trece prin ogradă,  
Și stă locului să vadă,  
Bradul -nalt cu fruntea-n nor,  
De alune roditor,  
Pălimarul de cleștar,  
Un socotitor pisar,  
Veverița căutătoare,  
De alune spărgătoare,  
Coji de aur sfărâmate,  
Miezuri verzi de nestemate,  
În punguțe adunate,  
Și grămezi orânduite,  
Coji de aur ronțăite.  
Oaspeții boieri de viță,  
Văd minunea de domniță,  
Mândrulița păunița.  
Luna-l galbena cosiță.  
Și pe frunte pâlăia,  
Un luceafăr dalbă stea!  
Iar alătura de fată,  
Țarul cunoscu îndată,  
Doamna lui de altă dată.  
Inima lui ticăește, „Ce-mi văd ochii!” Se crucește,  
Și e mai fără suflare,  
De-așa bucurie mare.  
Lacrimile rourând li îmbrățișe pe rând,  
Și pe soață și pe fiu,  
Și pe noră. Grijuliu Poruncind pe loc zaifetul Dichisit cu tot tabietul.  
K T

Chioara de bucătăreasă și chioara de pâuzăreasă, Cu năsoasa cotoroață, Cotoroața rea de cloanță, Prin unghere se dosiră. Greu fu pân le

dibuiră, Dar pe loc mărturisiră, Miorcăind, se pocăiră. Iar Săltau fire miloasă,  
Le-a trimis, la cle-acasă. Petrecu ziua Saltan, Cherchelindu-se avan. Da și  
mustățile mele, Leorcăiră prin ulcele.

În românește de ADRIAN MÂNĂ BASMUL CU PESCARUL ȘI  
PEȘTIȘORUL De demult-un unchiaș și o babă, Chiar pe țărutul mării albastre,  
Locuia, într-un șubred bordei, își târau lipsa lor golanei, De ani grei peste  
treizeci și trei. Ca pescar, trai amar, trăgea moșul, Baba-abia dintr-un fus,  
sfârâia. Într-o zi, când zvârli el năvodul, Scoase doar buruiană de mare  
Năvodind într-al doilea la larg, Smulse iarbă-licalcită de plaur; Și -ncercând iar  
noroc sărântoc, Prinse-n mreje, un pește micuț, Dar cu totul cu totul de aur!  
Co duios, s-a rugat peștișorul, Co frumos cu ce grai omenesc: „Dă-mi tu moșule  
drumul în marc, Că-ți voi da, răsplătirea cea mare, Iți voi da, ce dorești să-ți  
gândești!” S-a mirat minunat, bietul moș, Că în trozocișitrei ani de trudă, Nu-l  
fu dat, glas de pește, s-audă. Milostiv, din pornire și fire, I-a dat drumul cu  
drag alintându-l: -L „Mergi cu bine păzească-te cerul, N-am nevoie, de plată-  
răsplată! Du-te acasă, în marea albastră și fi slobod și-n voie înnoată, Peștișor  
peștișoare de aur”.

Când acasă la masă, unchiașul, Pomeneste și babii minunea, I-a zis:  
„Astăzi prinsei un poștiuț Dar de aur și nu ca toți peștii; Că-mi vorbea, ca un  
om, nădrăvanul, În rugare, să-l dau drumul în mare. Imbiindu-mi, drept  
scumpă răsplată, împlinirea dorinței pe dată! Nu-ndrăzni a-mi dori, vreo  
dorință, Slobozindu-l în marea albastră”. Aflând treaba, se mânie baba: „Ei nu  
zău ai rămas nătărău! Cât de cât nici atât, să nu” ceri? Of, măcar, de-l rugai să  
dea dar, O covată, c-a noastră e toată Găurită și curge din fund!” Haida-moșul,  
a luat-o spre prund, Către marea mare albastră, Care-n freamăt grăbit, s-a  
umbrit, Cât unchiașul să strig-a pornit: „Peștișor, peștișor mic de aur”.  
Innotând s-a ivit peștișorul, întrebând pe bătrân: „Ce ți-e dorul?” Iar unchiașul  
făcând plecăciune, Turburat, tremurat prinde-a spune: „Prea mărite iubito  
stăpâne, Peștișor, peștișor mic de aur, M-a făcut de ocară, bătrâna Săcâind  
bătrânelele mele, Care lipsă de-o altă, covată, Findc-a noastră la fund e  
crăpată”. Și-a răspuns peștișorul de aur, „Mergi acasă —în voie —și lasă,  
Căpăta-vei covată, pe dată”. 412

Napoiindu-se vede nu crede: Lângă babă, nouța covată!

Dar bătrâna, e mai țândărată: „Ticăloase ponoase brodești,

Un alt dar n-ai habar să poftești?

Ce săracă scofală o troacă!

Haida cară-te iute -napoi,

Și ai spor, la ce-ți este dator, înapoi du-te iar la baboi,

Ploconindu-te cere-l de zor,

Să ne dea pentru noi, un căsoi”.

S-a dus moșul la marea albastră, Clătina, se-ncruntă, marea albastră.  
Și-a -nceput să își strige unchiuțul Peștișorul de aur, peștiuțul. În plutit, s-a  
ivit, peștișorul, întrebând pe unchiaș: „Ce ți-e dorul?” Plecăciune făcând, moșul  
spune: „Prea mărite stăpân, peștișor, Fie-ți milă de mine stăpâne, M-a făcut de

nimica, băbica, Ocărând bătrânețea mea slabă, Că vrea casă ca cei înstăriți”.  
Și-a răspuns peștișorul de aur „Mergi acasă, în voie și lasă, Vei avea cum vrea ea, casa casă”.

Cât zorea cu temei, spre bordei, N-a mai dat de bordeiul surpat Din gunoi, un căsoi, s-a-nălțat, Cu ceardac și hogeac, tencuit și cu poartă-n stejar dăltuit. Și-n cămară stă baba la geam Bombănind, drăcuind, de haram: „Dobitoc, ticălos, păcătos, Milogiși o cocioabă pe grind! Să te cari la chiticul de jos, Ce folos, temeneli ploconeli De poveste, lehamite mi-este, Să mă știu o țarancă pârilită, Vreau să fiu boieroaică slăvită!”

S-a dus moșul, la marea albastră, Vălurea, mohorea, marea-albastră. Bătrâiorul chemă peștișorul Și-apăru peștișorul de aur Întrebându-l din nou: „Ce ți-e dorul?” Ploconit moșul iar s-a jelit: „Fic-li milă, stăpân peștișor Că mă pune iar baba pe zor, Chiar de răs, bătrânețele-mi face, Tot poltindu-și și ncdându-mi, pace. Nu mai rabdă să fie țarancă, Ci se vrea boieroaică curteancă”. Și a răspuns peștișorul de aur, „Mergi în voie atâta nevoie! Împlinită să-ți fie dorința!”

Când se-ntoarso iar moșul, săracul, Chiar din drum, îl uimește conacul. În cerdacul, cu stâlpii de piatră, Cotoroața, cu conciu-n betea, Cu scurteica samur până-n poală. La grumaz, cu șirag de olmaz. Cu inelele-n rânduri, la mâini, Cu ciubotele roșii -ncălțată La refec lua pe biete slujnici, Le lipea, zgâlțându-le ciutul. Agrăește iar moșul pe babă: „Ți-a trecut, inimioară, năduful? Ajunseși tu cucoana cea mare!” Babă-n ciudă răcni pătimeșe Poruncindu-l: „La grajd mă rân Au trecut șapte zile și șapte, S-a scrântit, mai cumplit, hodoroaga, Trimițând pe moșneag, după pește „Să te apuci, să te duci. Poruncește, Peștișorului nostru de aur, Să-nțeleagă: nu vreau să mai fiu, Boieroaică de viță ci Țiu Să mă facă țarină, crăiasă”. „Nu ți-e bine ce-ți vine să-l cei? Au gustași măselariță, babo? În pornire ți-ar fi peste fire și purtarea și graiul subțire! Vrei să rădă o țară, de tine?” Să plesnească de ciudă, cea babă, Peste ochi, își cârpește unchiașul, „îndrăznești să crâcnești, Țopârlane Uți că mi-s boieroaică, mariane? Fugi la mare, cât nu te silesc. Țin să fac, după plac, ce poftesc!”

S-a fost dus iar unchiașul, la mare, Cătrănită bufnea, marea-albastră. El chemă peștișorul de aur. S-a ivit, în plutit, peștișorul, Întrebându-l pe moș: „Ce ți-e dorul?”

— Și i-a spus, prea supus, bietul moș: „Iar bufnește, trăsnește, băboia, Boeria-l sătulă s-o țină, Mi-a pĂiș vină, că nu e țarină”. Și-a răspuns peștișorul de aur: „Mergi acasă pe voie și lasă, Va fi baba, țarină-crăiasă”.

Și se-ntoarso unchiașul la babă, Vede-n grabă palatul de țar, Baba sus popoțată-n colțar, Într-un roi de vătafi și curteni, Cu paharnici ce-l toarnă din pliu, Vin străin, ce spumește ca marea. Și pitarii-l îmbie, să-mbuce, Chipuri coapte în turta cea dulce, Iar în juru-l stă strajă, cu pază, Tot oșteni cu baltage pe umăr. Do-al lor număr, se sperie moșul Cu genunchii muiiați, dând să vină, I-a urât: „Să trăești prea slăvită, Că grozav mai arăți ca țarină! Cel puțin —• ești deplin mulțumită?”

Dar spre el baba fel nici nu cată.  
Chiondănit, a clipit, încruntată Și vătafi și curteni l-înghiontesc,  
Îmbrâncind din genunchi îl umesc,  
Și spre ușe-l dau dura, străjerii,  
Cu baltagele gata să-l toace,  
Cât norodul, cu tifla îi face: „Hei așa ți se cade, neroade,  
Că din băț, ai să capeți învăț Când nu ști cât de lung ți-este nasul”.  
Șapte zile trec iar, ș-alte șapte,  
S-a țicnit a băbuță mai rău.  
Trimițând pe ispravnici la moș Să-l aducă pe sus, cum i-a spus Pe  
netrebnic, nevolnic la fapte.  
„Să-ți faci drum, la peștiuț, chiar acum,  
Că mi-a greață și scârbă amară,  
Să fiu doară, țarină pe țară; Să mă scoată -mpărată pe mări,  
Să mă-ntind peș! E albastrele mări!  
Și la treabă, că slugă de grabă,  
Vreau să-mi stea, peșlișorul de aur!”  
N-a zis mâlc bietul moș ticăit Piuitul din glas i-a pierit.  
Și-a pornit, în spre marea albastră Ce gemea, duduia, învrăjbită.  
Horcăia, vinețea, clocotită,  
Spumegând, într-un urlet urcând.  
Peștișorul chemat peștișorul,  
S-a ivit săgetând -nalt zăporul Și-a întrebat înc-odat: „Ce ți-c dorul?”  
Plecăciuni temenele îngână „Fie-ți milă stăpân peștișor,  
Iar mă mână urgia bătrână.  
Nu-l tihnește să fie țarină,  
Peste mări vrea s-ajungă stăpână,  
Cu sălaşul cât mările-albastro,  
Și de-acuși, să-l tot stai trepăduș,  
Când te chem, să-l faci poftă-n cherem!” Dar acum n-a zis păs peștișorul,  
Drum din coadă, în dungă, plesnind, În adâncă-adâncime pierind. A mai stat  
bietul moș, prea de-ajuns, Dorind, iar, dă-n zadar, un răspuns, Fără de care, s-a  
-ntors dela mare; Și uimit s-a trezit năucit Tot la cel bordeiaș prăpădit. Unde-o  
vede pe babă, la treabă, Lângă vechea covată-stricată.

În românește de ADRIAN MANW 27 Pușchin Opere voi. I BASMUL CU  
DOMNIȚA ADORMITĂ ȘI CEI ȘAPTE VOINICI Haida! Di! Țaru-a pornit, Într-un  
lung călătorit. Stând țarina la fereastră, De atunci mereu adastă. Tot privind,  
din zori în seară, Ochii se îndurerară; Tot pândind neconținut, Doar s-o  
-ntoarce drag iubit. Și vedea doar-vijelia Ce-n vârtej horea câmpia, În ninsoare  
nesfârșită, Albă-albă troienită. Tot cu ochii pe câmpie, Așteptatu-l-a să vie  
Până-n noaptea de ajun, Când, puternic domnul-bun, Induratu-s-a cu milă,  
Dăruindu-l o copilă. Iar când zorile-au mijit, După chinul prelungit (Vreme  
trudnic așteptată) S-a întors și țarul-tată. Dar de-atâta fericire, Ce era chiar  
peste fire, Avu parte prea puțin; Ea, oftând cu greu suspin Din prea multă

bucurie, Dându-și duhul la chindie. Bietul țar, nemângâiat, Stete-o vreme cât a stat, Dar ca omul, slab de fire, Dup-un an de văduvire, Când sorocul s-a -plinit, Cu o alta s-a-nsoțit! Ce să spui? Noua aleasă Frumoasă, era. Frumoasă, Naltă, albă și mlădie și isteță și nurlie, Da la suflet o trufașe și ca fire o pizmașe. Ea avea, drept zestre dată O oglindă fermecată, Ce har fără preț avea: întrebată, răspundea. Țarina noua stăpână, Cu oglinda șo îngână, Blândă doar cu ea, vorbea, Îi zâmbea o desmierda, Tot privind astă minune: „Dragă oglinjoară, spune, Spune-mi fără amăgire Și îmi dă adeverire, E pre lume vreo crăiasă Mai albă și mai frumoasă?” Iar oglinda fermecată îngâna răspunsu -ndată: „Nu cunosc altă crăiasă Mai albă și mai frumoasă”. Și țarina încântată, Chicotea îmbujorată, Umerii și-l legăna Ochii galeși răsturna, Degețelele pocnind, 27

Cu o mână-n șold rotind,  
Tot privindu-se-n oglindă,  
Frumusețea să-și cuprindă.  
În ăst timp neluată-n seamă Copilita fără mamă,  
Zi de zi, creștea creștea înfloreă floare de nea.  
Fața albă, sprâncenată,  
Gura roșie mușcată,  
Fire blândă, minunată.  
Ii sortiră mire ei Pe voivodul Elisei.  
Pețitori făcând cercare,  
Țarul dete-ncuvințare,  
La această pricopseală Hotărând zestre de fală: Șapte târguri prea bogate,  
Iar palate numărate,  
O sută patruzeci toate,  
Poruncind să se și fată Pentru strânsul zestrii clacă.  
Țarina, cât se gătește,  
În oglindă se privește,  
Mai schimbând un cuvînțel O întreabă iar la fel: „Spune-mi, e vreo-mpărăteasă,  
Mai albă și mai frumoasă?”  
Oglinjoara a răspuns: „Da frumoasă ești de-ajuns Dar cu mult, mult mai frumoasă,  
Este tânăra crăiasă!”  
Auzind așa ocară Îi veni în sus să sară; începu să se aprindă Plici! Plezni peste oglindă,  
Și cu tocu-n dușumea înciudată tropăea.  
„Ah oglindă amăgești,  
Minți, minți te obrăznicești!  
Doar nu-l alta-n lume care,  
Cu mine să se măsoare; Cât privește pe copilă, De-ncrezarea ei mi-e silă Ian-te uită, ce-a crescut! Nu mă mir că s-a făcut Albă-albă, zăpezie, Findcă maică-sa se știe Cât în pântec o purta, Doar ninsorile privea! Cum crezi însă că se poate Să mă-ntreacă pe dreptate, Când eu sunt cea mai frumoasă, Crăiasă

împărăteasă. Și nu poate fi anume Ca mine alta pe lume! Recunoaște și răspunde, Haide! Nu te mai ascunde!" Dar oglinda fermecată, I-a răspuns și astădată: „Ești frumoasă-mpărăteasă, Da domnița-l mai frumoasă!" Maștera neagră de ciudă, Nevoind mai mult s-audă, Pbmăreață, fire acră Asvârli oglindă-n lacră și-a chemat îndat-la ea Pe-a ei roabă Oacheșa, Ce-n iatacuri scutura Poruncindu-l iac-așa: Pe domnița s-amăgească, Până-n codru s-onsoțească și de-ndată ce-au purces, Unde-o fi codrul mai des Prin tertip hain, viclean, Să m -o lege de-un buștean; S-o sfâșie lupii vie, Iar de nu, să nu mai vie, Nici cea roabă tuciurie.

Naiba doar va înțelege, Apriga fără-de-lege; Dar făptură atât de-avană, S-o înfrunți, e de pomană.

Oacheșa n-a tândălit Pe domnița a poftit,

De-au pornit, ca la plimbare,

În adânc de codru mare.

Și atât s-au depărtat,

Sub brădetu-ntunecat,

Că domnița prinse frică,

Și-ncepu duios să zică: „Spune-mi rogu-te să-mi spui,

Dece vrei să mă răpui?

Cruță-mă, ca să trăesc.

Și voi ști să-ți răsplătesc".

Oacheșa, cu-nduioșare Ținu seama de rugare Că pe fată n-o răpuse Ci-l dădu drumul și-l spuse „Aibă cerul îndurare Hait ia tălpile-n spinare!"

Când s-a-ntors Oacheșa iară „Hei țarina-ndată zbiară —

Unde e frumoasă fată,

Prin ce codru se desfată?" „Mult nu mai rămâne vie”,

Zise roaba tuciuri©.

„De clintit din loc, nu poate,

C-am legat-o strâns de coate,

Dar sărmana, n-o să-ndure,

Mult, canonul din pădure Dc-o-ncapea-n ghiară de fiară,

Va avea moarte ușoară!"

Vestea-ndat ce s-a lățit, Că domnița a pierit, Țarul plânse moartea oi.

Atunci craiul Elisei, Cu credință s-a-nchinat și-a pornit, în căutat, După draga lui frumoasă După tânăra-l mireasă. În ăst timp, prin codrul verde, Biata fată —urma-și pierde. Merse merse până-n zori, Când pe-o pajiște de flori Dă de-o curte părăsită, Cu ulucă-mprejmuită și-un dulău îi iese-n cale, Gudurând, lătrând-o moale și trăgând ușor de poale, Parcă-l face fetii semn, Către porțile de lemn. Fata intră în ogradă. Nu e nimenea s-o vadă. Suie treaptă la pridvor, Ușa-l fără de zăvor, Intră-n tinda luminoasă, Nu e nimenea în casă; Numai laviți ferecate, Lăicere înflorate, Masa-ntinsă de stejar, Sub icoanele de har și-un cuptor bun de dormit, În cahale zmălțuit. Față-n gândul ei, își zice: „Poate-s oameni buni pe-aice Poate nu mă izgonesc. Unde sunt nu dumiresc!" Față dă ocol prin casă Unde-l praf, oglindă lasă. Așezând, deretecând Rosturile pe de-a-

rând: Candelă-n ungher aprinse, Făcu jar cuptoru-ncinse și suind peste cuptor  
Adormi de-a binișor.

Când fu vremea prânzului Nechezatul mânzului Șapte roibi trop titori  
Trec prin pajiștea de flori și descăleca voioși, T Șapte voinicei frumoși. Mândri  
rumeiori la față, Purtând chică și mustață. Când în casă au intrat Cel mai mare  
a strigat: „Ce minune minunată, Casa cât e de curată, Am lăsat-o răvășită și-o  
găsim orânduită! Cine ești, care te știi, Tu prieten să ne fii! Dacă ești unchiaș,  
moșneag, Să fi moșul nostru drag! I Dacă ești măre flăcău, Să ne fi frate mereu!  
Dacă ești vre-o bătrânică, Să ne fi nouă bunică! •

Iar de-l fi o fețișoară, Ne fi dragă surioară". Auzind cuvântul lor, Ea sări  
de pe cuptor, Le urează bun venit, Închinându-se zmerit. Cu obrazii-mbujorati  
Zise: „Rogu-vă iertați, Findcă soarta m-a silit Să fiu oaspe nepoftit". Dar cei  
șapte voinicei Cum se bucurară ei! Au recunoscut îndată, Că-l de neam,  
sărmana fată. Fruntea mesii, o poftesc, Cu scovergi o omenesc și tumând în  
păhărel Din clondir un degețel, Li îmbie omenie Băutura pe tipsie. Fata  
cumpătul nu-și pierde, Nu atinse vinul verde, Din scovergi doar o frântură  
Cetinel, duse la gură,

Și-amintind, că-l ostenită, Roagă a l-l-ngăduită, Să-și așterne de culcare,  
Istovită find prea tare. Cei șapte voinici, îndată, O conduseră pe fată, Într-o  
albă chilioară, Unde singură-o lăsară.

Zilele treceau fugar, Precum scapără-un amnar; Dar fii; moașei, nici p-  
atât, Nu i se făcea urât. Și-ar fi stat o veșnicie, În codreana sihăstrie. Până nu  
mijea de zori, Acei șapte frățiori, La ol altă se porneau, Rațe sure săgetau, Sau,  
mai dreaptă desfătare, Câte o liftă prădătoare, De-a călare să doboare.  
Retezând din beregată, Tigva de tătar spurcată, Sau prindeau cu laț arcan  
Vreun Cerchez piotigorean, Cât micuța gospodină, Ca o harnică albină  
Prânzurile pregătea, Casă o deretica, Robotind de bună voie, Rânduind ori ce  
nevoie, Mulțumiți find toți iară și trecea, vremea fugară!

, Nu e lucru de mirare, Frații o-ndrăgiră (are Și-ntr-o zi, chiar de cu  
noapte, În ialac intrând toți șapte, Închinându-se smerit, Cel mai mare i-a  
grăit: 425 „Mândră fată scump odor,

Ne ești dragă tuturor,  
Și cu cât mai mult te știm Câte-și șapte te-ndrăgim Bucuros, din noi ori  
care,

Te-ar lua soață-lubitoare,  
De-o potrivă te-ndrăgim,  
Dar, nevrând să ne vrăjbm Tu s-alegi să hotărăști,  
Cu cine te logodești!  
Unul luându-te soție,  
Ceilalți frații tăi să fie!  
Oare pentru ce temei C latini capul? Nu ne vrei?" „Alei frățiorii mei,  
A rostit alba domniță.  
Dragi voinici, vitezi de viță,  
De cumva vă amăgesc,



Să n-am parte să trăesc!  
Scumpi, îmi sunteți deopotrivă,  
Insă pronia milostivă,  
Altă soartă mi-a sortit.  
Nu e de tăgăduit Mândri și vitezi toți șapte,  
Vă cunosc din chip și fapte,  
Bine mult vă datoresc,  
Și din suflet vă iubesc,  
Insă, inima mi-e dată Altuia, pe viață toată; Unuia crai Elisei!  
Voi, rămâneți frații mei".

Frații în tăcere stând Scărpinându-se, oftând, „Nu-l a zis fratele mare Supărare la-ntrebare și deacuma, dacă și Îm, Nici n-o să mai pomenim”. Și-a șoptit fata îndată, „Nu mă credeți mâniată, Dar nu sunt nici vinovată, Find de vorba mea legată!” Peșitorii se-nchinară, De vânat se luară iară, Viețuind cu voie bună, Mai departe împreună.

Maștera țarina rea —  
De domniță-și amintea,  
Frumusețea nu-l uita.  
A răbdat mult, îmbufnată Pe oglinda fermecată,  
Până ce n-a mai răbdat Și mânia și-a uitat,  
Prinse să vorbească iară,  
La oglindă oglinjoară,  
I-a zâmbit ca-n vremuri bune: „Spune-mi oglinjoară, spune Adevărul drept, anume Alta-l mai frumoasă-n lume? ”

Și oglinda i-a răspuns: „Ești frumoasă în deajuns,  
Nu încape îndoială Frumusețea ta-l de fală,  
Findcă nimeni n-a aflat,  
Că în codru-ntunecat,  
La cei șapte frățiori,  
Dintr-o pajiște cu flori,  
Singurică, își petrece,  
Acea care te-ntrece".

Iar țarina mândioasă A răcnit la cea ochioasă: „Ha din vorbă mi-ai ieșit,  
Ce-ai făcut, ce-ai uneltit?"

Roaba i-a mărturisit: Uite așa. Precum era!

Ascultă țarina rea,  
Și jură s-o tragă-n țeapă,  
De domniță de n-o scapă!

Într-o zi alba domniță, Prea frumoasă copilită.

La fereastră sta, torcând, Frățiorii, așteptând, Când dulăul lătrător Veste  
dă de sub pridvor! Ce să vezi? O cerșetoare, Șchiopătând prin curtea mare,  
Având fața mai smolită, Ca tingirea înnegrită; Da cu cârja, în dulău, Ce lătra  
cu. Chclălău. „Stai bunico stai adastă! Strigă fata din fereastră, Leg dulăul cât  
vorbesc și pomană-ți pregătesc”. A răspuns cea tuciurie „Vai ce câine, ce urgie

Că de vie mă sfâșie! De când sunt ii-am pomenit, Un turbat mai îndârjit!" Vru domnița să coboare, Să-l dea babii cerșetoare Pâine caldă și mâncare, Dar dulăul și mai tare, Latră, latră, mârâind, Pe cea babă-n loc oprind. Fioros nu-ngăduia, Să se-apropie de ea. „Ce o mai fi cu ăst dulău? A dormit pesemne rău” Zise-n sine-a copilită. „Ține zvârl peste portiță, Pâine caldă și merinde. Prinde babo”. Baba prinde! Și adaugă vicleană „Bogdaproste de pomană Aram prinde dumneata, Datul babii: iacă-na?! Și-n spre fată a zvârlit, Un măr proaspăt pârguit, Aurit și rumenit. Câinele sări spre tindă Măru-n zbor parcă să-l prindă. Dar cu mâinile întinse, Hait domnița mărul prinse. A mai zis baba atât: „Gustă-l, ține de urât”. Mai bolborosind grăbită „Miilțumită pentru pită” Șchiopătând la driim grăbită, În mătăni gheboșită. Dar dulăul lătrător Se repede în pridvor, Năzărind ca la stafie, Urlă urlă a pustie Că în jalea lui câinească, Biet, nu poate să vorbească. Cum ar vrea fetii să-l spună: „Zvârle mărul! Nu-l a bună” Fată cearcă să-L alinte, „Ce-ai Socolco? Fi cuminte!” Cu mânuța-l netezește Blana care se zbârlește. „Du-te, culcă-te sub scară!” Fata-nchise ușa iară și la geamul ei s-a-ntors Pregătindu-se de tors.

Frații cât își aștepta, Mărul o ademenea. Proaspăt, parcă îmbrumat, Așa fraged, aromat, Ce zemos din pârguit, Parcă miere a mustit Cât de luminos la fel, De parcă străvezi prin el. Se gândea ea, să-L păstreze. Pân-vin frații să cineze, Dar, de lungă adăstare, A pierdut orice răbdare. Mcrișoru! Gându-l fură; L-a purtat spre roșia-l gură și-a mușcat o firimiță. De îndat-alba domniță, A căzut fără suflare și simți pe dat că moare. Mâna-l lunecă în jos. Rostogol mărul frumos. Ochii peste cap i-a dat, Sub icoane a picat, Fără glas-încremenită, Peste-o laviță cioplită. Intr-ăst timp, venea spre casă, Ceata fraților voioasă. Dornici să se odihnească Dup-o luptă haiducească. Auzindu-l de departe Câinele urlând a moarte, S-au oprit, cei voinicei. Câinele sărea spre ei, Iar pornind, iar scheunând; Frații s-au fost luat de gând. „Semn rău astă-ntâmpinare”, Zise fratele cel mare „Ce necaz ne mai așteaptă?” Pinteni dând, nu mai așteaptă, Au ținut numa-ntr-o goană. Intră-n casă. Rămân stană. Cât dulăul, mai zburlit, În spre măr s-a repezit L-a-nghițit și-a și murit, Că era măr otrăvit.

Frații obidiți de soartă,  
Când văzură fata moartă,  
Cu bărbiile în piept,  
Se-nchinară celui drept,  
Aprinzând o luminiță,  
În genunchi, lângă domniță.  
Ridicând-o -mpodobind-o De vecie pregătind-o.  
Dar când vrură s-o îngroape,  
Și erau aproape aproape,  
Iată că s-au răsgândit,  
Căci în somnu-l liniștit, Așa fragedă-arăta,  
Numai că nu mai suflă!  
Deci trei zile-au zăbovit,

Dar cum ea nu s-a trezit,  
După datina străbună,  
Chibzuiră împreună,  
Și-l orânduiri dar,  
Raclă mândră de cleștar,  
Jos în raclă-o-așezară,  
Sus pe umeri o urcară,  
Pân la muntele pustiu.  
Și-ntr-al nopții miez, târziu —  
Într-o hrubă-adânc săpată,  
Racla grijuliu purtată,  
Fu pe urmă agățată; Între lanțuri ferecate,  
Pe șase stâlpi rezemate.  
Apoi frații îngenunchiară,  
Mai privind la surioară.  
Stropi de foc plâneau din faclă Și-au zis frații: „Dormi în raclă.  
Frumusețea ta cerească,  
N-a putut să biruiască,  
Răutatea omenească!  
Sufletul tău, mult iubită N-avu partea cuvenită,  
Să găsească fericire,  
Așteptând alesul mire.  
Și deacum deslegământul,  
II va legăna mormântul”.  
Tot pe-atunci, țarina rea Vestea bună aștepta.  
Luând oglindă-n taină mare,  
Puse vechea întrebare: „E pe lume vreo crăiasă Mai mândră și mai frumoasă?”

Și răspunsul a venit Lămurit, neșovăit: „Nu cunosc altă crăiasă Mai albă și mai frumoasă”.

Voevodul Elisei, Ars de focul dragostei, Mistuit de dorul lui, A luat calea codrului, Murgul lui împintenând, Largul lumii vânturând, Căuta mireasa lui, Care nu-l și nu.

— I și nu-! Tânguia, cât rătăcea, Toți drumeții-l întreba, Nimenea răspuns nu-l da! Unii-n fată-l zei-lemeau, Alții, fața întorceau. Pân-a dat de sfântul soare Și-l făcu întâmpinare: „Soare, soare strălucit Pe văzduhuri domn slăvit Când-cu arșița-când cu gerul, Anu-ntreg cutreieri corul, Toate vezi și luminezi, Din tării cât priveghezi! Spune, spune, sfinte soare Unde-l dragostea mea oare? I” SoarJe-a răspuns: „Eu știu, Tot ce e pe hi mc viu, Dar pe unde-am colindat, Eu de urma ei n-am dat. Poate însă sfânta lună, Că ți-o dă veste mai bună. De-a -ntâlnit-o, o să-ți spună”. Elisei, în jalea sa, Innoptarea aștepta, Iar când luna-a răsărit Drept în calc, i-a ieșit. Și la fel ca înainte El rugatu-s-a fierbinte: „Lună, lună doamnă bună Tu a nopților cunună, Corn de aur străveziu, Răsărită din târziu, Tu ce peste vremuri crești, Chipul când ți-l

rotunjești, Când cu stelele pornești, După -ndătinatul tău, Priveghind adâncul hău, Spune-mi, spune-mi n-ai văzut, Undeva, prin vreun ținut, O domniță, copilită, Gingașă ca o mlădiță și Frumoasă să te mire?" întreba sârmanul mire. Îi răspunse dalba lună: „Eu cât stelele se-adună, Doar cu schimbul străjuesc, De-a trecut pe când lipsesc, N-am cum ști de ea Ce vrei!” „Vai-vai” jeli Elisei. Linia l-a mai mângâiat: „Ce nici eu, nu am aflat, Numai vântul poate știe, Dragostea unde să fie! Către vânt, îndată du-te, Vezi, el poate să te-ajute.”

Elisei, cum auzi În spre vânt se repezi Și-nfrânând durerea să Cu nădejde mi-l chema: „Vântule, puternic ești, Turma norilor gonești Marea-albastră răsvrătești Când pornești plin de avânt -Vântule năpraznic vânt. Aducând schimbări de vremi Doar de cel de sus te temi. Drag drag vântule, răspunde, Unde-mi este dragă, unde? Fie-ți milă de-un biet mire.” Vântul țiu subțire, 28

Iar apoi șuierător I-a răspuns răsunător: „În ținut fără lumină,

Unde plânge-o apă lină,

Sub un munte -nalt de stâncă,

Sfredelit de-o hrubă-adâncă.

În cea hrubă-văgăună,

N-ajung razele de lună,

N-ajung razele de soare.

Acolo, în legănare,

Clătinându-se-n zadar,

Stă o raclă de cleștar,

Între lanțuri ruginite,

Pe șase stâlpi rânduie,

Și-n acea singurătate,

Nimeni nu se mai abate.

Lanțurile, când și când,

Parcă le auzi plângând.

Iar în racla de cleștar,

Afli ce-ai pierdut amar —

Dragostea din veșnicie".

Trecu vântul vijelie.

Dar voivodul Elisei,

Cum află de urma ei,

A pornit spre cel pustiu,

Că măcar, în prea târziu,

S-o mai vadă înc-odată,

Pe iubita de-altădată.

Și cum merge-merge-n ceață,

Iată muntele în față.

Pe tărâmul cel pustiu Nu-l nici greierele viu.

Gură neagră văgăuna.

Lin plângea o apă-ntruna,

Voevodu-n beznă-adâncă Ce se adâncea sub stâncă Vede racla legănată  
De cleștar pe stâlpi legată.

Și în raclă pe domniță,  
Între flori de lămâiță, Adormită-n somn de moarte.  
Pașii n-au mai vrut să-l poarte.  
Bietul mire prăvălit,  
De cea raclă s-a izbit Lanțurile se sfărâmă,  
Pleoapa raclei se dărâmă.  
Și domnița prinde viață,  
Rumenind ușor la față.  
Ridicând priviri mirate,  
Văzând lanțuri descleștate,  
Cu suspin lin a grăit: „Din ce somn greu m-am trezit.”  
Și din raclă se ridică,  
Lacrimi din ochi le pică,  
Și ea plânge și el plânge,  
Iar apoi la piept o strânge,  
Și o poartă, către poartă.  
Nu mai vor să se despartă.  
Cât de veseli amândoi,  
Luând grăbiți calea-napoi.  
Dar mai grabnic fu să vie,  
Vestea prin împărăție,  
Că domnița este vie!  
În ăst timp la ea acasă,  
Vitrega împărăteasă Maștera țarina rea,  
Cu oglinda vorovea,  
Spunea: „Nu-s eu mai frumoasă,  
Decât ori ce-mpărăteasă?”  
Dar primi pe loc răspuns: „Ești frumoasă în deajuns,  
Însă mult mult mai frumoasă,  
Este tânăra crăiasă.”  
Țarina, sărind ca arsă,  
Pe oglindă focu-și varsă,  
De podele a trântit-o,  
Cioburi hârburi a zobit-o,  
Și dând buzna, pe-o ușiță,  
S-a-ntâlnit cu cea domniță.  
Și la ea cât a privit,  
De-nciudare a pleznit! 28

După-o scurtă-nmormântare, S-a încins o nuntă mare, Dc-au rămas de  
pomenire și mireasa și cel mire, Hei! Am fost și eu poftit, De prin vedre-am  
lipăit, Jnsă fără lăcomie, Că mi-a curs și sub bărbie.

În românește d ADRIAN MANIU BASMUL COCOȘELULUI DE AUR  
Undeva la depărtări Peste nouă țări și mări Cârmuia craiul Dadon.

De cum se urcase-n tron Pe vecini i-a îngrozit Fiind cotropitor cumplit,;  
Mai apoi încăruntind,

Trăi în tihnă jinduind.

— Să răsuflă și-a dorit: Hait, vecinii s-au pornit Cu oștirile vrăjmașe  
Prădând sate mărginașe: Îi pricinuiau necaz,

Neîngăduind răgaz II sileau să ție gata Pentru ori și când armata,; Cu  
voivozii căpitani. Așteptănu-l pe dușmani.

Dar și-așa n-a prididit Tot pândit, tot sâcâit: N -ajungea să-l mai  
înfrunte,

Când la mă e,

Când la caiinle,

Alergând în apărare Din hotare în hotare.

La apus la răsărit, f437

Pretutindeni hărțuit. Îi făceau obidă, silă, încât mai să-l plângi de milă.  
Ajunsesse bietul domn Matofit de-atât netomn! Deci, dorindu-și o scăpare, În  
această -mprejurare A chemat un cărturar Vraci, puternic zodiac, Dar cu mutră  
de clapon. Trimițând Dadon plocon, Vraciul s-a înfățișat Spân, bătrân, pițigăiat  
Desnodând cu grijă mare Bocceluța din spinare 1? Coase-un cocoșel de aur  
Făurit de-un meșter faur. „Craiule de griji te scap Pune pasărea-n proțap,  
Cocoșelul meu să-ți fie Paza peste -mpărăție. Cât stă zmimă neclintit Fără griji  
dormi liniștit, Câtă vreme nu se mișcă. Dar primejdia de te pișcă, Pe proțap el  
se -nvârtește, Vestind, ce se uneltește. Veghea lui îți dă de știre. De se -ncearcă  
năvălire, Cocoșelul ce adastă? Scuturându-și mândra creastă Cântă și din aripi  
bate, Drumul oștilor s-arate Dându-le pe loc vileagu Printr-un cucurigu gagu!”  
Crai Dadon doar n-a jucat Primind darul minunat Ce era chiar fără preț Și-a zis  
vraciului spâneț „Pentru astă -ndatorire Căpăta-vă” ndeplinire s Cea dintâi  
dorință-a ta, Ca și când ar fi a mea!”

Pe proțap cel cocoșel Păzea țara de răzbel. De cerca vreun vecin A se  
ridica hain Semețindu-se obraznic, Se trezea cocoșul paznic, înălța pe dată  
creasta, Prevestind primejdia asta Invârtindu-se-n proțap Către cei ce-și fac de  
cap Și dădea din aripi dragul Vestind „Cucurigu-gagu”. Când vrăjmașii iscusii  
Se văzură dovediți Conteniră-orice-ncercare și-a fost pace la hotare!” De putea  
craiul Dadon Trage aghioase-n tron. Toți dușmanii find răpuși Era liniște de-  
acuși. Trece-un an, trecură doi, Fără hartă său război. Cocoșelul în proțap, Nici  
o bătaie de cap! Da -ntr-o zi, craiul Dadon Pe când moțăia în tron Fu trezit de-o  
larmă mare. Toată țara e-n mișcare. „Scoală taică de cu grabă!” Craiul  
somonoros întrebă Pe curteanu-nspăimântat „Ce e, ce e?” și-a căscat Lăsând  
capul greu să-l pice. Sgâlțând curteanu-l zice: „Ne-au călcat vrăjmașii pragul  
N-auzi cucurigu gagul?” „Vai, iar cântă cocoșelul! Unde a -nceput măcelul?”  
Craiul ridicându-și capul Căuta din ochi proțapul Sus în vârful -nalt de păr  
Cocoșelul cânta iar Răsucit spre răsărit „Nu e timp de zăbovit”

Paloșele scânteiază Roibii instrunați nechează.

„Hei mai iute zor—zor—zor!”  
Căpetenie oștilor Dete craiul la-ncălcare,  
Ca să lupte-n apărare,  
Pe coconul lui cel mare.  
Și-au pornit, spre răsărit.  
Atunci larmă a muțit.  
Cocoșelul se oprește,  
Craiul iarăși pirotește.

Trec opt zile-n liniștire Nici o știre, de oștire! Fost-a, n-a fost bătălie? Crai Dadon defel nu știe. Când iar: Cucurigu gagu! Crai Dadon înalță steagul Poruncind ca de îndată O a doua oaste gloată Către răsărit, spre munte Pe dușmanii lui să-nfrunte, Așezând mai mare lor Pe cel de-al doilea fecior, Ca să dea ajutorare Frățiorului mai mare. Chiar de cum oastea pornește, Cocoșelul potolește. Mai trec alt opt zile grele Apăsate-n gânduri rele; Cocoșelul iar dă știre, Craiul strânge iar oștire, El pornind de data asta Către locul cu năpasta.

„Povestea cocoșelului de aur” Gravură de. Bilibin, 1907

Zi și noapte în neștire Au tot mers cu istovire Fără ca să întâlnească  
Semn de luptă vitejească Nici gorgane de morminte.

Au tot mers, au mers nainte.

„Ce să fie ce să fie?

Parcă-l fermecătorie”

Zice craiul: „Ce-o mai fi?”

Trece și a opta zi Nu-l țipenie să-nfrunte,

Când intrând cu oastea-n mu, nte,

Pe tărâm de trecătoare Într-o pajiște în floare Dă de-un cort măreț, rotat  
În mătase îmbrăcat împrejurul lui tăcere Nici o șoaptă de-adiere.

Sfârtecate pe tăpșan Zăceau două oști morman.

Crai Dadon spre cort se-ndreaptă,

Dar în cale ce-l așteaptă?

Ce priveliște grozavă Stă avântului zăbavă? -

Fără coifuri, fără zale,

Zac coconii dumisale Zac cei doi viteji feciori Părăsiți pradă la ciori Că-  
ntre ei încăierați Caii încă înșăuați Pasc lăstarii însângerați Lângă vrăjmășiții  
frați Până-n moarte încleștați.

„Alelei copiii mei!

Puișorii mei de zmei”

Jalnic craiu-atunci mugii: „Ce patimă vă orbi Ca doi șoimi înlănțuiți Prin  
voi înși-vă pieriți”

Vai! Curtenii în ison Cere-mi ori ce avuție Cere cal de călărie,

Sau caftan de boierie,

Sau jumate -mpărăție Dar nu mândra mea nurlie!” „Ba nu ies din vorba  
noastră Dăruește-mi pe măiastră,

Pe copila cea frumoasă Ce-l în Samahan crăiasă”.

Se-ncăpățana bătrânul Craiul zise: „Ptiu! Deci spânul Findcă vrea fără-de-lege Doar cu paguba se-alege!

Ei halal! Poftești păcate?

Ea-ți lipsește. Jumătate!

Și mai stau ca să te rog? —

Luați de-aci pe hodorog I"

A mai vrut moșu să-l zică,

Dar pe crai, să-l ști de frică.

Mânios Dadon avanul I-a dat mir cu buzduganul Și-nțeleptul firoscos A căzut cu nasu-n jos,

Dându-și duhul într-o zloată!

Tremură cetatea toată,

Dar copilă, fără milă,

Râse-n lacrimi de scopilă Ha-ha-ha și hi-hi-hi De păcat nu se sfii.

Craiul foarte turburat Spre ea galeș s-a uitat Când cotiră spre serai Cu alaiul lui de crai.

Ce se-abate, pe cetate?

Zvon de aripi frământate Din proțap s-a deslipit Cocoșelul cel vrăjit A zburat peste caleașca Și picând pe crai în plească,

Din aripi îl palmuește Și cu pliscu-l țacănește Creștetul în scăfârlie Apoi. Zboară în tărie, De l-a înghițit văzduhul. Cât Dadon trăgându-și duhul, Cu un foarte scurt oftat, Din caleașca a picat. Iar măiastră a pierit Parcă nu s-a pomenit.

Poate cineva să spună Că-ntreg basmul e minciună, Câți voinici l-or înțelege, Miez cu tâlc își vor alege.

În românește de ADRIAN MANIU NOTE Poeziile lui Pușchin reprezintă unul din cele mai importante. Aspecte ale creației marelui poet și au o însemnătate fundamentală în dezvoltarea poeziei ruse. În lirica sa, Pușchin a contopit viața și poezia, adevărul și frumosul. Trăsătura caracteristică a poeziilor sale este, precum spune Belinschi, vitalitatea lor organică; la baza poeziei lui Pușchin se afla realitatea rusă și o idee întotdeauna rodnică. Izvoarele dătătoare de viață ale poeziei populare au alimentat creația lui Pușchin.

Toate laturile realității din vremea sa, precum și marea bogăție a vieții sufletești a poetului își găsesc în versurile sale o puternică expresie artistică. Motivele personale dragostea, atitudinea plină de afecțiune față de prieteni se îmbină în lirica sa cu un înalt sentiment cetățenesc, cu ura față de autocrație și față de orânduirea iobăgistă, cu dragostea înflăcărată pentru patria sa. Meditațiile filosofice se îmbină cu vastele tablouri ale unor întregi epoci istorice. Diversității și profunzimii conținutului poeziei lui Pușchin îi corespunde uriașa bogăție a formelor poetice. În lirica marelui poet național rus întâlnim toate speciile poetice principale din acea vreme oda, cântecul, elegia, epistola, romanța, epigrama, satira și, în sfârșit, poezia lirică propriu-zisă care nu intră în cadrul niciunei specii sau canon tradițional. Pușchin a lărgit extrem de mult



hotarele artei poetice. Poetul mănuieste cu o măiestrie egală forma versului în spiritul liricii antice sau a sonetului, a cântecului popular sau a dialogului în versuri, folosind cele mai variate sisteme de metrică din prozodie. Variată prin teme, motivele și formele sale poetice, poezia lui Pușchin are un înalt conținut de idei. În poeziile sale se simte legătura strânsă cu mișcarea de eliberare din vremea lui. În versurile și epigramele sale despre libertate, Pușchin se afirmă că un cântăreț al decembriștilor care a dat patosului lor revoluționar cea mai puternică expresie poetică. Belinschi, a definit într-un mod genial caracterul autentic și profund omenesc al poeziilor lirice ale lui Pușchin: „Coloritul general al poeziei lui Pușchin, în special al liricii lui, este frumusețea lăuntrică a omului și umanitatea care îți mângâie sufletul. În orice sentiment redat de Pușchin este întotdeauna ceva deosebit de nobil, duios și gingaș, înmiresmat și plin de grație. Din acest punct de vedere, lectura operei sale poate fi un admirabil mijloc pentru formarea trăsăturilor umane și această lectură este deosebit de utilă pentru tinerii de ambe sexe”. Bslinschi a caracterizat foarte bine încă o însușire a poeziei lirice a lui Pușchin —sinceritatea ei excepțională „conștiințiozitatea artistică”, naturalețea ei deplină și, în legătură cu aceasta, simplitatea extremă a formei, plină totodată de un puternic elan poetic. „Poezia sa este străină de tot ce e fantastic, de domeniul visului, de tot ce e fals, de lumea ideală fantomatică; ea este pătrunsă toată de realitate; ea nu pune pe chipul vieții farduri, ci o înfățișează în frumusețea ei naturală și adevărată”.

POEZII Libertatea (pag. 51) Scrisă în 1817 după absolvirea colegiului, este una din operele puternice ale liricii ruse cetățenești care a avut un uriaș efect asupra creșterii avântului revoluționar. În versurile 65-72 este descris castelul Mihailovschi (numit mai târziu Injgnernâi) construit de Pavel I, o fortăreață înconjurată de șanțuri cu poduri mobile. În versurile 69—70 este vorba de locuința familiei Turgh3niev din casa prințului A. N. Golițan (acum casa cu numărul 20 pe strada Fontanca) care se afla peste drum de castelul Mihailovschi, pe celălalt mal al pârâului Fontanca. Versurile 73—78 sunt consacrate descrierii uciderii lui Pavel I în noaptea dinspre 11 spre 12 Martie 1801; în manuscris, la jumătatea versului 88 („Pieri tiranu ncoro-nat”), Pușchin a zugrăvit profilul cu nasul cârn al lui Pavel I. Versurile 77—80 complotiștii (nu mai puțin de 60 de oameni), ofițeri din regimentele de gardă, înainte de a se îndrepta spre castelul Mihailovschi, au băut multă șampanie la cină dată de contele P. A. Palen, pentru a-și face curaj. Toți purtau uniforma de gală. Versurile 81—84 în noaptea uciderii lui Pavel I, garda interioară a castelului o deținea un detașament din regimentul Semionovschi, al cărui șef era viitorul țar Alexandru I. În fragmentele capitolului al X-lea din Evghsni Oneghin, Pușchin vorbește de regimentul Semionovschi, „.. Polcul celor mu-stăcioși ce pe-un tiran cu tot elanul l-au dat la găzii fioroși”. Nu numai în timpul vieții lui Pușchin, dar și mult timp după moartea sa, oda „Libertatea” n-a văzut lumina tiparului deși era foarte cunoscută fiind răspândită în manuscrise, cu toate că cei ce păstrau aceste manuscrise, erau supuși la represiuni (M. Ţiavlovski).

Către Ceaadaev („Cu glorie, nădejdi, iubire”) (pag. 54) Scrisă în 1818 P. I. Ceaadaev prieten intim al lui Pușchin, care a avut o puternică influență asupra poetului (între anii 1816-1820). Atitudinea plină de admirație a lui Pușchin față de Ceaadaev este exprimată în „Inscripția la portretul lui Ceaadaev”. Mai târziu Pușchin i-a consacrat încă două mesagii.

Povești. No-e-l („Sus inima s-a-ntors despotul călător”) (pag. 55). Poezia este scrisă în 1818 cu prilejul sosirii lui Alexandru I la Țarscoe Selo în ziua de 22 Decembrie 1818 venind dela congresul dela Aachen. Alexandru I care după expresia lui Viazem-schi „conducea Rusia dintr-o caleașca de poștă”, este denumit „despotul călător” pentru desele lui călătorii prin Rusia și Europa Apuseană. Versurile 11—12 cuprind o aluzie la faptul că împăratul Austriei i-a acordat lui Alexandru I titlul de feldma-reșal al armatei austriece și prusace. Versul 14—o aluzie la articolele elogioase apărute în presa europeană despre Alexandru I. Versurile 21—24 se referă la cuvântarea lui Alexandru I, rostită la 15 (27) Martie 1818 la Varșovia cu ocazia deschiderii primului seim al împărăției Polone, cuvântare în care el în mod limpede făcea aluzie la faptul că în viitor „va dărui” Rusiei constituția. Aceste promisiuni n-au fost în cele din urmă îndeplinite fapt pentru care Pușchin le-a denumit „povești” (M. Țiavlovschi).

Satul (pag. 57). Această poezie scrisă în 1819 este ca și oda „Libertatea” o manifestare a elanului revoluționar al tânărului Pușchin. Poezia a avut o largă răspândire în manuscris. Versurile 9-20 sunt încinate descrierii satului Mihailovscoe unde Pușchin a stat în vara anului 1819 și unde în Iulie a scris poezia. Versul 14: „Eleșteele” Maleneț și Cucoane (M. Țiavlovschi).

Muză (pag. 60) Belinschi socotea „Muza” scrisă în 1821 una dintre cele mai bune poezii ale lui Pușchin. Însăși poetul a scris în 1828: „Iubesc această poezie; ea îmi amintește de versurile lui Batiușcov”.

Către Ovidiu (pag. 61) Scrisă în 1821 Ovidiu Naso poet roman a trăit între anii 43 î. d. e.n. 17 e. n.) a fost exilat de împăratul Octavian August pe țărmul Mării Negre (la gurile Dunării), unde e înmormântat.

Lui V. L. Davâdov („Pe când Orlov un ghegeneral.”) (pag. 64) Scrisă în 1821 Pușchin a stat la Camenca, la frații Davâdov din Noembrie 1820 până în Februarie 1821 M. F. Orlov era în vremea aceea logodnicul Ecaterinei N. Raevschi („luat de Himen” zeul căsătoriei). „Raevschii-mi” prietenii lui Pușchin, frații A. N. și N. N. Raevschi; Pușchin i-a consacrat acestuia din urmă poeziile: „Prizonierul din Caucaz” și „Andre Chenier”. „Ciungul cneaz” —A. Ipsilanti, conducătorul răscoalei grecilor, pentru eliberare, din anii 1820-1821 ofițer în armata rusă, pe care Pușchin îl cunoștea din Chi-șinău. El și-a pierdut mâna în timpul războiului pentru apărarea patriei din 1812 „Mitropolitul” Gavriil Banulesco. Amintirea lui Hristos, fiul păsării (sfântul duh sub formă de porumbel) și a Măriei este legată de „Gavriliada” pe care Pușchin o scria în acea vreme. În calitate de funcționar, Pușchin era obligat să țină postul mare împreună cu șeful său, generalul Inzov. „Fratele bălan” A. L. Davâdov. „Ei”

carbonarii, revoluționari italieni care s-au răsculat în 1821 la Neapole. „Ea” libertatea.

Pumnalul (pag. 66) Scrisă în 1821 În ultimele două strofe ale poeziei este vorba despre uciderea faimosului Kotzebue, care avea misiunea să împiedice mișcarea revoluționară din Germania, de către studentul german Karl Sand. Poezia a fost răspândită în numeroase copii. „Hefaistos” zeul focului la vechii Greci. În versurile 23—29 e vorba de Marat. „Ares” zeul violenței și al războiului. Inversul 29 prin fecioara „Eumenia”, poetul presupune pe Charlotte Corday.

Cântecul lui Oleg înțeleptul (pag. 68). La baza „cântecului” scris în 1822 se găsește legenda pe care Pușchin a cunoscut-o din „Istoria Statului Rus” de Caramzin. Poetul scria lui Bestujev în Ianuarie 1825: „Dragostea tovărășească a bătrânului cneaz față de calul său și grija lui pentru soarta acestuia sunt trăsăturile unei impresionante simplități sufletești, iar întâmplarea în sine, în toată simplitatea ei, are multă poezie”.

„O, valuri! 11 (pag. 73) Scrisă în 1823 În poezie este înfățișată simbolic înfrângerea mișcării revoluționare din Apus de către reacțiune.

Mării (pag. 74). Scrisă În 1824 Despărțirea de mare este legată de plecarea lui Pușchin dela Odessa în exilul dela Mihailovscoe. Strofele X XII sunt închinat lui Byron, mort cu puțină vreme înainte în Grecia, unde luase parte la mișcarea de eliberare.

Către A. P. Kern („Mi-aduc aminte sfânta clipă”) (pag. 77) Scrisă în 1825 Pușchin a întâlnit-o pentru prima dată pe A. P. Kern la Petersburg în 1819 la o serată dată de familia Olenin, lucru pe care îl amintește în prima strofă. În vara anului 1825 poetul a fost îndrăgostit de A. P. Kern și după plecarea ei, au continuat să întrețină corespondență. Kern a lăsat amintiri prețioase și pline de adevăr despre Pușchin, care redau imaginea vie a poetului.

Seară de iarnă (pag. 80). Scrisă în 1825 poezia e închinată dădacei lui Pușchin, Arina Rodionovna care a stat împreună cu poetul în tot timpul exilului său la Mihailovscoe. Poetul scria despre acești ani: „Seara ascult poveștile dădacejinelo, 29 Pușchin Op originalul dădacei Tatiane. Ea este singura mea prietena și numai alături de ea nu-mi e urât”. Poezia este plină de imaginile cântecelor și poveștilor populare. Cântecul cu pițigoii Lui Voronțov („Sosi odată vesto la-mpărat.”) (pag. 82) Epigramă scrisă în 1825 se referă la discuția ce a avut loc între, contele M. S. Voronțov și Alexandru I în legătură cu știrea executării cunoscutului luptător revoluționar spaniol Riego, cu care prilej Voronțov a spus: „Cu atât mai bine: un ticălos mai puțin!” Versul 3 în una din variantele epigramei, în loc de „curtean zelos” figura: „nemernicul”, expresia cu care Pușchin îl pecetluse pe Voronțov.

Proorocul (pag. 83) scrisă în 1826 Conform mărturiei unui contemporan, Pușchin a scris patru poezii pe tema „Proorocului”. Se poate presupune că poezia a fost scrisă în urma știrii privitoare la executarea decembriștilor. Executarea celor 120 de prieteni, frați, tovarăși este îngrozitoare”, spunea Pușchin în scrisoarea din 14 August 1826 adresată lui Viazemenschi.

Stanțe („În slavă și mărinimie”) (pag. 85) Scrisă în 1826 „Iacov Dolgoruchi” unul dintre tovarășii de arme ai lui Petru I. În ultimele versuri poetul exprimă dorința ca soarta decembriștilor deportați să fie ușurată.

Dădacei („Prietenă cu tâmple sure”) (pag. 86) Versurile sunt scrise de Pușchin în 1826 la Moscova, în timpul primei despărțiri de Arina Rodionovna, după ce au stat împreună timp de 2 ani la Mihailovscoe.

„În greu surghiun siberian” (pag. 89) Mesagiu scris de Pușchin În 1827 pentru a fi transmis prietenilor săi decembriști deportați în Siberia. La acest mesagiu a răspuns A. I. Odoevschi prin următoarele versuri: „Pe cel ce știe să prevadă Cu glas adânc l-am auzit. Ne-ani repezit atunci la spadă Dar numai lanțuri am găsit.

Noi ne mândrim cu soarta care Ne ține -j lanțuri -ferecați; Și zăvoriți în închisoare Ne batem joc de împărați.

Da, truda noastră-l cu folos! SCÂNTEI APRIND VĂPAIA VIE. Poporul nostru credincios Sub steagul sfânt are să vie.

Stârni-vom focul libertății; Din lanțuri spadă ne vom face; Porni-vom lupta cu -mpărații Ca să trăiască lumea -n pace”.

(În românește de Al. Philippide).

Versurile lui Pușchin și răspunsul lui Odoevschi au circulat în numeroase manuscrise din mână în mână și au avut o uriașă însemnătate revoluționară. Cuvintele lui Odoevschi „Scânteii aprind văpaia vie” au fost folosite de către V. I. Lenin pentru frontispiciul ziarului „Iskra”.

Arion (pag. 90) În această poezie scrisă în 1827 este prezentată în mod alegoric soarta decembriștilor.

Presimțire (pag. 93). Adresată lui A. A. Olenina. Scrisă în 1828 în timpul când Pușchin a fost tras la răspundere pentru răspândirea poemului „Gavriliada”.

„Pe dealurile Gruziei se -ntinde ceața serii” (pag. 100) Versurile sunt scrise în 1829 cu prilejul celei de a doua călătorii a lui Pușchin în Caucaz (vezi cap. I. din „Călătoria la Arzrum”) Poetul își amintește de profunda lui afecțiune pentru M. N. Raevscaia pe care a cunoscut-o în Caucaz în 1820

Caucazul (pag. 101). Această poezie scrisă în 1829 oglindește impresiile căpătate de Pușchin în timpul călătoriei prin Caucaz. Descrierea peisagiului se aseamănă cu cap. I și V din „Călătoria la Arzrum”. În versul schițat de Pușchin: „Terecul curge printre, pereții stâncoși” și în încă două pasagii este înfățișată peștera Darial.

Dimineața de iarnă (pag. 104) Poezia este scrisă în 1829 la moșia familiei Vulfov —Malinnichi, unde Pușchin a stat aproape trei săptămâni.

„Sus Greciei”, (pag. 106). Versurile sunt scrise în 1829 în legătură cu pacea dela Adrianopole încheiată între Rusia și Turcia în anul 1829

Unui înalt dregător, (pag. 109) Scrisă în 1830 ea răspuns la invitația prințului N. B. Iusupov de a veni la conacul său dela Arhanghelscoe de lângă Moscova (actualmente muzeu).

„Trimis al unei june femei încoronate” Iusopov era diplomat în timpul Ecaterinei. „Cinical cărunt” Voltaire 59 „Armida” (o eroină a lui Tasso) aici regina Maria-Antoaneta a Franței executată în timpul revoluției franceze. „Trianon” pavilion din parcul castelului Versailles de lângă Paris. În versurile 39—42 e vorba despre parlamentul englez format din Camera lorzilor și Camera comunelor. În versurile 65—70 este vorba despre revoluția franceză din 1789 Versurile 71—74 transportarea rămășițelor pământești ale lui Voltaire după revoluție la Pantheon și scoaterea lor de aici după restaurare (întoarcerea Burbonilor la putere).

Genealogia mea (pag. 116). Prilejul pentru compunerea acestei poezii (1830) a fost articolul ziaristului monarhist corupi F. Bulgarin în „Scvernaia Pcela” J). Ca răspuns Pușchin a scris o notă în proză: „Într-un ziar (aproape oficial) s-a spus.” Probabil că simultan cu această notă Pușchin a scris la jumătatea lui Octombrie o epigramă împotriva lui Bulgarin, introdusă ulterior în „Genealogia mea” ca „post scriptum” unde Bulgarin figurează sub numele de Figleorin. Versul „Nici nobil nu-s” face aluzie la căpătarea titlului de nobil ereditar fiind decorat cu ordinul Sf. Vladimir. În versul 17 face aluzie la A. D. Menșicov; în versul 18 la contele N. P. Cutaisov; în versul 20 la prințul A. D. Bezborodco; în versurile 21—22 probabil la bunicul contelui P. A. Klcinmichel. „Din armile austriace n-a dezertat pudrat oștean” ostile care purtau în sec. XVIII peruci pudrate. Versurile 25—36 Pușchin a scris în repetate rânduri despre aceasta în „Combaterea unor critici,” în fragmentul „Oaspeții se adunau la vilă”, în „începutul autobiografiei”. Versurile 27—28 se referă la cuvintele lui Caram-zin din nota 315 la voi. 10 din „Istoria Statului Rus”. Descriind primirea ambasadorului austriac de către țarul Feodor Ioano-vici, Caramzin pomenește pe Ostafi Mih. Pușchin în lista demnitarilor care au luat parte la recepție. În versul 29—32 este vorba de Gavr. Grig. Pușchin; versul 32 Cuzma Zah. Minin-Suhoruc negustor din Nijni-Novgorod, organizator al luptei împotriva polonezilor care ocupaseră Moscova (1612); versul 37 „Noi” Gavr. Grig. Pușchin și fiul său Grig. Gavr: versurile 42—44 „strămoșul” Fed. Matv. Pușchin despre care poetul scria în autobiografie că „a fost amestecat, în complotul împotriva țarului și executat împreună cu Țicăerși Socovnin”. Versurile 49 53 Pușchin scria despre bunicul său: „Lev Alexandrovici a servit în artilerie și în 1762 în timpul răscoalei a rămas credincios lui Petru al III-lea. El a fost închis într-o fortăreață și eliberat peste 2 ani”. Versurile 6972 îi sunt închinat lui Petru I. Versurile 73—76 lui A. P. Hannibal. Versul 77 „fiul lui”, adică Ivan Abram Hannibal.

Ponegriților Rusiei (pag. 121) Scrisă în 1831 Chiar dela începutul răscoalei din Polonia (17) 29 Noembrie 1830 Pușchin a l) Albina Nordului. (N. trad). Urmărit mersul evenimentelor. În scrisorile către prieteni (E. M. Hitrovo, Viazemschi și Nașciochin) el și-a exprimat în repetate rânduri teama că Rusia este amenințată de o intervenție străină. Versul I se referă la deputații și publiciștii francezi care s-au exprimat pentru războiul împotriva Rusiei. Versul 19: Praga suburbie a Varșoviei. Versul 23—30 se referă la războiul din 1812—

1814 Versul 33: N-ar mai putea să -mplânte spanga-l ca altădat aluzie la luarea fortăreții turcești Ismail de căi re armatele lui Suvorov în 1790 (M. Țiavlovschi).

„Iubita mea, e vremea. - 1 (pag. 125) Adresata soției poetului (1834). În manuscris textul poeziei este însoțit de următoarea notă a poetului: „Tineretea nu are nevoie de at home l), vârsta matură se îngrozește de singurătate. O, curând oare mă voi stabili la țară câmpii, grădină, țărani, cărți; lucrări poetice, familie, dragoste etc”. Poezia este scrisă în legătură cu hotărârea lui Pușchin de a demisiona din slujbă, fapt despre care el scria soției în ultimele zile ale lui Iunie 1834: „Mă gândesc stăruiitor la demisie” (M. Țiavlovschi) „Din nou am colindat” (pag. 127) Scrisă la Mihailovscoe în 1835 „Cioplit-am nu cu mâna un monument spre care.” (pag. 129) Scrisă în 1836 Motto-ul a fost luat de Pușchin din oda lui Horațiu „Către Melpomena”. „Columna lui Alexandru” coloană care se înalță în piața palatului. Pușchin scria în jurnalul său la 28 Noembrie 1834: „Am plecat din Pb. cu cinci zile înainte de dezvelirea columnei lui Alexandru ca să nu fiu de față la ceremonie”. Versul 15 se referă la operele în care se manifestă dragostea de libertate a lui Pușchin, în primul rând oda „Libertatea”. În versul 16—una din repetatele aluzii prin care poetul amintea țarului că este necesară ușurarea sortii decembriștilor.

POEME Pușchin a încercat în repetate rânduri să scrie poeme încă de pe băncile școlii (poemele satirice „Călugărul”, „Umbra lui Fonvizin”, poemul satiric-legendar „Bova”). Cele mai multe încercări din perioada colegiului au rămas neterminate Tot atunci Pușchin a început să lucreze la „Ruslan și Ludmila”, poem „a cărui apariție spune Belinschi a deschis o epocă în istoria literaturii ruse”. În poemul următor „Prizonierul din Caucaz” început aproape îndată după terminarea poe -) Colțul său. (În limba engleză) (N. trad) 453 mului „Ruslan și Ludmila”, poetul se întoarce dela basm la realitate. În „Prizonierul din Caucaz” Pușchin își propune să dea o largă generalizare tipică a figurii de intelectual din rân durile nobilimii progresiste. «Prizonierul este eroul acelei epoci observă Belinschi. Pușchin n-a creat și nici n-a inventat asemenea eroi, el este numai cel dintâi care i-a semnalat. În această privință „Prizonierul din Caucaz” este un poem istoric». Romantismului revoluționar pe care l-a creat Pușchin prin poemul său, corespundea stării de spirit a cercurilor progresiste ale societății ruse în perioada pregătirii răscoalei decembriștilor. Tocmai datorită acestui fapt Pușchin a scris o serie de poeme romantice, care s-au bucurat de un uriaș succes din partea contemporanilor săi. Pe de altă parte, în poemele romantice ale lui Pușchin se afirmă din ce în ce mai multe elemente realiste. Acest lucru se vedește în trecerea dela caracterul liric subiectiv al zugrăvirii realității din „Prizonierul din Caucaz” la dramatizarea ei în „Fântâna din Bahcisarai” și în special în „Țigani”. Însăși Pușchin considera pe drept cuvânt aceste poeme ca un pas spre „Boris Godunov”.

Ruslan și Ludmila (pag. 133}

Pușchin a început să lucreze la poemul „Ruslan și Ludmila” în 1817 și a continuat aproape până la primul exil. Poemul a fost terminat (cu excepția epilogului, scris în Caucaz) în noaptea de 26 Martie 1820

Curând după terminarea poemului au început să apară fragmente în reviste: în „Nevschi zritel” 1), în „Sân otecestva” 2). Poemul a apărut între 23 Iulie—10 August 1820 iar mici „adaosuri la poem” și epilogul au apărut în „Sân otecestva” în același an, în numărul din 18 Septembrie.

Apariția unui fragment din cântul al III-lea, publicat fără iscălitură a provocat o critică acerbă din partea revistei reacționare „Vestnic Evropâ” 3). Revistă a criticat cu vehemență introducerea de către Pușchin a elementelor populare în poem. După apariția poemului, atacurile împotriva „caracterului său popular”, „țărănesc” s-au repetat cu o forță nouă; critică a atacat aproape cu aceeași vehemență „imoralitatea” poemului. Aceasta a provocat o serie de proteste în presă. În jurul poemului s-a iscat o discuție înflăcărată.

La ediția a doua, în 1828 Pușchin a introdus în poem vestita introducere în versuri „Pe plaiu -ntins sub geană mării”. Scrisă după motivele poveștilor populare ruse, auzite dela dădaca sa, la Mihailovscoe.

) Spectatorul depe Neva (N. trad.)

) Fiul patriei (N. trad.).

— Mesagerul Europei (N. trad.);! 454 -

Poemul a servit drept sursă de inspirație pentru o serie de montări teatrale. În 1824 a fost prezentată „Trilogia feerică” a prințului A. A. Șahovschi, „Finezul” și balotul lui Didelot „Ruslan și Ludmila”; mai târziu, în 1831 „Pantomiina eroico-tragică” într-un act (fragment din baletul „Ruslan și Ludmila”) a maestrului de balet A. P. Glușcovschi; în 1842 a apărut una din cele mai bune opere clasice ruse „Ruslan și Ludmila” de M. I. Glinca.

Prizonierul din Caucaz (pag. 210)

Pușchin a început să lucreze la poemul „Prizonierul din Caucaz” aproape îndată după călătoria sa într-o regiune cu ape minerale din Caucaz.

„Prizonierul din Caucaz” a apărut în ultimele zile ale lunii August începutul lui Septembrie 1822 cu o serie întreagă de denaturări făcute de cenzură, versiunea inițială fiind parțial reconstituită în ediția a doua. Curând după aceasta Pușchin îi scria lui V. P. Gorceacov: „. Sunt foarte nemulțumit de poemul meu și îl socotesc mult mai prejos de Ruslan deși versurile sale sunt mai desăvârșite” (Octombrie Noembrie 1822). Noul poem al lui Pușchin a fost întâmpinat cu entuziasm de către critici, deși s-au făcut o serie de observații. A doua ediție a poemului a apărut în 1828 cu următoarea prefață: „Această povestire, primită cu indulgență de către public, își datorează succesul zugrăvirii fidele, deși slab conturate, a Caucazului și a moravurilor muntenilor. Autorul este de acord cu părerea generală a criticilor, care au condamnat pe drept cuvânt caracterul prizonierului, unele trăsături, etc.” A treia oară în viața lui Pușchin „Prizonierul din Caucaz” a fost publicat în ediția „Poeme și nuvele” în 1835 (din caro prefața a fost omisă).

S-au făcut o serie de încercări de a pune în scenă poemul. Patru luni după apariția sa, maestrul de balet Didelot a înscenat un balet (muzica de C. Cavos) „Prizonierul din Caucaz” sau „Umbra miresei” (rolul circazienei era executat de A. I. Isto-mina); în 1859 a apărut opera lui A. Aliabiev „Prizonierul

din Caucaz”, începută încă în timpul vieții lui Pușchin și terminată în deceniul al 5-lea; există câteva încercări de înscenare dramatică a poemului. În epoca sovietică a fost pus în scenă baletul „Prizonierul din Caucaz” de B. V. Asafiev.

Frații haiduci (pag. 234)

Aproape imediat după planul poemului despre „Vădim” Pușchin a schițat în acelaș caiet de manuscrise planul poemului despre haiduci. „POEMUL Seara fala plânge, îi convinge, vitejii sunt gata s-o pornească în larg; Esaulul hatmanul nostru este pe undeva. Ei plutesc și cântă.

Lângă Astrahan distrug corabia unor negustori; el își ia altă iubită. Prima înnebunește, cea nouă nu-l iubește și moare începe tot felul de tâlhării. Esaulul îi trădează”.

În acelaș caiet există și altă variantă a planului.

„I. Haiducii, povestea a doi frați.

II. Hatmanul întovărășit de-o fată; răceala lui etc cân-Ucul de pe Volga.

III. Corabia negustorilor, fiica negustorului.

IV. Înnebunește-l Pușchin a lucrat la realizarea artistică a acestor planuri în 1821—1822 Dar cele scrise nu-l mulțumeau. „Am ars haiducii și pe drept cuvânt. Un fragment a rămas și se află în mâinile lui Nicolai Raevski.” (scrisoare către decembristul A. A. Bostujev, din 13 Iunie 1823). „Fragmentul rămas” este poemul „Frații haiduci”, care reprezintă, precum se vede din planuri, un fragment și un episod aparte dintr-un poem vast despre hatmanul haiducilor de pe Volga (acest episod este legat de primul punct din cel de-al doilea plan: „Povestea a doi frați”) În afară de acest fragment a ajuns până la noi încă un mic fragment în manuscris dela începutul poemului. Acest fragment este scris de către Pușchin în caietul său de însemnări din anii 1820—1822 Este în legătură cu unul dintre punctele primului plan.

Cel mai interesant și mai semnificativ lucru din planurile poemului este legătura lor indiscutabilă cu motivele cântecelor populare haiducești care fac parte din folclorul despre Razin (barca care plutește pe Volga, fata negustorului, hatmanul și esaulul său, etc.) Cântecul popular și legendele despre Razin, Pușchin le-a putut auzi în timpul călătoriei sale împreună cu familia Raevski în Cuban și pe țărmul Mării Negre.

În ciornele poemului „Frații haiduci” se subliniază mai precis decât în textul definitiv că ei s-au apucat de meseria lor primejdioasă „urându-li-se să mai meargă după plugul boierului” adică făceau parte dintre țăranii care fugiseră de jugul iobăgiei, de viața de robie.

Însăși episodul fugii celor doi frați din închisoarea orașului este deasemenea dictat de un caz real.

Fragmentul rămas din poemul lui Pușchin este legat de cântecul popular haiducesc „Ah! Departe, departe pe câmpul neted”, despre doi frați haiduci „unul mare” și „unul mai mic” care n-au fost crescuți de tată și mamă ci de „un ținut negru și îndepărtat”. O serie de pasagii și de expresii din „Frații haiduci” se aseamănă și ele cu cântecul popular. Poemul amăia iul a fost publicat



pentru prima dată în revista „Poli-Zvezda” rj pe 1825 editată de A. Bestujev și C. Râleev.

Fântâna din Bahcisarai (pag. 241)

Pușchin a început să lucreze la „Fântâna din Bahcisarai” în primăvara anului 1821. Partea principală a fost scrisă în cursul anului 1822; în anul 1823 au fost schițate proiectele introducerii; în sfârșit, în toamna anului 1823 poemul a căpătat forma definitivă.

La baza subiectului se află legenda despre răpirea prințesei poloneze Măria Potoțcaia de către hanul Crimeii Cherim-Ghirei. Pușchin n-a vrut să-și tipărească poemul dar a cedat rugămintelor repetate ale lui P. A. Viazemschi, care s-a oferit să-l editeze.

Pușchin a scos din textul tipărit zece versuri (versurile 549—558) și a transformat unele părți.

Ciornele poemului „Fântâna din Bahcisarai” (manuscrisul definitiv n-a ajuns până la noi, în afară de mici excepții) ilustrează felul în care Pușchin a lucrat la acest poem, pe care, la început îl intitulase „Haremul”.

Prima ediție a poemului a apărut în Martie 1824 însăși Pușchin l-a rugat pe P. A. Viazemschi, editorul poemului, «să scrie o prefață sau o postfață la „Bahcisarai”» folosind parțial articolul „Bahcisarai” din „Călătorie în Taurida” de Muraviov-Apostol: „Copiază din ea tot ce este mai acceptabil și vrăjește toate acestea cu proza ta, bogată urmașă a minunatei tale poezii” (scrisoare din 4 Noembrie 1823).

Prevăzând greutățile pe care trebuia să le întâmpine din partea cenzurii, Pușchin a scos din poemul său ceea ce după cum spune el însuși „cenzura ar fi scos și fără mine”. Dar poetul protesta hotărât împotriva altor concesii: „. Fă-mi plăcerea și nu ceda acestei cățele de cenzură, apără cu dinții fiecare vers și încearcă să-l vii de hac, ca să mă țină minte” îi scria Pușchin lui Viazemschi.

Încă înainte de apariție, poemul a fost foarte mult răspândit. „La Petersburg circulă mii de manuscrise” îi scria Pușchin fratelui său la 1 Aprilie 1824. În timpul vieții lui Pușchin „Fântâna din Bahcisarai” a apărut încă în două ediții separate (1827 și 1830) și a intrat în partea întâia a volumului de „poeme și nuvele” din 1835.

Poemul a fost urmat de o serie de imitații. În 1825 A. Șahov-schi a transformat poemul lui Pușchin într-o „tragedie romantică în versuri, cu cântece, coruri, diferite dansuri, melodramă și bătălii „Cherim-Ghirei hanul Crimeii”. Muzica a fost scrisă de C. A. Cavos. În epoca sovietică B. V. Asafiev a creat baletul „Fântâna din Bahcisarai”.

) Steaua polară. (N. trad.) 457 30 Pușchin. Opere voi. I.

Țigani (pag. 257)

Poemul „Țigani” a fost început la Odessa în Ianuarie 1824 unde au fost scrise ciornele primelor trei fragmente ale poemului (145 versuri). Aproximativ peste două luni după venirea la Mihailovscoe, Pușchin a reînceput să lucreze la „Țigani” și a terminat poemul excepțional de repede, celelalte 394 versuri ale

poemului au fost scrise în ciornă într-o săptămână (între 2 și 8 Octombrie). La 10 Octombrie manuscrisul a fost definitivat și scris epilogul.

Figurile din poem și în oarecare măsură și subiectul acestuia au fost sugerate lui Pușchin de impresii reale. În „Nota biografică despre A. S. Pușchin până la 1826” L. S. Pușchin prezintă un episod din perioada petrecută de fratele său la Chișinău: «într-o zi Pușchin a dispărut și a lipsit câteva zile. Aceste zile el le-a petrecut într-o șatră de țigani ceace a dat naștere mai târziu poemului „Țigani”». Însăși Pușchin vorbește despre aceasta în epilogul ia „Țigani”. „Și liber, prin deșerte locuri cu droaia lor am rătăcit” etc. Pușchin amintește despre acelaș lucru și în capitolul VIII din Evgheni Oneghin și în poezia „Țigani” din 1830

Pușchin pune în gura unui bătrân țigan legenda despre „moșulsfânt” izgonit, adică poetul roman Ovidiucu al cărui „destin” își compara atât de des Pușchin pe atunci propria sa soartă. „Cântecul Zemfirei” reprezintă o prelucrare destul de apropiată a horei naționale a țiganilor (cântec pentru joc) în limba moldovenească „Arde-mă, frige-mă”, pe care Pușchin a auzit-o în repetate rânduri și „refrenul sălbatic” care a fost transcris pe note la cererea sa. Poetul a trimis aceste note lui Viazemschi și ele au fost publicate împreună cu textul „Cântecului Zemfirei” în „Moscovschi telegraf”) (1825).

Poemul, care circulă în manuscris, pătruns de patosul libertății și de ură față de orânduirea social-politică din acea vreme „deznădăjduită cum e cântecul sclavilor”, a avut un succes uriaș în cercurile decembriștilor. «Toți sunt entuziasmați de „Țigani”» îi scria Răleev lui Pușchin în scrisoarea din 25 Martie 1825

Situația de după 14 Decembrie 1825 l-a obligat se vede pe Pușchin să amâne tipărirea poemului „Țigani” și ediția separată, întâmpinată cu multă simpatie de critică a apărut abia în 1827 (fără semnătură și cu indicația: „Scrisă în 1824”).

Ediția a doua a poemului „Țigani” a apărut în 1835 El a intrat în partea a doua a volumului „Poeme și povestiri” de Pușchin.

Poemul „Țigani” a fost înscenat în repetate rânduri sub formă de operă dramatică și pus pe note de câteva ori. Cea mai de seamă este opera „Aleco” de S. Rahmaninov.

J) Telegraful din Moscova. (N. trad). Conte Nulin (pag. 276)

Poemul a fost scris de Pușchin în 13 (dată care figurează la încheierea primului manuscris definitiv) și 14 Decembrie 1825

Poemul „Contele Nulin” a fost prezentat spre control lui Nicolai I, care a declarat în 1826 că vrea să fie el însuși cenzorul poetului. Țarul ceruse ca la tipărire să fie modificate unele versuri.

Poemul a fost publicat pentru întâia oară în „Severnâe țvetâ”!) pe 1828 (la sfârșitul lui Decembrie 1827).

Apariția poemului „Contele Nulin” a fost întâmpinată cu simpatie de către critică. Belmschi a apreciat pozitiv poemul „Contele Nulin”. N. I. Nadejdin a

publicat în paginile revistei sale („Vestnic Evropâ” 1828 nr. 22 și 1829 nr. 2 și 3) o recenzie negativă.

Pușchin a răspuns la articolele lui Nadejdin prin câteva epigrame iar mai târziu le-a supus unei critici nimicitoare.

Poltava (pag. 287)

Pușchin a început să scrie poemul „Poltava” în primăvara (5 Aprilie) anului 1828; primul cânt a fost terminat abia la 3 Octombrie. După această dată Pușchin a început să lucreze la „Poltava” într-un ritm extrem de rapid: în următoarele 2 săptămâni au fost scrise și desăvârșite cântul al 2-lea și al 3-lea (960 versuri). La această perioadă se referă probabil cuvintele lui Pușchin din nota ulterioară despre „Poltava”: «Am scris „Poltava” în câteva zile.» M. V. Iuzefovici care a făcut cunoștință cu Pușchin în timpul călătoriei sale la Erzerum, în tabăra lui Paschevici, relatează din cele spuse de însuși poetul, despre cele două săptămâni din Octombrie când a lucrat la „Poltava”: „Era la Petersburg, pe o vreme foarte rea. Sta în casă și scria toată ziua. Și noaptea visa versuri, se scula din pat și le scria pe întuneric. Când îl răzbea foamea dădea o fugă până la birtul învecinat, versurile îl urmăreau și acolo, mânca la iuțală ce se nimerea și fugea acasă pentru a transcrie ce se îngrămădisese în fugă și în timpul mesei. În acest fel compunea sute de versuri pe zi. Uneori gândurile care nu-și găsiseră expresia în versuri, le scria în proză. Dar apoi urmă desăvârșirea lor și din schițe nu rămânea nici pe sfert”.

Această povestire se confirmă întocmai prin marele număr de ciorne ale poemului „Poltava” ajunse până la noi.

Închinarea dela începutul poemului este scrisă după terminarea acestuia, la 27 Octombrie 1828 Nu se știe cui este adresată.

„Poltava” a apărut în ediție separată la sfârșitul lunii Martie 1829 (în ediția a doua în „Poeme și Nuvele” de Pușchin) Florile Nordului (N. trad.).

459 30 în 1835 partea doua). Pușchin a scris următoarea prefață pentru prima ediție: „Lupta dela Poltava este unul dintre cele mai importante și mai fericite evenimente din timpul domniei lui Petru cel Mare. Ea l-a scăpat de cel mai temut dușman, a instaurat dominația rusă în Sud, a asigurat noi cuceriri în Nord și a dovedit succesul și necesitatea pentru stat a reformelor făcute de țar.

Greșelile regelui Suediei au devenit proverbiale. El este acuzat de imprudență, campania sa în Ucraina este socotită ca nechibzuită. Nu poți mulțumi criticii, mai ales după o nereușită. Totuși prin această campanie, Carol a evitat greșeala lui Napoleon: el n-a atacat Moscova. Putea el oare să se aștepte că Malorusia, întotdeauna neliniștită, nu va fi atrasă de exemplul hatmanului său și nu se va răscula împotriva stăpânirii recente a lui Petru, că Levenhaupt va fi bătut trei zile la rând. Că în sfârșit 25000 suedezi, conduși de regele lor, vor fi puși pe fugă de fugarii dela Narvă. Însuși Petru a stat mult timp la îndoială, evitând principala bătălie, ca un lucru deosebit de primejdios. În această campanie Carol al XII-lea s-a încrezut mai puțin ca oricând în norocul său: norocul său a cedat în fața geniului lui Petru.

Mazepa este una dintre cele mai remarcabile figuri din acea epocă. Unii scriitori au vrut să facă din el un erou al libertății, un nou Bogdan Hmelnițchi. Istoria îl înfățișează ca pe un ambițios, înrăit în intrigi și crime, ca pe calomniatorul lui Samoilovici binefăcătorul său, ca pe un asasin al tatălui nefericitei sale iubite, trădătorul lui Petru în preajma victoriei acestuia, trădătorul lui Carol după înfrângerea lui; amintirea sa asupra căreia biserica și-a aruncat anatema, nu poate scăpa nici de blestemul omenirii.

Cineva l-a înfățișat pe Mazepa într-o nuvelă romantică ca pe un laș bătrân, care pălește în fața unei femei înarmate, care născocește niște grozăvii rafinate potrivite pentru melodramă franceză, etc. Ar fi fost mai bine să se dezvolte și să se lămurească adevăratul caracter al hatmanului răzvrătit, fără a denatura arbitrar acest personaj istoric.

31 Ianuarie 1829".

Pușchin socotea „Poltava” „cel mai matur” dintre poemele sale scrise până atunci, în care „aproape totul este original” (cuvinte din nota să despre „Poltava”, din 1830 rămasă în manuscris). Poemul a fost mult apreciat și de către prietenii săi literați (« „Poltava”, pe care Jucovschi, Gnedici, Delvig, Viazemschi o preferă tuturor operelor pe care le-am scris până acum» spunea Pușchin tot acolo). Critica ostilă lui Pușchin, a întâmpinat nefavorabil noua operă.

Răspunzând în 1830 criticilor poemului „Poltava,” Pușchin a declarat cu hotărâre: „Mazepa acționează în poemul meu exact ca în istorie, iar cuvântările sale lămuresc caracterul istoric al acestei figuri”. Ceaicovschi a compus opera „Mazepa” folosind subiectul din „Poltava”.

În versul 133 din primul cânt e vorba de Napoleon „un alt dușman la fel de mare” și campania sa împotriva Moscovei din 1812 „Un cardinal viclean și slut” (cântul III, versul 38) cardinalul Montalto, devenit mai târziu papa Sixt al V-lea, care înainte de a fi ales papă se prefăcea că e slab și neputincios, iar după alegere și-a aruncat cârjele și a început să cânte cu voce tare un psalm de recunoștință. „Atamanul Zaporog” (cântul III, versul 65) Costea Gordeenco, despre care Pușchin vorbește în nota 10 la „Poltava”. „Puterea o -mpărțea deplin” (cântul III, v. 217) prințul A. D. Menșicov; Voinarovschi (cântul III, versul 278) nepot și partizan al lui Mazepa, erou al poemului „Voinarovschi” de Râleev.

Căsuța din Colonna (pag. 335)

Concepția și primele schițe ale viitorului poem datează, pare-se, dela sfârșitul anului 1829

Pușchin s-a apucat serios de lucru la poem la începutul lui Octombrie 1830 la Boldino și l-a terminat în 5—6 zile (sub strofa XII a textului inițial se află data de 5 Octombrie, sub strofa LVI și ultima 9 Octombrie, ora 5 și trei sferturi după amiază).

Colonna (așa se numea una dintre mahalalele de atunci ale Petersburgului, locuite în cea mai mare parte de oameni ce-și câștigau existența muncind din greu) a fost descrisă de, Pușchin după impresii proprii.

Poemul a fost mult apreciat de către Belinschi și Gogol.

Călărețul de aramă (pag. 346)

Poemul a fost scris în Octombrie 1833 la Boldino. În „Călărețul de aramă” Pușchin își expune din nou concepțiile asupra operei lui Petru I. Manuscrisele poemului „Călărețul de aramă” care au ajuns până la noi sunt mărturia muncii încordate a lui Pușchin la acest poem.

Pușchin a lucrat cu multă încordare și la punctul culminant al poemului „Răzvrătirea bietului Evgheni” împotriva „Călărețului de aramă”.

După întoarcerea dela Boldino la Petersburg, Pușchin s-a înțeles cu librarul A. F. Smirdin să-l publice poemul. Dar Nicolai I, căruia Pușchin i-a prezentat la cenzură poemul la data de 6 Decembrie 1833 așa cum era obligat s-o facă, a avut o atitudine răuvoitoare. La 14 Decembrie 1833 Pușchin notează în jurnalul său: «Mi s-a înapoiat poemul „Călărețul de aramă” cu observațiile țarului. Cuvântul „idol” n-a fost lăsat să treacă de înalta cenzură. Versurile: Și -n fața tinerei cetăți - Pălit-a Moscova bătrână Precum o văduvă țarină - Se adumbrea în alte dați,

În fața unei noi țarine au fost șterse.

În multe locuri sunt puse semne de întrebare toate acestea îmi denaturează mult poemul. Am fost nevoit să schimb condițiile cu Smirdin».

Pușchin n-a vrut să facă schimbările cerute de țar și a preferat să nu tipărească deloc poemul. Abia aproape trei ani mai târziu, în timpul apariției revistei, „Sovremennic”, Pușchin a hotărât se vede, să încerce să-l publice în revista sa și a început să refacă versurile însemnate de țar. În loc de „Pălit-a Moscova bătrână” a scris: „Moscova și-a plecat capul”; a înlocuit cuvântul „idol” prin „călăreț”, a început să refacă și partea centrală despre „răzvrătirea” lui Evgheni care provocase deosebit de multe adnotări pline de mirare și enervare ale lui Nicolai I. Prelucrarea începută de Pușchin a fost desăvârșită după moartea sa de către Jucovschi care pur și simplu a scos 10 versuri, reîncepând cu: „Era cumplit și minunat” și terminând cu: „Ai pus Rusia în picioare”; a scos amenințarea directă a lui Evgheni adusă Călărețului de aramă („Halal constructor de minuni! Ți-arăt eu ție!”) înlocuind-o prin versul lipsit de precizie: „Și ridicându-și degetul împotriva lui, căzu pe gânduri”; a înlocuit cuvântul „idol” neaprobat de țar și nepoliticosul „călăreț” prin „uriaz”, „idolul semeț” prin „minunatul uriaz rus” etc. „Călărețul de aramă” a fost publicat în această formă denaturată în „Sovremennic” din 1837 voi. 5 nr. 1 și în primele două culegeri de opere ale lui Pușchin (cea postumă din 1841 și în ediția lui P. V. Annencov, 1855). Textul original al poemului a fost reconstituit treptat și publicat pentru prima dată în întregime abia după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, în 1919

BASME Din fragedă copilărie Pușchin ascultase povești populare ruse dela dădaca sa Arina Rodionovna. În poezia „Somnul” scrisă în 1816 poetul își amintește despre „tainicile nopți”, când dădaca, după ce-l culca, începea să-l povestească în șoaptă povești „cu oameni morți, cu Bova cel viteaz” și după aceea el se vedea în visurile sale de copil în „codri, în deșertul din Murom”,

întâlnindu-se cu „Dobrânii și Polcanii” cei viteji. Sub influența acestor amintiri din copilărie Pușchin a început să scrie, în 1815 fiind elev la colegiu poemul-basm satiric despre Bova al cărei subiect a încercat să-l prelucreze în literatură încă Radișcev. Pușchin n-a terminat nici primul cânt al acestei opere dar imaginile din povestea populară rusă se regăsesc în „Ruslan și Ludmila”.

Pușchin a continuat să se intereseze de poveștile populare și în exilul din sud unde, la cererea lui, un prieten i-a trimis câteva cărți de povești ruse, probabil în ediții populare. În 1822 la Chișinău, Pușchin a hotărât să scrie un nou poem feeric despre Bova dela care au ajuns până la noi câteva planuri și schițarea inițială. În acelaș an Pușchin a schițat un basm hazliu despre țarul Nichita și cele patruzeci de fete ale sale. În caietul lui Pușchin dela Chișinău există rezumatul subiectului basmului despre țarul Saltan, care putea fi și planul unui alt poem feeric. Poetul s-a cufundat în lumea poveștilor populare în anii petrecuți la Mihailovscoe (1824—1826). Poveștile dădacei pe care le auzise în copilărie și pe care le aude acum din nou, ca poet matur, au făcut asupra lui o puternică impresie. „Ascult poveștile dădacei mele care a servit drept model pentru dădaca Tatianei”, îi comunică el unuia dintre cunoscuții săi din Odessa. „Ce fermecătoare sunt aceste povești! Fiecare dintre ele este un poem” îi scria Pușchin fratelui său.

Pușchin vedea în inspirația din „născocirile pline de prospețime ale poporului” din creația populară, calea cea mai sigură pentru crearea unei literaturi naționale originale. „Avem limba noastră scria Pușchin într-o notă, cam în acea vreme deci mai multă îndrăzneală! Obiceiurile, istoria, cântecele, poveștile noastre, etc.”

Tot atunci Pușchin a transcris câteva din poveștile dădacei și sub impresia lor notase pe coperta caietului, sub formă de motto, celebrele versuri despre stejarul de pe plaiul întins de la malul mării. Ceva mai târziu, în vara anului 1825 Pușchin a terminat prima prelucrare poetică a subiectului unei povești populare în operă sa „Mirele”, scrisă în formă de baladă dar pe care el însuși o numise pe bună dreptate „basm popular”. Un alt exemplar minunat de „basm popular” este „Innecatul” scris în 1828

Dar cea mai mare parte dintre poveștile lui Pușchin fac parte din ultima perioadă a creației sale. În toamna anului 1830 poetul a scris povestea despre popa și argatul său Balda. Presupunem că și povestea neterminată despre ursoaică a fost scrisă în acelaș an. Aceste două povești sunt remarcabile mai ales prin faptul că, caracterului popular al conținutului îi corespunde și caracterul popular al formei versului (povestea despre Balda este scrisă în versuri hazlii asemănătoare cu! Extul cromolitografiilor populare, povestea ursoaicei în versuri albe folosite în creația populară). În „Povestea țarului Saltan” Pușchin creează un metru nou în domeniul poveștilor (pe care poetul l-a mai folosit și în povestea despre țarul Nichita) i rocheu de patru picioare cu rimă pereche în care se și scriu de atunci majoritatea operelor de acest gen. Pușchin a scris povestea țarului Saltan în toamna anului 1831 într-un fel de întrecere creatoare cu Jucovschi, care scria în acelaș timp o poveste despre

țarina adormită și țarul Berendei (subiectul acesteia a fost deasemenea transcris de către Pușchin din cuvintele dădacei și desigur arătat lui Jucovschi). Și la baza „Basmului cu domnița adormită și cei șapte voinici”, scris de Pușchin la Boldino în toamna anului 1833 se află transcrierea unei povești auzite de la dădaca sa. Prelucrând subiectele celorlalte două basme „Basmul cu pescarul și peștișorul” (1833) și „Basmul cocoșe-lului de aur” (Septembrie 1834) Pușchin a reușit să le imprime un caracter tot atât de popular ca și tuturor celorlalte basme scrise de el după 1830. Această se referă mai ales la basmul cu pescarul și peștișorul, scris într-un vers asemănător cu cel popular. Astfel se explică faptul că acest basm al lui Pușchin a fost foarte curând adoptat de popor, bucurându-se de o largă răspândire, ca poveste populară orală. Caracterul popular al poveștilor lui Pușchin constă nu numai în minunata lor limbă. Pușchin s-a pătruns și de mentalitatea poporului în ceea ce privește perceperea lumii înconjurătoare. Este caracteristică și alegerea pentru majoritatea poveștilor sale a unor subiecte deosebit de răspândite și de populare (așa sunt subiectele din „Mirele”, din povestea despre Balda și din basmul despre domnița adormită). Prin atitudinea ironică față de țari și de nobile, prin atitudinea lor satirică față de cler (în poveștile despre țarul Saltan, despre cocoșe lului de aur despre pescar și peștișor, despre popă) basmele lui Pușchin se deosebeau mult de ideologia oficială cu privire la caracterul popular. Maxim Gorchi a subliniat just adevăratul lor caracter popular spunând că Pușchin «a împodobit cântecul și basmul popular cu strălucirea talentului său, dar a lăsat neschimbat sensul și forța lor. Luați „Povestea cu popa și argatul său Balda”, „Basmul cocoșelului de aur”, „Povestea țarului Saltan” și altele; în toate aceste povești Pușchin n-a ascuns, n-a camuflat atitudinea ironică, negativă, a poporului față de popi și de țari, ci dimpotrivă a scos-o și mai mult la iveală».

Povestea cu popa și argatul său Balda (pag. 367)

Scrisă în toamna anului 1830 la Boldino (data terminării 13 Septembrie).

Povestea lui Pușchin este apropiată de povestea populară transcrisă de poet după cuvintele Arinei Rodionovna. Această poveste n-a putut apare în timpul vieții lui Pușchin și a fost publicată abia în 1840 de către V. A. Jucovschi („Sân otecestva”, voi. II, c. 1 Martie, pag. 5—10) cu denaturări impuse de cenzură și cu înlocuirea făcută de cenzură în titlu și în text a cuvântului „popă” în „negustorul Cuzma Ostolop” (respectiv au fost înlocuite cuvintele: „nevasta popii” prin „gospodina”, „fata popii” prin „fiica”, „băiatul popii” prin „fiul”). Povestea ursoaicei (pag. 375)

Scrisă probabil în anul 1830 neterminată. În manuscris nu are titlu.

Publicată pentru prima dată de către P. V. Annencov în ediția operelor lui Pușchin din 1855 (voi. I. „Materiale pentru biografie”, pag. 153—155).

Povestea țarului Sallan. (pag. 379)

Subiectul poveștii despre țarul Saltan l-a preocupat demult pe Pușchin. Poetul l-a transcris încă în 1822 la Chișinău. În 1824 la Mihailovscoe, Pușchin

l-a transcris din nou după povestirea dădacei. În 1828 a început să scrie povestea (a scris primele paisprezece versuri, apoi a continuat în proză).

A reînceput lucrul la această poveste și de astă dată a terminat-o, în vara anului 1831 (data pe manuscrisul definitiv 29 August). Povestea a fost inclusă de către Pușchin în partea a treia a culegerii de poezii (apărută în 1832).

N. A. Rimschi Corsacov și-a scris opera după subiectul poveștii lui Pușchin.

Basmul cu pescarul și peștișorul (pag. 411)

Scris în 1833 la Boldino (terminată la 14 Octombrie). Publicată pentru prima oară în „Bibliotecă pentru lectură” 1835 voi. X. p. I. c. 17 pag. 5—11

Basmul cu domnița adormită. (pag. 418)

Scris în 1833 la Boldino (terminat la 4 Noembrie), Publicat în „Bibliotecă pentru lectură” 1834 voi. II, c. 2 p. I. pag. 1-17

Basmul cocoșelului de aur (pag. 437)

Scris în Septembrie 1834 (pe manuscrisul definitiv-se află nota „Boldino, 20 Septembrie 1834 ora 10 și 53 minute”).

Publicat în „Bibliotecă pentru lectură”, 1835 voi. IX, p. 2-a voi. I. pag. 111—117 și retipărită în partea IV-a a „Poeziilor lui Alexandr Pușchin”, 1835 (în amândouă cazuri cu denaturări făcute de cenzură care l-au indignat profund pe Pușchin). În legătură cu aceasta el nota în jurnalul său din Februarie 1835: «Cenzură nu a lăsat să treacă următoarele versuri în „Basmul cocoșelului de aur”: „Trage aghioase-n tron” și „Poate cineva să spună că-ntreg basmul e minciunii. Câți voinici l-or înțelege, miez cu tâlc își vor alege”. S-au întors vremurile lui Crasovschi. Nichitenco este și mai prost decât Buricov» (este caracteristic că tocmai după această notă Pușchin încetează complet să-și mai țină jurnalul). Este semnificativ faptul că înainte de asta, Pușchin înlocuise personal (pentru a preîntâmpina probabil eventualele șicane din partea cenzurii) următorul vers: „Dar pe crai, să-l ști de frică”. Acest vers corespunde cu următorul pasagiu dintr-o scrisoare a lui Pușchin către soția sa (din Aprilie 1834) unde, referindu-se la băiatul său nou-născut, scrie: „Să dea dumnezeu să nu meargă pe urmele mele, să scrie versuri ca să se certe cu țarii (Tema „certei” cu țarul străbate și o serie de alte scrisori adresate soției sale în aceeași perioadă). Versul a fost înlocuit prin: „Este primejdios să te cerți cu unii dintre ei” (variantă: „Nu o bine să te cerți cu cei puternici”).

N. A. Rimschi-Corsacov și-a scris opera cu același titlu, folosind subiectul basmului lui Pușchin. Pag.

SFÂRȘIT